

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar av lagen om skuldsanering för privatpersoner. Till skillnad från nuläget ska enskilda näringsidkares och yrkesutövares totala ekonomiska situation kunna rättas till genom skuldsanering. Till lagen fogas bestämmelser om när skuldsanering förutom privata skulder ska kunna omfatta även skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Det föreslås att bestämmelserna om rättsverkningarna av inledande av skuldsanering ses över så att de lämpar sig för gäldenärer som bedriver näringsverksamhet. Till lagen fogas närmare bestämmelser om skuldsaneringens förhållande till konkurs.

Det föreslås att bestämmelserna om förutsättningarna för skuldsanering ändras så att arbetslösa kan beviljas skuldsanering snabbare. Grunderna för hinder för skuldsanering ändras genom att det föreskrivs att vid bedömning av hur klandervärd skuldsättningen är ska uppmärksamhet fästas förutom vid gäldenärens verksamhet också vid kreditgivarens verksamhet. Det ska bli lättare för unga att få skuldsanering.

Det föreslås att den nedre gränsen för inkomstökning som medför tilläggsprestations-skyldighet höjs och att tidpunkten för fullgörande av tilläggsprestations-skyldigheten flyttas så att den infaller efter verkställd beskattning. Gäldenärens rätt att hålla fria månader utökas när betalningsprogrammet är i kraft en längre tid än tre år. Bestämmelsen om behållande av bostad ändras när det gäller formeln

för uträkning av minimiavkastningen för de vanliga skulderna.

Det föreslås att förfarandet förenklas så att skuldbeloppet i betalningsprogrammet i regel ska bestämmas enligt den saldodag som använts redan i ansökan om skuldsanering. I regel ska e-post användas för delgivning. Till lagen fogas närmare bestämmelser om förfarandet när förslaget till betalningsprogram har getts in till domstolen som bilaga till ansökan. Till lagen fogas bestämmelser om fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande med samtycke av en majoritet av borgenärerna.

Det föreslås dessutom att lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning ändras så att enskilda näringsidkare och yrkesutövare kan biträdas vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning även i fråga om skulder som hänför sig till näringsverksamheten.

Till lagen om preskription av skulder fogas en bestämmelse om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning. Den slutgiltiga preskriptionstiden ska gälla enbart fysiska personers skulder som grundar sig på avtal. Bestämmelsen ska med restriktioner tillämpas även retroaktivt. I utskökningsbalken föreslås ändringar som bestämmelsen förutsätter.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2015.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	4
2.1 Uppgifter om skuldsaneringsärenden.....	4
2.1.1 Domstolsstatistik	4
2.1.2 Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens kunder	5
2.1.3 Hur gäldenärer klarar av en skuldsanering.....	7
2.1.4 Statistik som gäller snabblån.....	8
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU.....	9
2.3 Bedömning av nuläget	9
2.3.1 Allmänt.....	9
2.3.2 Förutsättningar och hinder för skuldsanering.....	9
2.3.3 Systemet med tilläggsprestationer	14
2.3.4 Behållande av bostad.....	17
2.3.5 Fria månader.....	18
2.3.6 Enskilda näringsidkare och yrkesutövare.....	19
2.3.7 Förenklat förfarande	21
2.3.8 Förlikning	23
2.3.9 Slutgiltig preskription av en fordran.....	24
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	27
3.1 Huvudsaklig målsättning.....	27
3.2 Förutsättningar och hinder för skuldsanering.....	28
3.3 Systemet med tilläggsprestationer.....	29
3.4 Behållande av bostad	30
3.5 Enskilda näringsidkare och yrkesutövare.....	31
3.6 Förenklat förfarande och fler förlikningar	35
3.7 Slutgiltig preskription av en fordran	36
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	37
4.1 Statsfinansiella konsekvenser och konsekvenser för myndigheterna.....	37
4.2 Konsekvenser för gäldenärerna och borgenärerna.....	43
4.3 Konsekvenser för företagen	44
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	47
5.1 Tidigare beredningskeden	47
5.2 Remisskommentarer.....	48
5.3 Den fortsatta beredningen	49
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	51
DETALJMOTIVERING	52
1 LAGFÖRSLAG	52
1.1 Lagen om skuldsanering för privatpersoner.....	52
3 kap. Inledande av skuldsanering.....	52
4 kap. Rättsverkningarna av ansökan om och inledande av skuldsanering	60
5 kap. Skuldsaneringens innehåll.....	63
6 kap. Stadganden om betalningsprogram som fastställts	67
7 kap. Särskilda stadganden för gäldenär som idkar näring	67
8 kap. Förfarandet vid domstol	72
9 kap. Stadganden om utredaren.....	76
1.2 Lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning	78

1.3	Utsökningsbalken.....	78
	2 kap. Utsökningsgrunder.....	78
	Utsökningsgrund som förutsättning för verkställighet.....	78
	Tidsfrist för verkställbarheten.....	79
1.4	Lagen om preskription av skulder.....	80
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	81
3	IKRAFTTRÄDANDE.....	82
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING.....	82
	LAGFÖRSLAG.....	86
	1. Lag om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner.....	86
	2. Lag om ändring av 1 § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning.....	98
	3. Lag om ändring av utsökningsbalken.....	98
	4. Lag om ändring av lagen om preskription av skulder.....	100
	BILAGA.....	101
	PARALLELLTEXTER.....	101
	1. Lag om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner.....	101
	2. Lag om ändring av 1 § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning.....	125
	3. Lag om ändring av utsökningsbalken.....	126
	4. Lag om ändring av lagen om preskription av skulder.....	128
	BILAGOR.....	129
	FÖRORDNINGSUTKASTEN.....	129
	Statsrådets förordning om ändring av förordningen om skuldsanering för privatpersoner.....	129
	Justitieministeriets förordning om ändring av 1 § i justitieministeriets förordning om arvode och kostnadsersättning till utredare i skuldsaneringsärende.....	131

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993, nedan *skuldsaneringslagen*) trädde i kraft den 8 februari 1993. Syftet med skuldsaneringslagen var att hjälpa privatpersoner att klara av den övermäktiga skuldbörda de fått genom att skuldsätta sig till följd av lågkonjunkturen på 1900-talet. Den ekonomiska depressionen och massarbetslösheten innebar att i synnerhet många personer som gått i borgen för en annans lån samt företagare fick enorma ekonomiska svårigheter. Målet var att rätta till den ekonomiska situationen för dem som blivit överskuldsatta till följd av lågkonjunkturen och ge dem en ny skuldfri start. Skuldsaneringen blev senare en permanent och oumbärlig metod för att rätta till den ekonomiska situationen för överskuldsatta personer. Efter lagens ikraftträdande fram till utgången av 2013 har över 112 000 ansökningar om skuldsanering lämnats in till tingsrätterna.

På 1990-talet utformades skuldsaneringsförfaranden även i många andra länder i Västeuropa, och efter det har skuldsaneringsinstitutionen successivt vunnit terräng i Europa. Den recession som började 2008 har i sin tur ökat överskuldsättningen bland både företag och privatpersoner i Finland och i övriga delar av Europa. Europeiska unionen strävar efter att främja en politik som syftar till att återställa de europeiska företagens konkurrenskraft och ge sådana företagare som handlat ärligt men blivit insolventa en ny chans. Denna proposition har delvis samma målsättning.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering klarläggs de problematiska punkterna inom skuldsaneringen med tanke på bl.a. skyddet av egen bostad och sporrandet av förvärv av inkomster under den tid betalningsprogrammet pågår, samt kartläggs problem som kan uppstå i samband med företagares skuldsaneringar. I reformprogrammet för rättsvärderna för åren 2013—2025 uppställs ett förenklat skuldsaneringsförfarande som mål på kort sikt (justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 16/2013). Syftet med denna proposition är att genomföra det som i regeringsprogrammet

står skrivet om skuldsanering och det som i reformprogrammet för rättsvärderna står skrivet om att förenkla skuldsaneringsförfarandet.

Skuldsaneringslagen har ändrats flera gånger efter det att den stiftades. En del av ändringarna har varit principiellt viktiga och främjat lagens funktion, medan andra har gällt enskilda frågor. Skuldsaneringslagens funktion har senast analyserats på ett mera övergripande sätt i samband med lagändringen 1273/2002 (RP 98/2002 rd). Efter att skuldsaneringslagen har varit i kraft i 20 år är det dags att bedöma hur den fungerar i dagens samhälle.

2 Nuläge

2.1 Uppgifter om skuldsaneringsärenden

2.1.1 Domstolsstatistik

Enligt Statistikcentralens statistiska uppgifter har sammanlagt mer än 112 000 ansökningar om skuldsanering lämnats in till tingsrätterna under tiden från 1993, då skuldsaneringslagen trädde i kraft, till utgången av 2013. Antalet ansökningar var som störst under åren efter att lagen hade trätt i kraft, men under 2000-talet har antalet varit relativt stabilt. På 2000-talet lämnades mest ansökningar in 2003—2005; därefter sjönk antalet men har ökat igen sedan 2009.

Enligt Statistikcentralens uppgifter slutbehandlades 4 539 skuldsaneringsärenden i tingsrätterna under 2012. Detta är 250 ärenden (5,8 %) fler än året innan och 847 ärenden fler än två år tidigare. Av de behandlade ärendena gällde 3 648 skuldsaneringsansökningar, 480 ändringar av betalningsprogram, 366 fastställande av tilläggsprestationer och 45 förfall av skuldsanering.

Av de slutbehandlade skuldsaneringsansökningarna fastställdes ett betalningsprogram i 2 963 fall (81 % av ansökningarna om skuldsanering). Antalet fastställda betalningsprogram ökade med 208 från det föregående året då ett betalningsprogram fastställdes i 2 755 fall. I de betalningsprogram som fastställdes år 2012 var den sammanlag-

da skulden 227 miljoner euro. Skulderna redovisas som ofördelade. I gemensamma ansökningar kan skulderna således delas åtminstone med två beroende på antalet medgäldenärer och borgensmän. I de betalningsprogram som fastställdes år 2012 var median-skulden 34 000 euro.

År 2012 fastställdes betalningsprogrammets längd till 0—2 år i 18 fall (under 1 %), 3 år i 1 045 fall (35 %), 4 år i 474 fall (16 %), 5 år i 1 082 fall (37 %), 6—10 år i 172 fall (6 %) och 11—15 år i 78 fall (3 %). För sammanlagt 94 betalningsprogram saknades uppgifter om längden. Om betalningsprogrammets längd sträcker sig över det aktuella året statistikförs det för det följande året. Exempelvis ett betalningsprogram som varar 3 år och 4 månader statistikförs följaktligen som ett betalningsprogram för fyra år.

Utifrån statistiken förefaller det som att det i mer än hälften av skuldsaneringarna bestäms att betalningsprogrammet ska vara i kraft tre år. Dessutom kan programmet förlängas till förmån för en privat borgenär eller för betalning av utredarens arvode. När det gäller femåriga betalningsprogram har det antagligen bestämts om dem som s.k. nollprogram eller har skuldsanering beviljats av vägande skäl trots ett allmänt hinder. Att det bestäms att ett betalningsprogram ska vara i kraft en längre tid än fem år kan bero antingen på att det femåriga betalningsprogrammet förlängs till förmån för en privat borgenär eller för betalning av utredarens arvode eller på att gäldenären betalar säkerhetsskuld eller gäldenären behåller sin ägarbostad vid skuldsaneringen.

Av de 3 648 ansökningar om skuldsanering som behandlades 2012 avlogs 486 (13 %).

Enligt Statistikcentralens uppgifter lämnades 3 838 skuldsaneringsansökningar in till tingsrätterna 2013, vilket är 74 (2 %) fler än året innan. Av dem som ansökte om skuldsanering 2013 var 44 % sysselsatta, 19 % arbetslösa, 25 % pensionärer och 3 % studerande.

Enligt justitieministeriets statistik inkom sammanlagt 4 675 skuldsaneringsärenden till tingsrätterna 2012. I siffran ingår både nya ansökningar om skuldsanering och t.ex. ändringar av gamla program och ansökningar som gäller tilläggsprestationsskyldighet. Behandlingstiden för skuldsaneringsärenden var i genomsnitt 5,7 år.

2.1.2 Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens kunder

Enligt en utredning om den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens kunder 2010 som gjorts vid Rättspolitiska forskningsinstitutet (”Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 — velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu”, OPTL:n verkkokatsauksia 18/2011, Elisa Valkama) gäller för mer än hälften (54 %) av de gäldenärer som är kunder inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen att deras skulder består av konsumtionskrediter, snabbvipplån och obetalda räkningar. Det är vanligt att skulderna består av flera olika skuldtyper. Däremot har antalet företags- och borgensgäldenärer inom skuldrådgivningen minskat betydligt de senaste åren. År 2004 hade mer än 30 procent av kunderna skulder som hänförde sig till företagsverksamhet, men år 2010 hade bara lite mer än 15 % av kunderna sådana skulder. Under dessa år sjönk andelen borgensskulder från 32 % till 3 %. Bostadslånets betydelse som orsak till skuldsättning har minskat, eftersom bara ca 10 % av kunderna hade skulder som huvudsakligen bestod av bostadsskuld år 2010.

Enligt undersökningen hade samtliga kunder inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen i genomsnitt 15 skulder, och skuldbeloppet var i genomsnitt 30 000 euro. De gäldenärer för vilka det ändamålsenligaste alternativet föreföll vara att lämna in ansökan om skuldsanering till tingsrätten hade i genomsnitt skulder till ett belopp av ca 39 000 euro och också det största antalet skuldförhållanden, i genomsnitt 18 stycken. För en tredjedel av kunderna var skuldbeloppet lägre än 20 000 euro.

För en femtedel av samtliga kunder inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen var det totala skuldbeloppet lägre än 10 000 euro. Knappa 40 % hade skulder till ett belopp av minst 40 000 euro. Mer än hälften av dessa hade skulder till ett belopp av i genomsnitt 100 000 euro. De som hade skuldsatt sig inom näringsverksamhet hade större skulder än andra gäldenärer: skulden var i genomsnitt 80 500 euro. Företagsgäldenärernas skuldbelopp var upp till tre gånger större än de kunders vilkas skuldproblem huvudsakligen berodde på obetalda konsumtionskrediter.

Följaktligen kan det konstateras att man inte längre söker sig till skuldsanering med ”miljonskulder” — så som efter lågkonjunkturen på 1900-talet. I typiska fall har de relativt små skuldsummorna anhopats genom en kombination av flitigt bruk av konsumtionskrediter och låga inkomster. De som skuldsatt sig inom företagsverksamhet hade en klart tyngre skuldbörda än andra.

Det är anmärkningsvärt att gäldenärernas betalningssvårigheter inte var av speciellt gammalt ursprung. Skuldproblemen för kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen hade i genomsnitt en längd på fem år. För en tredjedel var betalningssvårigheterna yngre än två år. Ännu i början av 2000-talet hade skuldproblemen pågått i mer än tio år för över en tredjedel av kunderna. Nu var andelen långvariga betalningssvårigheter under 15 %, vilket innebär att antalet fall av detta slag har halverats. En majoritet (66 %) av den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens kunder hade skulder som var föremål för indrivning genom utsökning.

Enligt undersökningen var en knapp majoritet av kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen män. Bland åldersgrupperna utgjorde 35—54-åringarna en klar majoritet. Nästan hälften av gäldenärerna var ensamstående, och en tredjedel utgjordes av barnfamiljer. Andelen ensamförsörjare var 12 %.

Nästan 80 % av alla kunder inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen bodde på hyra. Av kunderna hade 17 % en ägarbostad eller en annan fastighet och hade var tionde tillgång till egen bil. Av rådgivningskunderna hade 70 % ingen betydande förmögenhet.

Hälften av kunderna var löntagare och hälften stod utanför arbetslivet (studerande, pensionärer, arbetslösa och föräldralediga kunder). Några procent var verksamma som företagare. Ungefär en femtedel av samtliga kunder var arbetslösa och en femtedel var pensionerade. Några procent av kunderna utgjordes av studerande.

För de rådgivningskunder som ansökte om skuldsanering uppgick bruttoinkomsterna till i genomsnitt 1 400 euro i månaden, för löntagarna i genomsnitt 2 000 euro och för dem som stod utanför arbetslivet 1 000 euro. Deras betalningsmån var i genomsnitt 140 euro per månad. En tredjedel av den ekonomiska

rådgivningens och skuldrådgivningens kunder hade ingen betalningsmån.

Det kan konstateras att skuldproblemen till följd av företags-, borgens- och bostadsskulder har minskat betydligt från första hälften av 2000-talet; andelen har halverats. Däremot har oskickligheten i fråga om att hantera ekonomin ökat märkbart. Dessa problem var vanligast bland de kunder som hade rikligt med konsumtionskrediter, hyresskulder och andra obetalda räkningar.

I nästan hälften av fallen ansåg ekonomi- och skuldrådgivaren att skuldsanering i domstol var det bästa alternativet. Borgensansökan hos Garanti-Stiftelsen ansågs vara det bästa alternativet för var åttonde kund, och en femtedel erbjöds rådgivningshjälp eller så gick man för deras del in för att vänta på att den ekonomiska situationen skulle klarna. Frivillig skuldförlikning bedömdes lämpa sig som lösningsmetod bara för ungefär var tionde kund. Bara 1 % av de fortsatta åtgärderna bestod av ansökningar om social kreditgivning.

Undersökningen visar att tyngdpunkten har förskjutits när det gäller åtgärderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. Tidigare försökte man klart oftare lösa kundernas skuldproblem genom frivilliga förhandlingslösningar. Förändringen har ett samband med skuldernas struktur och antal. Bland kunderna fanns det tidigare fler som hade hamnat i ekonomiska svårigheter på grund av företags- eller borgensskulder. Det är ofta lättare att vidta åtgärder på frivillig basis mellan parterna när det är fråga om en eller två skulder än att söka en förlikning i en situation där kunden har tiotals olika skuldförhållanden och förlikning borde nås med alla borgenärer.

Ett stort antal skulder och åtaganden i anslutning till dem i förhållande till kundens betalningsförmåga var den vanligaste orsaken till ansökan om skuldsanering för kunderna. I nästan hälften (49 %) av fallen hade rådgivaren nämnt gäldenärens alltför stora skulder i förhållande till inkomsterna som grund för ansökan om skuldsanering. En femtedel av dessa kunder hade ingen betalningsmån.

Ekonomi- och skuldrådgivarna bedömde att för mer än 40 % av de kunder för vilka man planerade att ansöka om skuldsanering i tingsrätten var ”uppenbart lättsinnig skuldsättning” det vanligaste hindret för åtgärder-

na. Detta är kopplat till att kundernas skulder till övervägande del bestod av obetalda räkningar, snabbån och konsumtionskrediter. För ungefär 15 % av de gäldenärer som försökte få skuldsanering var insolvensen tillfällig och i mer än hälften av fallen förenad med en arbetslöshetsperiod som varat en kortare tid än två år och i resten av fallen förenad med studier, föräldraledighet, makens arbetslöshet eller sjukledighet. Trots att hindergrunderna ansågs vara vanliga ansåg en majoritet av ekonomi- och skuldrådgivarna att skuldsanering kunde beviljas av vägande skäl trots hindret (10 a § i skuldsaneringslagen). Det vanligaste vägande skälet var den tid som förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig. Sju procent av skulderna härrörde från recessionen i början av 1990-talet.

Det finns inga färskta forskningsrön om hur mycket gäldenärerna betalar av på sina skulder vid skuldsanering. Enligt en undersökning om skuldsanering i domstol samt gäldenärer och betalningsprogram 2005 som Rättspolitiska forskningsinstitutet publicerade 2007 ("Velkajärjestelyt tuomioistuimessa. Velalliset ja maksuohjelmat vuonna 2005", OPTL:n tutkimustiedonantoja 75, Vesa Muttilainen) betalade 57 procent av gäldenärerna sina skulder vid skuldsanering. I de fall där pengar inflöt för betalning av skulderna var den genomsnittliga summa som betalades till borgenärerna 6 300 euro (8 % av det totala skuldbeloppet). Den avkastning som flöt in till borgenärerna av inkomster, förmögenhet eller båda uppgick till i genomsnitt 6 700 euro (10 % av det totala skuldbeloppet). När även nollprogrammen inkluderas var avkastningen till borgenären i genomsnitt 950 euro (1 % av det totala skuldbeloppet). Siffrorna anger avkastningar enligt ett betalningsprogram, och eventuella tilläggsprestationer har inte beaktats.

Enligt statistiska uppgifter från en stor inrättningsbyrå redovisades sammanlagt 3 763 326 euro vid skuldsanering för 6 312 gäldenärer år 2012, vilket motsvarar 2,57 % av det totala skuldbeloppet. Här ingår både avkastningar enligt ett betalningsprogram och avkastningar från tilläggsprestationer, alla betalningsprogram, även nollprogrammen, medräknade.

2.1.3 Hur gäldenärer klarar av en skuldsanering

Enligt en utredning om hur gäldenärerna klarar av skuldsaneringen som genomförts vid Rättspolitiska forskningsinstitutet ("Velaton uusi alku? — Velallisen selviytyminen velkajärjestelystä ja tilanne sen jälkeen", OPTL:n verkkokatsauksia 22/2011, Elisa Valkama) är det vanligt att gäldenärerna har försörjningsproblem under betalningsprogrammet i samband med skuldsanering. Av de gäldenärer som svarade på enkäten ansåg 70 % att deras ekonomiska situation varit dålig eller mycket dålig under pågående betalningsprogram. Var tredje gäldenär bedömde sin försörjningsnivå som skälig. Försörjningen var sämst bland arbetslösa och pensionärer. Bland de yrkesverksamma och också bland företagen beskrev 60 % sin försörjning som dålig under betalningsprogrammet.

Trots en stram budget hade gäldenärerna klarat av de månatliga betalningarna av räkningar relativt bra, eftersom bara 12 % av gäldenärerna uppgav sig ha lämnat räkningar obetalda under tiden för betalningsprogrammet. Det var inte heller vanligt att ta mera lån under tiden för skuldsanering. Bara 7 % av gäldenärerna hade tagit nytt lån, i huvudsak från privatpersoner såsom vänner och släktingar.

De gäldenärer som undersökningen omfattade hade dålig betalningsförmåga, och bara en liten del av deras skulder blev betalda inom betalningsprogrammet. Lite mer än hälften (57 %) av gäldenärerna hade gjort betalningar till borgenären under tiden för betalningsprogrammets giltighet. För återstoden hade det fastställts ett nollprogram. Det är anmärkningsvärt att enligt undersökningen hade nästan en femtedel (18 %) av gäldenärerna sådana skulder utanför skuldsaneringen som egentligen borde ha omfattats av den. Dessa gäldenärer hade rikligt med försörjningsproblem under betalningsprogrammet. De gäldenärer som hade blivit tvungna att betala tilläggsprestationer hade proportionellt sett minst försörjningsproblem under tiden för skuldsaneringen, vilket vittnar om de positiva verkningarna av mera arbete. Med anledning av ökade inkomster hade var femte gäldenär betalat mera till borgenärerna under pågående betalningsprogram.

Den dåliga försörjningen under pågående betalningsprogram förklaras delvis av gälde-

närernas obetydliga medverkan i lönearbete. Bara 43 % av alla gäldenärer hade utfört lönearbete under programmet och några procent hade varit verksamma som företagare.

Efter betalningsprogrammet hade försörjningen förbättrats betydligt för flertalet av gäldenärerna efter det att skuldsaneringen hade avslutats. Av gäldenärerna beskrev 57 % sin försörjning som god eller skäligen ungefär ett år efter att skuldsaneringen avslutats, men mer än 40 % beskrev den som dålig eller mycket dålig. Mest försörjningsproblem hade de gäldenärer som fortfarande hade tilläggsprestationer att betala i anknytning till betalningsprogrammet.

Av alla gäldenärer som genomgått skuldsanering hade 29 % betalat tilläggsprestationer till borgenärerna också efter att betalningsprogrammet hade löpt ut. De summor som redovisades till borgenärerna varierade från 150 till 15 000 euro och den genomsnittliga summan var 2 000 euro. En majoritet av gäldenärerna hade avtalat om en ett- till två-årig betalningstidtabell med borgenärerna, och en del av gäldenärerna hade kvitterat tilläggsprestationer på en gång med banklån. Situationen var dystrast för de gäldenärer som saknade betalningsförmåga för tilläggsprestationerna. För en del gäldenärer hade de obetalda tilläggsprestationerna gått till utsökning och för en del var situationen fortfarande öppen. För 15 % av gäldenärerna hade delbetalningar enligt betalningsprogrammet blivit obetalda.

För en stor del av gäldenärerna blir en ny skuldfri inte verklighet efter att betalningsprogrammet slutförts, åtminstone inte genast efter programmet. Av de gäldenärer som undersökningen gällde hade 37 % skulder ungefär ett år efter att betalningsprogrammet löpt ut. Av alla gäldenärer som genomgått skuldsanering hade en fjärdedel tagit nytt lån efter att betalningsprogrammet löpt ut. För hälften av dem bestod lånen av konsumtionskrediter och i återstoden av fallen hade lån tagits för bostad eller bil.

I ljuset av undersökningen hade skuldsaneringen haft en positiv inverkan på gäldenärernas liv. Av gäldenärerna bedömde 78 % att skuldsaneringen hade hjälpt dem att rätta till sin ekonomiska situation och skuldsituation. Trots de mestadels positiva erfarenheterna var en del av gäldenärerna missnöjda med skuldsaneringen. Dessa gäldenärer kritiserade det byråkratiska systemet, dess osmi-

dighet i föränderliga livssituationer och tilläggsprestationsskyldigheten. En stor del av gäldenärerna bedömde att deras betalningsmån hade dimensionerats alltför stramt och att det i verkligheten blev mindre pengar över att leva på än vad kalkylerna hade visat. En anteckning i ett kreditupplysningsregister hade försvårat möjligheterna att klara sig i vardagen bl.a. genom att anteckningen begränsade konsumtionsmöjligheterna och försvårade möjligheterna att hyra en bostad. Tidigare företagare riktade den skarpaste kritiken mot skuldsaneringen. Varierande yrkeskicklighet hos dem som skulle hjälpa och det tungrodda maskineriet fördes fram som ett centralt problem. Många var bittra över att inte kunna fortsätta med företagsverksamheten.

Inom två år efter det att tiden för betalningsprogrammet löpt ut hade 15 % av gäldenärerna fått en ny anteckning om betalningsstörning. Bland dem som genomgått skuldsanering är andelen personer med betalningsstörningar det dubbla jämfört med motsvarande andel bland alla som uppnått myndighetsåldern.

2.1.4 Statistik som gäller snabblån

Så kallade snabblån, dvs. små kortfristiga konsumentkrediter som beviljas utan säkerhet på basis av låneansökan på internet eller per sms, har veterligen funnits på marknaden sedan 2005. Under tiden efter det har marknaden för snabblån vuxit kraftigt, och år 2011 beviljades det redan 1,4 miljoner snabblån.

Enligt Suomen Asiakastieto Oy:s (nedan *Asiakastieto*) kreditupplysningsregister har under de senaste åren sådana domar i fordringsmål som gäller privatpersoners konto- och engångskrediter och finansbolagsfordringar ökat så att det år 2005 gavs drygt 20 000 domar och år 2008 knappt 80 000 domar i mål av detta slag, medan motsvarande antal år 2011 redan var uppe i närmare 180 000. Enligt Asiakastietos statistik gavs privatpersoner mer än 280 000 domar i fordringsmål år 2011, medan det sammanlagda antalet var under 110 000 år 2005 och under 170 000 år 2008.

Av de knappa 80 000 domar i fordringsmål som gällde privatpersoners konto- och engångskrediter och finansbolagsfordringar gällde år 2008 ca 52 000, dvs. 65 %, ford-

ringar på mindre än 1 000 euro. År 2011 var 130 000 av totalt 180 000 domar, dvs. över 70 % av domarna, av detta slag. Av dessa domar gällde ca 45 % personer under 30 år.

År 2005 var det i färre än 3 000 av de domar i fordringsmål som gällde privatpersoners konto- och engångskrediter och finansbolagsfordringar fråga om fordringar på mindre än 300 euro. År 2010 gavs det 50 000 domar i fordringsmål som gällde små fordringar av detta slag, och domarna gällde ca 22 000 personer. År 2011 gavs det redan nästan 82 000 sådana domar, och domarna gällde över 34 000 personer. Asiakastiето uppskattar att de domar som gäller fordringar på mindre än 300 euro huvudsakligen beror på obetalda snabb lån.

År 2005 gällde 1 200, dvs. ca 40 %, av dessa domar i fråga om fordringar på mindre än 300 euro personer under 30 år. År 2011 gällde mer än 41 000 av domarna, dvs. cirka hälften, personer under 30 år så att ca 70 % av domarna gällde personer under 25 år.

Närmare statistiska uppgifter om snabb lån framgår av betänkandet av arbetsgruppen Snabb lån 2011 (Ändring av lagstiftningen om snabb lån. Betänkanden och utlåtanden 17/2012) och av regeringens proposition med förslag till bl.a. lag om ändring av 7 kap. i konsumentskyddslagen (RP 78/2012 rd).

Enligt en utredning om profilen för vipplånsspiralen som gjorts vid Rättspolitiska forskningsinstitutet ("Vippikierteen muotokuva", OPTL:n verkkokatsauksia 24/2012, Kati Rantala) kan man urskilja två grupper bland dem som hamnat i spiralen: unga vuxna för vilka snabb lånen är den huvudsakliga skuldformen och de som upptar snabb lån utöver andra lån.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

En redogörelse för den internationella utvecklingen samt för lagstiftningen i utlandet och i EU ingår i betänkandet av den av justitieministeriet tillsatta skuldsaneringsarbetsgruppen (Revidering av lagen om skuldsanering, justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 59/2013).

2.3 Bedömning av nuläget

2.3.1 Allmänt

2.3.2 Förutsättningar och hinder för skuldsanering

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SKULDSANERING

För att beviljas skuldsanering ska gäldenären inte endast tillfälligt vara oförmögen att betala sina skulder när de förfaller till betalning. Insolvensen ska i huvudsak bero på förändringar i förhållandena av orsaker som inte beror på gäldenären, såsom sjukdom, arbetsoförmåga eller arbetslöshet (sociala hinder för betalning). Alternativt kan skuldsanering beviljas på den grunden att det i övrigt finns vägande skäl för en skuldsanering med beaktande av beloppet av skulderna och de förpliktelser som ansluter sig till dem i förhållande till gäldenärens betalningsförmåga.

Skuldsanering kan inte beviljas, om en gäldenär av en orsak som kan anses temporär saknar betalningsmån eller av samma orsak med sin betalningsmån inte förmår betala sina vanliga skulder till ett belopp som inte ska anses vara obetydligt. Vid bedömningen av om orsaken är temporär och av storleken på betalningsmånen ska särskilt gäldenärens förvärvsmöjligheter beaktas. Det är meningen att bestämmelsen ska förhindra att skuldsanering infaller vid en tidpunkt då gäldenärens betalningsförmåga är exceptionellt svag.

För att skuldsanering ska beviljas förutsätts det dessutom att det inte finns några allmänna hinder för en skuldsanering. I vissa situationer kan skuldsanering beviljas av vägande skäl trots ett allmänt hinder. Allmänna hinder för skuldsanering och beviljande av skuldsanering trots ett allmänt hinder behandlas närmare längre fram.

Definitionen av insolvens (3 § 1 mom. 2 punkten) och bestämmelserna om förutsättningar för skuldsanering (9 §) har inte ändrats sedan skuldsaneringslagen trädde i kraft. De fungerar fortfarande bra, och inte heller nu har det uppdagats behov av att ändra dem. Det är också motiverat att behålla lagens grundläggande struktur i fråga om de bestämmelser som gäller möjligheterna att få skuldsanering. Bestämmelsen om hinder för

skuldsanering av en temporär orsak (9 a §), bestämmelsen om allmänna hinder för skuldsanering (10 §) samt bestämmelsen om beviljande av skuldsanering trots ett allmänt hinder (10 a §) bör till vissa delar moderniseras för att de förändringar som skett i samhället ska bli beaktade.

Unga personer kan ha bristfällig omdömesförmåga när det gäller upptagande av kredit och de förstår inte nödvändigtvis vilka konsekvenser skuldsättningen har eller kan inte bedöma sina möjligheter att återbetala skulden. Svårigheterna att återbetala snabblån gäller i synnerhet unga, och skuldsättningen är kraftigast inom gruppen unga under 25 år. Det kan sägas att skuldsättningen bland unga har blivit ett nytt samhällsproblem, men för närvarande är det mycket svårt för de unga att få skuldsanering. Det beror både på de bidragande orsakerna till skuldsättningen och på att orsaken till de ungas insolvens ofta är temporär.

En skuldspiral till följd av ungdomligt oförstånd kan medföra inte bara överskuld-sättning utan också andra problem och leda till att den unga personen marginaliseras. Det är ofta svårt för de unga att få sina skulder sanerade med hjälp av frivilliga metoder. För dessa krävs det vanligtvis förmåga att återbetala lånet, och de ungas inkomster räcker ofta inte till för det.

Exempelvis Garanti-Stiftelsen beviljar dem vilkas skuldproblem kan lösas med ett enda nytt lån borgen för saneringslån som kan lyftas på banken. Saneringslån med borgen från Garanti-Stiftelsen är en av de frivilliga saneringsmetoderna. Borgen beviljas i regel personer som av en oförutsedd orsak hamnat i en skuldkris och vilkas situation har stabiliserats så pass att de har möjlighet att långsiktigt sköta skulder i fortsättningen. Mot stiftelsens borgen beviljar banken saneringslån för att slå ihop skulderna trots att gäldenären har en anteckning om betalningsstörning. Borgen kan i vanliga fall fås endast en gång. Borgen beviljas nödvändigtvis inte, om skuldsituationen kan lösas på något annat sätt, såsom med hjälp av social kreditgivning från kommunen.

Garanti-Stiftelsens borgen är ett beaktansvärt alternativ för de gäldenärer som har betalningsförmåga för att betala sina skulder. Garanti-Stiftelsens borgen kan vara lösningen för överskuld-satta unga som har ett jobb och regelbundna inkomster. Det förhåller sig

dock tämligen sällan på det viset för överskuld-satta unga. Arbetslösa och studerande ungdomar har i allmänhet dålig betalningsförmåga och klarar därför ofta inte av att sköta skulder på ett långsiktigt sätt.

En del unga kan få lindring för problem till följd av överskuld-sättning genom social kreditgivning från kommunen. Den sociala kreditgivningens syfte är att förebygga ekonomisk utslagning och överskuld-sättning samt att främja en persons eller en familjs förmåga att klara sig på egen hand. Enligt lagen om social kreditgivning (1133/2002) kan kredit av grundad anledning beviljas en person som på grund av små inkomster och tillgångar inte på något annat sätt kan få kredit på rimliga villkor och som har förmåga att klara av återbetalningen av krediten.

Social kreditgivning är en kommunal socialservice som kommunerna ordnar på frivillig basis. År 2012 användes social kreditgivning i 28 kommuner. Servicen omfattar ca 42 % av befolkningen och täckningen är störst i huvudstadsregionen och i medelstora städer. På riksnivå är studerande den största gruppen kredittagare, som utgör mer än en tredjedel av kredittagarna. Kredit beviljas i allmänhet studerande som till följd av kreditupplysningsanteckningar inte kan få studielån med statsborgen.

För studerande är social kreditgivning ofta ett lämpligare alternativ än skuldsanering. Arbetet för att utveckla och utvidga den sociala kreditgivningen bör fortsätta. Med tanke på den allmänna acceptansen för skuldsaneringen är det inte motiverat att skuldsaneringen kan tidsbestämmas till studie- eller beväringstiden, vilket innebär att skulderna har sanerats före övergången till arbetslivet.

Vid beredningen har ett förfarande där skuldsanering kan inledas trots ett temporärt hinder för skuldsanering utretts som ett alternativ. Domstolen skulle då, på samma sätt som i övriga fall, pröva förutsättningarna för skuldsanering och besluta att skuldsaneringen ska inledas. Rättsverkningarna i anslutning till beslutet om inledande av skuldsanering skulle vara i kraft, vilket innebär att skulderna inte kan indrivnas eller utmätas. Det skulle dock inte fastställas något betalningsprogram för gäldenären, utan i stället skulle det följa en vänteperiod på ett till två år som ett slags ”prövotid” för gäldenären. Om gäldenären inte skuldsätter sig ytterligare under den tiden och gäldenären t.ex. slutför sina

studier och inträder i arbetslivet, skulle betalningsprogrammet kunna fastställas efter väntetiden.

En fördel med systemet är att man kan stoppa den överskuldssatta unga personen och motivera honom eller henne att få ordning på sitt liv. Det finns dock risk för missbruk, eftersom det är tänkbart att skuldsanering söks med anledning av de rättsverkningar som ett beslut om inledande av skuldsanering är förknäat med.

Skuldsaneringslagen innehöll ursprungligen en sådan bestämmelse (30 § 2 mom.). Det fastställdes ett betalningsprogram för gäldenären, men starttidpunkten flyttades om gäldenären saknade betalningsmån när programmet fastställdes. Bestämmelsen upphävdes när bestämmelsen om hinder för skuldsanering av en temporär orsak togs in i lagen (63/1997). Syftet med 1997 års lagändring var att se till att skuldsaneringen infaller vid en tidpunkt då gäldenärens ekonomiska situation har stabiliserats.

Ett system i två steg skulle innebära extra arbete för domstolarna, då samma skuldsaneringsärendet skulle tas upp till behandling två gånger. Ett sådant förfarande skulle också komplicera och bromsa upp domstolsbehandlingen. Av dessa orsaker föreslås det att den möjlighet som beskrivs i det föregående inte tas in i lagen.

En utgångspunkt för propositionen är att det är viktigt att den bestämmelse i 9 a § som gäller temporär orsak som hinder för skuldsanering kvarstår i lagen för att en gäldenär inte avsiktligt ska kunna tidsbestämma skuldsaneringen så att den infaller under en tid då gäldenären inte alls betalar sina skulder eller betalar bara lite av dem. Detta är nödvändigt för att trygga borgenärernas ställning och den allmänna acceptansen för systemet. Överskuldssatta unga som oförskyllt inte fått arbete bör ändå kunna beviljas skuldsanering.

På de grunder som beskrivs i det föregående anses det i denna proposition vara det bästa alternativet att mildra bestämmelsen om temporär orsak, vilket också främjar de ungas möjligheter att beviljas skuldsanering. Dessutom bör gäldenärens unga ålder beaktas vid bedömningen av hinder för skuldsanering och i synnerhet vid bedömningen av om skuldsättningen har varit klandervärd.

Bestämmelsen om temporär orsak som hinder för skuldsanering har kritiserats efter-

som det har ansetts att den leder till att gäldenären passiveras. Det har ansetts vara ett särskilt missförhållande att arbetslösheten för en gäldenär som blivit arbetslös ska vara av bestående art innan han eller hon kan beviljas skuldsanering. Enligt den motivering som ingår i den regeringsproposition (RP 180/1996 rd) som resulterade i bestämmelsen och som upprepas i lagutskottets betänkande (LaUB 19/1996 rd) bör man fästa uppmärksamhet vid hur länge arbetslösheten har varat på så vis att detta innebär att då gäldenären oavbrutet har varit arbetslös i två år kan man endast i sådana fall när gäldenären ännu är relativt ung och utbildad eller då han eller hon har förutsättningar att skaffa sig en utbildning anse att bristen på betalningsmån är temporär.

Syftet med bestämmelsen har varit att det ska bedömas från fall till fall om det finns en temporär orsak som utgör hinder för skuldsanering. När det gäller arbetslösa gäldenärer tillämpas bestämmelsen dock i praktiken ofta rätt så schablonmässigt så att när gäldenärens hela förvärvsförmåga inte är i bruk under arbetslöshetstiden bör arbetslösheten ha varat i minst två år innan gäldenären beviljas skuldsanering.

Det kan anses att denna period passiverar gäldenären och förvärrar skuldproblemen, eftersom gäldenären eventuellt trots ansträngningar inte får ett nytt jobb och då inte har någon annan möjlighet än att som arbetslös vänta två år innan han eller hon kan försöka få en lösning på sina skuldproblem. Det kan också anses att perioden sporrar till att söka arbete, eftersom det att gäldenären får jobb kan innebära en möjlighet att genast få skuldsanering.

Arbetslösas möjligheter att beviljas skuldsanering bör underlättas genom att den väntetid på två år som blivit praxis förkortas. Den grundläggande idén med bestämmelsen behövs emellertid inte ändras, utan det är ändamålsenligt att ingripa endast i den period efter vilken arbetslösa gäldenärer kan beviljas skuldsanering. En period på 18 månader är ett ändamålsenligt alternativ, vilket innebär att skuldsanering kan fås ett halvt år tidigare än för närvarande.

Det att arbetslösa kan få skuldsanering snabbare innebär samtidigt att även unga arbetslösa kan få skuldsanering snabbare. I det arbetsgruppsbetänkande (Revidering av lagen om skuldsanering, justitieministeriet, Be-

tänkanden och utlåtanden 59/2013) som lett till denna proposition föreslogs det att skuldsanering för arbetslösa under 25 år inte ska förhindras på grund av en temporär orsak, om arbetslösheten har varat minst nio månader. Under remissförfarandet möttes förslaget dock av mer motstånd än understöd. En stor del av remissinstanserna ansåg att detta skulle ge de unga fel signal och passivera dem. Enligt många remissyttranden är det också problematiskt att uppställa en åldersgräns. I propositionen föreslås det därför inte att unga arbetslösa ska få bättre rätt än andra. I ett senare skede bör man dock på ett övergripande sätt diskutera olika tänkbara sätt att lösa de ungas skuldproblem. Som bäst bereds en omfattande undersökning som finansieras av Finlands Akademi och som gäller skuldsättning bland unga. Utifrån den information som fås genom undersökningen kan man klarlägga de bästa metoderna för att förebygga att unga skuldsätter sig och för att lösa de ungas skuldproblem.

Skuldsanering för en gäldenär som är verksam som företagare anses förhindras av en temporär orsak, om gäldenärens inkomstnivå inte har stabiliserats. Skuldsanering kan ändå beviljas när näringsverksamheten trots sin instabilitet ger så stor avkastning att den inte kan betraktas som ringa. Av bestämmelsen följer i praktiken att nya företagare har svårt att få skuldsanering. En överskuldssatt person som inte kan få ett avlönat jobb är tvungen att bli arbetslös och vänta på att den temporära orsaken till följd av arbetslösheten blir permanent. Bestämmelsen leder följaktligen till att gäldenären passiveras i en situation där han eller hon kunde sysselsätta sig själv som företagare. Det är motiverat att uppmuntra en gäldenär som kan försörja sig själv och sin familj som företagare till att bli företagare.

För att gäldenären ska kunna klara av en skuldsanering bör det dock anges vissa förutsättningar i fråga om den inkomst gäldenären har av näringsverksamheten. Det är inte nödvändigt att företagaren har en stabiliserad inkomstnivå, men verksamheten bör vara så pass lönsam att gäldenären kan försörja sig själv genom den och fullgöra sin underhållsskyldighet och betala sina skulder som hänför sig till näringsverksamheten allt eftersom skulderna förfaller till betalning. Näringsidkaren kan således inte ha en negativ betalningsmån, utan han eller hon ska alltid ha

åtminstone en viss betalningsmån för att kunna betala vanliga skulder.

HINDER FÖR SKULDSANERING

Med tanke på den allmänna samhälls- och betalningsmoralen är det viktigt att gäldenärer inte kan få skuldsanering, om deras skuldsättning eller handlande som gäldenär präglas av en viss grad av klandervärdhet. I lagen ingår en förteckning över allmänna hinder för skuldsanering. Även om det finns en hindersgrund kan domstolen bevilja skuldsanering, om det finns vägande skäl att göra det. Då tas hänsyn särskilt till den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig, gäldenärens åtgärder för betalning av sina skulder och gäldenärens övriga förhållanden samt skuldsaneringens betydelse för gäldenären och borgenärerna.

Efter 2010 års lagändring (632/2010) är det av större betydelse än tidigare om skuldsanering beviljas av vägande skäl trots en hindersgrund eller om det anses att det inte finns något hinder för skuldsanering. Genom lagändringen förkortades den normala längden på skuldsanering från fem till tre år. Om det finns ett hinder för skuldsanering men det anses att det finns vägande skäl för den, bestäms det i allmänhet att gäldenären ska få ett femårigt betalningsprogram.

Skuldsaneringslagen stiftades för mer än 20 år sedan. Under den tiden har samhället förändrats, likaså den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens kunder samt orsakerna till att de som söker sig till skuldsanering har skuldsatt sig. Ännu för ungefär tio år sedan berodde överskuldssättning huvudsakligen på företags-, borgens- eller bostadsskulder, men i dag är oskicklig hantering av ekonomin den vanligaste orsaken. För mer än hälften av de kunder inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen som ansöker om skuldsanering består skulderna i huvudsak av konsumtionskrediter, snabbblån och obetalda räkningar. Dagens samhälle kan därför karaktäriseras som ett kreditsamhälle där krediter används i vida kretsar bland medborgarna och företagen och där marknadsföringen av krediter är delvis kraftfull och indrivningen effektiv. Förändringar i kreditgivningsmekanismerna i samhället påverkar helt klart skuldsättningen bland medborgarna.

Under de senaste åren har lagstiftningen om kreditgivning och indrivning ändrats betydligt, och i ändringarna har de strukturella faktorerna i kreditsamhället beaktats. Som exempel kan nämnas de ändringar av utsökningsbalken (705/2007) och kreditupplysningslagen (527/2007) som gjorde det möjligt att avföra slutgiltigt preskriberade fordringar ur registret över betalningsstörningar (lagarna 932/2009 och 933/2009) samt revideringarna av 7 kap. i konsumentskyddslagen. Till det kapitlet fogades genom lag 746/2010 bestämmelser om bl.a. god kreditgivningssed (13 §), skyldighet att bedöma en konsumentns kreditvärdighet (14 §) och kontroll av kreditsökandens identitet (15 §). Efter det har den reglering som gäller utbudet av konsumtionskrediter skärpts genom att bestämmelserna i kapitlet ändrades genom lag 207/2013 för att minska de problem som snabblånen förorsakar. Det sattes ett räntetak för vissa konsumtionskrediter, och bestämmelserna om god kreditgivningssed och kreditgivarens skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet skärptes.

Även skuldsaneringslagen bör ändras så att den motsvarar förhållandena i dagens kreditsamhälle. För närvarande tillämpas oftast hindersgrunden ”uppenbart lättsinnig skuldsättning”, där bedömningen av orsakerna till skuldsättningen i hög grad fokuserar på bedömning av gäldenärens åtgärder. I bestämmelsen hänvisas till grunderna för skulderna och omständigheterna vid deras uppkomst, vilket i och för sig ger möjlighet att beakta även borgenärernas agerande när skuldsättningens grad av klandervärdhet bedöms. Med hänsyn till förändringarna i kreditgivningsmekanismerna i samhället är det dock motiverat att vid granskningen av orsakerna till gäldenärens skuldsättning tydligare än tidigare fästa uppmärksamhet även vid kreditgivarnas verksamhet på kreditmarknaden. Kreditgivarens ansvar bör framgå tydligt av lagen. Överträdelse av bestämmelserna i 7 kap. i konsumentskyddslagen bör ses i bedömningen av hindersgrunderna. Det är fråga om rättvis och grundad fördelning av risken mellan gäldenär och borgenär.

För företagargäldenärerna är de allmänna hindersgrunderna för skuldsanering strikta, eftersom redan en väsentlig försummelse av lagstadgade avgifter med anledning av realisering av företagarrisken utgör ett hinder. Även om företagaren beviljas skuldsanering

av vägande skäl, innebär den existerande hindersgrunden att längden på betalningsprogrammet blir fem år i stället för den normala längden tre år. Hindersgrunderna för skuldsanering bör därför ses över så att företagare som handlat ärligt inte bestraffas för att företagsverksamheten inte har varit framgångsrik.

Enligt gällande lag kan skuldsanering beviljas trots ett allmänt hinder, om det finns vägande skäl att göra det. Frågan om det finns vägande skäl avgörs på basis av en helhetsbedömning med beaktande av vissa omständigheter som nämns i lagen. En sådan omständighet är den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig, och dess betydelse har betonats i förarbetena (RP 98/2002 rd). Betoningen beror delvis på att i början av 2000-talet försökte man förbättra möjligheterna till skuldsanering i synnerhet för dem som hade skuldsatt sig under lågkonjunkturen i början av 1990-talet.

Överskuldsattas skuldproblem är kortvarigare än tidigare. En tredjedel av dem som drivits in i skuldproblem har lidit av betalningssvårigheter en kortare tid än två år, och antalet personer som lidit av utdragna betalningssvårigheter har minskat. Utdragna skuldproblem innebär vanligen att betalningssvårigheterna förvärras och kan leda till utslagning. Kortvariga skuldproblem bör därför inte utgöra ett hinder för att gäldenärerna ska beviljas skuldsanering.

Även om det faktum att det finns en hindersgrund innebär att gäldenärens åtgärder är klandervärda, kan inte enbart den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig i allmänhet betraktas som en avgörande faktor vid bedömningen av om det finns vägande skäl. Det kan hända t.ex. att gäldenären under de närmast föregående åren har skuldsatt sig på ett likgiltigt och oansvarigt sätt men gjort vad han eller hon har kunnat för att betala sina skulder, och att hans eller hennes personliga omständigheter talar för att skuldsanering ska beviljas. Den betydelse den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig har vid helhetsbedömningen bör minskas på ett sätt som ändå inte påverkar betalningsmoralen eller den allmänna acceptansen för skuldsaneringen.

2.3.3 Systemet med tilläggsprestationer

Systemet med tilläggsprestationer togs in i skuldsaneringslagen genom den lagändring (63/1997) som trädde i kraft 1997. I betalningsprogrammet åläggs gäldenären en tilläggsprestationsskyldighet som han eller hon ska fullgöra inom den tid som anges i betalningsprogrammet. Före lagändringen innebar en väsentlig förbättring av gäldenärens betalningsförmåga att betalningsprogrammet ändrades genom ett domstolsbeslut. Av kostnadsskäl ville man begränsa ändringarna av betalningsprogrammen genom domstolsbeslut. Målsättningen med tilläggsprestationssystemet var att uppmuntra gäldenärerna att förbättra sin betalningsförmåga och att borgenärerna skulle få en större del av sina fordringar betalda. Avsikten var att tilläggsprestationsskyldigheten skulle vara så entydig att räkna ut att gäldenären skulle kunna räkna ut beloppet på egen hand. Beräkningen grundade sig enbart på hur mycket gäldenärens inkomster hade ökat, och inga avdrag gjordes.

Systemet med tilläggsprestationer omprövades i samband med den lagändring som trädde i kraft 2003 (lag 1273/2002, RP 98/2002 rd). Systemet blev då rättvisare och skäligare för gäldenären genom att tilläggsprestationsskyldighet inte uppkommer i situationer där gäldenärens betalningsförmåga de facto inte har blivit bättre eftersom hans eller hennes nödvändiga utgifter har ökat. Genom den lagändring som trädde i kraft 2007 blev det möjligt att från inkomsterna direkt dra av ökade utgifter för arbetsresor och andra utgifter för gäldenären som omedelbart berott på inkomstens förvärvande (lag 1088/2006, RP 30/2006 rd).

Den del av ökade inkomster som gäldenären får behålla har höjts successivt. Målet har varit att uppmuntra gäldenärerna att förvärva inkomster under betalningsprogrammets giltighetstid. Ursprungligen fick gäldenärerna behålla en fjärdedel av sina ökade inkomster. Genom den lagändring som trädde i kraft 2003 höjdes denna del till en tredjedel och genom den lagändring som trädde i kraft 2007 till hälften när inkomsterna ökade över en viss gräns. Gränsen justeras årligen i enlighet med folkpensionsindexet. År 2014 är gränsen 970 euro.

Systemet med tilläggsprestationer grundar sig på att gäldenären själv aktivt ska följa med sin inkomstnivå och hålla reda på om det uppkommer en tilläggsprestationsskyldighet för honom eller henne. I praktiken behöver gäldenärerna vanligen en ekonomi- och skuldrådgivares hjälp med tilläggsprestationskalkylen. Det är önskvärt att gäldenären självmant, vid behov biträdd av en ekonomi- och skuldrådgivare, lämnar borgenärerna uppgifter om grunderna för beräkningen av tilläggsprestationen och betalar tilläggsprestationerna. Om en borgenär begär uppgifter under betalningsprogrammet, ska gäldenären lämna dem utan obefogat dröjsmål för att fullgöra sin skyldighet att medverka. Gäldenärens skyldighet att medverka innebär att uppgifter ska lämnas också när en borgenär har framställt begäran innan tre månader förflutit från det att betalningsprogrammet slutfördes.

Borgenärens rätt att föra fastställande av tilläggsprestationer till domstol behövs för sådana situationer där gäldenären är passiv eller beloppet av tilläggsprestationen är tvistigt. Likaså kan en borgenär bli tvungen att föra saken till domstol för att få en verkställighetsgrund i en situation där gäldenären inte bestrider yrkandet om tilläggsprestationer men på grund av sin dåliga ekonomiska situation inte kan förbinda sig vid betalningsprogrammet.

Innan ansökan görs hos domstolen ska borgenären enligt huvudregeln lägga fram sitt skriftliga yrkande för gäldenären och ge gäldenären tillfälle att bli hörd. Borgenären kan göra ansökan hos domstolen först när betalningsprogrammet har löpt ut. Ansökan ska göras utan obefogat dröjsmål efter det att borgenären fått kännedom om grunden för tilläggsprestationsskyldigheten, och senast två år efter det att betalningsprogrammet slutfördes.

År 2011 behandlade domstolarna 324 och år 2012 sammanlagt 366 ansökningar om fastställande av tilläggsprestationsskyldighet. Bara 15—20 % av ansökningarna kan bedömas vara tvistiga. Största delen av ansökningarna beror på att gäldenären inte har reagerat på borgenärens skriftliga yrkande. För borgenären återstår då inga andra alternativ än att föra saken till domstol för avgörande. Tvistigheterna gäller oftast gäldenärens avdragsrättigheter. Ansökningar som gäller tilläggsprestationsskyldighet kommer vanligen

till tingsrätterna via ett antal indrivningsbyråer och är tydligt och klart utformade. Av dessa orsaker kan den arbetsmängd som tilläggsprestationsskyldigheten medför för tingsrätterna anses vara rätt så ringa.

Tilläggsprestationsskyldigheten medför betydande mängder arbete för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. Enligt Konkurrens- och konsumentverkets statistik granskades kundens tilläggsprestationsskyldighet i 2 220 fall inom ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning år 2013. Det hade skett en viss nedgång från tidigare år, eftersom motsvarande siffra för t.ex. år 2009 var 2 877. Det är i allmänhet rätt så enkelt att göra en tilläggsprestationskalkyl. För gäldenären är det ytterst viktigt att räkna ut tilläggsprestationsskyldigheten för att planmässigheten i ekonomin ska bevaras och för att betalningen av tilläggsprestationer inte ska komma som en överraskning för gäldenären.

Genom den lagändring som trädde i kraft 2010 (632/2010) förkortades betalningsprogrammets normala tillämpningstid från fem år till tre år. Lagändringen är så pass färsk att det inte finns några forskningsrön om dess konsekvenser för tilläggsprestationsskyldigheten. Tilläggsprestationsskyldigheten har dock ofta koncentrerats till den senare hälften av betalningsprogrammet. Mer än hälften av betalningsprogrammen fastställs för närvarande så att de har en kortare tillämpningstid än fem år, och därför kan det antas att 2010 års lagändring som gällde förkortning av betalningsprogrammen i fortsättningen kommer att innebära en minskning av antalet fall där det uppkommer tilläggsprestationsskyldighet för gäldenären. Antalet skuldsaneringsansökningar har dock ökat allt sedan 2009 (antalet ansökningar ökade med 915 från år 2009 till år 2013), vilket under de närmaste åren ökar antalet fall där tilläggsprestationsskyldigheten behöver ses över.

Enligt Rättspolitiska forskningsinstitutets enkätundersökning betalade var femte gäldenär tilläggsprestationer under skuldsaneringen. De gäldenärer som betalade tilläggsprestationer under skuldsaneringen hade minst försörjningssvårigheter. Detta kan antas bero på att de hade ökat sin arbetsinsats under skuldsaneringen och på så vis själva fått en del av de ökade inkomsterna. Av alla gäldenärer som genomgått skuldsanering hade 29 % betalat tilläggsprestationer till borgenä-

erna också efter att betalningsprogrammet hade upphört. De summor som redovisades till borgenärerna varierade från 150 till 15 000 euro; medelvärdet var 2 000 euro. De gäldenärer som fortfarande betalade tilläggsprestationer när betalningsprogrammet löpt ut hade allra mest försörjningsproblem efter det att tillämpningstiden löpt ut.

Det finns bara en liten mängd tillgängliga uppgifter om tilläggsprestationernas ekonomiska betydelse för borgenärerna. Enligt en bankgrupps statistiska uppgifter sågs tilläggsprestationsskyldigheten över för 295 gäldenärer år 2010, och av tilläggsbeloppen fick gruppen en avkastning på 541 000 euro. År 2011 sågs tilläggsprestationsskyldigheten över för 539 gäldenärer, och tilläggsavkastningen var då 831 000 euro. År 2012 sågs tilläggsprestationsskyldigheten över för 775 gäldenärer, och tilläggsavkastningen var då 926 000 euro. Andelen gäldenärer som självmant lämnar uppgifter om sin beskattning ökar, och år 2012 lämnade nästan hälften av gäldenärerna in beskattningsuppgifter på eget initiativ. Gäldenärerna gjorde däremot vanligen inte självmant betalningar till borgenärerna.

Utgående från remissyttrandena om betänkandena av de av justitieministeriet tillsatta arbetsgrupperna (Revidering av skuldsaneringen, Betänkanden och utlåtanden 11/2011 och Revidering av lagen om skuldsanering, Betänkanden och utlåtanden 59/2013) kan tilläggsprestationsskyldigheten betraktas som ett rättvist och generellt sett välfungerande system. Med tanke på den samhälleliga acceptansen för skuldsanering är det viktigt att gäldenären använder hela sin betalningsförmåga till att betala sina skulder. Via tilläggsprestationsskyldigheten påverkar en ökning av inkomstnivån under betalningsprogrammets tillämpningstid gäldenärens betalningsskyldighet på ett sätt som är skäligt med tanke på borgenärerna, men uppmuntrar också gäldenären till att höja sin inkomstnivå. Med beaktande av att det i propositionen föreslås att den bestämmelse som gäller hinder för skuldsanering av en temporär orsak ska mildras, är det viktigt att de grundläggande principerna för tilläggsprestationsskyldigheten kvarstår oförändrade. Ett avskaffande eller en betydande lindring av tilläggsprestationsskyldigheten skulle kunna leda till att gäldenärerna ser till att deras in-

komstnivå är så låg som möjligt när betalningsprogrammet ska fastställas, vilket i sin tur skulle minska avkastningen till borgenärerna och påverka den allmänna acceptansen för systemet.

Tilläggsprestationsskyldigheten är dock problematisk för de gäldenärer som t.ex. på grund av oförstånd eller likgiltighet inte årligen har kontrollerat om skyldigheten uppkommer. För dem kan borgenärens krav på tilläggsprestationer komma som en överraskning och i värsta fall leda till att målet med hela skuldsaneringen, dvs. att rätta till gäldenärens ekonomiska situation, inte nås och att gäldenären hamnar i en ny skuldspiral.

Det bästa sättet att minska de olägenheter som tilläggsprestationsskyldigheten medför för gäldenären är att säkerställa att tilläggsprestationskalkyler görs varje år, vilket innebär att skyldigheten inte kommer som en överraskning för gäldenären. För att motivera gäldenärerna till att kontrollera tilläggsprestationsskyldigheten och betala tilläggsprestationer på eget initiativ krävs det inte att lagstiftningen ändras. Däremot är det meningen att underlätta möjligheterna att se över tilläggsprestationsskyldigheten genom att ta fram bättre verktyg än för närvarande för att göra uträkningarna och aktivera gäldenärerna.

Enligt gällande lag ska gäldenären redovisa borgenärerna hälften av de nettoinkomster som överstiger ett visst belopp som är bundet till folkpensionsindexet. År 2014 uppkommer tilläggsprestationsskyldighet för de inkomster som överstiger 970 euro. Det innebär att gäldenärens inkomster (efter avdrag) kan öka med ca 80 euro per månad innan skyldigheten uppkommer. Avsikten har varit att löneförändringar till följd av en allmän höjning av lönenivån och indexhöjningar inte ska medföra tilläggsprestationsskyldighet. Till denna del är gränsen för tilläggsprestationsskyldigheten fortfarande lämplig. Det bör dock noteras att en förhållandevis liten förändring föranleder uträkning av tilläggsprestationer och redovisning av smärre summor.

Gäldenärer bör uppmuntras till att förvärva inkomster under betalningsprogrammet. En höjning av det belopp som gäldenärerna får behålla av sina ökade inkomster höjer systemets sporrande verkan. För att uppmuntra gäldenärerna till att förvärva inkomster bör den gräns efter vilken tilläggsprestations-

skyldighet uppkommer för överskjutande belopp höjas måttfullt.

Den del av de överskjutande inkomsterna som gäldenären får behålla har höjts successivt. Enligt gällande lag får en gäldenär behålla hälften av den inkomstökning som överstiger gränsen. Till denna del är den gällande lagstiftningen bra. Det att de ökade inkomsterna fördelas till hälften mellan gäldenären och borgenärerna uppmuntrar gäldenären till att förvärva inkomster, men är inte heller oskäligt för borgenärerna.

Fördelen med att höja gränsen i stället för att ändra på andelarna är att tilläggsprestationsskyldighet kommer att uppkomma något mera sällan än för närvarande. Tilläggsprestationsskyldighetens belopp behöver utredas bara när gäldenärens nettoinkomster har ökat mer än gränsvärdet. När antalet tilläggsprestationsskyldiga minskar kommer också arbetet för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen samt domstolarna att minska något.

En höjning av den nedre gränsen för tilläggsprestationsskyldighet är motiverad också eftersom det ursprungligen var meningen att levnadskostnadsnormerna för skuldsanering skulle vara 25 % högre än normerna för utkomststöd, men de nuvarande normerna har närmast sig varandra. Genom att arbeta mera får gäldenären ett något större ekonomiskt spelrum än för närvarande under pågående betalningsprogram.

Enligt gällande lag omfattar tilläggsprestationsskyldigheten alla gäldenärer. Skyldigheten behöver dock inte påföras i betalningsprogrammet, om den som gör upp förslaget till betalningsprogram inte föreslår denna skyldighet och ingen av borgenärerna motsätter sig förslaget. Enligt den regeringsproposition som ledde till revidering av tilläggsprestationssystemet (RP 98/2002 rd) är det motiverat att inte alls ta in någon bestämmelse om tilläggsprestationsskyldighet till följd av ökade inkomster i sådana fall när det i gäldenärens inkomstnivå inte kan väntas förändringar som skulle göra gäldenären skyldig att betala mer av sina skulder. Lagstiftarens avsikt har varit att tilläggsprestationsskyldighet inte ska bestämmas för alla gäldenärer. I praktiken tillämpas dock möjligheten att inte alls bestämma tilläggsprestationsskyldighet för gäldenären mycket sällan, och tilläggsprestationsskyldighet ingår i regel i alla betalningsprogram. Tilläggsprestationsskyldig-

het baserad på ökade inkomster bör därför slopas för de gäldenärer vilkas inkomstnivå inte antas förändras under betalningsprogrammets tillämpningstid. Då kommer arbetsmängden att minska såväl för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen som för borgenärerna, men avkastningen för borgenärerna kommer att kvarstå oförändrad.

Enligt gällande lag ska tilläggsprestations-skyldigheten fullgöras inom de tre första månaderna under det följande kalenderåret. Betalningstidpunkten kan bestämmas att vara en annan, om det är ändamålsenligt med hänsyn till tilläggsprestationernas obetydlighet eller av något annat särskilt skäl. Förfarandet kan tillämpas t.ex. när gäldenären bedriver näringsverksamhet och resultatet av verksamheten inte på ett tillförlitligt sätt kan utredas förrän bokföringen har slutförts. Tilläggsprestationerna för det år under vilket betalningsprogrammet löper ut ska dock betalas inom tre månader efter det att betalningsprogrammet har slutförts.

Kravet på att tilläggsprestations-skyldigheten ska fullgöras före utgången av mars månad det följande kalenderåret bidrar till en snabb utredning av tilläggsprestations-skyldigheten. Det är viktigt för gäldenären att tilläggsprestations-skyldighetens belopp klarnar så snart som möjligt. Det att tilläggsprestationskalkylerna ska göras före utgången av mars månad innebär dock att de måste göras på basis av inkomstverifikat. Det skulle vara betydligt lättare att kunna kontrollera tilläggsprestations-skyldigheten utgående från den slutförda beskattningen för skatteåret, eftersom detta då kan göras utifrån uppgifterna om beskattningen i stället för utifrån inkomstverifikaten. Översynen av tilläggsprestations-skyldigheten skulle då generera betydligt mindre mängder arbete för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. Den ändrade tidpunkten skulle inte heller ha någon betydande inverkan på borgenärernas ställning.

2.3.4 Behållande av bostad

Principen för den gällande skuldsaneringslagen är att en ägarbostad ingår i gäldenärens bastrygghet och kan följaktligen realiserars bara i vissa situationer som regleras i lagen. För att en gäldenär ska få behålla sin ägarbostad förutsätts det för det första att gäldenä-

ren klarar av de säkerhetsskulder som belastar bostaden. Säkerhetsskuldandelen ska fastställas till ett sådant belopp att åtminstone nuvärdet av säkerhetsskulden betalas inom en skälig tid. Säkerhetsskulden kan regleras t.ex. genom att betalningstiden förlängs eller räntan nedsätts, men vid skuldsanering kan man inte ingripa i kapitalbeloppet. Om säkerhetsskulden inte utgör ett hinder för möjligheterna att behålla bostaden, ska det utredas om gäldenären klarar av att för sina vanliga skulder betala ett belopp som är tillräckligt för att han eller ska få behålla sin bostad.

Gäldenären måste klara av att för sina vanliga skulder betala den minimiavkastning för de vanliga skulderna som anges i lagen. För bostadens skuldfria värde får gäldenären till godo ett belopp som motsvarar den s.k. boendeskyddsandelen. Med boendeskyddsandelen avses ett sådant kapitalbelopp som garanterar att boendet kan tryggas för gäldenären och hans eller hennes familj enligt det förmånligaste tillbudsstående alternativet. Gäldenären får boendeskyddsandelen till godo både när gäldenären enligt betalningsprogrammet behåller bostaden och när gäldenären blir tvungen att sälja bostaden.

För vanliga skulder beräknas minimiavkastningen enligt utdelningen för skulderna om bostaden realiserars, om boendet för gäldenären ordnas enligt det förmånligaste tillbudsstående alternativet och om det för gäldenären fastställs ett så långt betalningsprogram (tre eller fem år) som det borde fastställas till för honom eller henne utan behållande av bostaden. När minimiavkastningen beräknas ska gäldenären få boendeskyddsandelen till godo till den del bostadens skuldfria värde räcker till för att täcka den. Möjligheten att behålla bostaden främjas dessutom av att för betalning av minimiavkastningen för de vanliga skulderna kan gäldenärens betalningsprogram pågå i högst tio år.

Vid beräkningen av boendeskyddsandelen beaktas gäldenärens familjesituation och övriga personliga omständigheter samt bostädernas prisnivå och boendekostnaderna för varje ort. Beloppet av gäldenärens boendeskyddsandel beror på i vilken utsträckning bostaden har skuldfritt förmögenhetsvärde.

Det är ganska vanligt att bostaden till sitt fulla värde utgör säkerhet för skulden. Då fås ingen boendeskyddsandel till godo och försämrar inte behållandet av bostaden avkast-

ningen för vanliga borgenärer jämfört med avkastningen när borgenärerna driver in sina fordringar genom utsökning. Om bostaden har ett skuldfritt värde, ger boendeskyddsandelen gäldenären ett bättre skydd i händelse av vanliga skulder än indrivning genom utsökning. Det är möjligt att den boendeskyddsandel som kommer gäldenären till godo omfattar bostadens skuldfria värde till fullt belopp. Beloppet av det skuldfria värdet och av boendeskyddsandelen bestämmer hur stor avkastningen för vanliga skulder blir.

Enligt den undersökning om skuldsanering i domstolarna samt gäldenärer och betalningsprogram 2005 som gjorts vid Rättspolitiska forskningsinstitutet ("Velkajärjestelyt tuomioistuimissa, Velalliset ja maksuohjelmat vuonna 2005", OPTL:n tutkimustiedonantoja 75, Helsingfors 2007) avgörs ägarbostadens öde ganska sällan i betalningsprogrammet. Bara ungefär en fjärdedel av gäldenärerna hade en ägarbostad i eget bruk när de ansökte om skuldsanering. På ett par undantag när kvarhölls bostaden i gäldenärens ägo. Det obetydliga antalet ägarbostäder vid skuldsanering beror på att många gäldenärens ägarbostad hade sålts före ansökan om skuldsanering. Var åttonde gäldenär hade sålt sin bostad något tag före ansökan om skuldsanering. I de flesta fall hade bostaden sålts åtminstone tre år tidigare. I jämförelse med år 1997 hade andelen bostadsägare bland alla gäldenärer minskat till en femtedel. Det finns inga forskningsrön för tiden efter år 2005. Enligt den utredning som beskrivs i avsnitt 2.1.2 har bostadsskuldens betydelse som orsak till skuldsättning minskat. Det kan således antas att andelen bostadsägare åtminstone inte har ökat markant efter år 2005.

Skyddet för ägarboende enligt gällande lag kan anses vara högt. När lagen stiftades motiverades skyddet bl.a. med att bostaden är viktig för gäldenären vid förvärvsinkomsternas förvärvande, i fråga om att rätta till ekonomin med att gäldenären bör vara motiverad att genomföra det krävande och långsiktiga betalningsprogrammet och med att skuldsaneringen inte bör skapa andra behov av social hjälp eller socialt stöd. Vid skuldsanering är gäldenärens skydd för ägarboende högt jämfört med de övriga nordiska länderna.

De gällande bestämmelserna har lyckats sammanjämka gäldenärens och borgenärernas intressen på ett sätt som i överlägset flest fall leder till ett rimligt slutresultat. Det är

nödvändigt för finansmarknadens funktion att säkerhetsborgenärernas förhållandevis starka ställning i skuldsaneringen inte försvagas. Med tanke på andra än säkerhetsborgenärerna kan en beräkning som gäller behållande av bostaden ge ett utfall som väcker kritik i sådana fall då bostaden inrymmer ett betydande värde utan säkerhet men gäldenärens boendeskyddsandel blir stor t.ex. på grund av hans eller hennes familjesituation. Sådana situationer utgör dock undantag och har i praktiken varit mycket sällsynta.

Genom den lagändring som trädde i kraft 2010 (632/2010) förkortades betalningsprogrammets normala tillämpningstid från fem år till tre år. Även om bestämmelserna om behållande av bostad inte ändrades i det sammanhanget påverkade lagändringen det minimiavkastningsbelopp som gäldenären ska betala till vanliga borgenärer. Med anledning av lagändringen har risken för att beräkningen leder till ett oskäligt slutresultat för borgenärerna ökat. I ljuset av jämförelseberäkningar är en beräkning enligt fem år rättvisare än en beräkning enligt tre år och innebär en med tanke på samordningen av borgenärernas och gäldenärernas intressen rättvisare lösning som i regel leder till ett skäligt slutresultat.

Bostaden för en överskuldssatt person som bedriver näringsverksamhet åtnjuter inte något särskilt skydd, eftersom det enligt gällande lag inte är möjligt att genom skuldsanering vidta åtgärder som avser en näringsidkares totala ekonomiska situation. En företagares bostad skyddas inte vid företagssanering. Näringsidkares möjligheter att behålla sin ägarbostad kan förbättras genom att deras möjligheter till skuldsanering genom ett förfarande enligt skuldsaneringslagen förbättras. Det innebär att näringsidkares och yrkesutövares bostad omfattas av samma slags skydd som privatpersoners bostad.

2.3.5 Fria månader

På de grunder som framgår av betänkandet av den av justitieministeriet tillsatta arbetsgruppen (Revidering av lagen om skuldsanering, justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 59/2013) föreslås det inte i denna proposition några ändringar som gäller normerna för levnadskostnader vid skuldsanering.

Strikta normer för levnadskostnaderna kan dock medföra problem i en situation där gäldenärens försörjning plötsligt försämras. En gäldenär kan ansöka om ändring av betalningsprogrammet när hans eller hennes betalningsförmåga har försämrats så väsentligt att det inte rimligen kan förutsättas att gäldenären fullgör sin betalningsskyldighet enligt betalningsprogrammet. Om den förändrade betalningsförmågan inte innebär att det finns förutsättningar för att ändra betalningsprogrammet utan beror på t.ex. tillfälliga sjukdomskostnader som är högre än vanligt eller kostnader för en söndrig hushållsapparat, får gäldenären skjuta upp betalningen, dvs. hålla en s.k. fri månad då han eller hon inte betalar av på sina skulder. Högst tre fria månader får hållas under betalningsprogrammet. Det är motiverat att underlätta gäldenärens möjligheter att klara av betalningsprogrammet genom att utöka användningen av fria månader när gäldenären betalar sina vanliga skulder i mer än tre års tid.

Tillämpningen av fria månader fördröjer betalningarna till borgenärerna men påverkar inte själv beloppen. Fördröjda betalningar för några, enligt propositionen fem, månader kan inte betraktas som ett orimligt alternativ med tanke på borgenärerna. Obetalda summor förfaller till betalning när betalningsprogrammet löper ut. Det föreslås inte desto fler fria månader för att det belopp som förfaller till betalning inte ska bli oskäligt stort och därmed leda till att den nya skuldfria starten senare läggs och blir svårare att förverkliga. Det är önskvärt att gäldenären kommer överens med borgenärerna om betalningen av de uppskjutna prestationerna t.ex. så att gäldenären efter det att betalningsprogrammet löpt ut varje månad betalar de belopp som blivit obetalda under betalningsprogrammet.

2.3.6 Enskilda näringsidkare och yrkesutövare

Enligt arbets- och näringsministeriets publikation "Företagsamhetsöversikt 2012" har antalet företag under de senaste åren hållit sig på någorlunda samma nivå, ca 263 000. Merparten av ökningen i antalet företag har under 2000-talet gällt mycket små företag med färre än två personer. Andelen små och medelstora företag av företagsbeståndet är 99,8 %. Av dessa utgörs 93,6 % av mikroföretag med färre än tio personer. Största delen

av mikroföretagen sysselsätter färre än två personer mätt genom begreppet årssysselsättning.

I Finland finns det ca 163 000 ensamföretagare, ca 63 % av hela företagsbeståndet. Enligt arbets- och näringsministeriets företagsamhetsöversikt 2012 ökade antalet enskilda firmor mest, så som också under de föregående tre åren. Dessutom är två tredjedelar av bisyssloföretagen enskilda firmor till sin företagsform.

Enligt Patent- och registerstyrelsens statistik anmäldes 16 216 enskilda näringsidkare till handelsregistret år 2012. År 2011 var motsvarande siffra 15 877. Till handelsregistret anmäldes sammanlagt 12 737 registrerade aktiebolag år 2012 och sammanlagt 12 509 år 2011.

Enligt de statistiska uppgifterna i Statistikcentralens företags- och arbetsställeregister är dock aktiebolag den vanligaste företagsformen (47,4 %) i Finland och är 40,4 % av företagsbeståndet firmanamn, 7,6 % kommanditbolag, 2,6 % öppna bolag och 2 % övriga företag.

Aktiebolagen står för 89 % av omsättningen för samtliga företag och på motsvarande sätt för 85 % av personalen. Aktiebolagen sysselsätter i genomsnitt ungefär nio personer. Samtidigt sysselsätter firmanamnen högst en person, dvs. företagaren själv. Trots det stora antalet sysselsätter de därför bara 7 % av personalen vid samtliga företag. Relativt sett har antalet kommanditbolag och öppna bolag minskat mest under 2000-talet. Även de är mycket små och sysselsätter i genomsnitt ett par personer.

Om man ser till olika branscher har enskilda firmanamn större betydelse än i genomsnitt inom byggbranschen, transportsektorn, social- och hälsovårdsservicen och utbildningssektorn och i samband med andra former av personliga tjänster. När det gäller sysselsättningen är andelen företag av formen firmanamn störst inom social- och hälsovårdsservicen samt inom utbildningssektorn och i samband med personliga tjänster.

De tre första åren är de mest kritiska för företagens överlevnad. Nästan två tredjedelar av företagen upphör med sin verksamhet redan under den perioden. I Finland är endast hälften av företagen verksamma efter fem verksamhetsår. Enligt uppgifter från Skatteförvaltningen och uppgifter baserade på Patent- och registerstyrelsens handelsregister

varierar överlevnadsgraden enligt bransch och region. Ju mer kapitaldominerad verksamheten är, desto högre är i allmänhet överlevnadsgraden. Om man ser till företagsformen är överlevnadsgraden lägst för företag av typen firmanamn, som det är mycket lätt att starta och avsluta och som vanligen är verksamma inom servicebranscher där det krävs bara ett litet startkapital.

Enskilda näringsidkare och yrkesutövare bedriver oftast näringsverksamhet för att försörja sig själva och sin familj, och de kan i många bemärkelser jämföras med löntagare. När de hamnar i allvarliga skuldproblem står de ändå i en ojämlig ställning jämfört med löntagare, eftersom det är svårt för dem att rätta till sin ekonomiska situation och få en ny skuldfri start.

Enligt gällande lag omfattar skuldsaneringsåtgärderna inte alla skulder som hänförs till näringsverksamhet, utan när det gäller näringsidkare och yrkesutövare görs det en uppdelning mellan skulder som hänförs till privathushållet och skulder som hänförs till näringsverksamheten av vilka endast skulder som hänförs till privathushållet kan bli föremål för skuldsanering. Skulder som härrör från näringsverksamheten kan dock skuldsaneras som skulder som hänförs till privathushållet, om näringsverksamheten har upphört. I praktiken är det sällsynt att näringsidkare eller yrkesutövare har skuldproblem som hänförs till privathushållet. Skuldsanering hjälper därför inte i en situation där gäldenären önskar fortsätta med sin livsdugliga näringsverksamhet. Alternativet är då att avsluta näringsverksamheten för att skuldsanering ska beviljas eller att ansöka om företagsanering.

Total sanering av enskilda näringsidkares och yrkesutövers skuldansvar kan genomföras enligt lagen om företagsanering (47/1993, nedan företagsaneringslagen). Förfarandet omfattar då både skulder som hänförs till näringsverksamheten och skulder som hänförs till privathushållet. Företagsanering är emellertid ett tungrovt och ofta ett i förhållande till skulderna och tillgångarna dyrt förfarande att sanera enskilda näringsidkares eller yrkesutövers skulder. Kostnaderna för saneringsförfarande för företag stiger ofta till minst 10 000 euro också när det handlar om sanering av småskalig näringsverksamhet. Största delen av kostnaderna utgörs av utredarens arvode.

Enligt konkursombudsmannens statistik inleddes 327 saneringsförfaranden för företag år 2012, av vilka 49 (ca 15 %) gällde enskilda näringsidkare och yrkesutövare. Ett program fastställdes i 30 fall av de inledda förfaranden som gällde enskilda näringsidkare; i 18 fall upphörde förfarandet utan att något program fastställdes och i ett fall förkastades programförslaget. År 2011 inleddes ett förfarande för 58 enskilda näringsidkare. Ett saneringsprogram fastställdes i 40 fall. År 2013 inleddes ett företagsaneringsförfarande för 56 enskilda näringsidkare.

Ett förfarande enligt skuldsaneringslagen skulle lämpa sig bättre än företagsanering för att rätta till enskilda näringsidkares och yrkesutövers totala ekonomiska situation när verksamheten är förhållandevis småskalig och det inte behövs saneringsåtgärder som gäller affärsverksamheten. Företagsanering bör dock bevaras som ett alternativ i synnerhet för sådana situationer där enbart skuldsanering inte är en tillräcklig åtgärd, utan arrangemang som gäller affärsverksamheten behövs för att sanera företagsverksamheten eller trygga förutsättningarna för den.

I gällande lag uppställs rätt så strikta begränsningar i fråga om enskilda näringsidkares och yrkesutövers möjlighet att beviljas skuldsanering. En förutsättning för beviljande av skuldsanering är att det finns bara lite skulder som hänförs till näringsverksamheten eller att verksamheten är lönsam. Skuldsanering beviljas således inte i en situation där näringsverksamheten är livsduglig men t.ex. förlust av en viktig kund eller företagarens insjuknande har drivit näringsidkaren in i allvarliga skuldproblem. Följden är följaktligen ofta att näringsverksamheten avslutas. Gäldenären kan inte heller börja idka näring inom samma bransch på nytt eftersom detta kan ses som en fortsättning med samma verksamhet, vilket innebär att tilläggsförutsättningarna för skuldsanering för näringsidkare inte är uppfyllda. De gällande bestämmelserna inverkar således passiverande på näringsidkarna och yrkesutövarna. Målet med skuldsanering är att uppmuntra gäldenärerna att förvärva inkomster under pågående betalningsprogram. Detta mål förverkligas för närvarande inte när det gäller näringsidkare och yrkesutövare.

Enskilda näringsidkare och yrkesutövare bör kunna beviljas skuldsanering oftare än för närvarande i en situation där näringsverk-

samheten är livsduglig och inte medför ytterligare skuldsättning. Det bör då inte heller finnas något hinder för att samma verksamhet inleds på nytt inom samma bransch. En företagare har vanligtvis kompetens och erfarenhet inom en enda bransch, och därför är det naturligt att verksamhet inleds på nytt inom samma eller en liknande bransch.

I dagens läge finns det många slags tjänster för den som vill grunda ett företag och inleda företagsverksamhet. Däremot är det svårare att få experthjälp när företaget hamnar i ekonomiska svårigheter. För småföretagare som fått betalningssvårigheter är det ytterst viktigt att få sakkunnig rådgivning och hjälp. Det lättaste alternativet för företagaren är ofta att anlita rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen (Talousapu neuvontapalvelu). Rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen är en riksomfattande tjänst som sedan ingången av 2014 ingår i helheten FöretagsFinland och är verksam i anslutning till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax. Tjänsten tillhandahåller avgiftsfritt främst telefonrådgivning för små företag som hamnat i ekonomiska svårigheter. Syftet med tjänsten Ekonomihjälpen är att sanera den ekonomiska situationen för små företag och förebygga onödiga konkurser genom att tillhandahålla rådgivningservice med låg tröskel för att ta kontakt.

För enskilda näringsidkare och yrkesutövare som hamnat i betalningssvårigheter är rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen en ytterst viktig kanal när det gäller att börja utreda näringsverksamhetens livsduglighet och söka lösningar på de problem som betalningssvårigheterna medför. Det är viktigt att företagaren söker ekonomisk och juridisk hjälp i ett så tidigt skede som möjligt och att tröskeln för att söka hjälp är så låg som möjligt.

De möjligheter som rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen erbjuder är dock inte ensamma tillräckliga när det gäller att ansöka om skuldsanering för enskilda näringsidkare och yrkesutövare. Enskilda näringsidkare och yrkesutövare bör ha möjlighet att kontakta en expert som är insatt i skuldsanering. Ekonomi- och skuldrådgivningsbyråerna bildar ett rikstäckande nätverk och det faller sig naturligt att koncentrera rådgivningen i skuldsaneringsärenden till ekonomi- och skuldrådgivningsbyråerna också när gäldenären bedriver näringsverksamhet. Det är då viktigt att ekonomi- och skuldrådgivarna får utbildning även i frågor som rör företagens ekonomi.

Vid bedömning av verksamhetens livsduglighet behöver ekonomi- och skuldrådgivaren ofta hjälp av en expert med företagsekonomi som specialitet, och då faller det sig naturligt att bedömningen av möjligheten att ansökan om skuldsanering blir godkänd görs i samarbete med en expert vid rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen.

Enligt erfarenheterna vid Ekonomihjälpen får en tredjedel av företagarna rådet att avsluta företagsverksamheten. En viktig orsak till detta är att företagarna alltför sent söker hjälp för sina ekonomiska svårigheter. I sådana situationer borde den enskilda näringsidkaren eller yrkesutövaren avsluta sin verksamhet och först efter det söka sig till skuldsanering, så som för närvarande. På så vis kan rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen identifiera de fall där det står klart att det inte finns förutsättningar för att fortsätta näringsverksamheten.

I de situationer där näringsidkaren eller yrkesutövaren har förutsättningar att fortsätta sin verksamhet och ekonomi- och skuldrådgivaren bedömer att det också annars finns förutsättningar för skuldsanering, ska gäldenären skaffa de expertutredningar om näringsverksamheten som behövs som bilaga till ansökan. Målet är att utforma sådana samarbetsnätverk inom de ekonomiska regionerna via vilka gäldenärerna kan skaffa utredningarna mot en överkomlig avgift.

Dessutom är rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen till nytta för företagen när det gäller att rationalisera verksamheten, eftersom den kan rekommendera åtgärder för hur företagsverksamheten ska kunna ordnas på ett lönsamt sätt. Enskilda näringsidkare eller yrkesutövare kan frivilligt genomföra behövliga arrangemang, t.ex. lägga ner en olönsam del av sin verksamhet, redan innan ansökan om skuldsanering görs.

2.3.7 Förenklat förfarande

Den gällande skuldsaneringslagen möjliggör olika praxis för uppgörande av betalningsprogram. På vissa orter gör ekonomi- och skuldrådgivarna upp ett förslag till betalningsprogram, och förslaget ges in till tingsrätten som bilaga till ansökan om skuldsanering. På andra orter åtföljs inte ansökan om skuldsanering av något förslag till betalningsprogram, och då förordnar tingsrätten

en utredare som ska göra upp ett förslag till betalningsprogram.

När förslaget till betalningsprogram ges in till domstolen redan som bilaga till ansökan om skuldsanering hör tingsrätten vanligen borgenärerna om både ansökan och programförslaget. Ärendet är ofta i och för sig ostridigt, men någon av borgenärerna vill eventuellt uppdatera det totala skuldbeloppet för den dag skuldsaneringen inleds. Tingsrätten fattar då beslut om inledande av skuldsanering och återsänder ärendet till gäldenären, i allmänhet till den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, för uppgörande av ett nytt förslag till betalningsprogram. Den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen begär borgenärerna om uppdaterade saldobesked för inledningsdagen och gör utgående från de nya saldouppgifterna upp ett nytt programförslag som delges borgenärerna. Efter det fastställer tingsrätten det nya förslaget till betalningsprogram som betalningsprogram.

Att skuldbeloppet uppdateras till dagen för inledande av skuldsanering har inte någon praktisk betydelse. Om alla borgenärer uppdaterar det upplupna räntebeloppet, sker det nämligen ingen betydande förändring i det relativa skuldbeloppet. Dessutom är en tredjedel av betalningsprogrammen s.k. nollprogram, vilket innebär att borgenärerna inte får någon avkastning.

Uppdatering av skuldbeloppet för dagen för inledande av skuldsanering är ett alltför tungrott förfarande i förhållande till nyttan av det, och därför bör förfarandet förenklas för att onödigt arbete ska kunna undvikas och för att kostnader ska kunna sparas in. Lagen bör därför ändras så att skuldbeloppet i betalningsprogrammet bestäms redan enligt ett tidigare datum för vilket skuldrådgivningen begärt borgenärerna uppges skuldsaldot. Ränteuppdateringar ska således inte göras. Om inledandet av skuldsanering skjuts upp betydligt, ska borgenärerna dock ges tillfälle att uppdatera skuldsaldona för dagen för inledande av skuldsanering.

Delgivningarna och meddelandena till borgenärerna postas i regel för närvarande, vilket medför kopierings- och postutgifter för hundratusentals euro. Förslaget till betalningsprogram samt övriga delgivningarna ska enligt förslaget i regel sändas till borgenärerna per e-post till den e-postadress som borgenären uppgett, vilket kommer att innebära

betydande inbesparingar i post- och kopieringsutgifterna.

Bestämmelserna om domstolsbehandling av skuldsaneringsärenden bör förtydligas till vissa delar för att ett så enkelt och totalkostnadsmässigt förmånligt förfarande som möjligt ska kunna nås. Det här gäller i synnerhet när förslaget till betalningsprogram sänds till domstolen redan i samband med ansökan om skuldsanering. Det är ändamålsenligt att borgenärerna hörs på samma gång i fråga om såväl ansökan som programförslaget. Det här är praxis som redan nu allmänt tillämpas vid flera tingsrätter. En uttrycklig lagbestämmelse om saken behövs av två orsaker: för det första för att undvika upprepade höranden i onödan och för det andra för att en utredare inte ska förordnas när det inte behövs en sådan.

Utredarinstitutionen kan betraktas som ett välfungerande system som beaktar intressen för alla som har del i ärendet. För en smidig behandling av skuldsaneringsärenden förutsätts det att tingsrätten vid behov kan förordna en sakkunnig utredare för att göra upp ett förslag till betalningsprogram och sköta övriga uppgifter som hör till utredaren. Utgångspunkten för propositionen är att en utredare ska kunna förordnas när det behövs för behandlingen av ärendet. Det här innebär ändå inte att det för behandlingen av skuldsaneringsärenden i regel krävs att en utredare förordnas. Om ett förslag till betalningsprogram redan har gjorts upp vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning, behöver ingen utredare förordnas, förutsatt att ärendet inte är tvistigt eller oklart. Om det inte finns någonting att utreda behövs det således inte heller någon utredare. Det här är också utgångspunkten för gällande lag.

Alternativet att i regel förordna en utredare har ibland motiverats med att man inte på förhand kan identifiera vilka fall som kommer att bli tvistiga. Ett sådant system skulle öka kostnaderna för behandling av skuldsaneringsärenden betydligt. I otvistiga eller i övrigt enkla ärenden innebär detta att utredaren närmast bara ska sköta delgivningarna. Med hänsyn till att det i propositionen föreslås en övergång till e-postdelgivning är det ett billigare alternativ att sända delgivningarna från tingsrätten än att förordna en utredare för den uppgiften, och delgivningarna medför inte någon oskäligt stor arbetsmängd för tingsrätten. Dubbelt arbete uppkommer inte

ens i de fall där tingsrätten efter att ha hört borgenärerna konstaterar att ärendet är så tvistigt eller oklart att det behövs en utredare.

Det totalkostnadsmissigt fördelaktigaste alternativet är att man vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning från fall till fall bedömer om det i den berörda gäldenärens situation med hänsyn till förfarandet som helhet är förmuftigt att göra upp ett betalningsprogram. Om ärendet är enkelt och det är relativt lätt att göra upp ett förslag till betalningsprogram, är det önskvärt att ansökan åtföljs av ett förslag till betalningsprogram. Om det däremot under pågående skuldtutredning och förlikningsförhandlingar har blivit klart att ärendet är tvistigt eller speciellt svårt, är det bäst att en utredare gör upp programförslaget. Exempelvis när det önskas att gäldenären ska få behålla sin bostad vid skuldsaneringen eller när gäldenären är en enskild näringsidkare eller yrkesutövare är det i allmänhet ändamålsenligt att en utredare gör upp förslaget till betalningsprogram. I lagen bör det dock inte anges när förslaget till betalningsprogram ska ingå som bilaga till ansökan om skuldsanering. Lagen bör däremot förtydligas för att det ska gå att undvika situationer där ett förslag till betalningsprogram görs upp två gånger, första gången vid den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen och därefter av utredaren utan att det finns någon orsak relaterad till innehållet i skuldsaneringsärendet. Att förslaget till betalningsprogram görs upp vid den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen är också ett fördelaktigare alternativ för gäldenären, eftersom detta inte medför några kostnader för honom eller henne. Gäldenären ansvarar för utredarens arvode med ett belopp som motsvarar betalningsmånen för högst fyra månader, varvid betalningsprogrammet förlängs med motsvarande antal månader.

Ekonomi- och skuldrådgivarna är experter på skuldsanering och det finns ingen orsak att ifrågasätta deras yrkeskunnighet när det gäller att göra upp förslag till betalningsprogram. Även om ekonomi- och skuldrådgivarna biträder gäldenären när ansökan upprättas och programförslaget görs upp, är de skyldiga att se till att programförslaget görs upp i enlighet med lag. Alla ekonomi- och skuldrådgivare får utbildning i att göra upp förslag till betalningsprogram på ett opartiskt sätt och med iakttagande av lag. Många rådgivare

har arbetat länge inom branschen och har gedigna yrkeskunskaper.

I den regeringsproposition (RP 37/2000 rd) som ledde till att lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning stiftades konstaterades dock följande om rådgivarnas uppgifter: "Skuldrådgivarens uppgift är att enligt 1 mom. 4 punkten bistå gäldenären med skötseln av ärenden som är förknippade med skuldsaneringen, i synnerhet med upprättandet av skuldsaneringsansökan samt andra behövliga utredningar och handlingar. Om det är klart att gäldenärens ansökan inte har möjligheter att bli godkänd, skall skuldrådgivaren för gäldenären förklara varför så är fallet. Gäldenären kan trots detta önska att få ett domstolsutslag i saken. Även i dessa fall borde utgångspunkten vara den att gäldenären genom skuldrådgivning får den hjälp som han behöver."

Ibland kan ekonomi- och skuldrådgivaren således bli tvungen att upprätta skuldsaneringsansökan i en situation där hans eller hennes uppfattning är att skuldsanering inte borde beviljas, gäldenären ställer krav som inte är förenliga med lag eller rådgivaren annars är osäker på riktigheten hos den information som läggs fram. Ekonomi- och skuldrådgivaren ska då inte bifoga programförslaget till ansökan. Om tingsrätten beslutar att skuldsanering inleds förordnas det i vilket fall som helst en utredare i ärendet. Borgenärerna kan således lita på att de förslag till betalningsprogram som ekonomi- och skuldrådgivarna gjort upp är förenliga med lag och inte bara ser till gäldenärens intressen.

År 2012 användes ca 1,8 miljoner euro för arvoden och kostnadsersättningar till utredare, vilket är en aning mer än under tidigare år. År 2013 steg den använda summan till 2,3 miljoner euro. Utredarens arvoden och ersättningar tycks öka mer än vad som kan antas på basis av ökningen av antalet ärenden. Även detta talar för behovet av att i lagen precisera förutsättningarna för förordnande av en utredare.

2.3.8 Förlikning

Tyngdpunkten har forskjutits när det gäller åtgärderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. Ännu i början av 2000-talet utreddes kundernas skuldproblem i första hand genom frivilliga förhandlingar och ansågs skuldsanering komma i sis-

ta hand när det gäller att lösa problemen. I dag anser ekonomi- och skuldrådgivarna i nästan hälften av fallen att skuldsanering i domstol är det bästa alternativet, medan frivillig skuldförlikning bedöms lämpa sig som lösningsmetod bara för ungefär var tionde kund.

Förändringen har ett samband med skuldernas struktur och antal. Bland kunderna fanns det tidigare fler som hade hamnat i ekonomiska svårigheter på grund av företags- eller borgensskulder, varvid antalet skulder var färre. I dagens läge består skulderna för kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen i huvudsak av konsumtionskrediter och obetalda räkningar, vilket också innebär ett ökat antal skulder. Kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen har i genomsnitt 15 skuldförhållanden och mer än en tredjedel av kunderna har minst 20 skulder. De kunder för vilka man planerar att ansöka om skuldsanering har i genomsnitt 18 skulder. Det är ofta lättare att vidta åtgärder på frivillig basis mellan parterna när det är fråga om en eller två skulder än att söka en förlikning i en situation där kunden har tiotals olika skuldförhållanden. Borgenärens vilja att söka nå en förlikning kan variera och borgenärerna kan ha olika åsikter om innehållet i förlikningen. Det gäller att nå en förlikning med alla borgenärer, eftersom förlikning baserar sig på frivillighet. Redan en borgenär kan, också när skulden är liten, förhindra en förlikning.

Förlikningar bör främjas eftersom de minskar antalet fall där skuldsanering söks via domstol. Domstolarnas möjlighet att fastställa betalningsprogrammet med samtycke av en majoritet av borgenärerna kan öka viljan att ingå förlikningar. Förfarandet kan förenklas utan att parternas rättsskydd äventyras, och då för snabbas behandlingen av skuldsaneringsärenden i domstolen. I företagssaneringslagen ingår motsvarande möjlighet att fastställa saneringsprogrammet i ett förenklat förfarande med samtycke av en majoritet av borgenärerna.

I lagstiftningen har man de senaste åren i allt högre grad fäst uppmärksamhet vid borgenärernas skyldighet att handla ansvarsfullt vid kreditgivning och indrivning. Genom lag 746/2010 fogades en paragraf om god kreditgivningssed (7 kap. 13 §) till konsumentskyddslagen. I god kreditgivningssed ingår

skyldighet för borgenären att ha ett ansvarsfullt förhållningssätt till betalningsarrangemang. Genom lag 31/2013 kompletterades bestämmelserna om god indrivningssed i 4 § i lagen om indrivning av fordringar (513/1999) så att det föreskrivs att motsvarande skyldighet också ingår i god indrivningssed. Kravet på ett ansvarsfullt förhållningssätt sträcker sig till de förliknings- och eftergiftsmöjligheter som ingår i insolvensförfaranden och gäller därmed även skuldsanering. Det är trots allt bra att foga en uttrycklig bestämmelse om saken till skuldsaneringslagen. För att förlikningarna ska öka är det viktigt att åläggandet iakttas.

2.3.9 Slutgiltig preskription av en fordran

I 2 kap. 24—28 § i utsökningsbalken (705/2007) finns bestämmelser om utsökningsgrundens tidsfrist och slutgiltig preskription av en fordran. En utsökningsgrund i vilken en fysisk person har förelagts en betalningsskyldighet är verkställbar i 15 års tid. Tidsfristen är 20 år, om borgenären är en fysisk person eller om det är fråga om en ersättningsfordran som grundar sig på ett brott av en viss grad. En fordran preskriberas slutgiltigt när utsökningsgrundens tidsfrist löper ut. Syftet med bestämmelserna är att förhindra livslång eller oskäligt utdragen utsökning och på så vis minska de sociala kostnader, den marginalisering och det mänskliga lidande som överskuldssättning medför. Målet är också att så många gäldenärer som möjligt ska kunna återgå till den ekonomiska verksamheten och återigen bli en nyttig samhällsmedlem.

I gällande lag finns ingen bestämmelse om slutgiltig preskription av fordran i en situation där borgenären inte har ansökt om någon utsökningsgrund för fordran. Borgenären kan således avbryta preskriptionen vart tredje år och ansöka om en utsökningsgrund för sin fordran upp till tiotals år efter det att fordran har förfallit till betalning. Detta gör det möjligt att låta utsökningen infalla vid en tidpunkt då utdelningen för skulden vid indrivning genom utsökning är så stor som möjligt. Därmed kan borgenären vänta att övriga fordringar preskriberas vid utsökning och ansöka om en utsökningsgrund först därefter. Ur borgenärens synvinkel är förfarandet förstäligt, men för gäldenären kan det innebära

årtionden av indrivning genom utsökning, vilket innebär att målet att förhindra livslång eller oskäligt utdragen utsökning inte förverkligas. Gälldenären kan inte själv påverka huruvida borgenären ansöker om en utsökningsgrund och inte heller när utsökningsgrunden söks. När det gäller slutgiltig preskription av skulden befinner sig gälldenären således i olika ställning beroende på borgenärens förfarande.

Det finns inga exakta uppgifter om hur mycket skulder från lågkonjunkturen i början av 1900-talet som fortfarande är föremål för indrivning vid indrivningsbyråerna. Enligt Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry har dess medlemsbyråer hand om 15 000 uppdrag som baserar sig på över 20 år gamla skulder för vilka det inte har anhallits om något beslut av domstol. Skulder till ett belopp av omkring 10 miljoner euro ska indrivnas. Det finns sammanlagt ca 8 000 gälldenärer, men samma person kan vara föremål för indrivning vid olika byråer. Det har inte ansökts om någon utsökningsgrund för fordringarna, eftersom de ofta gäller små belopp och gälldenären kan ha tidigare betalningsstörningar och andra större fordringar som omfattas av indrivning genom utsökning. Ansökan om en utsökningsgrund och utsökning kan då medföra kostnader för borgenärerna, men skulderna betalas inte av.

De mål om förhindrande av livslång eller oskäligt utdragen utsökning som uppställdes i samband med att bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist utfärdades förverkligas inte, om borgenären kan ansöka om en utsökningsgrund alltid när föregående skulder har preskriberats vid utsökning. För att olägenheterna till följd av överskuldsetting ska kunna avvärijas effektivt är det nödvändigt att skulderna preskriberas slutgiltigt oberoende av vid vilken tidpunkt det ansöks om en utsökningsgrund. Endast på detta sätt kan man försäkra sig om att det finns en maximal tillämpningstid för fysiska persons skuldansvar.

Privat indrivning av skulder under årtionden medför rikligt med utgifter och tunga dröjsmålsrättepåföljder för gälldenärerna. Om fordran blir stridig kan det också vara mycket svårt att kontrollera dess riktighet efter flera årtionden. Det bör dock noteras att om fordran preskriberas slutgiltigt också när det inte finns någon utsökningsgrund, kan följden bli att frivilliga betalningsarrange-

mang minskar och rättslig indrivning ökar. Detta kommer i sin tur att leda till fler anteckningar om betalningsstörningar.

De omständigheter som talar för att slutgiltig preskription räknas från det att beloppet förfaller till betalning kan anses väga tyngre än de negativa följderna. Till lagen om preskription av skulder (728/2003, nedan preskriptionslagen) bör därför fogas bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning.

För att det ska återstå tillräckligt med tid för frivilliga betalningsarrangemang bör den slutgiltiga preskriptionstid som räknas från det att skulden förfaller till betalning vara klart längre än den preskriptionstid som räknas från det att utsökningsgrunden meddelas. Det att borgenären vart tredje år ska vidta någon indrivningsåtgärd för att avbryta preskriptionen talar för en tre år längre preskriptionstid än utsökningens tidsfrist, i princip en preskriptionstid på 18 år. En preskriptionstid på 20 år, som är fem år längre än utsökningens tidsfrist, lämnar dock betydligt mer tid över för frivilliga betalningsarrangemang. En mycket längre tid än så skulle däremot bli oskäligt lång för gälldenären, och är inte ett motiverat alternativ i ljuset av lagens syfte. Det föreslås därför att skulden ska preskriberas slutgiltigt 20 år efter att den förfallit till betalning. Om borgenären är en fysisk person, ska preskriptionstiden vara 25 år.

Det handlar om en preskriptionstid som blir tillämplig bara när utsökningsgrundens tidsfrist ännu inte har löpt ut. Om utsökningsgrundens tidsfrist löper ut före tiden för den slutgiltiga preskriptionstid som räknas från det att beloppet förfaller till betalning, ska den sistnämnda inte tillämpas. Det är nödvändigt att bestämmelsen tillämpas både när det har och när det inte har ansökts om en utsökningsgrund. Om bestämmelsen tillämpades bara på de fordringar för vilka det inte har ansökts om någon utsökningsgrund, skulle följden bli att borgenären kan ansöka om en utsökningsgrund strax före utgången av preskriptionstiden. I längsta fall skulle fordran då var indrivningsbar i 35 års tid, vilket inte är förenligt med lagens syfte.

Bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist tillämpas på utsökningsgrunder där en fysisk person åläggs betalningsskyldighet. På motsvarande grunder bör även bestämmelserna om slutgiltig preskription som räk-

nas från det att beloppet förfaller till betalning gälla endast fysiska personer.

Bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist tillämpas på alla utsökningsgrunder där en fysisk person åläggs betalningsskyldighet. När det gäller slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning är det motiverat med en mera begränsad utgångspunkt, enligt vilken regleringen ska tillämpas bara på penningsskulder som grundar sig på avtal. Regleringen omfattar således inte åtaganden som inte grundar sig på avtal, såsom ersättningsskulder som grundar sig på en straffbar handling och andra ersättningsskulder utifrån skadeståndslagen.

Utmätningssmannen beaktar på tjänstens vägnar den preskription som grundar sig på utsökningsgrundens tidsfrist. Tidpunkten för när skulden förfaller till betalning är inte alltid ett sådant med den dag utsökningsgrunden meddelats jämförbart tydligt datum som skulle kunna beaktas på tjänstens vägnar vid utsökningsförfarande. Beaktande på tjänstens vägnar av slutgiltig preskription som räknas från det att beloppet förfaller till betalning skulle medföra sådant extra arbete för utsökningsmännen som inte lämpar sig för det summariska utsökningsförfarandet. Det är därför motiverat att utmätningssmannen ska beakta den slutgiltiga preskription som räknas från det att beloppet förfaller till betalning bara med anledning av en invändning och framlagd utredning. Gälldenären ska åberopa att skulden preskriberats redan innan utsökningsgrundens tidsfrist löpt ut och vid behov lägga fram utredning över tidpunkten för när skulden förfallit till betalning. Det som av utsökningsgrunden framgår om när skulden förfallit till betalning ska betraktas som avgörande, om inte gälldenären visar att skulden förfallit till betalning tidigare.

I utsökningsbalken finns bestämmelser om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist i situationer där gälldenären har missbrukat utsökningsgrundens tidsfrist i syfte att undgå sitt faktiska skuldansvar. Domstolen kan på ansökan av en borgenär bestämma att utsökningsgrundens tidsfrist förlängs med tio år från utgången av den ursprungliga tidsfristen. En förutsättning för förlängning av tidsfristen är att gälldenären under den ursprungliga tidsfristen väsentligt har försvårat borgenärens möjligheter att få betalning. Förlängningen av tidsfristen får dock inte vara ett oskäligt

alternativ för gälldenären. Talan om förlängning av tidsfristen ska väckas senast två år efter utgången av den ursprungliga tidsfristen.

Det är meningen att möjligheten att förlänga tidsfristen ska användas bara i exceptionella fall där gälldenärens agerande har varit i hög grad klandervärdt. Möjligheten tillämpas också högst sällan i praktiken. År 2013 inlämnades till domstolarna endast sju ansökningar om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist. År 2012 gjordes endast en ansökan och år 2011 sju ansökningar.

Det att reglering som gäller slutgiltig preskription som räknas från det att beloppet förfaller till betalning fogas till lagen får inte leda till att gälldenären kan dra nytta av det tidsbegränsade skuldansvaret och undgå sitt skuldansvar genom att förfara otillbörligt gentemot borgenären. Det är därför motiverat att utsökningsbalkens bestämmelser om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist kan tillämpas trots slutgiltig preskription som räknas från det att beloppet förfaller till betalning. Till lagen kan dessutom fogas bestämmelser om att också den slutgiltiga preskriptionstid som räknas från det att beloppet förfaller till betalning ska kunna förlängas i motsvarande situationer som utsökningsgrundens tidsfrist. Detta föreslås dock inte. Möjligheten att förlänga även den slutgiltiga preskriptionstid som räknas från det att beloppet förfaller till betalning skulle göra systemet komplicerat.

Syftet med lagen är bl.a. att de personer som skuldsatt sig till följd av lågkonjunkturen i början av 1990-talet ska befrias från sitt skuldansvar som redan varat mycket länge. För detta förutsätts det att lagen tillämpas retroaktivt. Med beaktande av borgenärernas förväntningar kan lagen bara med restriktioner tillämpas retroaktivt. Efter lagens ikraftträdande bör borgenärerna ha en skälig tid på sig för att driva in sina fordringar. Med beaktande av att de aktuella fordringarna har omfattats av indrivning redan i flera år eller årtionden, kan indrivningstiden inte heller med tanke på gälldenärerna bli oskäligt lång. Det föreslås att högst 15 år av preskriptionstiden ska anses föregå ikraftträdandet av lagen. För skulderna blir den återstående indrivningstiden då alltid minst fem år. Om borgenären är en fysisk person, är den återstående indrivningstiden enligt förslaget alltid minst tio år.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Huvudsaklig målsättning

Syftet med denna proposition är att ändra skuldsaneringslagen så att den motsvarar kraven i dagens samhälle. De huvudsakliga orsakerna till medborgarnas skuldsättning har förändrats när kreditgivningsmekanismerna i samhället har förändrats, vilket återspeglas som är förändring i kundkretsen inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. För bara ett tiotal år sedan berodde överskuldsättning huvudsakligen på företags-, borgens- eller bostadsskulder, medan det i dag förhåller sig så att mer än hälften av de kunder inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen som ansöker om skuldsanering har skulder som till största delen består av konsumtionskrediter, snabblån och obetalda räkningar. Genom propositionen eftersträvas en rättvis fördelning av riskerna mellan gäldenären och borgenären i dagens kreditsamhälle vid bedömning av graden av klandervärdhet hos gäldenärens skuldsättning och möjligheten att få skuldsanering.

De förändrade kreditgivningsmekanismerna har medfört att också antalet överskuldsatta unga har ökat. Svårigheterna att betala tillbaka snabblån gäller i synnerhet unga personer. De unga kan ha en bristfällig omdömesförmåga när det gäller att uppta kredit och ungdomarna förstår inte nödvändigtvis vilka konsekvenser skuldsättningen har eller kan inte bedöma sina möjligheter att återbetala skulderna. Överskuldsättning kan leda till att de unga får andra problem i livet och slås ut. De unga har ofta svårt att finna metoder för att rätta till sin ekonomiska situation och få en ny start i livet. Ett syfte med propositionen är därför att förbättra de ungas möjligheter att få skuldsanering genom att luckra upp bestämmelsen om temporär orsak som hinder för skuldsanering samt genom att föreskriva att den unga personens ålder ska beaktas vid bedömningen av skuldsättningens klandervärdhet.

Syftet med propositionen är att tilläggsprestationsskyldigheten ska fungera bättre i praktiken. Förslaget syftar till att minska arbetet med att räkna ut tilläggsprestationsskyldigheten och att aktivera gäldenärerna att på eget initiativ fullgöra tilläggsprestations-

skyldigheten. Målet är att tilläggsprestations-skyldigheten inte ska komma som en överraskning för gäldenärerna, utan i stället vara ett led i den ekonomiska planeringen under och efter betalningsprogrammet. Syftet med propositionen är också att uppmuntra gäldenärerna att förvärva inkomster under pågående betalningsprogram, vilket gagnar både gäldenärerna och borgenärerna. Gäldenärernas möjligheter att klara av betalningsprogrammet underlättas genom att gäldenärerna får större möjligheter att hålla fria månader under programmet när betalningsprogrammets tillämpningstid är längre än tre år. Detta främjar syftet med skuldsanering och gäldenärens möjligheter att få en ny start efter skuldsaneringen.

Syftet med propositionen är att förbättra överskuldsatta enskilda näringsidkares och yrkesutövers möjligheter att beviljas skuldsanering och på så vis ge dem möjlighet att rätta till sin totala ekonomiska situation genom skuldsanering. Företagssanering är ofta ett alltför tungrott och dyrt förfarande när det gäller att åtgärda skulder som hänför sig till småskalig näringsverksamhet. Propositionen erbjuder således en ny möjlighet för småföretagare. I bakgrunden finns tanken att småföretagare som handlat ärligt och har en livsduglig näringsverksamhet ska ges en andra chans. Enskilda näringsidkare eller yrkesutövare ska i fortsättningen kunna söka sig till antingen skuldsanering eller företagssanering beroende på vilket förfarande som lämpar sig bäst för deras situation. Målet är också att uppmuntra gäldenärer att bli företagare i stället för arbetslösa.

Propositionen avser att främja frivilliga förlikningar. Gäldenärernas förändrade skuldstruktur har lett till att skuldsanering ses som det primära alternativet i en allt större del av fallen, och förlikningsförhandlingar inleds inte. Målet är att öka antalet förlikningar genom att framhålla borgenärernas skyldighet att medverka till att en förlikning ingås och genom att göra det möjligt att fastställa betalningsprogrammet med samtycke av en majoritet av borgenärerna, vilket innebär att yrkanden från borgenärer med små fordringar inte prövas.

Syftet med propositionen är att förenkla och försnabba behandlingen av skuldsaneringsärenden i domstol, undanröja överlappande procedurfaser och på så vis åstadkomma kostnadsinbesparingar. Dessa mål

kan nås genom att uppgörandet av betalningsprogrammen förenklas så att skuldbe-
loppet i programmet bestäms enligt den sal-
dodag som använts redan i skuldtredningen,
och huvudregeln enligt förslaget är att ränte-
uppdateringar för den dag skuldsanering in-
leds inte ska göras. Vid delgivning övergår
man från att delge per post till att i regel del-
ge per e-post. Ekonomi- och skuldrådgivarna
uppmuntras att göra upp förslag till betal-
ningsprogram och förutsättningarna för att
förordna en utredare preciseras.

3.2 Förutsättningar och hinder för skuldsanering

Systemet med bestämmelser som gäller
möjligheterna att få skuldsanering kvarstår
oförändrat. En gäldenär ska först uppfylla
villkoren för skuldsanering (9 §), i fråga om
vilka det inte föreslås några ändringar. På
samma sätt som för närvarande ska skulds-
anering kunna förhindras av en temporär orsak
(9 a §). Bestämmelsen mildras så att det blir
lättare för arbetslösa gäldenärer och gälde-
närer som är enskilda näringsidkare och yrkes-
utövare att få skuldsanering. Det föreslås vis-
sa ändringar som gäller allmänna hinder för
en skuldsanering (10 §). På samma sätt som
för närvarande ska skuldsanering kunna be-
viljas av vägande skäl trots ett allmänt hinder
(10 a §). I den sistnämnda paragrafen föreslås
en ganska liten ändring som syftar till att
minska den betydelse som den tid som har
förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig har
vid helhetsbedömningen.

Det föreslås att 9 a §, som gäller hinder för
skuldsanering av en temporär orsak, ändras
så att det anges en uttrycklig tidsgräns för när
det att betalningsmån saknas eller den är
knapp till följd av arbetslöshet inte längre ska
kunna anses som en omständighet som utgör
hinder för skuldsanering. Ordalydelsen i gäl-
lande lag innebär att även arbetslöshet som
ett temporärt hinder för skuldsanering ska
undersökas från fall till fall. I lagen ingår inte
någon explicit tidsgräns för efter hur lång ar-
betslöshet skuldsanering kan beviljas och så-
ledes när en orsak som temporärt förhindrar
skuldsanering anses ha blivit permanent. Be-
stämmelsen har dock i praktiken tolkats rätt
så schablonmässigt som att arbetslösheten
bör ha varat minst två år innan en gäldenär
som blivit arbetslös har kunnat beviljas
skuldsanering.

Arbetslöshet innebär i allmänhet att skuld-
problemen förvärras. Kravet på arbetslöshet i
två års tid känns ofta som en lång och passi-
verande period för gäldenären. Beviljande av
skuldsanering genast oavsett arbetslöshet
skulle dock uppmuntra gäldenärerna att bli
arbetslösa i stället för att söka arbete och
skulle leda till att skuldsaneringen avsiktligt
kan tidsbestämmas till en period då gälde-
nären har en låg inkomstnivå. I propositionen
föreslås det att arbetslöshet som varat över
18 månader inte ska kunna utgöra ett hinder
för skuldsanering. Under en tid av ett och ett
halvt år hinner gäldenären söka arbete och
kan söka sig till skuldsanering så snart han
eller hon har fått jobb. Den ett halvt år korta-
re perioden försnabbar arbetslösas möjlige-
heter att rätta till sin ekonomiska situation men
är inte oskäligen med tanke på borgenärerna. På
samma sätt som för närvarande ska en arbets-
lös gäldenär kunna beviljas skuldsanering
genast när arbetslösheten börjar, om det att
betalningsmån saknas eller den är knapp till
följd av arbetslöshet inte anses vara en tem-
porär orsak. Det handlar således om en max-
imal tidsfrist.

Bestämmelsen om en temporär orsak som
hinder för skuldsanering ska inte längre till-
lämpas på gäldenärer som bedriver närings-
verksamhet som enskilda näringsidkare och
yrkesutövare. Bestämmelser om alla förut-
sättningar som hänför sig till näringsverk-
samhetens tillstånd och gäldenärens inkom-
ster av näringsverksamheten ska enligt försla-
get finnas i 7 kap. Det att en gäldenär som är
verksam som företagare inte har en stabilise-
rad inkomstnivå ska inte längre anses utgöra
ett hinder för skuldsanering. Det ska inte gö-
ras någon jämförelse med vad gäldenären
eventuellt senare kan förtjäna som företagare.
Däremot förutsätts det enligt förslaget att en
gäldenär som är verksam som företagare har
åtminstone lite betalningsmån för betalning
av vanliga skulder. Det anges inga krav på
betalningsmånens storlek, utan det räcker
med att gäldenärens betalningsmån inte är
negativ eller noll.

Enskilda näringsidkares och yrkesutövares
möjligheter att beviljas skuldsanering under-
lättas också genom de föreslagna ändringar
av 7 kap. som gäller tilläggsförutsättningar
för skuldsanering vilka ska tillämpas på gäl-
denärer som idkar näring. Idén med de före-
slagna bestämmelserna är att näringsverk-
samheten ska vara så lönsam att företagaren

förmår betala sina skulder som hänför sig till näringsverksamheten allt eftersom de förfaller till betalning och dessutom förmår försörja sig själv och fullgöra sin underhållsskyldighet gentemot sin familj. Näringsverksamheten får således inte vara förlustbringande och får inte leda till ytterligare skuldsättning. Syftet med ändringarna är att förbättra enskilda näringsidkares och yrkesutövares möjligheter att få skuldsanering och att med sikte på företagande aktivera överskuldsatta personer som har möjlighet att sysselsätta sig som företagare.

Det föreslås några ändringar som gäller allmänna hinder för skuldsanering. Hindersgrunden ”uppenbart lättsinnig skuldsättning” är den grund som oftast tillämpats i praktiken. Begreppet är främmande i ett modernt samhälle och generellt sett svårt att förstå, även om det finns rikligt med högsta domstolens prejudikat om tillämpning av hindergrunden. I denna proposition föreslås orden ”likgiltig” och ”oansvarig” skuldsättning. I bedömningsgrunderna för klandervärd skuldsättning nämns enligt förslaget uttryckligen gäldenärens ålder. Avsikten har varit att fästa särskild uppmärksamhet vid särdragen hos skuldsättning till följd av ungas avsaknad av livserfarenhet.

Likgiltig eller oansvarig skuldsättning ska bedömas inte bara med tanke på gäldenärens åtgärder utan också med tanke på borgenärens eget agerande. Det är således också viktigt att fråga om kreditgivarna har handlat tillbörligt med avseende på bestämmelserna om god kreditgivningssed och andra bestämmelser som anger borgenärens ansvar. Strävan är att på detta sätt framhålla att i dagens kreditsamhälle ansvarar båda parterna för att kreditgivningen inte leder till överkuldsättning.

De hindergrunder som tillämpas på företagare föreslås bli ändrade så att försummelse av lagstadgade skyldigheter inte ska utgöra en hindergrund när försummelsen beror på insolvens. Avsikten är att säkerställa att hindergrunden inte är tillämplig i fråga om företagare som handlat ärligt men på grund av insolvens tvingats låta bli att fullgöra sin betalningsskyldighet.

I propositionen föreslås det att privatpersoner som är gäldenärer ska skyddas i situationer där skulden är betydande och en skuldsanering bedömd som en helhet är oskälig. Det finns då ett hinder för skuldsanering. Hin-

dersgrunden är bara sällan tillämplig, men den behövs för att oskälighet ska kunna undvikas i enskilda fall. Ett tänkbart exempel är den skyldighet att återbetala köpesumman som följer av hävning av en bostadsaffär som gäller ett mögelskadat hus.

Betydelsen av den tid som förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig ska enligt förslaget minska vid bedömningen av om skuldsanering kan beviljas av vägande skäl trots ett allmänt hinder. Det handlar alltså om en helhetsbedömning som påverkas av gäldenärens skuldsättningshistoria, åtgärderna efter skuldsättningen och övriga omständigheter.

3.3 Systemet med tilläggsprestationer

På de grunder som nämns i avsnitt 2.3.3 kvarstår de grundläggande principerna för systemet med tilläggsprestationer oförändrade. Det föreslås dock vissa preciseringar av bestämmelserna om tilläggsprestationsskyldighet. Preciseringarna syftar till att minska den arbetsmängd som tilläggsprestationsskyldigheten medför och uppmuntra gäldenärerna att förvärva inkomster under pågående betalningsprogram.

De problem som tilläggsprestationsskyldigheten orsakar gäldenärerna ska minskas genom praktiska åtgärder. Avsikten är att gäldenärerna på eget initiativ, vid behov med en ekonomi- och skuldrådgivares hjälp, årligen ska kontrollera sin tilläggsprestationsskyldighet. På så vis kan det undvikas att tilläggsprestationsskyldigheten kommer som en överraskning för gäldenären efter det att betalningsprogrammet har löpt ut. Redan nu innehåller betalningsprogrammet vanligen en bestämmelse om fördelning av tilläggsprestationer där gäldenären ser den procentandel som redovisas var och en av borgenärerna. På justitieministeriets webbsidor finns en blankett för redovisning av tilläggsprestationer. I fortsättningen gäller det att ta fram och förbättra verktyg som behövs för uppföljning av tilläggsprestationsskyldigheten.

Enligt gällande lag ska gäldenären redovisa borgenärerna hälften av de nettoinkomster som överstiger ett visst belopp som är bundet till folkpensionsindexet. År 2014 uppkommer tilläggsprestationsskyldighet för de inkomster som överstiger 970 euro. Det föreslås att beloppet höjs till 1 500 euro. Den högre gränsen uppmuntrar gäldenärerna att förvärva inkomster under pågående betal-

ningsprogram. Genom att arbeta mera kan gäldenären förbättra sin försörjning under betalningsprogrammet något mer än för närvarande. Höjningen innebär också att antalet tilläggsprestationsskyldiga minskar något.

Det föreslås att tilläggsprestationsskyldighet som grundar sig på ökade inkomster ska avskaffas för de gäldenärer vilkas inkomstnivå inte antas förändras under den tid betalningsprogrammet är i kraft. Tilläggsprestationsskyldigheten slopas således för de gäldenärer från vilka det inte inflyter några tilläggsprestationer. Den föreslagna ändringen minskar såväl den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens som borgenärernas arbetsmängd. Gäldenären behöver inte kontakta den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen för att få tilläggsprestationsskyldigheten utredd och borgenärerna behöver inte följa tilläggsprestationsskyldigheten eller skaffa utredningar över gäldenärens inkomster. Avskaffandet av tilläggsprestationsskyldigheten inverkar inte på den faktiska avkastningen till borgenärerna, eftersom tilläggsprestationsskyldigheten avskaffas bara för de gäldenärer från vilka det inte heller annars skulle fås någon avkastning. Att gäldenären får ålderspension eller att gäldenären precis ska gå i pension är ett exempel på en typisk situation där det inte ska finnas någon tilläggsprestationsskyldighet. Enligt Statistikcentralens uppgifter var ungefär en fjärdedel av dem som ansökte om skuldsanering åren 2011–2013 pensionärer. Tilläggsprestationsskyldighet som baserar sig på prestationer av engångsnatur, t.ex. arv, kvarstår däremot oförändrad.

Enligt gällande lag ska tilläggsprestationsskyldigheten fullgöras inom de tre första månaderna under det följande kalenderåret, om det inte har bestämts något annat om betalningstidpunkten. Enligt förslaget ska det räcka med att tilläggsprestationsskyldigheten fullgörs under det följande kalenderåret. Tilläggsprestationsskyldigheten kan då räknas ut utgående från uppgifterna om den slutförda beskattningen och behöver inte utgå från olika inkomstverifikat. Det blir lättare för gäldenärerna att själva kontrollera sin tilläggsprestationsskyldighet. Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens arbetsmängd minskar, eftersom det inte behövs någon genomgång av inkomstverifikat, utan den slutförda beskattningen för skatteåret kan användas som grund för kalkylen.

Även det ökade antalet borgenärer (de som ansöker om skuldsanering har i genomsnitt 18 skulder) talar för en flyttning av tidpunkten för tilläggsprestationsskyldigheten. Det ökade antalet borgenärer innebär nämligen att de belopp som ska redovisas varje borgenär ofta är små. Det att tilläggsprestationsskyldigheten flyttas till en tidpunkt efter verkställandet av beskattningen innebär inte någon stor förändring för borgenärerna. Borgenärerna kan i vilket fall som helst föra tilläggsprestationsskyldigheten till domstol för fastställelse först efter det att betalningsprogrammet har slutförts. Om en gäldenär däremot vill se över sin tilläggsprestationsskyldighet strax efter utgången av kalenderåret, hindrar ingenting att han eller hon gör det på basis av inkomstverifikaten. Om gäldenären inte ändrar sin förhandsifyllda skattedeklaration, kan tilläggsprestationsskyldigheten justeras på ett tillförlitligt sätt redan utgående från den förhandsifyllda skattedeklarationen.

3.4 Behållande av bostad

I propositionen föreslås det en smärre ändring som gäller sättet att räkna ut minimiavkastningen för de vanliga skulderna. Denna minimiavkastning omfattar enligt förslaget förutom boendeskyddsandelen även den avkastning som vanliga borgenärer får enligt ett femårigt betalningsprogram, om gäldenärens boendekostnader beräknas utgående från att boendet för gäldenären och hans eller hennes familj ordnas enligt det förmånligaste tillbudsstående alternativet. Minimivkastningen beräknas således alltid enligt ett femårigt betalningsprogram.

När det gäller program med behållande av bostad innebär den föreslagna ändringen i regel en återgång till den situation som var rådande före 2010 års lagändring. Genom lag 632/2010 förkortades betalningsprogrammets normala tillämpningstid från fem år till tre år. Ändringen påverkade samtidigt beloppet av minimiavkastningen för de vanliga skulderna i kalkylerna med behållande av bostaden. I de överlägset flesta fall leder den gällande regleringen till ett med hänsyn till både gäldenärens och borgenärernas intressen rättvist slutresultat. Ofta är situationen den att bostäderna inte har något fritt värde, men i de fall där bostaden har ett betydande fritt värde kan en kalkyl enligt ett treårigt betalningsprogram bli oskälig för borgenärerna. De jämfö-

relsekalkyler som gjorts under beredningen av propositionen visar att en kalkyl enligt ett femårigt betalningsprogram är en mer balanserad lösning med tanke på samordningen av borgenärernas och gäldenärernas intressen.

I propositionen föreslås det att enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska kunna få skuldsanering oftare än för närvarande. Under vissa förutsättningar ska näringsidkarens skulder som hänför sig till privathushållet och skulder som hänför sig till näringsverksamheten kunna regleras, vilket innebär att den totala ekonomiska situationen för en gäldenär som bedriver näringsverksamhet kan rättas till genom ett förfarande enligt skuldsaneringslagen. Enligt gällande lag kan den totala ekonomiska situationen för en gäldenär som är verksam som företagare saneras bara genom ett förfarande enligt företagssaneringslagen där gäldenärens bostad inte åtnjuter något särskilt skydd. Förslaget innebär således ett bättre skydd för enskilda näringsidkares och yrkesutövers boende i ägarbostad.

3.5 Enskilda näringsidkare och yrkesutövare

På de grunder som nämns i avsnitt 2.3.6 föreslås det i propositionen att enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska få bättre möjligheter att rätta till sin ekonomiska situation genom skuldsanering. Enligt förslaget ska enskilda näringsidkares och yrkesutövers livsdugliga näringsverksamhet under vissa förutsättningar kunna omfattas av saneringsåtgärder genom ett förfarande enligt skuldsaneringslagen. Under vissa förutsättningar ska således en enskild näringsidkares eller yrkesutövers skulder som hänför sig till privathushållet samt skulder som hänför sig till näringsverksamheten kunna omfattas av skuldsanering. Den totala ekonomiska situationen för enskilda näringsidkare eller yrkesutövare ska således kunna rättas till förutom genom företagssanering också genom skuldsanering. Beroende på verksamhetens omfattning och de metoder som behövs för att sanera den ska gäldenären kunna välja vilket förfarande han eller hon söker sig till. I propositionen föreslås inga ändringar av företagssaneringslagen.

För att inte bara enskilda näringsidkares eller yrkesutövers skulder som hänför sig till privathushållet utan också deras skulder som hänför sig till näringsverksamheten ska kun-

na omfattas av skuldsanering förutsätts det enligt förslaget att näringsverksamheten är livsduglig. Efter det att förfarandet inletts ska gäldenären med de inkomster som fås från verksamheten klara av att betala sina skulder som hänför sig till näringsverksamheten allt eftersom de förfaller till betalning. Om näringsverksamheten är eller sannolikt blir förlustbringande ska skuldsanering inte kunna beviljas. Villkoret att verksamheten är lönsam är nödvändig för att gäldenären inte ska skuldsätta sig ytterligare på grund av förlustbringande näringsverksamhet. Skuldsaneringsens målsättning om en ny start uppnås då inte och skuldsaneringen kan förfalla.

Det uppställs också villkor som hänför sig till näringsverksamhetens art. Verksamheten ska vara förhållandevis småskalig och skuldsanering ska inte kunna beviljas, om metoderna enligt skuldsaneringslagen inte räcker till för att sanera företagsverksamheten eller trygga förutsättningarna för den, utan det dessutom krävs arrangemang som gäller företagsverksamhet. I sådana fall kan gäldenären överväga att söka sig till företagssanering. Det finns inga hinder för skuldsanering, om gäldenären frivilligt genomför de arrangemang som gäller företagsverksamheten.

De föreslagna ändringarna gör det möjligt att rätta till enskilda näringsidkares och yrkesutövers totala ekonomiska situation genom skuldsanering när näringsverksamheten är livsduglig men någon extern faktor, såsom en personlig tragedi eller förlust av en viktig kund, har gjort gäldenären insolvent. De föreslagna ändringarna förbättrar samtidigt också enskilda näringsidkares och yrkesutövers möjligheter att starta den nedlagda näringsverksamheten på nytt inom samma bransch. När näringsverksamheten inleds på nytt tillämpas samma tilläggsförutsättningar som när verksamheten fortsätter. När näringsverksamheten inleds på nytt, omfattar skuldsaneringen även de skulder som uppkommit inom den tidigare näringsverksamheten. Till lagen fogas en bestämmelse om under vilka förutsättningar skulder som hänför sig till näringsverksamhet som bedrivits tidigare betraktas som skulder som hänför sig till privathushållet.

Eftersom de enskilda näringsidkare och yrkesutövare som alltjämt bedriver näringsverksamhet ska kunna beviljas skuldsanering oftare än för närvarande, föreslås det att rättsverkningarna av inledande av skuldsane-

ring ändras så att de lämpar sig även för verksamma företagare. Till denna del gäller det att säkerställa att näringsverksamheten kan fortsätta efter det att skuldsanering har inletts och att skuldsaneringen inte äventyrar företagarens verksamhetsförutsättningar. Det föreslås därför att bestämmelserna om betalningsförbud, indrivningsförbud och utmätningförbud liksom om annan verkställighet och handräckning samt säkringsåtgärder ändras så att de motsvarar företagssaneringslagens bestämmelser till den del ändringarna behövs med tanke på fortsatt företagsverksamhet. De föreslagna ändringarna av rättsverkningarna av inledande av skuldsanering gäller bara de gäldenärer som bedriver näringsverksamhet.

Det föreslås att bestämmelserna i skuldsaneringslagen ändras i analogi med företagsaneringslagen också till den del det handlar om att trygga säkerhetsborgenärens ställning när egendom som används i näringsverksamheten utgör säkerhet för skulden.

I skuldsaneringslagen och företagssaneringslagen ingår olikartade bestämmelser om skulder som omfattas av förfarandet. Skuldsanering omfattar skulder som uppkommit före skuldsaneringen medan företagssanering omfattar skulder som uppkommit innan ansökan blivit anhängig. Det föreslås inte några ändringar av skuldsaneringslagen till denna del. Syftet med den lösning man gått in för i företagssaneringslagen är bl.a. att begränsa ytterligare skuldsättning för gäldenären efter det att ansökan har lämnats in och undanröja gäldenärens möjlighet att låta bli att t.ex. betala lagstadgade avgifter under tiden mellan anhängiggörandet av ansökan och inledandet av förfarandet. Vid skuldsanering är gäldenären skyldig att medverka, vilket begränsar hans eller hennes möjligheter att skuldsätta sig ytterligare efter det att ansökan har gjorts. Utebliven betalning av lagstadgade avgifter kan också bli en hindergrund eller vara ett tecken på att näringsverksamheten inte uppfyller de produktivitetsvillkor som uppställts för den. Ytterligare skuldsättning efter det att ansökan har gjorts kan varsla om att gäldenären inte heller efter det att förfarandet inletts förmår betala av på sina skulder som hänför sig till näringsverksamheten allt eftersom de förfaller till betalning. Då finns det inte förutsättningar för att bevilja skuldsanering.

Närmare bestämmelser om skuldsaneringens förhållande till konkurs fogas till skuldsaneringslagen. Bestämmelserna motsvarar bestämmelserna i företagssaneringslagen. De gällande bestämmelserna bör kompletteras eftersom det allt oftare kan hända att en ansökan om skuldsanering är anhängig samtidigt som en konkursansökan. Till skuldsaneringslagen fogas också bestämmelser enligt företagssaneringslagen om behörig domstol i ett ärende som gäller konkurs. För skulder som uppkommit under tiden mellan inledande av skuldsanering och fastställande av betalningsprogrammet föreslås motsvarande förmånsrätt vid en senare konkurs för gäldenären som den förmånsrätt som skulder som uppkommer under saneringsförfarandet har enligt företagssaneringslagen. Till lagen fogas dessutom bestämmelser som syftar till att förebygga att det görs sådana på varandra följande ansökningar som skuldsanering och företagssanering som syftar till att fördröja försättandet av gäldenären i konkurs. I lagen föreslås en bestämmelse om särskilt hinder för sanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Domstolen ska också kunna avslå ansökan utan att höra borgenärerna, om det är uppenbart att syftet med ansökan är att fördröja försättandet av gäldenären i konkurs.

Enligt gällande lag är det möjligt för näringsidkare och yrkesutövare att få skuldsanering, även om dessa situationer är rätt så sällsynta i praktiken. I gällande lag har det dock beaktats att näringsverksamheten kan vara gäldenärens inkomstkälla. När gäldenärens betalningsmån räknas ut ska inkomster från yrkesutövning eller idkande av näring i huvud- eller bisyssla beräknas genom att utgifterna för inkomstens förvärvande och skatterna dras av på det sätt som bokförings- och skattelagstiftningen förutsätter. En enskild näringsidkares eller yrkesutövares tilläggsprestationsskyldighet kan räknas ut på basis av den verkställda beskattningen enligt samma grunder som i fråga om gäldenärer som får sin inkomst från någon annan källa.

I propositionen föreslås det att enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska söka sig till ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning på samma sätt som alla andra som drivits in i skuldproblem. Ekonomi- och skuldrådgivaren söker tillsammans med kunden metoder för att lösa skuldproblemen och bedömer vid behov hur skuldsanering lämpar sig i det ak-

tuella fallet. Om skuldsanering är ett beaktansvärt alternativ, måste ekonomi- och skuldrådgivaren också bedöma förutsättningarna för näringsverksamheten och i synnerhet näringsverksamhetens livsduglighet. Ekonomi- och skuldrådgivaren kan då behöva hjälp av en expert som är specialiserad på företagsekonomi.

Det föreslås inte några bestämmelser om något visst förfaringsätt för att skaffa experthjälp eftersom det kan finnas olika källor för experthjälp. Avsikten är dock att man vid behov ska vända sig till rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen i anslutning till servicesystemet FöretagsFinland eller till en lokal rådgivningstjänst för företagare. Med rådgivningstjänsten Ekonomihjälpens assistans kan förutsättningarna för fortsatt verksamhet utredas. Om förutsättningar inte finns, ska den enskilda näringsidkaren eller yrkesutövaren avsluta sin verksamhet och först efter det söka sig till skuldsanering.

Om förutsättningar för fortsatt verksamhet finns, ska näringsidkaren eller yrkesutövaren skaffa de expertutredningar som behövs för ansökan om skuldsanering, dvs. utredningar om bl.a. verksamhetens livsduglighet och bokslut. Målet är att skapa sådana permanenta samarbetsnätverk i de ekonomiska regionerna via vilka gäldenärerna mot en överkomlig avgift kan skaffa de expertutredningar om näringsverksamheten som behövs för ansökan om skuldsanering. När ansökan om skuldsanering lämnas in till tingsrätten är det viktigt att den har beretts omsorgsfullt och att förutsättningarna för fortsatt verksamhet har utretts. Bestämmelser om de utredningar över näringsverksamheten som ska ingå som bilaga till ansökan om skuldsanering ska enligt förslaget utfärdas genom förordning.

I detta sammanhang föreslås inga ändringar av rättshjälpslagen (257/2002). Gäldenärerna kommer således att ha rätt att i samma situationer som för närvarande få rättshjälp för skötseln av ett skuldsaneringsärende i domstol. Eftersom ett ärende som gäller skuldsanering är ett ansökningsärende kan en gäldenär få rättshjälp i ett skuldsaneringsärende som behandlas i domstol endast om det finns särskilt vägande skäl till det.

Lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000) förtydligas enligt förslaget så att den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens uppgifter i anslutning till ansökan om skuldsanering lik-

som även de uppgifter som föregår ansökan och som gäller utredning av alternativa lösningar ska omfatta enskilda näringsidkares och yrkesutövares totala ekonomiska situation. Eftersom det i propositionen föreslås att även skulder som hänför sig till näringsverksamhet i vissa situationer ska kunna saneras genom skuldsanering, bör en gäldenärs situation i fråga om båda typerna av skulder utredas vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning.

Att i enlighet med lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning ge privatpersoner upplysningar och råd om skötseln av ekonomi och skulder samt att biträda vid utarbetandet av en hushållsbudget ska även i fortsättningen gälla endast i fråga om sådant som hänför sig till personens privathushåll. Liksom för närvarande ska näringsidkare ha rätt att få rådgivningsservice i frågor som hänför sig till deras privathushåll och privata skulder. Det är motiverat att gäldenären vänder sig till en expert med ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning för företagare som specialitet när gäldenären behöver råd för skötseln av företagets ekonomi.

Det föreslås att utredarens uppgifter vid skuldsanering för näringsidkare och yrkesutövare ska bestämmas på samma sätt som vid skuldsanering för andra gäldenärer. Utredarens viktigaste uppgift är att göra upp ett förslag till betalningsprogram. Domstolen kan också bestämma andra uppgifter för utredaren. För att kunna göra upp ett förslag till betalningsprogram måste utredaren bedöma hur mycket inkomster gäldenären får av näringsverksamheten och på så vis bedöma verksamhetens resultat och livsduglighet. Om utredaren vid uppgörandet av betalningsprogrammet upptäcker att tilläggsförutsättningarna för skuldsanering för näringsidkare och yrkesutövare inte uppfylls för gäldenären, ska utredaren enligt 66 § 4 mom. i skuldsaneringslagen anmäla saken till domstolen. En sådan situation kan uppkomma t.ex. när utredaren upptäcker att näringsverksamheten inte är livsduglig eller att näringsidkaren saknar betalningsmån för betalning av vanliga skulder.

Skuldsanering omfattar skulder om uppkommit före skuldsaneringen. I betalningsprogrammet ska utredaren följaktligen beakta de skulder som uppkommit mellan den tidpunkt då ansökan gjordes och den då skuldsaneringen inleddes. Om gäldenären har

skuldsatt sig ytterligare under denna tid kan det vara ett tecken på brott mot kravet på medverkan eller på att verksamheten inte är livsduglig och det följaktligen inte finns förutsättningar för skuldsanering. Utredaren ska då anmäla saken till domstolen.

Om utredaren upptäcker att en del av näringsverksamheten är lönsam men att en annan del inte är det, kan utredaren ålägga gäldenären att avsluta den olönsamma delen. Utredaren ska bedöma verksamhetens livsduglighet som helhet. Detta beror på att arrangemang som rör företagsverksamhet inte är möjliga vid skuldsanering, och därmed kan det inte bestämmas om sådana i betalningsprogrammet. Utredaren kan dock rekommendera gäldenären att avsluta den olönsamma verksamheten och fortsätta verksamheten bara till den del den är lönsam. Om gäldenären så önskar får han eller hon på frivillig basis genomföra arrangemang som gäller företagsverksamheten. Om en olönsam del av företagsverksamheten medför att förutsättningar för fortsatt företagsverksamhet som helhet saknas, ska gäldenären avstå från den olönsamma delen för att han eller hon ska kunna bli beviljad skuldsanering. När utredaren upptäcker att hela företagsverksamheten är olönsam finns det inte heller några hinder för att gäldenären avslutar den och söker sig till lönearbete. Gäldenären kan då få ett betalningsprogram som löntagare och inte som näringsidkare, om villkoren för beviljande av skuldsanering i övrigt är uppfyllda.

När utredaren gör upp betalningsprogrammet ska han eller hon bedöma till vilka delar gäldenärens förmögenhet behövs för den fortsatta näringsverksamheten. Egendom som inte behövs för den fortsatta näringsverksamheten och som inte hör till gäldenärens bastrygghet ska realiseras. Det här gäller även egendom som gäldenären har förvärvat för sin näringsverksamhet men som inte behövs för att den ska kunna bedrivas. Gäldenären kan således åläggas att avstå från t.ex. en onödigt dyr bil. Realisering av egendom vid skuldsanering är dock inget självändamål. Det är inte motiverat att bestämma att sådan egendom som vid realisering inte inbringar medel för att betala av på skulderna ska realiseras.

När det gäller egendom som behövs för näringsverksamheten ska det göras en jämförelse enligt 46 § 2 mom. i skuldsaneringslagen

för att klarlägga om det är ändamålsenligt för borgenärerna att verksamheten fortsätter. Då bedöms realiseringsvärdet på den egendom som behövs för verksamheten och dess avkastningsvärde om verksamheten fortsätter. Förutsättningar för att fortsätta näringsverksamheten finns inte i situationer där den egendom som behövs för näringsverksamheten har ett betydligt större realiseringsvärde än avkastningen till borgenärerna under betalningsprogrammets giltighetstid.

I gäldenärens skyldighet att medverka ingår att efter det att gäldenären har ansökt om skuldsanering ska han eller hon sträva efter att upprätthålla sin betalningsförmåga och vidta sådana åtgärder för att förbättra sin betalningsförmåga som skäligen kan förutsättas av honom eller henne. För näringsidkare och yrkesutövare innebär detta att de ska sträva efter bästa möjliga resultat. Det kan också behövas ingripande i näringsverksamhetens utgiftsstruktur.

Utredaren ska handla opartiskt i sitt uppdrag. I propositionen föreslås inga nya uppgifter för utredaren, t.ex. som intressebevakare för gäldenärerna. Det är inte befogat att ändra de grundläggande principerna för skuldsaneringslagen på grund av att det i de avgränsade fall som föreslås ska bli möjligt att sanera skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Det föreslås dock att det till lagen fogas en uttrycklig bestämmelse om att utredaren ska informera borgenärerna om återvinningsgrunder som utredaren upptäckt. Det föreslås inte att utredaren själv ska ha rätt att föra talan om återvinning, utan det ska vara borgenärernas uppgift.

Trots att bestämmelserna om utredarens uppgifter inte behöver ändras i övrigt, måste en utredare som gör upp ett betalningsprogram för en gäldenär som bedriver näringsverksamhet bedöma fler omständigheter än en utredare som gör upp ett betalningsprogram för t.ex. en löntagare eller en arbetslös. Utredaren måste bedöma näringsverksamhetens lönsamhet och hur mycket näringsverksamheten ger i avkastning och vilken betalningsmån gäldenären har. I propositionen föreslås vissa sådana ändringar i rättsverkningarna av inledande av skuldsanering som berör enbart näringsidkare. Utredaren ska beakta de ändrade bestämmelserna till denna del.

Ett syfte med förslaget är att de kostnader som skuldsanering medför för enskilda näringsidkare eller yrkesutövare ska hållas på en

skäligen nivå. Den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen är avgiftsfri för kunderna, likaså telefonrådgivningen vid rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen. Gälldenären måste betala för skriftliga utredningar som behövs som bilaga till ansökan om skuldsanering, men avsikten är att gälldenären via de samarbetsnätverk som kommer att bildas ska kunna få utredningarna mot en överkomlig fast avgift.

När skulder som hänför sig till näringsverksamhet saneras genom skuldsanering ska gälldenären enligt förslaget betala ett sådant belopp av utredarens fordran som motsvarar gälldenärens betalningsmån för högst sex månader som följer efter det att betalningsprogrammet fastställdes eller ändrades, dvs. inte för normalt fyra månader. Detta är motiverat eftersom näringsidkarna och yrkesutövarna erbjuds möjlighet att sanera skulder som hänför sig till näringsverksamheten genom ett rätt så förmånligt förfarande som alternativ till företagssanering. Vid företagssanering betalas utredarens arvode helt och hållet med gälldenärens medel. En förutsättning för att skulder som hänför sig till näringsverksamhet ska kunna omfattas av skuldsanering är att gälldenären har åtminstone en viss betalningsmån, vilket innebär att utredarens arvode i många fall betalas helt och hållet inom sex månader.

3.6 Förenklat förfarande och fler förlikningar

I skuldsaneringslagen ska det enligt propositionen föreskrivas om skuldutredning, som syftar till att utreda gälldenärens ekonomiska situation innan ansökan om skuldsanering görs. Skuldutredningen ska vanligen göras vid den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. För skuldutredningen ska borgenären på begäran av gälldenären meddela denne vissa uppgifter om skulden och borgenären som behövs för behandlingen av skuldsaneringsärendet.

För att förenkla förfarandet är förslaget om skuldutredning förenat med två betydande revideringar: att fordringsbeloppet beräknas enligt saldodagen och att delgivningarna sker per e-post. För skuldutredningen ska borgenären meddela grunden för fordran, förfalldagen och fordringsbeloppet specificerat enligt kapital, ränta samt skuldens indrivnings- och verkställighetskostnader per en viss ”sal-

dodag” som gälldenären uppgett. Dessa saldouppgifter ska användas i betalningsprogrammet och inte längre uppdateras till dagen för inledande av skuldsanering. Om det den dag skuldsaneringen inleds har förflutit mer än fyra månader från saldodagen, kan borgenärerna begära att saldoutdateras så att det motsvarar dagen för inledande av skuldsanering. En situation av detta slag kan uppkomma framför allt när frågan om beviljande av skuldsanering är tvistig.

Syftet med förslaget är att undvika att räntan på en fordran ska räknas ut flera gånger under förfarandet. Avsikten är att slopa sådana arbetsmoment som i praktiken inte påverkar den framtida avkastningen till borgenärerna. Förslaget inverkar inte på hur skuld-amorteringar och skulder som uppkommit efter saldodagen beaktas i betalningsprogrammet.

I propositionen föreslås det att borgenären i samband med skuldutredningen ska meddela den processadress till vilken även tingsrätten och utredaren ska sända delgivningarna och meddelanden enligt skuldsaneringslagen. Delgivningarna sänds till en e-postadress, om inte borgenären har meddelat att han eller hon vill använda en postadress som processadress. Delgivning per post är arbetskrävande och dyrt, eftersom det då ofta krävs att hundratala sidor kopieras och postas till borgenärerna, som blir allt fler till följd av gälldenärernas förändrade kreditstruktur. Användning av e-postadressen som processadress medför kostnadsinbesparingar och försnabbar behandlingen av skuldsaneringsärenden.

Till skuldsaneringslagen fogas uttryckliga bestämmelser om hörande av borgenärerna när gälldenärens ansökan åtföljs av ett förslag till betalningsprogram. Domstolen ska höra borgenärerna samtidigt både om gälldenärens ansökan och om förslaget till betalningsprogram. I lagen föreslås en uttrycklig bestämmelse om detta. En utredare ska kunna förordnas när det behövs på grund av att saken är tvistig eller oklar. Domstolen ska dock inte kunna förordna en utredare utan att ha hört borgenärerna om ansökan och förslaget till betalningsprogram. På så vis kan man undvika att ett förslag till betalningsprogram görs upp två gånger av två olika aktörer. Förslaget syftar till att förtydliga bestämmelserna, förenkla förfarandet och minska de totala kostnaderna för förfarandet.

I propositionen föreslås inte några betydande ändringar i förfarandet när gäldenärens ansökan inte innehåller något förslag till betalningsprogram. I sådana fall ska domstolen, på samma sätt som för närvarande, höra de största borgenärerna om ansökan och, då beslut fattas om att skuldsanering ska inledas, förordna en utredare som ska göra upp ett förslag till betalningsprogram. Förslagen om saldodagen underlättar också utredarens arbete i någon mån. Om skuldsaneringen inlests högst fyra månader från den saldodag som använts i skuldutredningen, behöver utredaren nämligen inte för förslaget till betalningsprogram uppdatera saldobeloppen enligt dagen för inledande av skuldsanering.

I förslaget sägs ingenting om huruvida ett förslag till betalningsprogram ska eller inte ska ges in till domstolen som bilaga till ansökan om skuldsanering. Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens resurser och arbetsituation på olika orter bestämmer i vilken utsträckning förslag till betalningsprogram kan göras. Med tanke på de totala kostnader som behandlingen av skuldsaneringsärenden medför för staten och med tanke på en smidig behandling av skuldsaneringsärenden är det dock önskvärt att ett förslag till betalningsprogram fogas till ansökan åtminstone när ärendet är relativt enkelt. När ekonomi- och skuldrådgivaren under skuldutredningen eller förlikningsförhandlingarna konstaterat att ärendet är tvistigt eller annars speciellt svårt är det däremot motiverat att låta utredaren vara den första att göra upp ett förslag till betalningsprogram.

Det föreslås att det till skuldsaneringslagen fogas bestämmelser om fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande med samtycke av en majoritet av borgenärerna. Kravet på majoritet bestäms på samma sätt som vid förlikning som fastställs vid konkurs och vid förenklat saneringsförfarande enligt företagssaneringslagen. En invändning från en borgenär i minoritet ska prövas bara när borgenären hävdar att hans eller hennes ställning inte är förenlig med lag t.ex. på grund av att betalningsprogrammet kränker bestämmelserna om vanliga borgenärsjämlighet eller bestämmelserna om pantborgenärens ställning. Invändningar som gäller t.ex. gäldenärens betalningsmån prövas däremot inte, om en majoritet av borgenärerna godkänner betalningsprogrammet. Förslaget följer samma principer som 92 § i företags-

saneringslagen. Under vissa förutsättningar ska avvikelser från bestämmelserna om hörande av borgenärerna kunna göras, om samtycken från en majoritet av borgenärerna ges in till domstolen i skriftlig form.

I praktiken kan gäldenären ha svårt att få borgenärernas skriftliga samtycke till förslaget till betalningsprogram, också när borgenärerna inte motsätter sig programförslaget. För att bestämmelsen ska fungera i praktiken krävs det att det beaktas att en så stor del av borgenärerna kan vara passiva att kravet på majoritet inte uppfylls. Det föreslås därför att passiva borgenärer till vissa delar ska jämföras med borgenärer som gett samtycke. Om skriftliga samtycken av en majoritet inte har fogats till förslaget till betalningsprogram, ska domstolen höra borgenärerna om betalningsprogrammet på normalt sätt, och för fastställande av betalningsprogrammet efter det är det tillräckligt att en majoritet av borgenärerna antingen ger sitt samtycke till att betalningsprogrammet fastställs eller inte framställer invändningar mot det.

Bestämmelsen syftar till att förenkla domstolsförfarandet, förkorta behandlingstiderna och därigenom åstadkomma kostnadsinsparingar. Bestämmelsen syftar också till att öka benägenheten till förlikning i skuldsaneringsärenden. En gäldenär, biträdd av en ekonomi- och skuldrådgivare, gör ofta upp ett förslag till betalningsprogram enligt skuldsaneringslagen och försöker utifrån det få till stånd en frivillig överenskommelse om sanering av skulderna. Frivillig skuldsanering åstadkoms dock inte, om redan en av borgenärerna motsätter sig. Förhoppningen är att den föreslagna bestämmelsen ska innebära att borgenärer med små fordringar blir mindre intresserade av att motsätta sig frivilliga skuldsaneringar och att benägenheten till förlikning utanför domstolen ökar. I propositionen föreslås dessutom att det till skuldsaneringslagen fogas en uttrycklig bestämmelse om att borgenären i enlighet med god kreditgivnings- och indivingssed ska medverka till en förlikning.

3.7 Slutgiltig preskription av en fordran

På de grunder som framförts i avsnitt 2.3.9 föreslås det att bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning ska fogas till preskriptionslagen. Skulden kan således pre-

skriberas slutgiltigt med anledning av att aningen utsökningsgrundens tidsfrist eller den preskriptionstid som räknas från det att skulden förfaller till betalning har löpt ut. Den preskriptionstid som löper ut först är den bestämmande. Avsikten har varit att utforma propositionen på ett sådant sätt att den inte försämrar betalningsmoralen, försvårar affärlivet eller inverkar störande på finansmarknaden. Därför är de föreslagna preskriptionstiderna långa. De relativt långa tidsfristerna får stöd också av att det handlar om en metod som är avsedd att användas i sista hand för att hantera överskuldssättningsproblemet.

Preskriptionstiden enligt förslaget är fem år längre än preskriptionstiden i anslutning till utsökningsgrundens tidsfrist. Skulden ska preskriberas slutgiltigt 20 år efter att den förfallit till betalning. Om borgenären är en fysisk person, ska preskriptionstiden vara 25 år. Bestämmelsen ska tillämpas både när borgenären har inhämtat en utsökningsgrund och när det inte finns någon utsökningsgrund.

Bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist tillämpas på utsökningsgrunder där en fysisk person åläggs betalningsskyldighet. På motsvarande grunder föreslås det att också den reglering som gäller preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning ska gälla enbart fysiska personer.

Bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist tillämpas på alla utsökningsgrunder där en fysisk person åläggs betalningsskyldighet. I fråga om preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning föreslås däremot att regleringen ska tillämpas endast på penningsskulder som grundar sig på avtal. Regleringen omfattar således inte åtaganden som inte grundar sig på avtal, såsom ersättningsskulder som grundar sig på en straffbar handling och andra ersättningsskulder utifrån skadeståndslagen.

Med anledning av utsökningsgrundens tidsfrist ska på en preskriberad skuld tillämpas vad som föreskrivs om preskriberade skulder i preskriptionslagen. Detsamma gäller även en skuld som preskriberats på basis av den slutgiltiga preskriptionstid som räknas från det att skulden förfaller till betalning. Rättsverkningarna av slutgiltig preskription är således desamma oavsett på vilken grund skulden preskriberas.

Till skillnad från huvudregeln enligt utsökningsbalken ska utmätningsmannen beakta

den preskription som räknas från förfalldagen bara med anledning av en invändning och framlagd utredning. Utsökning är ett summariskt förfarande där utmätningsmannen inte kan åläggas skyldighet att pröva tidpunkten för när skulden förfallit till betalning. Galdenären ska åberopa att fordran preskriberats redan innan utsökningsgrundens tidsfrist löpt ut och vid behov uppvisa utredning över tidpunkten för skuldens förfalldag. Den preskriptionstidpunkt som framgår av utsökningsgrunden ska betraktas som avgörande, om inte galdenären visar att skulden förfallit till betalning tidigare.

Till preskriptionslagen fogas enligt förslaget bestämmelser om förhållandet mellan slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning och utsökningsbalkens bestämmelser om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist. Slutgiltig preskription enligt preskriptionslagen ska inte hindra tillämpning av bestämmelserna om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist. Syftet med regleringen är att säkerställa att verkställigheten av skulden kan fortsätta enligt bestämmelserna om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist i sådana fall där galdenärens åtgärder är förenade med en betydande grad av klandervärdhet.

Det föreslås att lagen ska tillämpas retroaktivt på ett restriktivt sätt så att det anses att högst 15 år av preskriptionstiden föregår ikraftträdandet av lagen. För skulderna blir indrivningstiden då alltid minst fem år. Om borgenären är en fysisk person, är den återstående indrivningstiden enligt förslaget alltid minst tio år. För att också resten av dem som skuldsatte sig till följd av lågkonjunkturen i början av 1990-talet ska bli befriade från sin skuldbörda är det nödvändigt att lagen kan tillämpas retroaktivt. Skulderna har varit föremål för indrivning redan i flera år eller årtionden, och därför vore en indrivningstid på över fem år en lång tid för dessa. En indrivningstid på minst fem år kan anses vara en skäligare tid också för borgenärerna.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Statsfinansiella konsekvenser och konsekvenser för myndigheterna

I propositionen föreslås det att enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska få bättre möjligheter att beviljas skuldsanering. För-

slaget innebär att det till tingsrätterna i fortsättningen inkommer allt fler skuldsaneringsansökningar från företagare som alltjämt bedriver näringsverksamhet. Företagare som ansöker om skuldsanering för skulder som hänför sig till näringsverksamheten är en helt ny kundgrupp för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen.

I propositionen föreslås det att enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska söka sig till ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning på samma sätt som alla andra som drivits in i skuldproblem. Detta ökar arbetsmängden för ekonomi- och skuldrådgivarna. För det första ökar antalet kunder något och för det andra handlar det om gäldenärer som det är mer arbetskrävande och svårare att biträda än vad som är fallet i genomsnitt. Det ska dock inte vara obligatoriskt att anlita den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, och därför kan det väntas att en del av företagarna blir kunder hos privata advokater eller konsulter.

Det är svårt att göra någon exakt uppskattning av i vilken utsträckning näringsidkare och yrkesutövare kommer att söka sig till skuldsanering. Det kan dock väntas att en stor del av de gäldenärer som nu har sökt sig till företagssanering i fortsättningen söker sig till skuldsanering. År 2012 inleddes företagssanering för 49 och år 2013 för sammanlagt 56 enskilda näringsidkare. Ungefär två tredjedelar av ansökningarna om företagssanering leder till att ett förfarande inleds. Av dem som försattes i konkurs var 465 fysiska personer år 2012 och sammanlagt 539 år 2013. Det kan antas att en del av de näringsidkare som försatts i konkurs skulle kunna söka sig till skuldsanering i stället för konkurs. Till skuldsanering söker sig dessutom antagligen gäldenärer som i dagsläget avslutar sin näringsverksamhet på något annat sätt än genom ett konkursförfarande. I fortsättningen kommer en del av dessa företagare att kunna fortsätta med sin näringsverksamhet. Gäldenärer som avslutar näringsverksamheten biträds redan medan stöd av gällande lag inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, men i fråga om dessa blir innehållet i rådgivningen mera krävande om de försöker fortsätta med näringsverksamheten.

Enligt den utredning från Rättspolitiska forskningsinstitutet som beskrivits i avsnitt 2.1.2 utgjorde företagarna bara några procent

av kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen år 2010. Drygt 15 procent av gäldenärerna hade skulder som härrörde från företagsverksamhet. Enligt Asiakastieto har ca 54 000 företag, alla företagsformer medräknade, anteckningar om betalningsstörningar. Oberoende av konjunkturer har 10—15 % av företagen ekonomiskt relaterade problem.

Företagarna i Finland rf:s rådgivningstjänst kontaktas årligen ca 50 000 gånger, och några procent av dessa gäller insolvensärenden. Förfrågningar om insolvensärenden gäller mest företagarens egen konkurs och näst mest företagssanering. Minst förfrågningar gäller skuldsanering.

Rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen kontaktas ungefär 2 000 gånger per år av småföretagare som lider av betalningssvårigheter. Antalet kontakter har ökat trots den obetydliga marknadsföringen av tjänsten. År 2013 översteg antalet kontakter 2 200.

I Sverige förbättrades näringsidkares möjligheter att få skuldsanering genom lag 2011:472 som trädde i kraft den 1 juli 2011. Enligt utredningar förväntades antalet ansökningar om skuldsanering öka från ca 7 000 så att antalet under det första året efter lagens ikraftträdande skulle vara uppe i hela 13 300—26 600 ansökningar. Under det första halvåret ansökte dock bara 67 näringsidkare om skuldsanering. År 2012 inlämnades 112 ansökningar, av vilka färre än hälften resulterade i att skuldsanering beviljades.

Det beräknas att ca 500 näringsidkare och yrkesutövare per år kommer att behöva rådgivning när det gäller att ansöka om skuldsanering. Ungefär 400 av dem antas vända sig till den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen och ungefär 100 antas söka hjälp från den privata sektorn. Av dem som söker hjälp hos den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen beräknas hälften vara kunder som också utan en lagändring skulle bli kunder hos den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen men skulle tvingas avsluta sin näringsverksamhet för att beviljas skuldsanering.

Enligt Kommunarbetsgivarnas statistik är den genomsnittliga lönen för ekonomi- och skuldrådgivarna 2 830 euro per månad. Kostnaderna per rådgivare uppgår till ca 43 865 euro per år (lön 12,5 månader och bijkostnader för personalen 24 %). Om allmänna kostnader på 20 % läggs till blir summan

52 638 euro. Enligt uppföljningen av medelsanvändningen inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen uppgår kostnaderna för en rådgivare till 53 394 euro per år. Totalkostnaderna för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen inklusive anslag från staten och kommunernas frivilliga finansiering är 8 543 000 euro. Personalstyrkan motsvarar 160 årsverken (rådgivare 133 och biträden 27 årsverken).

En ekonomi- och skuldrådgivare har i genomsnitt 118 nya kunder per år. Om det kommer 200 nya kunder till den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen behövs det tilläggsresurser motsvarande 1,7 årsverken. Det kan dock antas att gäldenärer som bedriver näringsverksamhet är svårare kunder och kräver mer arbetsinsatser än i genomsnitt. När det gäller gäldenärer som bedriver näringsverksamhet beräknas behovet av tilläggsresurser därför vara nästan det dubbla. Det dubbla tilläggsresursbehovet motsvarar 3,4 årsverken för helt nya kunder och 1,7 årsverken för de kunder som redan avslutat näringsverksamheten men trots allt sökt ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning. Beräknade enligt kostnaderna för 5 årsverken uppgår merkostnaderna till ca 220 000 euro.

För bedömning av förutsättningarna för skuldsanering för näringsidkare och yrkesutövare och för upprättande av ansökan förutsätts det att ekonomi- och skuldrådgivarna har förmåga att bedöma om de tilläggsförutsättningar som anges för näringsidkare i 7 kap. i skuldsaneringslagen är uppfyllda. För bedömning av näringsverksamhetens livsduglighet förutsätts kännedom om företagsekonomi. Till denna del måste det ordnas tillräcklig utbildning för ekonomi- och skuldrådgivarna. När det gäller bedömningen av livsdugligheten är det meningen att utomstående expertis ska anlitas. Det är också möjligt, åtminstone på större orter, att någon av rådgivarna specialiserar sig på rådgivning för företagargäldenärer.

Det beräknas att lagändringen kommer att innebära att antalet ansökningar om skuldsanering ökar vid tingsrätterna. Enligt erfarenheterna vid rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen tvingas en tredjedel av företagarna avsluta näringsverksamheten på grund av att den är olönsam. Förslaget förändrar inte nuläget för denna tredjedel och ökar inte antalet ansökningar vid tingsrätterna när det antas att

gäldenärerna söker sig till den sakkunniga rådgivningstjänsten och avslutar näringsverksamheten. Det beräknas att det till tingsrätterna årligen lämnas in ca 300 ansökningar om skuldsanering för personer som alltförst bedriver näringsverksamhet.

Av dessa 300 ansökningar antas 50–70 vara sådana att gäldenären ansöker om skuldsanering i stället för företagssanering. Tingsrätternas totala arbetsmängd kommer inte att öka till denna del när det antas att gäldenärer som fått avslag på ansökan om skuldsanering inte anhängiggör en ansökan om företagssanering. Det bör också beaktas att en ansökan om företagssanering är mer arbetskrävande för tingsrätten än en ansökan om skuldsanering.

Ungefär 15 % av kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen har skulder som härrör från näringsverksamhet. Om man utgår från att 15 % av dem som ansöker om skuldsanering är tidigare företagare och från antalet ansökningar år 2012 (3 764) rör sig antalet tidigare företagare kring 560. En del av gäldenärerna inom denna grupp kommer att ansöka om skuldsanering medan de fortfarande bedriver näringsverksamhet, och för dem är det således fråga om vid vilken tidpunkt ansökan om skuldsanering infaller. Dessutom kan en del av konkursansökningarna för enskilda näringsidkare falla bort och skulderna åtgärdas genom skuldsanering i stället för genom konkursförfarande.

På det hela taget finns det förhållandevis få sådana helt nya gäldenärer som inte redan nu söker sig till företagssanering och som inte omfattas av ansökan om försättning i konkurs och som inte ansöker om skuldsanering efter det att de avslutat näringsverksamheten. Antalet ansökningar beräknas uppgå till 150 per år. Det finns dock en risk för att ansökan om skuldsanering börjar användas som ett sätt att fördröja försättandet i konkurs. Ett sådant förfarande kan i någon mån skönjas när det gäller ansökningar om företagssanering. Till lagen fogas därför bestämmelser som syftar till att avvärja missbruk av systemet och minimera arbetsmängden till följd av flera ansökningar om skuldsanering och företagssanering.

När insolvensförfarandena ökar med 150 ansökningar per år behövs det tilläggsresurser motsvarande 1,3 årsverken vid tingsrätterna, varav tingsdomarnas andel är

0,5 och sekreterarnas 0,8 årsverken. Om andelen beräknas lika för tingsdomarna i löneklass T11 och T13 uppgår de totala kostnaderna till ca 75 000 euro.

När det gäller gäldenärer som bedriver näringsverksamhet kan det antas att ansökan om skuldsanering mera sällan åtföljs av ett förslag till betalningsprogram. Tingsrätten förordnar då en utredare. Att göra upp ett förslag till betalningsprogram för näringsidkare är många gånger en mer krävande uppgift än i genomsnitt. Utredarnas arvode kommer att bestämmas enligt den högsta skalan, eventuellt förhöjt enligt de förutsättningar som anges i förordningen om arvode och kostnadsersättning till utredare i skuldsaneringsärende (1212/2001). I propositionen anges det vissa förutsättningar som gäller näringsverksamhetens livsduglighet och de inkomster gäldenären får av den. En gäldenär ska ha betalningsmån för att kunna beviljas skuldsanering. När skuldsaneringen gäller även skulder som hänför sig till näringsverksamhet ska gäldenären enligt förslaget betala ett sådant belopp av utredarens fordran som motsvarar gäldenärens betalningsmån för högst sex månader som följer efter det att betalningsprogrammet fastställts eller ändrats, dvs. inte för normalt fyra månader. Inom sex månader klarar gäldenärerna i de flesta fall av att betala utredarens hela arvode, som då inte behöver betalas av statens medel.

När det gäller tilläggsprestationskyldigheten föreslås det ändringar som syftar till att bl.a. minska den arbetsmängd som tilläggsprestationskyldigheten medför för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. Den nedre gränsen för tilläggsprestationskyldighet höjs och tilläggsprestationskyldighet ska inte bestämmas för gäldenärer vilkas inkomstnivå inte antas förändras under betalningsprogrammet. Tidpunkten för fullgörande av tilläggsprestationskyldigheten flyttas till tiden efter slutförd beskattning, vilket gör det lätt att kontrollera gäldenärens ökade inkomster i beskattningsbeslutet utan någon särskild genomgång av inkomstverifikat. Det kommer att tas fram verktyg för översyn av tilläggsprestationskyldigheten, och med dem blir det lättare för gäldenärerna att själva se över sin tilläggsprestationskyldighet. Det innebär att den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen kommer att kontaktas mera sällan än hittills. Reformerna

beräknas medföra inbesparingar som totalt motsvarar 1,5 årsverken.

Ett syfte med förslaget är att arbetslösa snabbare ska kunna få skuldsanering. Det att bestämmelsen om en temporär orsak som hinder för skuldsanering mildras för de arbetslösa kan öka antalet ansökningar under året efter det att lagen har trätt i kraft. På lång sikt handlar det om tidpunkten för att göra ansökan om skuldsanering, vilket inte i och för sig ökar antalet ansökningar. Ökningen av överskuldsetningsproblemen bland unga och det att allt fler unga söker sig till skuldsanering kan dock komma till uttryck i antalet ansökningar.

Förslagen om att underlätta möjligheterna att få skuldsanering beräknas öka antalet ansökningar med 250 per år. Det innebär en ökning av tingsrätternas arbetsmängd motsvarande 2,17 årsverken när tingsdomarnas andel är 0,5, notariernas 0,3 och den biträdande personalens 1,37 årsverken. De totala kostnaderna blir då ca 108 000 euro.

Förslagen påverkar inte i och för sig den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens kundkrets, men arbetsmängden för rådgivningen kommer att öka något eftersom ansökan om skuldsanering kommer att utgöra en uppgift oftare än för närvarande. Ändringen beräknas innebära att det behövs tilläggsresurser motsvarande 1,5 årsverken.

En ökning av antalet ansökningar innebär att också arvodena till utredarna ökar. År 2012 betalades till en utredare i genomsnitt ca 820 euro per ärende, både arvode och kostnadsersättning medräknade.

I propositionen föreslås det att det förfarande som tillämpas på behandlingen av skuldsaneringsärenden ska förenklas. Skuldbeloppet ska i regel bestämmas enligt den saldodag som använts i skuldutredningen före ansökan, vilket innebär att saldoupdateringar för dagen för inledande av skuldsanering inte längre ska göras. Tingsrätten och den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen besparas då ett arbetsmoment när ett förslag till betalningsprogram har getts in till tingsrätten som bilaga till ansökan om skuldsanering. De mest betydande kostnadsinbesparingarna hänför sig till förslaget om att övergå från delgivning per post till delgivning per e-post som huvudregel. Delgivning per post medför årligen omfattande kopierings- och postkostnader, som ses som

kostnader både vid tingsrätten och i form av kostnadsersättningar till utredarna.

Det finns inte några exakta siffror för hur stora kopierings- och postkostnader uttryckligen skuldsaneringsärendena medför för tingsrätterna. Det finns inte heller någon specifikation över arvodena respektive kostnadsersättningar till utredare. År 2012 betalades ca 1,8 miljoner euro i arvoden och kostnadsersättningar till utredare, år 2013 ca 2,3 miljoner euro. Ungefär 30 % av det belopp som betalas till utredarna beräknas bestå av kostnadsersättningar, som till största delen är kopierings- och postkostnader. Till utredare betalades således kostnadsersättningar till ett belopp av 540 000 euro år 2012 och ca 690 000 euro år 2013.

År 2012 förordnades en utredare i 2 200 skuldsaneringsärenden. Sammanlagt 4 675 skuldsaneringsärenden inkom till tingsrätterna, dvs. en utredare förordnades i något under hälften av fallen. Om kopierings- och postkostnaderna för tingsrätten beräknas vara lika stora som ersättningarna till utredarna, överstiger de totala kostnaderna 1 miljon euro per år. Utgående från de ersättningar som betalas till utredarna kan man ändå inte direkt sluta sig till beloppet av kostnaderna för staten.

En övergång till e-postdelgivning sparar in på största delen av kopierings- och postkostnaderna. Det bör dock noteras att förslaget inte förpliktar borgenärerna att använda e-post, utan de borgenärer som så önskar har rätt att få delgivningarna till en postadress. Dessutom gäller att när en utredare har hand om delgivningarna i stället för domstolen, kan det vara lättare att sända sekretessbelagt material per post än per e-post. Till denna del bör utgångspunkten vara att utredaren sänder borgenärerna offentligt material (åtminstone ansökan och förslaget till betalningsprogram) per e-post och på begäran av en borgenär övriga uppgifter på det sätt som utredaren finner bäst.

I propositionen föreslås det tydligare kriterier för förordnande av en utredare i de fall där ett förslag till betalningsprogram ges in till tingsrätten redan som bilaga till ansökan om skuldsanering. Tingsrätten ska inte kunna förordna en utredare enbart för att sköta delgivningarna. Tingsrätten ska sköta de delgivningarna som i regel sänds till borgenärens e-postadress. Tingsrätterna har en informationssäker möjlighet att sända även e-post

med sekretessbelagda uppgifter i skyddat format utan att separat behöva sända en nyckel som behövs för att öppna meddelandet. Utredarna har i allmänhet inte denna möjlighet. En utredare ska kunna förordnas bara om ärendet senare blir tvistigt eller oklart. För behöriga rättelser i betalningsprogrammet (borgenär saknas, felaktigt skuldbelopp, borgenär har bytts ut, andra brister) ska tingsrätten återsända ärendet till gäldenären, som ska lämna tingsrätten ett korrigerat förslag till betalningsprogram inom utsatt tid. I sådana situationer finns det inga förutsättningar för att förordna en utredare.

Delgivning per e-post medför mindre arbete för tingsrätten än delgivning per post, vilket minskar arbetsmängden för den biträdande personalen. Vid de tingsrätter där huvudregeln, i strid med lagens syfte, blivit att förordna en utredare kommer arbetsmängden däremot att öka för den biträdande personalen. Det föreslagna förfarandet är det förmånligaste med tanke på de totala kostnaderna. Det är ett billigare alternativ att låta den biträdande personalen sköta delgivningarna per e-post än att bemyndiga en utredare för detta. Storleken på inbesparingarna beror också på om ekonomi- och skuldrådgivarna i fortsättningen börjar göra upp förslag till betalningsprogram oftare än för närvarande. I synnerhet i de fall där uppgörandet av ett förslag till betalningsprogram innebär bara en överkomlig mängd extra arbete för rådgivaren och ärendet inte heller förefaller särskilt tvistigt eller oklart, är det med tanke på totala kostnaderna förmånligare att en rådgivare gör upp förslaget till betalningsprogram än att en utredare förordnas.

I propositionen föreslås det att domstolen ska ha möjlighet att fastställa betalningsprogrammet i ett förenklat förfarande med samtycke av en majoritet av borgenärerna. Det handlar om ett slags tvångsförlikningsförfarande där domstolen inte prövar de invändningar mot betalningsprogrammet som gjorts av de borgenärer med små fordringar som blivit i minoritet. Förslagets inbesparingseffekter beror i hög grad på borgenärernas vilja att ge samtycken. Motsvarande bestämmelse i företagsaneringslagen har i praktiken tillämpats förhållandevis sällan, och därför går den föreslagna bestämmelsen längre genom att till vissa delar jämställa passiva borgenärer med borgenärer som gett samtycke. Förutom ett förenklat förfarande och kortare be-

handlingstider medför bestämmelsen förhoppningsvis kostnadsinbesparingar också genom en ökad benägenhet till förlikning. Borgenärer med små fordringar har inget intresse av att vägra samtycka till frivillig skuldsanering, om betalningsprogrammet i vilket fall som helst kan fastställas utan att dessa borgenärers invändningar prövas.

När det gäller arvoden och ersättningar till utredare beräknas de förslag som nämns ovan medföra kostnadsinbesparingar för staten till ett belopp av ca 500 000 euro per år. Tingsrätternas kopierings- och postkostnader minskar med ca 500 000 euro per år.

Förslagen om ett förenklat förfarande förväntas spara in ett årsverke med kostnader som uppgår till ca 53 000 euro.

Propositionen utgår från att gäldenärer som idkar näring blir kunder hos den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen i samma utsträckning som övriga gäldenärer. En del av gäldenärerna vänder sig dock inte till den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, utan söker hjälp för sina skuldproblem hos den privata sektorn. En gäldenär kan få rättshjälp för ett skuldsaneringsärende som behandlas i domstol, om det finns särskilt vägande skäl för det. Inom rättspraxis har det varit rätt så vedertaget att bevilja rättshjälp för att upprätta ansökan om skuldsanering. År 2012 hade 330 privatpersoners skuldsaneringsärenden bestämts för det ärendehanteringssystem som rättshjälpsbyråerna använder. Det finns inga uppgifter om skuldsaneringsärenden som privata biträden skött på basis av rättshjälpsbeslut.

På basis av rättshjälp har som arvode för ett privat biträde rätt ofta godkänts 1 000 euro för ansökan om skuldsanering, vilket motsvarar tio timmars arbete. Arvodena vid rättshjälp höjdes med 10 % vid ingången av 2014. Det kan antas att upprättandet av ansökan om skuldsanering och de utredningar som behövs när det gäller enskilda näringsidkare är mer arbetskrävande och allmänt taget mer krävande än när det gäller privatpersoner. Om 100 näringsidkare beviljas rättshjälp varje år och arvodet uppskattas till dubbelt belopp, innebär detta årliga merkostnader på 220 000 euro. Om hälften av alla de 300 ansökningarna blir tvistiga och gäldenären hänvisas rättshjälp, medför detta merkostnader på 165 000 euro. Av tvistiga ärenden överförs ca 25 % till behandling vid sammanträde. Merkostnaderna för 40 be-

handlingar vid sammanträde rör sig kring 110 000 euro. Det beräknas att ungefär 20 % av kostnaderna fås tillbaka som självrisandelar. Sammanlagt beräknas kostnaderna vid rättshjälp således öka med 396 000 euro per år.

För att systemet ska fungera är det viktigt att den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen tillförsäkras tillräckliga resurser. Om köerna till den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen är långa, söker gäldenärerna sig allt mer till rättshjälpen i stället för till rådgivningen, vilket innebär betydande merkostnader för staten. En ekonomi- och skuldrådgivare har i genomsnitt 118 nya kunder per år då kostnaderna för ett årsverke uppgår till 43 863 euro. Om 118 privatpersoner får rättshjälp för att göra en ansökan om skuldsanering innebär det kostnader på minst 130 000 euro, och här ingår då inte merkostnaderna till följd av ansökningar som blir tvistiga. Om den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningens resurser uppskattas för lågt, kommer detta till uttryck i ökade rättshjälpskostnader.

Syftet med denna proposition är inte att granska förhållandet mellan rättshjälp å ena sidan och ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning å andra sidan, inte heller frågan om när en gäldenär bör få rättshjälp för att sköta ett skuldsaneringsärende. Samhället garanterar dem som lider av skuldproblem möjlighet att få för kunderna avgiftsfri rådgivning som ordnas med statliga och kommunala medel. Utgångspunkten bör därför vara att denna möjlighet används. Det bör utredas särskilt huruvida ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning bör föreskrivas som det primära alternativet i förhållande till rättshjälp.

Sammanlagt beräknas förslaget medföra årliga merkostnader till ett belopp av 220 000 euro för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen och 130 000 euro för tingsrätterna. Rättshjälpskostnaderna ökar med uppskattningsvis närmare 400 000 euro. Förslaget innebär inbesparingar i domstolarnas kopierings- och postkostnader till ett belopp av 500 000 euro och i arvodena till utredare 500 000 euro. På det hela taget rör sig inbesparingseffekterna av förslaget kring 250 000 euro på årsbasis.

Enligt reformprogrammet för rättsvården för åren 2013—2025 bör ett förenklat skuldsaneringsförfarande ge kostnadsinbesparing-

ar vars belopp i programmet bedöms understiga 400 000 euro (justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 17/2013). Propositionen når upp till det målet.

Förutom kostnadseffekterna för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen samt för tingsrätterna bör förslaget konsekvenser för övriga sektorer analyseras. Konsekvenserna är positiva. För att få skuldsanering behöver inte företagare som bedriver livsduglig näringsverksamhet avsluta verksamheten, utan de får även i fortsättningen försörja sig på företagsverksamheten och kommer då att producera skatteintäkter för staten och kommunerna och sysselsätta förutom sig själva eventuellt även andra anställda. Det är ofta svårt för företagare att få lönearbete, vilket innebär att de alternativt tvingas bli arbetslösa, och efter det kan de ansöka om skuldsanering när den temporära orsaken blivit permanent. Detta skulle medföra sådana kostnader för samhället som propositionen syftar till att avvärja.

Genom att underlätta överskuldssatta personers möjligheter att få skuldsanering försöker man förhindra utslagning, som medför många slags kostnader för samhället. Lösning av skuldproblem och hjälp för gäldenärer så att de får en ny skuldfri start sänker kostnaderna för bl.a. socialväsendet och hälso- och sjukvården.

I propositionen föreslås det också att preskriptionslagen ska kompletteras med bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning. Preskriptionstiden ska dock vara förhållandevis lång (20 eller 25 år), nämligen fem år längre än preskriptionstiden i anslutning till utsökningsgrundens tidsfrist. Därmed finns det tillräckligt med tid för frivilliga betalningsarrangemang. Borgenärerna kommer däremot inte längre att ha intresse av att i flera års tid dra ut på att ansöka om en utsökningsgrund.

Förslaget kan eventuellt i någon mån öka antalet summariska tvistemål vid tingsrätterna under åren strax efter lagens ikraftträdande. Enligt Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry har dess medlemsbyråer hand om 15 000 uppdrag som baserar sig på sådana över 20 år gamla skulder för vilka det inte har sökts något beslut av domstol. Det finns sammanlagt 8 000 gäldenärer, men samma person kan vara föremål för indrivning vid olika byråer. Enligt förslaget ska dessa skulder som förfal-

lit till betalning för mer än 20 år sedan fortfarande vara indrivningsbara i fem år efter lagens ikraftträdande.

Det kan antas att det med anledning av lagändringen ansöks om en utsökningsgrund endast för sådana skulder i fråga om vilka borgenären under fem år förväntar sig få sådan avkastning vid utsökning som överstiger de kostnader som ansökan om utsökningsgrunden medför. Förslaget beräknas öka antalet summariska tvistemål vid tingsrätterna under åren efter lagens ikraftträdande med totalt några hundra, högst några tusen. Samtidigt antas antalet fordringstalan minska med anledning av de övriga lagändringarna, i synnerhet till följd av räntetaket för snabbblån. Lagändringen medför inte några behov av tilläggsresurser för tingsrätterna.

Mängden extra arbete för utsökningen beräknas bli rätt liten, och för detta behövs det inga tilläggsresurser. Antalet utsökningsansökningar beräknas öka i motsvarande grad som antalet fordringstalan i domstol.

Slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning kommer att prövas vid utsökning först efter en övergångsperiod på fem år. Det handlar om ärenden beroende av invändning. Utsökningsmannen orsakas en aning extra arbete på grund av att han eller hon ska kontrollera förfalltidpunkten med anledning av gäldenärens invändning och utredning. Däremot försvinner fordringarna från utsökningsindrivningen med anledning av att de preskriberas innan utsökningsgrundens tidsfrist löper ut.

4.2 Konsekvenser för gäldenärerna och borgenärerna

Förslagen i propositionen har positiva konsekvenser för gäldenärerna. Det blir lättare för arbetslösa gäldenärer att få skuldsanering, vilket innebär att de snabbare erbjuds möjlighet att rätta till sin ekonomiska situation och få en ny skuldfri start. Vid bedömning av skuldsättningens grad av klandervärdhet ska bl.a. gäldenärens ålder liksom även kreditgivarens agerande beaktas, vilket bidrar till att underlätta unga personers möjlighet att få skuldsanering. Förhoppningen är att förslaget ska hjälpa överskuldssatta gäldenärer och i synnerhet överskuldssatta unga att få en ny start, och förebygga utslagning. Propositionen eftersträvar en rättvis fördelning av ris-

kerna mellan gäldenären och borgenären, vilket gör det lättare att få skuldsanering för i synnerhet dem som skuldsatt sig genom snabbblån.

Förslaget uppmuntrar gäldenärerna att förvärva inkomster under pågående betalningsprogram och förbättrar gäldenärernas möjligheter att klara av betalningsprogrammet. Gäldenären ska själv få behålla något mer än för närvarande av de merinkomster han eller hon förtjänat. Höjningen är dock skäligen även med tanke på borgenärerna. Gäldenärernas möjlighet att hålla s.k. fria månader från betalningarna under pågående betalningsprogram utökas när betalningsprogrammet är i kraft i mer än tre år. Det blir lättare att kontrollera och fullgöra tilläggsprestationskyldigheten, och skyldigheten upptas i planeringen av gäldenärens ekonomi. Revideringarna främjar möjligheterna för att skuldsaneringen lyckas men påverkar inte beloppet av avkastningen till borgenärerna.

De föreslagna ändringarna av paragrafen om behållande av bostad innebär en återgång till det beräkningssätt som tillämpades före 2010 års reform och som innebär att minimiavkastningen för de vanliga skulderna räknades ut i enlighet med ett betalningsprogram som är i kraft fem år. Även om bestämmelserna om behållande av bostad inte ändrades vid 2010 års reform hade den en avsevärd betydelse för den proportion som gäldenären själv får behålla av bostadens fria värde och den som han eller hon betalar till borgenärerna. Förslaget om en återgång till det ursprungliga kalkyleringssättet är rättvisare för borgenärerna men garanterar gäldenären ett högt boendeskydd.

Ställningen förbättras betydligt för de gäldenärer som idkar näring. De erbjuds möjlighet att genom ett förmånligt förfarande sanera sin totala ekonomiska situation och på så vis få en ny start både i fråga om sitt privat-hushåll och i fråga om näringsverksamheten. Näringsidkare får bättre möjligheter att behålla sin ägarbostad i och med att de ges möjlighet att sanera skulderna i ett förfarande enligt skuldsaneringslagen.

Propositionen har obetydliga konsekvenser för borgenärernas arbetsmängd. Exempelvis förslaget om saldodagen innebär att borgenärerna behöver meddela skuldbeloppet endast en gång i stället för två gånger som är det vanliga för närvarande. Ett ökat antal ansökningar och näringsidkare som söker sig till

skuldsanering innebär i sin tur att kunder som är föremål för indrivning kommer att omfattas av insolvensförfarande oftare än för närvarande.

Slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning innebär att det i samtliga fall föreskrivs om en maximal längd för fysiska personers avtalsgrundade skuldansvar. Preskriptionstiderna är dock så pass långa att de kan anses vara skäliga också för borgenärerna. Ändringen är betydande för de gäldenärer som har mycket gamla skulder under indrivning. De befrias från sitt skuldansvar fem år efter lagens ikraftträdande.

Lagändringen förväntas inte minska de frivilliga betalningsarrangemangen i någon betydande grad. Lagändringen antas inverka på så vis att när en skuld blir obetald ansöker borgenären om betalningsdom snabbare än vad borgenären eventuellt skulle ha gjort utan lagändringen. När en borgenär ansöker om en utsökningsgrund för skulden betyder det att gäldenären får en anteckning om betalningsstörning.

Förslaget antas inte ha några konsekvenser för finansmarknaden. När det gäller indrivningsbyråernas affärsverksamhet inverkar lagändringen så att väntevärdet för gamla fordringar som indrivs minskar. När fordringarna är indrivningsbara endast en begränsad tid påverkas det belopp av skulden som borgenären lyckas få indrivet av gäldenären.

4.3 Konsekvenser för företagen

De föreslagna ändringarna av skuldsaneringslagen har betydande konsekvenser för överskuldsatta enskilda näringsidkare och yrkesutövare. Propositionen påverkar däremot inte företag i bolagsform. Skulder som hänförs till företag i bolagsform kommer inte heller i fortsättningen att omfattas av ett förfarande enligt skuldsaneringslagen. Bolag kan söka sig till ett förfarande enligt företagsaneringslagen, och i denna proposition föreslås det inga ändringar av den lagen.

Enligt arbets- och näringsministeriets publikation "Företagsamhetsöversikt 2012" har antalet företag under de senaste åren hållit sig på någorlunda samma nivå, ca 263 000. I siffran ingår bara sådana företag som statistikåret varit verksamma i mer än ett halvt år och sysselsatt mer än en halv person mätt genom begreppet årssysselsättning eller haft en

omsättning över ett visst belopp (9 979 euro år 2010). Enligt de statistiska uppgifterna i Statistikcentralens företags- och arbetsställeregister består 40,4 % av företagsbeståndet av firmanamn. Enligt Patent- och registerstyrelsens statistik anmäldes 16 216 nya företag till handelsregistret år 2012. År 2011 var antalet 15 877.

Så som redogjorts närmare i avsnitt 4.1 i det föregående antas ca 500 enskilda näringsidkare och yrkesutövare årligen behöva rådgivning för att rätta till sin totala ekonomiska situation och utreda möjligheterna till skuldsanering. Det beräknas att ca 300 av dem årligen kommer att ansöka om att få skulder som hänför sig till privathushållet och näringsverksamheten sanerade i ett förfarande enligt skuldsaneringslagen.

De föreslagna ändringarna har positiva konsekvenser för enskilda näringsidkare och yrkesutövare. I och med de föreslagna ändringarna erbjuds överskuldssatta fysiska personer som bedriver näringsverksamhet möjligt att få både sina skulder som hänför sig till privathushållet och sina skulder som hänför sig till näringsverksamheten sanerade i ett förfarande enligt skuldsaneringslagen. Gällande lagstiftning gör det möjligt att rätta till den totala ekonomiska situationen genom företagssanering. Företagssaneringen är dock ett tungrovt och med hänsyn till enskilda näringsidkares skulder och tillgångar ofta ett dyrt förfarande som vanligen medför kostnader på minst 10 000 euro för företagaren.

Det är förmånligt för företagare att söka sig till skuldsanering. Vid avgiftsfri ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning får företagarna hjälp med att utreda sin ekonomiska situation och göra en ansökan om skuldsanering. Ekonomi- och skuldrådgivaren kan behöva hjälp av en företagsekonomisk expert när det gäller att bedöma företagsverksamhetens livsduglighet. Förslaget baserar sig på tanken om att denna expertis ska vara tillgänglig via rådgivningstjänsten Ekonomihjälpen. En företagare ska bara behöva betala för de expertutredningar om företaget som behövs som bilaga till ansökan om skuldsanering. Vid skuldsanering ska det i allmänhet förordnas en utredare, och gäldenären ska svara för utredarens arvode med ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån för högst sex månader medan staten betalar det eventuella resterande beloppet. En näringsidkare som beviljats skuldsanering

kommer att få en ny skuldfri start inom 3–5,5 år beroende på om näringsidkarens verksamhet är förenad med klandervärdhet som utgör en hindersgrund och beroende på hur länge näringsidkaren betalar utredarens arvode.

Så som redogjorts i det föregående möjliggör redan gällande lagstiftning sanering av enskilda näringsidkares privata skulder och skulder som hänför sig till näringsverksamhet. När det gäller konkurrens effekter förändrar propositionen således inte nuläget i någon väsentlig grad. Skuldsanering lämpar sig bättre än företagssanering för att rätta till enskilda näringsidkares totala ekonomiska situation när verksamheten är förhållandevis småskalig och kan saneras genom skuldsaneringsmetoder utan arrangemang som rör affärsverksamheten. Propositionen handlar om att ge överskuldssatta enskilda näringsidkare en användbarare och billigare möjlighet att få en ny start utan att avsluta företagsverksamheten. För konkurrenterna har det ingen särskild betydelse genom vilket förfarande skulderna regleras.

Det föreslagna förfarandet ska kunna tillämpas när en näringsidkare blivit insolvent t.ex. på grund av sjukdom eller någon annan förändring i de personliga förhållandena eller en svacka i näringsverksamhetens lönsamhet, men näringsverksamheten igen har börjat gå så bra att gäldenären kan försörja sig själv och sin familj på den och klarar av att i tid betala sina ”nya” skulder som förfaller till betalning förutsatt att de ”gamla” skulderna saneras. Insolvens är alltid en förutsättning för sanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Sanering av skulder som hänför sig till en solvent näringsidkares näringsverksamhet skulle snedvrída konkurrensen och ge den företagare som beviljats skuldsanering en ojust fördel. Däremot är det för både borgenärerna och konkurrensen inom branschen ändamålsenligt att företagare som fått företagsverksamheten att bli livsduglig på nytt efter en ”svacka” lyckas fortsätta med sin verksamhet med hjälp av skuldsanering.

Det är mycket osannolikt att en näringsidkare efter att ha fått skuldsanering skulle sänka sina priser lägre än konkurrenternas priser och på så vis snedvrída konkurrensen. Det här skulle minska gäldenärens inkomster av näringsverksamheten och kunna försvåra gäldenärens möjligheter att klara av betal-

ningarna enligt betalningsprogrammet. Ett sådant förfarande skulle också kunna innebära brott mot skyldigheten att medverka, eftersom gäldenären är skyldig att upprätthålla sin betalningsförmåga och vidta sådana åtgärder för att förbättra sin betalningsförmåga som skäligen kan förutsättas av honom eller henne. Försummelse av betalningarna enligt betalningsprogrammet eller försummelse av skyldigheten att medverka kan leda till att betalningsprogrammet förfaller.

Det gäller också att pröva om skuldsanering kan beviljas en näringsidkare som förorsakat sin insolvens t.ex. genom att sälja sina varor eller tjänster till klart underpris. Samma fråga kan ställas beträffande en sådan näringsidkare som försökt få en konkurrensfördel genom att försumma sina lagstadgade betalningsskyldigheter. Ett sådant förfarande kan utgöra ett allmänt hinder för skuldsanering. Dessutom bör det noteras att för att skulder som hänför sig till näringsverksamhet ska kunna saneras förutsätts det att gäldenären med inkomsterna av verksamheten förmår betala de skulder som uppkommit efter att skuldsaneringen inletts allt eftersom skulderna förfaller till betalning samt försörja sig själv och fullgöra sin underhållsskyldighet, efter vilket gäldenären ännu ska ha betalningsmån för betalning av skulder. En gäldenär som har sålt sina varor och tjänster till klart underpris kan ha svårt att påvisa att han eller hon uppfyller villkoren för beviljande av skuldsanering.

En situation där ansökan om skuldsanering motiveras av strävan att fördröja att en gäldenär försätts i konkurs kan vara problematisk för konkurrensen mellan företag. Ansökan om skuldsanering avgörs före konkursansökan, vilket innebär att en anhängiggjord ansökan om skuldsanering kan fördröja försättandet av gäldenären i konkurs. I skuldsaneringsärenden kan det i allmänhet rätt så snabbt beslutas om skuldsanering ska inledas eller inte. Till lagen fogas dessutom bestämmelser som syftar till att förebygga att det görs sådana på varandra följande ansökningar om skuldsanering och företagssanering som syftar till att fördröja försättandet av gäldenären i konkurs. I lagen föreslås en bestämmelse om särskilt hinder för skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Domstolen ska också kunna avslå en ansökan utan att höra borgenärerna, om det är uppenbart att syftet med ansökan är

att fördröja försättandet av gäldenären i konkurs. Det blir således möjligt att omedelbart avslå ansökan i en situation där gäldenären gör på varandra följande ansökningar om företagssanering eller skuldsanering när en konkursansökan är anhängig.

Positionens konkurrenskonsekvenser berör företrädesvis den inhemska marknaden. Företagare med tämligen småskalig näringsverksamhet riktar sällan sin verksamhet över riksgränserna.

Sanering av en näringsidkares skulder genom skuldsanering i stället för genom företagssanering innebär att skuldsaneringslagens bestämmelser om skyddande av ägarbostad ska tillämpas även på näringsidkare. Vid skuldsanering hör ägarbostaden till gäldenärens bastrygghet och kan realiseras bara i de situationer som regleras i lagen. Säkerhetsborgenärerna har en stark ställning vid skuldsanering. Säkerhetsskuldens kapital regleras inte, men säkerhetsskulden kan regleras t.ex. genom att betalningstiden förlängs eller räntan nedsätts. Situationen är ofta den att företagarens bostad i sin helhet utgör säkerhet för skulden. På dessa grunder anses propositionen inte ha några betydande konsekvenser för finansmarknaden.

Förslaget påverkar inte företagens beskattning, avgifter eller företagsstöd och medför inte några förändringar i anmälnings-, tillstånds-, rapporterings-, tillsyns- eller registreringsförfarandena. Propositionen innehåller ingenting sådant som ökar företagens administrativa börda.

Enskilda näringsidkare har större betydelse än i genomsnitt inom byggbranschen, transportsektorn, social- och hälsovårdsservicen och utbildningssektorn och i samband med andra former av personliga tjänster. Propositionen har inte några konsekvenser för industrin.

I propositionen är det fråga om att ändra den nationella lagstiftningen, och propositionen har inte några beröringspunkter med Europeiska unionens lagstiftning. De föreslagna ändringarna förverkligar dock det mål att ge de företagare som handlat ärligt en ny chans som framgår av meddelandet den 12 december 2012 från Europeiska kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om en ny europeisk strategi för att hantera misslyckade företagssatsningar och insolvens (COM(2012) 742 final).

5 Beredningen av propositionen

5.1 Tidigare beredningskeden

Justitieministeriet tillsatte den 18 september 2009 en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till reformer av skuldsaneringslagen. Först skulle arbetsgruppen ta ställning till om skuldsanerings betalningsprogram borde vara kortare. Till denna del resulterade arbetsgruppens förslag i en lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2010. Genom den reformen förkortades betalningsprogrammets normala tillämpningstid från fem år till tre år.

Arbetsgruppens nästa steg var att utreda om förutsättningarna för skuldsanering och hindergrunderna är tidsenliga och om det skulle gå att förenkla det nuvarande skuldsaneringsförfarandet särskilt när det gäller systemet med tilläggsprestationer. Arbetsgruppen skulle också kartlägga eventuella problem i skuldsaneringslagen som gäller företagsverksamheten. Dessutom skulle arbetsgruppen göra en utvärdering av om den nuvarande modellen med fria månader enligt utsökningsbalken ger gäldenärerna ett tillräckligt ekonomiskt skydd. Ytterligare skulle arbetsgruppen utreda på vilket sätt skuldansvarets maximilängd kunde tillämpas även i ett sådant fall när ingen dom har sökts mot gäldenären.

Genom justitieministeriets beslut av den 10 december 2010 förlängdes arbetsgruppens ursprungliga tidsfrist (den 31 december 2010) till den 31 mars 2011. Enligt förlängningsbeslutet skulle arbetsgruppen utarbeta ett förslag till en revidering av skuldsaneringslagen, vid behov i form av en ny lag. Dessutom skulle arbetsgruppen lägga fram övriga behövliga förslag i enlighet med sitt uppdrag. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande ”Revidering av skuldsaneringen” (justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 11/2011) den 8 mars 2011.

Arbetsgruppens förslag innehöll betydande ändringar i jämförelse med det nuvarande systemet, och därför skrevs förslaget i form av en helt ny lag. De mest betydande reformförslagen gällde förfarandet vid behandling av ansökan om skuldsanering, genomförandet av och tillsynen över betalningsprogrammet samt gäldenärens möjlighet att behålla bostaden.

I betänkandet föreslogs det att borgenärerna och deras fordringar i allmänhet skulle utredas med en ekonomi- och skuldrådgivares hjälp i det skede då skulderna utreds. Innan skuldsaneringsförfarande inleds i domstolen skulle man försöka ingå ett avtal om reglering av gäldenärens skulder. Avtalet skulle kunna fastställas genom beslut av domstolen, även om en borgenär med små fordringar motsatte sig det. Om inget avtal åstadkoms, skulle gäldenären kunna ansöka om skuldsanering hos tingsrätten. Ett förslag till betalningsprogram skulle ingå redan i ansökan, och domstolen skulle inte ha möjlighet att förordna en utredare enligt gällande lag. Det föreslogs att uppgörandet av betalningsprogram skulle förenklas utgående från bestämmelserna i utsökningsbalken.

Arbetsgruppen föreslog att domstolen i betalningsprogrammet skulle fastställa en levnadskostnadsandel för gäldenären i stället för betalningarna till borgenärerna. Inkomster som överskrider levnadskostnadsandelen skulle användas till betalning av skulderna. Betalningarna till borgenärerna skulle ändras enligt gäldenärens inkomster (”i realtid”), vilket skulle innebära att tilläggsbetalningsskyldighet i likhet med det nuvarande inte skulle uppkomma. Enligt förslaget skulle utsökningsmyndigheterna ha hand om tillsynen över genomförandet av betalningsprogrammet. Utmätningssmannen skulle fördela redovisningsandelen från gäldenären mellan borgenärerna.

I betänkandet föreslogs det att gäldenären skulle ha möjlighet att hålla fria månader under pågående betalningsprogram och själv få behålla sin inkomst under de fria månaderna. Betalningsprogrammets tillämpningstid skulle förlängas med det antal fria månader som utnyttjats. Ett femårigt betalningsprogram skulle kunna förkortas genom betalningar.

I betänkandet föreslogs en fullständig omarbetning av förutsättningarna för och hindergrunderna för beviljande av skuldsanering på ett sätt som grundade sig dels på nuvarande lag, dels på nya principer.

Det föreslogs en principiell ändring av gäldenärens möjlighet att behålla ägarbostaden vid skuldsanering. Förslaget utgick från att ägarbostaden inte är en grundrättighet, och eftersom gäldenären befrias från sina skulder inom 3—5 år, kräver proportionalitetsprincipen och borgenärernas rätt att få betalning att

gäldenärens egendom realiseras till förmån för borgenärerna.

Det föreslogs att fysiska personer som bedriver näringsverksamhet skulle kunna beviljas skuldsanering under vissa tilläggsförutsättningar, och i vissa begränsade fall skulle skulder som hänför sig till näringsverksamhet få regleras utöver skulder som hänför sig till företagarens privathushåll.

I betänkandet ingick också ett förslag till slutgiltig preskription av skulden räknat från förfallodagen. Bestämmelsen om preskriptionstiden ansågs behövas med tanke på de situationer där borgenären inte har ansökt om någon utsökningsgrund. Arbetsgruppen föreslog att den preskriptionstid som räknades från förfallodagen skulle vara tre år längre än utsökningsgrundens tidsfrist, dvs. 18 år och 23 år om borgenären var en fysisk person. För att indrivningstiden för fordringar från lågkonjunkturen i början av 1900-talet inte skulle bli oskälig, föreslogs det att bestämmelsen skulle tillämpas retroaktivt med restriktioner. Bestämmelsen skulle träda i kraft efter en övergångsperiod på två år. Om det fanns en utsökningsgrund, skulle fordran vara verkställbar i fem års tid.

Betänkandet innehöll fem reservationer.

Frågan om slutgiltig preskription som räknas från förfallodagen hade dock utretts redan länge före arbetsgruppens förslag. Saken togs upp i samband med att utsökningsbalken stiftades. I likhet med regeringen sin proposition ställde lagutskottet då frågan om slutgiltig preskription utanför utsökningsbalken och ansåg det vara i högre grad motiverat att saken bereds särskilt (LaUB 26/2006 rd). Ekonomiutskottet föreslog däremot i sitt utlåtande till lagutskottet (EkUU 29/2006 rd) att lagutskottet skulle avgöra frågan om slutgiltig preskription av skulder också i de fall som inte berörs av bestämmelserna om tidsfrist för verkställbarhet i utsökningsbalken.

Den av justitieministeriet tillsatta preskriptionskommittén var den första att uppmärksamma problemet (kommittébetänkande 2001:4). Kommittén föreslog att tidsfristen 20 år som räknas från förfallotidpunkten skulle tillämpas sekundärt. Syftet var att på detta sätt hindra att borgenären kunde ha förlängt preskriptionstiden genom att skjuta fram ansökan om utsökningsgrunden. Kommittébetänkandet resulterade dock inte till denna del i någon lagändring.

I en lagmotion (LM 133/2003 rd) föreslog 105 riksdagsledamöter att det föreskrivs om en sekundär preskriptionstid på 20 år som räknas från det att skulden förfaller till betalning.

5.2 Remisskommentarer

Justitieministeriet sände förslaget på remiss till sammanlagt 84 olika myndigheter, organisationer och sakkunniga. Dessutom gavs högsta domstolen tillfälle att yttra sig om betänkandet. Sammanlagt 64 remissyttranden inkom.

Inställningen till arbetsgruppen var delad, i fråga om allt från reformbehovet till de valda huvudriktlinjerna. När det gäller sloandet av utredare var remisskommentarerna mycket kritiska. Det ansågs att detta kommer att medföra en stor mängd extra arbete av utrednings- och postningskaraktär för tingsrätterna, vilket inte lämpar sig för domstolarna. Utredarinstitutionen ansågs vara ett välfungerande system som beaktar alla parter intressen, medan skuldrådgivarna sågs som företrädare för gäldenärerna. Många remissinstanser oroade sig också över tillgången på ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning och över om det finns tillräckliga resurser för att fullgöra de nya uppgifterna. Enligt remisskommentarerna kan det förfarande som föreslås i betänkandet inte fungera utan ett elektroniskt ärendehanteringssystem. I betänkandet ingick inte någon uppskattning av kostnaderna eller tidsplanen för införande av ett sådant system.

I många remissyttranden ansågs det nuvarande systemet med tilläggsprestationer vara problematiskt i synnerhet eftersom det inte längre fanns några disponibla tilläggsbelopp att redovisa när en borgenär framställde krav på redovisning av tilläggsbelopp. Ett system i s.k. realtid där det belopp som redovisas till borgenärerna följer gäldenärens inkomstförändringar fick både medhåll och motstånd, likaså förslaget om genomförande av betalningsprogram genom utsökning. Utsökningsväsendet förordade reformen och ansåg att de nya uppgifter som föreslogs för utsökningsväsendet var lämpliga uppgifter för utsökningen. En del av skuldrådgivningsenheterna motsatte sig skarpt huvudriktlinjerna i betänkandet, andra ställde sig positiva till den. Förslagen i fråga om flexibilitet och sporrande verkan för betalningsprogrammet (bl.a.

fria månader, möjlighet att förkorta ett fem-årigt program) vann i huvudsak understöd.

Flera remissinstanser ifrågasatte behovet att helt och hållet skriva om bestämmelserna om förutsättningar och hinder för skuldsanering. Enligt remissyttrandena var det problematiskt att rättspraxis som bildats utgående från den nuvarande lagen skulle mista sin betydelse. Det skulle dröja flera år innan tillämpningspraxis för den nya lagen utformats, vilket är problematiskt med tanke på rättssäkerheten och kommer att öka antalet överklaganden. Allmänt taget var det enligt remissyttrandena positivt att man i hindergrunderna fäste uppmärksamhet vid borgenärens agerande i samband med kreditgivning och vid unga personers skuldproblem.

De flesta remissinstanser förhöll sig kritiska till förslagen om behållande av bostaden. Motståndet berodde i synnerhet på att de föreslagna bestämmelserna ansågs leda till en betydande skärpning av möjligheten att behålla bostaden. I flera remissyttranden ansågs det att de föreslagna bestämmelserna i alltför hög grad gynnade borgenärer utan säkerhet och stred mot skuldsaneringens samhälleliga mål.

Inställningen till förslagen om att förbättra företagargäldenärernas ställning var till övervägande del positiv. I flera utlåtanden betonades dock att saken kräver en ingående fortsatt beredning och en övergripande konsekvensbedömning.

Förslaget om sekundär preskription som räknas från det att fordran förfaller till betalning vann understöd på bred front, men mötte även motstånd i någon mån. Flera remissinstanser ansåg att förslaget främjade en jämlik behandling av gäldenärerna och ansåg det vara viktigt med en maximilängd för fysiska personers skuldansvar.

5.3 Den fortsatta beredningen

Med anledning av de kritiska kommentarerna till arbetsgruppens betänkande beslutade justitieministeriet att utredarinstitutionen inte skulle dras in och att genomförandet av betalningsprogrammen inte skulle överföras på utsköningsmyndigheterna. Den 6 november 2012 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppgift att utgående från betänkandet av arbetsgruppen för revidering av

skuldsaneringen och remisskommentarerna till det utarbete ett förslag till revidering av skuldsaneringen för privatpersoner till den del förslagen enligt betänkandet i fråga var genomförbara utan s.k. realtid och utsköningstillsyn beträffande betalningsprogram och till den del förslagen var sådana som behöver genomföras. Arbetsgruppen skulle genomföra revideringarna genom ändringar av den gällande skuldsaneringslagen och vid behov av andra lagar.

Arbetsgruppen skulle fästa uppmärksamhet vid hur gäldenärer kan uppmuntras till att förvärva inkomster under pågående betalningsprogram och hur gäldenärerna bättre än för närvarande kan tillförsäkras en skuldfri ny start. Arbetsgruppen skulle också utreda hur företagarnas ställning vid skuldsanering kan förbättras genom lösningar som hänför sig uttryckligen till företagsamheten utan att ingripa i betalningsprogrammets tillämpningstid. Likaså skulle arbetsgruppen utreda om det nuvarande skuldsaneringsförfarandet kan förenklas och om de problem som systemet med tilläggsprestationer medför för gäldenärerna kan minskas samt utreda hur bestämmelserna om gäldenärens möjlighet att behålla ägarbostaden fungerar och vid behov föreslå ändringar av bestämmelserna.

Arbetsgruppen överlämnade sitt enhälliga betänkande den 21 november 2013 (justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 59/2013). Denna proposition har utarbetats utgående från betänkandet. När det gäller skuldsanering har betänkandet och propositionen i hög grad samma innehåll.

Remisskommentarerna till betänkandet (56 remissyttranden) var till övervägande del positiva. Yttrandena präglades dock av oro över att de nuvarande resurserna för ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning är underdimensionerade. Det har gjorts ett sammandrag av utlåtandena om betänkandet (justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 28/2014).

I betänkandet föreslogs det att bestämmelsen om en temporär orsak som hinder för skuldsanering (9 a §) skulle ändras så att arbetslösa och i synnerhet unga arbetslösa skulle kunna få skuldsanering snabbare. I dagens läge är det mycket svårt för en arbetslös gäldenär att få skuldsanering innan han eller hon har varit arbetslös i två år. Det föreslogs att tiden skulle förkortas till 18 månader. Enligt betänkandet skulle arbetslösa under 25 år ha

möjlighet att få skuldsanering efter att ha varit arbetslösa i nio månader. Hindersgrunderna för skuldsanering skulle enligt förslaget ändras så att när frågan om hur klandervärd skuldsättningen är bedömdes skulle uppmärksamhet fästas förutom vid gäldenärens agerande också vid kreditgivarens agerande och vid bl.a. gäldenärens ålder.

Remisskommentarerna var delade i fråga om 9 a §. En del av remissinstanserna ansåg att inga tidsfrister bör tas in i lagen, eftersom de leder till att lagen tillämpas alltför schablonmässigt och i vissa fall kan leda till att det blir svårare än för närvarande att få skuldsanering. Målet att arbetslösa snabbare ska kunna beviljas skuldsanering fick dock till övervägande del medhåll.

Bestämmelserna i 9 a § i skuldsaneringslagen hindrar ofta unga från att beviljas skuldsanering. I remissyttrandena var mottagandet som mest motstridigt beträffande frågan om huruvida unga personers möjlighet att få skuldsanering borde underlättas på det sätt som föreslogs. En stor del av remissinstanserna ansåg att detta skulle ge de unga fel signal och passivera dem. Enligt många remissyttrandena var det problematiskt att uppställa en åldersgräns. Dessutom befarades förslaget medföra mer extra arbete än beräknat för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen samt för domstolarna.

I denna proposition föreslås inte någon särskild bestämmelse om möjligheten för gäldenärer under 25 år att beviljas skuldsanering. I fortsättningen bör dock olika sätt att lösa de ungas skuldproblem granskas på ett övergripande sätt. I propositionen föreslås det att arbetslösas möjlighet att få skuldsanering för snabbas i enlighet med det som föreslogs i betänkandet, vilket innebär att också unga arbetslösa kan beviljas skuldsanering snabbare. Dessutom föreslås det att det ska bli lättare för unga att få skuldsanering på så vis att gäldenärens ålder ska nämnas som en bedömningsgrund vid bedömning av hur klandervärd skuldsättningen är.

När det gäller hindergrunderna vann förslaget om att på paragrafnivå nämna kreditgivarens ansvar understöd på bred front, men däremot påpekades det i flera utlåtanden att kreditgivarens ansvar kan bli en ny tvistefråga i praktiken och att det förblir oklart i vilken utsträckning rättspraxis utifrån den gällande hindergrunden förlorar sin betydelse.

Därför har denna fråga klargjorts i motiveringen.

När det gäller tilläggsprestationsskyldigheten motsvarar propositionen i hög grad ändringsförslagen i betänkandet. Remisskommentarerna till betänkandet var till övervägande del positiva. Några remissinstanser föreslog att hela systemet med tilläggsprestationer slopas, och några ansåg att den nedre gränsen för tilläggsprestationsskyldighet borde höjas mer än vad som föreslogs i betänkandet. I fyra remissyttrandena ansågs det oklart eller med tanke på jämlik behandling av gäldenärerna problematiskt att tilläggsprestationsskyldighet inte skulle bestämmas för alla.

När det gäller behållande av bostad motsvarar propositionen det som föreslogs i betänkandet. I remissyttrandena fick förslaget ett mycket positivt mottagande. Endast två remissinstanser motsatte sig det.

När det gäller att förbättra enskilda näringsidkares och yrkesutövares möjligheter att få skuldsanering motsvarar propositionen i hög grad det som föreslogs i betänkandet. Förslaget vann brett understöd vid remissförfarandet. Endast två remissinstanser ifrågasatte den valda utgångspunkten, dvs. att göra det möjligt att genom skuldsanering rätta till näringsidkares och yrkesutövares totala ekonomiska situation.

När det gäller ett förenklat förfarande motsvarar propositionen i hög grad det som föreslogs i betänkandet. I remissyttrandena fick förslaget till övervägande del ett positivt mottagande. Flera remissinstanser, i synnerhet företrädarna för dem som är verksamma som utredare och en del av domstolarna, framförde dock kritik mot att en utredare i regel inte skulle kunna förordnas när ett förslag till betalningsprogram redan har fogats till ansökan. För att spara in på kostnaderna är det emellertid nödvändigt att begränsa antalet av utredare i otvistiga ärenden. Också enligt förslaget ska en utredare kunna förordnas, om ärendet är tvistigt eller oklart. Utredarens huvudsakliga uppgift är att göra upp ett förslag till betalningsprogram, och om ett programförslag redan har gjorts bör utgångspunkten inte vara att det ska förordnas en utredare.

När det gäller slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning bygger propositionen på 2011 års betänkande enligt redogörelsen i avsnitt 5.1. De

remissinstanser som företrädde borgenärerna och som under remissförfarandet förhållit sig kritiska till förslaget hördes på nytt under beredningen. I propositionen har preskriptionens tidsfrist förlängts från det som föreslogs i arbetsgruppens betänkande. Likaså har den tid som efter lagens ikraftträdande i samtliga fall återstår för att driva in fordringarna förlängts.

6 Samband med andra propositioner

En förutsättning för att propositionen ska kunna genomföras är att förslagsanslaget för ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning höjs. Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Lagen om skuldsanering för privatpersoner****3 kap. Inledande av skuldsanering**

9 a §. *Förutsättning som gäller gäldenärens betalningsförmåga.* Till 1 mom. fogas en bestämmelse som gäller temporär orsak som hinder för skuldsanering när en gäldenär är arbetslös. Om arbetslöshet är orsaken till att gäldenären saknar eller har obetydlig betalningsmån, ska orsaken inte längre kunna anses vara temporär när arbetslösheten har varat över 18 månader.

I gällande lag anges inte någon tidsfrist för när gäldenärens avsaknad av eller obetydliga betalningsmån till följd av arbetslöshet ändras från en temporär till en permanent orsak och skuldsanering inte längre förhindras med stöd av 9 a §. Inom rättspraxis har gränsen dock blivit den gräns på två år som nämns i förarbetena till lagen. Ansökningar om skuldsanering har ofta avslagits om arbetslöshetsperioden ens med knapp marginal underskridit två år. På de grunder som nämns i allmänna motiveringen föreslås det en uttrycklig bestämmelse som innebär att det inte kan anses finnas något hinder för skuldsanering om gäldenären har varit arbetslös i mer än 18 månader. Det handlar om en maximal tidsfrist.

Det ska inte heller i fortsättningen finnas något hinder för att skuldsanering beviljas innan denna arbetslöshetsperiod löpt ut, om gäldenären trots sysselsättning inte skulle ha mer än obetydlig betalningsmån för att betala sina vanliga skulder. Om gäldenären trots sysselsättning saknar betalningsmån eller har betalningsmån bara för ett belopp som ska anses vara obetydligt, är det inte fråga om en i paragrafen avsedd orsak att förvägra skuldsanering. Exempel på en sådan situation är att en lågutbildad medelålders person har blivit arbetslös och det är sannolikt att han eller hon inte alls får arbete eller får ett deltidsarbete eller ett lågavlönat arbete där lönen inte höjer hans eller hennes betalningsmån upp till den nivå som avses i paragrafen. Som ett annat exempel kan nämnas en situation där

gäldenärens betalningsmån på grund av hans eller hennes familjesituation inte kommer att öka inom den bransch där han eller hon har förutsättningar att få arbete. Det handlar således om en maximal tid efter vilken en arbetslös gäldenär inte ska kunna förvägras skuldsanering med stöd av 9 a §.

Den föreslagna arbetslöshetsperioden på 18 månader är på så vis ovillkorlig att efter det att perioden löpt ut ska skuldsanering inte kunna förvägras med motiveringen att gäldenären exempelvis utifrån sin utbildning eller erfarenhet kan ha möjligheter att få arbete. Enligt förslaget räcker det med att arbetslösheten har varat i 18 månader fram till det att beslutet om att inleda skuldsanering fattas. Det väsentliga är att gäldenären står till förfogande för arbetsmarknaden medan han eller hon är arbetslös. Kortvariga arbetsperioder några dagar i streck under pågående arbetslöshet ska inte inverka på när det temporära hindret ska anses försvinna. I allmänhet ska inte heller en arbetslös arbetssökandes deltagande i arbetspraktik, arbetskraftspolitisk utbildning eller i t.ex. verkstadsverksamhet som en aktiveringsåtgärd inverka på beviljande av skuldsanering.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom., enligt vilket paragrafen inte ska tillämpas på gäldenärer som bedriver näringsverksamhet som enskilda näringsidkare och yrkesutövare. Det är överskådligare att bestämmelser om alla lönsamhets- och produktivitetförutsättningar som hänför sig till gäldenärernas näringsverksamhet finns i 7 kap., som innehåller särskilda bestämmelser som ska tillämpas på gäldenärer som idkar näring.

Förslaget innebär att det att enskilda näringsidkare eller yrkesutövare inte har en stabiliserad inkomstnivå inte längre ska kunna anses utgöra ett hinder för att de ska beviljas skuldsanering. En gäldenär är dock utifrån sin skyldighet att medverka skyldig att vidta sådana åtgärder för att förbättra sin betalningsförmåga som skäligen kan förutsättas av honom eller henne.

För att enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska kunna beviljas skuldsanering ska det enligt 7 kap. krävas att näringsverksamheten är livsduglig och inte medför ytterligare skuldsättning. Likaså ska gäldenären ha så pass stora inkomster av näringsverksamheten

att han eller hon med inkomsterna förmår försörja sig själv och fullgöra sin underhållsskyldighet gentemot sin familj och efter det har åtminstone lite betalningsmån för betalning av vanliga skulder. En gäldenär som är verksam som företagare kan således inte ha en negativ betalningsmån.

Paragrafen ska alltså tillämpas på gäldenärer som tidigare bedrivit näringsverksamhet men avslutat den före ansökan om skuldsanering. På dessa gäldenärer tillämpas inte tilläggsförutsättningarna enligt 7 kap. Paragrafen ska alltså tillämpas på gäldenärer som bedriver näringsverksamhet i bolagsform.

10 §. Allmänna hinder för en skuldsanering. Det föreslås att ordalydelsen i 2 punkten förtydligas. I den gällande 2 punkten hänvisas det till 1 punkten, och därför är 2 punkten svårtolkad. I stället för hänvisningen föreslås det att 1 punkten upprepas i sin helhet, vilket innebär att tolkningsproblemen minskar.

Bestämmelsen i 1 punkten gäller situationer där skuldsanering förhindras på grund av betalningsskyldighet som påförts på grundval av ett brott. Gäldenären har då redan dömts för ett brott och påförts betalningsskyldighet på grundval av det. I 2 punkten föreskrivs det däremot om en situation där gäldenären ännu inte har dömts för något brott men är föremål för förundersökning eller åtalad för ett brott som kan leda till betalningsskyldighet. Lika så gäller 2 punkten en situation där gäldenären redan har dömts för ett brott men frågan om betalningsskyldighet har inte avgjorts i samband med behandlingen av brottmålet utan avgörs senare separat som ett tvistemål. För fallen enligt både 1 och 2 punkten gäller att själva brottet inte utgör hinder för en skuldsanering, utan den betalningsskyldighet som brottet medför.

För att ett hinder enligt 1 och 2 punkten ska uppkomma förutsätts det dessutom en helhetsbedömning. Trots betalningsskyldighet som grundar sig på en straffbar handling finns det inget hinder för skuldsanering, om det med hänsyn till skuldens belopp, brottets art, den skadelidandes ställning och övriga omständigheter kan anses motiverat att bevilja skuldsanering. Till denna del föreslås det inte några ändringar av innehållet i bestämmelsen.

I praktiken görs det vanligen inte någon ansökan om skuldsanering, om förundersökning pågår. Ibland har det förekommit situa-

tioner där en polisanmälan i avsikt att göra hinder har lett till förundersökning och i onödan fördröjt den misstänktes möjlighet att få skuldsanering. Att en förundersökning är aktuell eller att gäldenären åtalas medför dock inte något hinder för en skuldsanering, om det misstänkta brottet inte kan leda till betalningsskyldighet eller om det redan på förhand är uppenbart att den helhetsbedömning som krävs enligt bestämmelsen kommer att resultera i att skuldsanering beviljas. När det handlar om ohederlighet från gäldenärens sida eller något annat gäldenärsbrott kan skuldsanering i allmänhet inte beviljas förrän brottmålet och betalningsskyldigheten till följd av det har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Det föreslås att 3 punkten preciseras så att en väsentlig försummelse av lagstadgade skyldigheter i näringsverksamhet ska kunna utgöra en hindersgrund endast när den inte beror på insolvens. Försummelse av skatter och andra offentlighetsavgifter beror ofta på att företagsverksamheten blir olönsam och företagaren därför inte kan sköta sina åtaganden. När en företagare under en lång tid betalar av på sina övriga skulder men systematiskt låter bli att fullgöra sina lagstadgade skyldigheter kan det i allmänhet inte vara fråga om försummelse på grundval av insolvens. Hindersgrunden är då lämplig. Realisering av en normal företagarrisk och i och med det försummelse av lagstadgade skyldigheter ska däremot inte som enda faktor kunna utesluta skuldsanering. Väsentlig försummelse av lagstadgade skyldigheter ska enligt förslaget även i övrigt kvarstå som en hindersgrund. Exempelvis försummelse av bokföringen ska vara en hindersgrund i samma situationer som för närvarande.

Det föreslås att det något ålderdomliga uttrycket för ”uppenbart lättsinnig skuldsättning” i 7 punkten ersätts med ett uttryck som avser ”likgiltig och oansvarig skuldsättning”. I punkten nämns enligt förslaget explicit att det vid en helhetsbedömning av om skuldsättningen har varit likgiltig och oansvarig ska tas hänsyn till gäldenärens ålder, ställning och övriga omständigheter samt till huruvida kreditgivarna har handlat ansvarsfullt. Bedömningen av hur klandervärd skuldsättningen är ska således inte ta fasta enbart på gäldenärens agerande utan också på kreditgivarnas agerande. Kreditgivarnas agerande ska bedömas med tanke på om de har iaktta-

git god kreditgivningssed och fullgjort andra föreskrivna skyldigheter att handla ansvarsfullt vid kreditgivningen.

Det är inte meningen att ändringen av uttrycket för ”uppenbart lättsinnig skuldsättning” till ”likgiltig och oansvarig skuldsättning” ska höja eller sänka tröskeln för tillämpning av hindersgrunden. Till denna del handlar det om att modernisera terminologin.

Enligt gällande lydelse i bestämmelsen ska bedömningen av hur klandervärd gäldenärens skuldsättning är göras med beaktande av ”hurdan omsorg det skäligen kan förutsättas av en person i hans ställning under sådana omständigheter”. Enligt föreslagen lydelse ska vid bedömningen av om skuldsättningen varit likgiltig och oansvarig hänsyn tas till gäldenärens ålder, ställning och övriga omständigheter samt huruvida kreditgivarna har handlat ansvarsfullt. Det är meningen att den föreslagna ändringen ska höja tröskeln för tillämpning av hindersgrunden i två situationer. För det första ska bedömningen i fråga om unga och äldre gäldenärer vara lindrigare än förut och för det andra ska kreditgivarens ansvar få en starkare framtoning när det bedöms hur klandervärd skuldsättningen är.

På samma sätt som för närvarande ska förekomsten av hindersgrunden alltid utgå från en helhetsbedömning. En viktig fråga vid bedömningen är hur gäldenären har förhållit sig till återbetalningen av skulderna. En ringaktande eller nonchalant attityd till återbetalning av krediterna vittnar om likgiltig och oansvarig skuldsättning. Unga personer har inte nödvändigtvis den erfarenhet som behövs för att hantera ekonomin och inte heller en realistisk uppfattning om sin förmåga att betala tillbaka krediten med räntor och utgifter. De är också mera mottagliga för reklam. Av medelålders personer som är vana att sköta sina ekonomiska angelägenheter kan man däremot vänta sig bättre omdömesförmåga när det gäller att skuldsätta sig och göra en realistisk bedömning av återbetalningsförmågan. Hög ålder kan dock försämra omdömesförmågan. Bedömningen ska alltid göras från fall till fall med hänsyn till gäldenärens förmåga att bedöma konsekvenserna av att uppta av lån.

Åldern är emellertid bara en av bedömningsgrunderna när det prövas om skuldsättningen baserar sig på likgiltighet eller oansvarighet. På samma sätt som för närvarande ska gäldenärens ställning och omständigheter

beaktas vid bedömningen. Exempelvis vacklande psykisk hälsa eller någon annan sjukdom som leder till avsaknad av omdömesförmåga ska inverka på bedömningen. När en kredit har använts för att tillgodose direkta grundläggande behov, såsom kost eller boende, ska skuldsättningen i allmänhet inte kunna betraktas som likgiltig eller oansvarig. Gäldenären kan också i övrigt ha tvingats leva under svåra omständigheter och skuldsätta sig t.ex. för att tillgodose barns motiverade behov, varvid man ibland kan skönja ursäktliga och humana orsaker till skuldsättningen. Det väsentliga är vad krediten har använts till, medan den typ av kredit som använts inte har motsvarande betydelse.

Vid bedömningen av om skuldsättningen varit likgiltig och oansvarig ska hänsyn också tas till om kreditgivarna har handlat ansvarsfullt. Det är alltid fråga om en helhetsbedömning inom ramen för relationen mellan kreditmarknaden och gäldenärerna där avseende fästs vid kreditgivarens ansvar när krediterna marknadsförs och vid klarläggningen av gäldenärens solvens. Tillägget behövs i dagens kreditsamhälle där alla slags krediter marknadsförs mycket effektivt. I synnerhet s.k. vipplån marknadsförs speciellt kraftfullt. Under ett sådant marknadsföringstryck är det märkbart lättare för konsumenterna att skuldsätta sig än i en situation där de själva är tvungna att aktivt söka finansiering.

När kreditgivarens handlande bedöms är det viktigt att avgöra om kreditgivaren har handlat på ett sätt som är förenligt med god kreditgivningssed. Med god kreditgivningssed avses sådan god kreditgivningssed som föreskrivs i 7 kap. 13 § i konsumentskyddslagen. God kreditgivningssed förutsätter bl.a. att kreditgivaren inte marknadsför en kredit så att marknadsföringen tydligt strävar efter att försämra konsumentens förmåga att noggrant överväga krediten, och att kreditgivaren ger konsumenten en sådan tillräcklig och klar utredning innan kreditavtalet tecknas som gör det möjligt för konsumenten att bedöma om krediten är lämplig för hans eller hennes behov och ekonomiska situation.

Ansvarsfull kreditgivning förutsätter också att kreditgivaren i enlighet med 7 kap. 14 § i konsumentskyddslagen innan ett kreditavtal ingås bedömer om konsumenten har förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter enligt kreditavtalet. Kreditgivarens skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet har

skärpts genom lag 207/2013. Enligt paragrafen ska bedömningen av konsumentens kreditvärdighet grundas på tillräckliga uppgifter om konsumentens inkomster och övriga ekonomiska omständigheter. Om kreditbeloppet höjs, ska kreditgivaren försäkra sig om att informationen om konsumenten är aktuell och, om kreditbeloppet eller kreditgränsen höjs betydligt, bedöma konsumentens kreditvärdighet på nytt innan avtal ingås om höjningen.

Enligt regeringens proposition (RP 78/2012 rd) anses utgångspunkten vara att kreditgivaren kontrollerar de kredituppgifter som gäller konsumenten, bortsett från om kreditgivaren från tidigare känner till konsumentens ekonomiska situation under en längre tid. Dessutom förutsätts det att kreditgivaren förutom kredituppgifter inhämtar andra uppgifter om konsumentens ekonomiska situation av konsumenten själv eller eventuella andra källor som står till förfogande. Nödvändiga uppgifter för att bedöma konsumentens betalningsmån och därmed även återbetalningsförmåga är utöver uppgifter om konsumentens inkomster och grunderna för inkomsterna uppgifter om konsumentens utgifter, skulder och eventuella borgensansvar. För utredande av betalningsmånen ska också sådana omständigheter som påverkar inkomsternas kontinuitet beaktas, såsom anställnings- eller tjänsteförhållandets karaktär samt sådana omständigheter som sannolikt kan leda till en betydande utgiftsökning, exempelvis en höjning av ränteutgifterna för krediten. Ju större lån det är fråga om, desto utförligare utredningar krävs. Kreditgivaren är också skyldig att genom rimliga åtgärder sträva efter att säkerställa riktigheten av de uppgifter som konsumenten har gett.

Eftersom de aktuella bestämmelserna i konsumentskyddslagen inte tillämpas retroaktivt på gamla kreditförhållanden, innehåller den föreslagna bestämmelsen inte någon direkt laghänvisning. Gällande lagstiftning vid den tidpunkt när krediten beviljades ska tillämpas när kreditgivarens ansvar bedöms. Om krediten beviljats innan de nämnda bestämmelserna i konsumentskyddslagen trädde i kraft (lag 746/2010 trädde i kraft den 1 december 2010), blir det nödvändigt att tillämpa extensivare principer för kreditgivarens ansvarsfulla förfarande.

En gäldenär kan ha många slags skulder, och i fråga om en del av dem kan gäldenä-

rens åtgärder inte betraktas som likgiltiga eller oansvariga eftersom krediten har bjudits ut på ett kraftfullt sätt utan hänsyn till följdena eller utan att konsumentens kreditvärdighet har utretts. Utgångspunkten kan då inte vara att det att några borgenärer har handlat oansvarigt undanröjer hindret med avseende på likgiltighet och oansvarighet i fråga om alla krediter. Saken bör bedömas som en helhet med tanke på hela skuldbeloppet. Om en betydande del av krediterna är sådana att gäldenären i huvudsak ensam kan anses vara ”skyldig” till sin situation, finns det ett hinder för skuldsanering.

Den hindersgrund som avses i punkten kan bli tillämplig också när en gäldenär har upptagit en kredit för att bedriva näringsverksamhet. Kreditgivarens ansvar måste då bedömas annorlunda, eftersom de bestämmelser i konsumentskyddslagen som beskrivs ovan tillämpas endast när en fysisk person har upptagit en kredit för i huvudsak andra ändamål än för sin näringsverksamhet. Kreditgivning mellan kreditgivare och näringsidkare regleras inte i lagen. Kreditgivarens ansvar ska bedömas från fall till fall beroende på de faktiska omständigheterna i varje situation. När en näringsidkare söker banklån för sin verksamhet tillämpas i fråga om bedömningen av kreditgivarens ansvar de spelregler som följs vid företagsfinansiering. Om en fysisk person däremot tar exempelvis ett snabb lån för att finansiera åtaganden som hänför sig till näringsverksamhet, kan situationen i själva verket vara nära det som gäller för förhållandet mellan en konsument och en kreditgivare.

I 8 punkten stryks omnämmandet av att gäldenären underlåtit att utreda möjligheterna till en förlikning. Det föreslås att den skyldighet att utreda möjligheterna till förlikning som anges i 11 § ska lindras genom att det föreskrivs om möjlighet till undantag. Denna hindersgrund har nästan inte alls tillämpats inom rättspraxis, inte ens när gäldenären inte har utrett förlikningsmöjligheterna. Gäldenärer som ansöker om skuldsanering har för närvarande i genomsnitt 18 skulder och förlikning borde nås med alla borgenärer. Det kan hända att skulderna har sålts vidare, och ibland vet gäldenären inte ens vem han eller hon borde kontakta för att förhandla om en förlikning. Om gäldenären saknar betalningsmån, är borgenärerna sällan positivt inställda till förlikningsförhandlingar. På dessa

grunder bör underlåtenhet att utreda möjligheterna till en förlikning inte utgöra något hinder för skuldsanering. Ett syfte med propositionen är att öka antalet förlikningar med hjälp av andra tillvägagångssätt, såsom genom att betona borgenärernas skyldighet att medverka till en förlikning och genom att göra det möjligt att fastställa ett betalningsprogram genom ett beslut av en majoritet av borgenärerna utan att invändningarna från borgenärer med små fordringar prövas.

Det föreslås att *10 punkten* förtydligas så att det konstateras att ett fastställt betalningsprogram utgör en hindersgrund. I gällande lag används uttrycket beviljats skuldsanering, vilket vedertaget har ansetts innebära att ett betalningsprogram har fastställts. Ändringen är endast avsedd som ett förtydligande.

Till paragrafen fogas en ny *11 punkt*. Om reglering av ett skadestånd, en återbetalning av köpesumma eller någon annan motsvarande betydande skuld bedömd som en helhet skulle vara oskälig, finns det enligt förslaget ett hinder för skuldsanering. Hindersgrunden lämpar sig endast i fråga om skulder mellan privatpersoner. Bestämmelsen kan tillämpas exempelvis när en säljare av en bostad blivit återbetalnings- eller ersättningskyldig enligt en dom som gäller fel i varan, t.ex. ett mögelskadat hus, och det ur köparens perspektiv är fråga om en betydande summa pengar. Det gäller då att bedöma både ur gäldenärens och ur borgenärens perspektiv om det är skäligt att säljaren söker sig till skuldsanering. Situationer av detta slag är sällsynta, men kan i värsta fall leda till att säljaren vid en skuldsanering får behålla den ägarbostad som han eller hon har köpt med medel som enligt en dom ska återbetalas till köparen. En borgensman ska däremot inte kunna åberopa bestämmelsen i syfte att förhindra skuldsanering för huvudgäldenären.

10 a §. Beviljande av skuldsanering trots ett allmänt hinder. Det föreslås att paragrafen ändras så att gäldenärens åtgärder för betalning av sina skulder nämns först, och efter det den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig. Avsikten är att minska den betydelse som den tid som förflutit sedan skuldsättningen har som en faktor som inverkar på helhetsbedömningen.

När den gällande paragrafen utfärdades för mer än tio år sedan (lag 1273/2002) betraktades den tid som förflutit från skuldsättningen som den viktigaste faktor som inverkar på

helhetsbedömningen (RP 98/2002 rd). De som sökte sig till skuldsanering hade då ofta långvariga skuldproblem. Genom bestämmelsen strävade man efter att förbättra situationen för i synnerhet dem som blivit överkuldsatta under lågkonjunkturen på 1990-talet och inte fått skuldsanering. Den tid som hade förflutit från skuldsättningen fick då en stark framtoning vid helhetsbedömningen.

För närvarande har mindre än 15 % av kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen långvariga betalningssvårigheter, medan mer än en tredjedel av kunderna så sent som i början av 2000-talet hade skuldproblem som varat i mer än tio år. För närvarande är den genomsnittliga längden på skuldproblemen för kunderna inom den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen ungefär fem år, och för en tredjedel av kunderna under två år. Utdragna skuldproblem leder ofta till att de förvärras och kan leda till att gäldenären slås ut. Den tid som förflutit från skuldsättningen bör därför inte som enda faktor betonas alltför mycket när det prövas om gäldenären ska beviljas skuldsanering.

Ändringen syftar till att det inte ska krävas att skulderna är mycket gamla för att skuldsanering ska beviljas av vägande skäl. Om gäldenären t.ex. har försökt gottgöra verkan av hindret genom att göra allt han eller hon kunnat för att betala sina skulder, ska skuldsanering kunna beviljas även fastän skulderna inte är speciellt gamla.

Den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig ska fortfarande kunna ha en central betydelse vid helhetsbedömningen i synnerhet när tiden är mycket lång eller mycket kort. Graden av klandervärdhet hos gäldenärens verksamhet samt den hindersgrund som tillämpats kan också inverka på vilken betydelse den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig tillmäts. I en situation där skulderna har sin grund i ett grovt brott eller gäldenären har arrangerat sina inkomster och sin förmögenhet till förfång för borgenärerna kan det i allmänhet krävas att den tid som förflutit från skuldsättningen är längre än t.ex. i en situation där gäldenären har skuldsatt sig på ett likgiltigt och oansvarigt sätt.

Tillämpning av bestämmelsen grundar sig alltid på en helhetsbedömning. Alla de omständigheter som nämns i bestämmelsen behöver inte tala för att skuldsanering beviljas.

I vissa situationer kan det vara tillräckligt att en enda faktor starkt talar för att skuldsanering beviljas, medan det i en annan situation utöver flera faktorer som talar för en skuldsanering finns en viktig faktor som starkt talar mot eller utgör ett hinder för skuldsanering. Det handlar alltid om en helhetsbedömning från fall till fall där domstolen väger varje delfaktor som avses i bestämmelsen och utifrån en helhetsbedömning avgör om det finns vägande skäl att bevilja skuldsanering.

I praktiken har det förekommit fall där en gäldenär ansökt om ny skuldsanering i en situation där gäldenärens huvudsakliga skuld utgörs av den tilläggsprestationsskyldighet som uppkommit under det föregående betalningsprogrammet. Denna tidigare skuldsanering utgör då ett hinder för en ny skuldsanering. För den samhälleliga acceptansen för skuldsanering förutsätts det att man i en sådan situation förhåller sig avvaktande till möjligheten att bevilja en ny skuldsanering av vägande skäl. Ny skuldsanering ska kunna beviljas endast undantagsvis, t.ex. när försummelse av tilläggsprestationsskyldigheten beror på gäldenärens sjukdom eller något annat s.k. socialt hinder för betalning. Det kan vara motiverat att bevilja skuldsanering också i t.ex. en situation där skulderna skulle ha preskriberats slutgiltigt, om gäldenären hade förstått att ansöka om att skuldsaneringen förfaller under betalningsprogrammets tillämpningstid.

I paragrafen föreslås dessutom en liten språklig ändring.

11 §. Skyldighet att utreda möjligheterna till förlikning och borgenärernas skyldighet att medverka. Gäldenärens skyldighet att utreda möjligheterna till en förlikning luckras enligt förslaget upp genom att det föreskrivs om ett undantag från skyldigheten. Utredning av möjligheterna att uppnå förlikning kvarstår som huvudregel, men undantag kan göras om det på grund av gäldenärens ringa betalningsförmåga, det stora antalet borgenärer, de okända borgenärerna eller av någon annan orsak är uppenbart onödigt att möjligheterna utreds.

Det kan vara onödigt att försöka nå en överenskommelse t.ex. när gäldenären inte har någon som helst eller bara väldigt liten betalningsmån. Borgenärerna går sällan med på en överenskommelse där skulden inte blir betald ens till någon del eller bara till en väl-

digt liten del. Ett exceptionellt stort antal borgenärer och de praktiska problem som detta medför för möjligheterna att föra förlikningsförhandlingar kan också utgöra en grund för att avstå från att utreda möjligheterna till förlikning. Det kan också hända att skulderna har sålts vidare, och ibland vet gäldenären inte ens vem borgenären är. Gäldenären kan också ha bråttom med att ansöka om skuldsanering hos domstolen och samtidigt begära att ett interimistiskt förbud utfärdas. Det kan då handla om exempelvis att gäldenärens bostad har blivit föremål för utmätning men gäldenären skulle klara av att behålla sin bostad vid skuldsanering. I sådana situationer är det inte motiverat att förvänta sig att gäldenären anstränger sig för att åstadkomma en förlikning. En ekonomi- och skuldrådgivare kan i allmänhet bedöma om det är möjligt att uppnå en förlikning och om man bör inleda förlikningsförhandlingar.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. som gäller borgenärens skyldighet att i enlighet med god kreditgivnings- och indrivningssed medverka till en förlikning. En borgenär ska således inte systematiskt kunna vägra inleda förlikningsförhandlingar, utan ska i stället vara skyldig att medverka till en förlikning. Innehållet i skyldigheten att medverka bestäms i enlighet med sådan god kreditgivnings- och indrivningssed som föreskrivs i lag.

Med god kreditgivnings- och indrivningssed avses i synnerhet den skyldighet som anges i 7 kap. 13 § i konsumentskyddslagen och som innebär att kreditgivaren ska handla ansvarsfullt och i händelse av försenad betalning ge konsumenten information och råd för att förhindra att betalningssvårigheter uppstår eller förvärras och informera om hur situationer med betalningsoförmåga kan skötas samt att kreditgivaren har ett ansvarsfullt förhållningssätt till betalningsarrangemang.

Med ett ansvarsfullt förhållningssätt till betalningsarrangemang avses enligt motiveringen i regeringens proposition (RP 24/2010 rd) bl.a. att avtala om ny förfallodag, att minska den månatliga avbetalningssumman och förlänga lånetiden, att sammanföra krediter, att avtala om avbetalningsfria perioder och att ändra referensräntan för att sänka räntan. Kreditgivare har ingen skyldighet att samtycka till de föreslagna betalningsarrangemangen, men det kan inte heller anses tillbörligt med tanke på gäldenären att systema-

tiskt neka till olika frivilliga arrangemang. Kreditgivaren ska alltid från fall till fall bedöma om ett betalningsarrangemang kan anses rimligt med tanke på omständigheterna och i möjligaste mån sträva efter en försonlig lösning.

Med god indrivningssed avses den skyldighet som föreskrivs 4 § i lagen om indrivning av fordringar (513/1999). Enligt den paragrafen får vid indrivning inte användas ett förfarande som strider mot god indrivningssed eller som annars är otillbörligt mot gäldenären och ska förhållningssättet till betalningsarrangemang vara ansvarsfullt vid indrivning. Innehållet i bestämmelsen om ett ansvarsfullt förhållningssätt till betalningsarrangemang i lagen om indrivning av fordringar motsvarar innehållet i motsvarande bestämmelse i konsumentskyddslagen. Bestämmelsen om god indrivningssed har dock ett vidsträcktare tillämpningsområde än konsumentskyddslagens bestämmelse eftersom den tillämpas vid indrivning av både konsument- och företagsfordringar.

Enligt 78 § i skuldsaneringslagen får en offentligrättslig fordringsägare trots vad som föreskrivs i någon annan lag samtycka till skuldsanering enligt skuldsaneringslagen eller till frivillig skuldsanering som till sitt innehåll motsvarar principerna i skuldsaneringslagen. Detsamma gäller på motsvarande sätt ett offentligt samfund som har en privaträttslig fordran på gäldenären. Det finns således inget hinder för att myndigheter och offentligrättsliga samfund samtycker till ett privaträttsligt avtal om reglering av skulderna eller fastställande av ett betalningsprogram. Myndigheternas positiva inställning till förlikningsförhandlingar har en viktig praktisk betydelse, eftersom skuldsaneringsgäldenärer ofta har offentligrättsliga skulder.

11 b §. Skuldutredning. *Till lagen fogas en ny paragraf som gäller skuldutredning.* Före en ansökan om skuldutredning utreds i allmänhet gäldenärens ekonomiska situation vid den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen, men ingenting hindrar att utredningen görs av gäldenären själv eller av någon annan som tillhandhåller en sådan tjänst. Också för närvarande görs en skuldutredning innan ansökan lämnas in, trots att det inte finns några uttryckliga lagbestämmelser om detta. Det behövs bestämmelser om saken, eftersom det föreslås att den saldodag som fastställs i skuldutredningen ska tillmätas en

juridisk betydelse i betalningsprogrammet. I skuldutredningen ska också borgenärens processadress klargöras, dvs. den adress till vilken gäldenären samt domstolen och utredaren, om en sådan förordnas, ska sända delgivningarna.

Enligt den föreslagna paragrafen ska borgenären, för ansökan om skuldsanering och utredning av skuldsituationen, på begäran av gäldenären meddela denne de uppgifter som nämns i paragrafen. I stället för att meddela uppgifterna kan borgenärerna också meddela att de avstår från sina fordringar. Om en borgenär inte lämnar de begärda uppgifterna och inte heller meddelar att han eller hon avstår från sina fordringar, ska skulden vanligen antecknas i ansökan och i det förslag till betalningsprogram som ingår som bilaga till ansökan till det belopp som skulden enligt gäldenärens uppfattning uppgår till på saldodagen.

Enligt *1 punkten* ska borgenären meddela de grundläggande uppgifterna om sin fordran, dvs. grunden för fordran, förfallodagen och fordringsbeloppet specificerat enligt kapital, ränta samt skuldernas indrivnings- och verkställighetskostnader. Borgenärerna ska räkna ut sina fordringar per en viss "saldodag" som gäldenären uppgett. Syftet med förfarandet är att samma saldouppgifter ska kunna användas i betalningsprogrammet, vilket innebär att de inte uppdateras för dagen för inledande av skuldsanering. Om det den dag skuldsaneringen inleds har förflutit mer än fyra månader från saldodagen, kan borgenärerna begära att saldoutdateras så att det motsvarar dagen för inledande av skuldsanering. I praktiken kan ekonomi- och skuldrådgivaren begära saldoutdatering för ett datum som infaller exempelvis två eller tre veckor efter det att begäran sänts.

Om gäldenären har betalat av på skulden efter saldodagen ska detta naturligtvis beaktas i ansökan om skuldsanering och i förslaget till betalningsprogram. Skulden antecknas då i betalningsprogrammet till det belopp som skulden uppgår till den dag då betalningen gjordes. I betalningsprogrammet ska likaså beaktas att t.ex. en medgäldenär eller borgensman har betalat av på skulden efter saldodagen. En skuld som uppkommit under tiden mellan saldodagen och dagen för inledande av skuldsanering ska beaktas till kapitalbelopp. För krediter av limitform, såsom kontokrediter och fortlöpande krediter, ska

skuldbeloppet uppdateras för dagen för inledande av skuldsanering, eftersom det inte handlar enbart om räntans inverkan på skuldbeloppet.

Det att fordringarna meddelas per saldodagen förenklar förfarandet i synnerhet när förslaget till betalningsprogram ges in till tingsrätten redan som bilaga till ansökan om skuldsanering. Borgenären kommer inte att kunna begära saldoupdatering för dagen för inledande av skuldsanering på grundval av ändrade räntor, vilket innebär att inget nytt förslag till betalningsprogram behöver göras upp. Förslaget påverkar nästan inte alls borgenärernas inbördes ställning eller inflödet av betalningar enligt betalningsprogrammet, eftersom det enbart handlar om per vilket datum räntan på borgenärernas fordringar beräknas.

Om gäldenären inte tillställer tingsrätten något förslag till betalningsprogram som bilaga till ansökan om skuldsanering, förordnar tingsrätten vanligen en utredare och sätter ut en tid inom vilken ett förslag till betalningsprogram ska ges in till tingsrätten. Om tiden mellan den saldodag som använts i gäldenärens ansökan och dagen för inledande av skuldsanering inte är längre än fyra månader, ska utredaren i förslaget till betalningsprogram använda skuldbeloppet enligt saldodagen i ansökan. Det innebär att skuldsaldon inte ska uppdateras med anledning av ändrade räntor, inte ens när en utredare gör upp förslaget till betalningsprogram.

Om borgenären har flera fordringar ska enligt 2 punkten också uppgifter som identifierar fordringarna meddelas i samband med skuldutredningen. Detta är viktigt för att t.ex. en indrivningsbyrås flera olika fordringar ska kunna åtskiljas och identifieras.

Enligt 3 punkten ska datum och grund för slutgiltig preskription av fordran meddelas i skuldutredningen. En skuld preskriberas slutgiltigt med stöd av 2 kap. i utsökningsbalken när utsökningsgrundens tidsfrist löper ut eller med stöd av den i denna proposition föreslagna 13 a § i preskriptionslagen utifrån den dag då skulden förfaller till betalning. Med grunden för slutgiltig preskription avses således utsökningsgrundens datum eller skuldens ursprungliga förfallodag beroende på utifrån vilken grund skulden först preskriberas. Bestämmelser om förhållandet mellan preskriptionstiden och skuldsaneringen finns i 31 § 5 mom.

Enligt 4 punkten ska borgenärerna i samband med skuldutredningen uppge eventuella säkerheter för sina fordringar. Dessutom ska det belopp som säkerheten täcker uppges. Informationen behövs för att det ska kunna fastslås till vilken del skulden är en säkerhetsskuld och till vilken del den är en vanlig skuld.

Om även andra utöver den gäldenär som ansöker om skuldsanering ansvarar för samma skuld, t.ex. som solidariskt ansvarig gäldenär eller borgensman, ska borgenären uppge dessa. En bestämmelse om detta föreslås i 5 punkten.

Enligt 6 punkten ska borgenären meddela sina betalningskontaktuppgifter. Utgångspunkten är att betalningskontaktuppgifterna anses gälla som tidigare, om borgenären inte meddelar gäldenären att de har ändrats.

Enligt den föreslagna 7 punkten ska borgenären meddela telefonnummer och enligt 8 punkten en e-postadress eller postadress för delgivningar och meddelanden. En borgenär som vill att delgivningarna postas ska särskilt meddela detta. I annat fall sänds meddelanden och delgivningar till den e-postadress som uppgetts. Den e-postadress, eller om borgenären så önskar den postadress, som meddelats gäldenären vid skuldutredning ska vara den processadress till vilken även domstolen och utredaren sänder meddelanden och delgivningar som rör skuldsaneringen. Borgenärerna ska vara skyldiga att meddela om processadressen ändras. I propositionen föreslås det att 62 a §, som gäller meddelanden och delgivningssätt, ändras till behövliga delar så att den är förenlig med principerna i det föregående. Användningen av e-postadresser som delgivningsadresser kommer att medföra betydande kostnadsinsparingar och främja en snabb behandling av ärenden. Parallellt med e-postadressen nämns i förslaget någon annan adress för elektronisk dataöverföring närmast med tanke på att det i framtiden kan finnas mer avancerade metoder för elektronisk dataöverföring.

Enligt 9 punkten ska borgenären meddela gäldenären även andra uppgifter som gäldenären begär och som är nödvändiga för att ansökan om skuldsanering och ett förslag till betalningsprogram ska kunna göras upp. Som exempel på sådana uppgifter kan nämnas uppgifter som gäller lån som gäldenären upptagit eller förmögenhetsdelar som gäldenären innehar.

4 kap. **Rättsverkningarna av ansökan om och inledande av skuldsanering**

12 a §. *Undantag för näringsidkare från betalningsförbudet.* Bestämmelser om betalningsförbud och förbud att ställa säkerhet samt om undantag från detta finns i 12 §. Det föreslås att en ny 12 a § fogas till lagen, och i den ingår bestämmelser om sådana undantag från betalningsförbudet som ska gälla enbart för näringsidkare. Bestämmelsen ska tillämpas när det är fråga om en gäldenär som omfattas av de specialbestämmelser för gäldenärer som idkar näring som finns i 7 kap.

Enligt 12 § kan en gäldenär trots betalningsförbudet till en säkerhetsborgenär betala räntor och andra kreditkostnader som motsvarar villkoren för skulden och som förfaller till betalning efter att skuldsaneringen inletts, men gäldenären är inte skyldig att göra det. Enligt 18 § 1 mom. i lagen om företagssanering har en säkerhetsborgenär rätt att få betalning för räntor och andra kreditkostnader som motsvarar villkoren för skulden och som förfaller efter att ansökan blivit anhängig.

I 1 mom. föreslås en bestämmelse som motsvarar regeln enligt lagen om företagssanering. Det avgörande för tidpunkten är dock då att skuldsanering inletts, inte att ansökan blivit anhängig, eftersom skulder som uppkommit innan ansökan blivit anhängig betraktas som saneringsskulder medan de skulder som uppkommit innan skuldsaneringen inletts omfattas av skuldsaneringen. På samma sätt som vid företagssanering ska en borgenär inte heller vid skuldsanering kunna göra gällande ett villkor om förtida betalning av kreditkostnader.

I 2 mom. föreslås bestämmelser som motsvarar 18 § 2 mom. 1, 2 och 5 punkten i lagen om företagssanering. Trots betalningsförbudet ska en gäldenär som bedriver näringsverksamhet betala arbetstagarnas löner och ersättningar för kostnader för arbetet för tre månader innan skuldsaneringen inleddes (1 punkten) och de semesterlöner och semesterersättningar till arbetstagarna som har tjänats in innan skuldsaneringen inleddes (2 punkten).

Bestämmelsen i 1 punkten gäller de löner som tjänats in under den aktuella perioden men som fortfarande är obetalda när skuldsaneringen inleds. Till skillnad från det som

gäller vid företagssanering ska utredaren inte kunna besluta något annat om betalning av löner med motiveringen att utredaren anser grunden för eller själva skulden vara stridig. Detta beror på att utredaren har snävare uppgifter vid skuldsanering än vid företagssanering. Utredaren kan dock bli skyldig att meddela borgenären i enlighet med 66 § 4 mom.

De fordringar som avses i 2 punkten är inte bundna av den tremånadersperiod som gäller lönefordringar. Arbetstagarnas semesterlöner och semesterersättningar ska trots betalningsförbudet betalas också till den del de har inlutit för tiden innan förfarandet inleddes.

Enligt 3 punkten ska ett betalningsrörelsekonto med kredit kunna bibehållas och ska betalningarna till gäldenären även i fortsättningen kunna styras till ett sådant konto samt ska betalningar som inflyter på kontot kunna räknas som amortering på bankens kreditfordran i anslutning till kontot. Punkten motsvarar 18 § 2 mom. 5 punkten i lagen om företagssanering. Utredaren ska dock inte kunna besluta något annat om saken.

12 b §. *Skydd för säkerhetens värde när gäldenären idkar näringsverksamhet.* Till lagen fogas enligt förslaget en ny bestämmelse om säkerhetsborgenärens rätt till ersättning. Innehållet i bestämmelsen motsvarar 33 § i lagen om företagssanering. Syftet med bestämmelsen är att garantera säkerhetsborgenären en likadan ställning oberoende av om näringsidkaren ansöker om skuldsanering eller företagssanering.

Enligt 1 mom. ska en säkerhetsborgenär ha rätt till ersättning för sådan minskning av värdet på säkerhetsegendom som beror på att egendomen har använts i gäldenärens näringsverksamhet under giltighetstiden för ett indrivningsförbud. En betald ersättning ska räknas som amortering på säkerhetsskuld.

Enligt 2 mom. ska gäldenären vara skyldig att se till att sådan egendom som omfattas av indrivningsförbud och utgör säkerhet för skuld som omfattas av skuldsaneringen på behörigt sätt är försäkrad mot skada. Försäkringsskyldigheten ska gälla endast egendom som används i gäldenärens näringsverksamhet.

13 §. *Indrivningsförbud och säkringsåtgärder.* I 1 mom. ingår en förteckning med exempel på åtgärder som omfattas av indrivningsförbudet. Hänvisningen till lagen om skatteuppbörd i 3 punkten ändras så att det hänvisas till den gällande lagen om skatte-

uppbörd. Till momentet fogas en ny 4 punkt, enligt vilken ett för gäldenären menligt administrativt beslut som grundar sig på försummelse att betala en skuld som omfattas av skuldsaneringen ska vara en åtgärd som omfattas av förbudet. Bestämmelsen behövs eftersom gäldenärer som bedriver näringsverksamhet allt oftare kommer att kunna beviljas skuldsanering. Bestämmelsen motsvarar 19 § 1 mom. 4 punkten i lagen om företagssanering. Med ett för gäldenären menligt administrativt beslut avses ett beslut som skatteförvaltningen eller någon annan myndighet kan fatta med anledning av försenad betalning. Ett sådant beslut kan innebära t.ex. att någon avförs ur förskottsuppbördsregistret.

Till sista meningen i 2 mom. fogas en hänvisning till det nya 4 mom., där det föreslås en bestämmelse om ett undantag från borgenärens rätt att ansöka om ett beslut om säkringsåtgärder som avser gäldenärens egendom.

Enligt det nya 4 mom. gäller att efter att skuldsanering inletts får mot sådan egendom som gäldenären använder i sin näringsverksamhet inte på basis av en skuld som omfattas av skuldsaneringen riktas säkringsåtgärder enligt en myndighets beslut. En säkringsåtgärd som bestämts innan skuldsaneringen inletts upphör enligt förslaget när skuldsaneringen inleds.

Enligt 2 mom. får borgenären trots indrivningsförbudet ansöka om ett beslut om säkringsåtgärder som avser gäldenärens egendom. Enligt 23 § i lagen om företagssanering är det i regel förbjudet att ansöka om säkringsåtgärder som riktas mot gäldenären. Det är motiverat att egendom som används för näringsverksamhet skyddas mot säkringsåtgärder också vid skuldsanering för att undvika att den fortsatta näringsverksamheten äventyras till följd av att säkringsåtgärder riktas mot den egendom som används i näringsverksamheten.

15 §. Beviljande av undantag från indrivningsförbudet. Säkerhetsborgenärens rätt till undantag från utövande av en realiserings- eller återtagningsrätt som grundar sig på en realsäkerhetsrätt, eller annat utnyttjande av säkerhet i syfte att få betalning ändras i fråga om gäldenärer som bedriver näringsverksamhet. Bestämmelsen i 1 mom. 1 punkten motsvarar i övrigt den nuvarande bestämmelsen bortsett från att egendom som används i

näringsverksamheten jämställs med egendom som ingår i bastryggheten. Enligt den gällande bestämmelsen kan undantag beviljas när den egendom som utgör säkerhet inte ingår i gäldenärens bastrygghet eller när det är uppenbart att gäldenären inte till borgenären förmår betala den andel av säkerhetsskulden som bestäms enligt 29 §. För att undantag ska beviljas förutsätts det enligt förslaget dessutom att den egendom som utgör säkerhet inte är sådan egendom som gäldenären behöver för sin näringsverksamhet. En fritidsbostad som utgör säkerhet för en skuld som omfattas av skuldsaneringen är ett exempel på en typisk situation där undantag från indrivningsförbudet kan beviljas. Fritidsbostaden ingår inte i gäldenärens bastrygghet och gäldenären behöver inte fritidsbostaden för sin näringsverksamhet.

I 1 mom. 2 punkten föreslås en bestämmelse som motsvarar 20 § 2 punkten i lagen om företagssanering och enligt vilken tillstånd ska kunna beviljas, om gäldenären försummar vissa av sina skyldigheter gentemot säkerhetsborgenären. Bestämmelsen gäller endast gäldenärer som bedriver näringsverksamhet. De skyldigheter som avses i punkten är betalning av sådana räntor och andra kreditkostnader för en säkerhetsskuld som förfallit till betalning efter att beslutet om att inleda skuldsanering har fattats (det föreslagna 12 a § 1 mom.), betalning av ersättning för minskning av värdet på säkerheten (det föreslagna 12 b § 1 mom.) och skyldighet att försäkra egendom som utgör säkerhet (det föreslagna 12 b § 2 mom.). Undantag från indrivningsförbudet ska dock inte kunna beviljas på grundval av en försummelse av ringa betydelse.

De två sista meningarna som finns i den gällande paragrafen och som gäller verkan av sökande av ändring och realisering av en ägarbostad flyttas enligt förslaget utan ändringar till det nya 2 mom.

17 §. Utmättningsförbud. Enligt 3 mom. kan domstolen bestämma att verkställigheten ska avbrytas och att försäljningen ska återgå i en situation där försäljning av egendom som utmätts hos gäldenären har kungjorts innan skuldsaneringen inleds. Enligt gällande lag gäller denna möjlighet endast egendom som ingår i gäldenärens bastrygghet i en situation där det är uppenbart att egendomen inte ska användas för betalning av skulderna i skuldsaneringen. Det föreslås att bestämmelsen

utvidgas till att gälla även egendom som gäldenären behöver för sin näringsverksamhet. Ändringen är motiverad eftersom försäljning av egendom som gäldenären behöver för näringsverksamheten kan omöjliggöra den fortsatta näringsverksamheten.

18 §. Annan verkställighet och handräddning. Enligt 1 mom. är det förbjudet att verkställa ett beslut om att gäldenären ska vräkas från sin bostad på grund av att han eller hon inte har betalt hyra eller något annat vederlag som förfallit till betalning innan skuldsaneringen inleddes. Det föreslås att bestämmelsen utvidgas till att gälla den lägenhet som gäldenären har i sin besittning och som huvudsakligen används för gäldenärens näringsverksamhet. En motsvarande bestämmelse ingår också i 21 § 2 mom. i lagen om företagssanering.

Enligt 2 mom. får handräddning ges för återtagande av gods eller för uppgörelse enligt lagen om avbetalningsköp, om godset inte ingår i gäldenärens bastrygghet. Egendom som gäldenären behöver för sin näringsverksamhet jämföras enligt förslaget med egendom som ingår i bastryggheten. Dessutom föreslås det språkliga ändringar i momentet. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra gäldenärens fortsatta näringsverksamhet. Enligt 21 § 3 mom. i lagen om företagssanering är det helt förbjudet att ge borgenären för saneringsskulden handräddning för återtagande av gods eller för uppgörelse efter att förfarandet har inletts.

Det är ganska vanligt att näringsidkare köper bilar eller arbetsmaskiner på avbetalning. Det gäller då att bedöma vilket användningsändamål den egendom som förvärvats på avbetalning har. Om det är fråga om en arbetsmaskin som används i näringsverksamheten, t.ex. en skogsmaskin som gäldenären utövar sin näringsverksamhet med, får handräddning inte ges för återtagande av gods eller för uppgörelse. När det gäller personbilar kan en motsvarande situation uppkomma t.ex. när det är fråga om en gäldenär som utför försäljningsarbete inom ett vidsträckt geografiskt område och som behöver bilen för att kunna idka sin näring. Om det däremot är fråga om en personbil som gäldenären inte behöver för idkande av näring, får handräddning ges när personbilen inte ingår i gäldenärens bastrygghet. Frågan bedöms då på samma sätt som i fråga om en yrkesverksam gäldenär. En bil enligt gäldenärens rimliga be-

hov kan ingå i hans eller hennes bastrygghet, om han eller hon behöver den för att trygga sin försörjning, exempelvis för färden till och från arbetet.

19 §. Vissa avtals ställning. Det föreslås att 1 mom. ändras för att det ska bli möjligt för gäldenären att efter det att skuldsaneringen inletts säga upp även andra avtal än ett hyres- eller arrendeavtal så att avtalet upphör inom två månader från uppsägningen oberoende av de villkor som gäller avtalets varaktighet eller uppsägningen av det. Bestämmelsen ska gälla avtal som gäldenären ingått i egenskap av konsument. I dagens läge erbjuds konsumenterna allt fler tidsbestämda avtal, såsom medlemskap i gym eller underhållningspaket, som konsumenten inte kan säga upp mitt under avtalsperioden genom att återropa betalningssvårigheter. För att betalningsprogrammet ska lyckas är det viktigt att gäldenären kan använda de medel som beräknats för nödvändiga levnadskostnader för detta ändamål. Gäldenären bör därför ha rätt att säga upp avtalen när skuldsaneringen har inletts.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. med oförändrat innehåll blir 3 mom. Det nya 2 mom. innehåller ett undantag från 1 mom. vilket gäller endast gäldenärer som bedriver näringsverksamhet. I fråga om en lägenhet som en gäldenär som bedriver näringsverksamhet har hyrt huvudsakligen för att användas för näringsverksamheten ska hyresvärden enligt 2 mom. med avvikelse från 1 mom. ha rätt att få ersättning för att avtalet upphört i förtid. Ersättningen ska omfatta de direkta kostnaderna för återställande av besittningen av egendom samt skälig ersättning för annan skada som orsakas hyresvärden och som denne kan påvisa. Bestämmelsen motsvarar 27 § 1 mom. i lagen om företagssanering. Syftet med bestämmelsen är att rätten till ersättning för den som hyr ut en affärslokal ska bestämmas på samma sätt oberoende av om gäldenären ansöker om skuldsanering eller företagssanering. Ersättningen ska vara en skuld som omfattas av skuldsaneringen, vilket innebär att det är fråga om en skuld som ska beaktas i, inte betalas utöver, betalningsprogrammet. En motsvarande bestämmelse ingår i 27 § 4 mom. i lagen om företagssanering.

Innehållet i det nya 4 mom. motsvarar 27 § 2 mom. i lagen om företagssanering. Den som enligt ett avtal som har ingåtts innan

skuldsaneringen inleds har åtagit sig en prestation gentemot en gäldenär som bedriver näringsverksamhet, men inte har uppfyllt åtagandet när skuldsaneringen inleds, har trots betalningsförbudet rätt att få betalning för sin prestation, om prestationen kan anses vara sedvanlig med hänsyn till gäldenärens verksamhet. Bestämmelsen ska tillämpas endast på gäldenärer som är verksamma som enskilda näringsidkare eller yrkesutövare. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra prestationer som är sedvanliga med hänsyn till gäldenärens verksamhet också i det fallet att avtalen om dem har ingåtts innan skuldsaneringen inleddes. Lagbestämmelsen behövs för att underlätta gäldenärens fortsatta näringsverksamhet.

Det föreslås att paragrafens rubrik ändras så att den får en allmännare formulering, eftersom det nya 4 mom. inte gäller uppsägning av avtal.

20 §. Förhållandet till konkurs. Det föreslås att bestämmelserna om skuldsaneringens förhållande till konkurs kompletteras. Redan nu har den bristfälliga regleringen medfört praktiska tillämpningsproblem i situationer där ansökan om skuldsanering och konkursansökan är anhängiga samtidigt. Eftersom det enligt propositionen föreslås att enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska kunna få skuldsanering oftare än för närvarande, behövs det en närmare reglering av förhållandet mellan skuldsanering och konkurs.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. motsvarar 24 § 1 och 2 mom. i lagen om företagssanering.

Bestämmelsen i 3 mom. motsvarar gällande 50 § 3 mom., som föreslås bli upphävt. Lagstiftningen blir tydligare när bestämmelserna om skuldsaneringens förhållande till konkurs finns i en enda paragraf.

Bestämmelserna i 4 mom. motsvarar 24 § 4 mom. i lagen om företagssanering. Sedan skuldsaneringen inletts kan gäldenären dock försättas i konkurs endast om konkursansökan grundar sig på försummad betalning av en skuld som uppkommit efter att skuldsaneringen har inletts. Domstolen ska inte vara skyldig att höra utredaren med anledning av utredarens olika roll vid företagssanering och skuldsanering.

20 a §. Skuld som uppkommit efter att skuldsaneringen inletts. Till lagen fogas en ny bestämmelse som gäller förmånsrätt vid senare konkurs för gäldenären för de skulder

som uppkommit mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes eller behandlingen av ärendet avslutades på något annat sätt. De skulder som uppkommit under denna tid ska ha bättre ställning än sådana skulder i fråga om vilka borgenären inte har säkerhet som berättigar till ställning av separatist. Innehållet i bestämmelsen motsvarar 32 § 2 mom. i lagen om företagssanering.

Förmånsrätt för skulder som uppkommit mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes motiveras av att det föreslås att möjligheterna för enskilda näringsidkare och yrkesutövare att beviljas skuldsanering breddas och att även skulder som hänför sig till näringsverksamhet ska kunna saneras vid skuldsanering. Förmånsrätt för de skulder som nämns ovan behövs för att trygga verksamhetsbetingelserna för näringsidkarna och yrkesutövarna.

21 §. Interimistiskt förbud. Enligt 2 mom. får ett beslut genom vilket ett yrkande som gäller ett interimistiskt förbud har förkastats överklagas särskilt endast om ansökan gäller ett förbud som syftar till att förhindra en realisering av egendom som hör till gäldenärens bastrygghet. Motsvarande möjlighet att söka ändring ska gälla även när förbud har sökts för att förhindra en realisering av egendom som gäldenären behöver för sin näringsverksamhet.

5 kap. Skuldsaneringens innehåll

30 §. Allmän bestämmelse om betalningsprogrammet för vanliga skulder. Det föreslås att 5 mom. ändras i fråga om sådana gäldenärer som bedriver näringsverksamhet och vilkas skulder som hänför sig till näringsverksamheten omfattas av skuldsanering i enlighet med 45 a §. Syftet med bestämmelsen är att betalningsprogrammets tillämpningstid ska förlängas med en period som motsvarar den tid under vilken gäldenären från sin betalningsmån betalar utredarens fordran. Enligt förslaget ändras 70 § så att de gäldenärer på vilka 45 a §, som gäller skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet, tillämpas ska betala ett sådant belopp av utredarens fordran som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst sex månader efter att betalningsprogrammet har fastställts

eller ändrats. Betalningsprogrammets tillämpningstid bör därför förlängas på motsvarande sätt.

31 §. Vanliga skulders inbördes ställning. Det föreslås att 3 mom., som gäller fordringar som ska betalas sist, ändras så att de förslag som gäller användningen av en saldodag i betalningsprogrammet beaktas. Bestämmelser som hänför sig till saldodagen föreslås dessutom i 11 b § och 54 § 5 mom. Enligt propositionen ska borgenären i samband med skuldtredning meddela gäldenären sitt fordringsbelopp specificerat enligt kapital, ränta samt skuldernas indrivnings- och verkställighetskostnader per ett visst datum som gäldenären uppgett. Skuldsaldot ska inte på grund av ändrade räntor eller andra bikostnader uppdateras för den dag då skuldsanering inleds. Skuldbeloppet enligt saldodagen ska användas i betalningsprogrammet, om skulden inte har amorterats och saldodagen inte infaller mer än fyra månader före den dag då skuldsanering inleds. Syftet med förslaget är att lätta upp förfarandet och minska på kostnaderna.

På motsvarande sätt ska betalningsmån och medel sist anvisas för räntorna för tiden mellan saldodagen och den tidpunkt då betalningsprogrammet fastställdes. Om det förflutit mer än fyra månader från saldodagen när det beslutas att skuldsanering ska inledas, ska saldobeloppet dock uppdateras till dagen för inledande av skuldsanering. Efterställda är då räntorna för tiden mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes.

I 5 mom. finns bestämmelser om hur slutgiltig preskription av en skuld enligt 2 kap. 27 § i utsökningsbalken ska beaktas i betalningsprogrammet. Till preskriptionslagen fogas enligt propositionen en ny 13 a §, som gäller slutgiltig preskription av en skuld på grundval av att den förfallit till betalning. Slutgiltig preskription av en skuld på grundval av att skulden förfallit till betalning ska i betalningsprogrammet beaktas på motsvarande sätt som preskription av en skuld på grundval av att utsökningsgrundens tidsfrist löpt ut. Om en skuld preskriberas under pågående betalningsprogram, ska skuldens andel av betalningsmånen och förmögenheten från ingången av den kalendermånad som följer efter den månad då skulden slutgiltigt preskriberas anvisas för de övriga skulderna.

32 §. Minimiavkastningen för de vanliga skulderna då gäldenären äger sin bostad. På de grunder som nämns i allmänna motiveringen stryks ordet ”högst” i 2 mom. 2 punkten, vilket innebär att minimiavkastningen för de vanliga skulderna alltid ska beräknas enligt ett femårigt betalningsprogram.

Ändringen påverkar även gäldenärens tilläggsprestationsskyldighet. Ökade inkomster används uteslutande för betalning av de vanliga skulderna under de fem första åren av betalningsprogrammet. Detta följer av att en inkomstökning skulle ha ökat minimiavkastningen för de vanliga skulderna, om ökningen varit känd redan när betalningsprogrammet fastställdes.

35 a §. Tilläggsprestationsskyldighet. Det föreslås att 1 mom. ändras så att tilläggsprestationsskyldighet inte längre i regel ska fastställas för alla gäldenärer.

Tilläggsprestationsskyldighet utifrån ökade inkomster ska inte fastställas för gäldenärer vilkas inkomster under tiden för betalningsprogrammet inte kan antas öka så mycket att en tilläggsprestationsskyldighet inträder för dem.

En typisk situation där tilläggsprestationsskyldighet inte ska fastställas handlar om att gäldenären är eller strax blir pensionerad och inte längre tänker eller förmår arbeta. Tilläggsprestationsskyldighet ska fastställas för en gäldenär med ålderspension som utför lönearbete. Tilläggsprestationsskyldighet ska fastställas för gäldenärer som står utanför arbetslivet vid den tidpunkt då betalningsprogrammet fastställs men som har reella möjligheter att få arbete under den tid betalningsprogrammet är i kraft. Tilläggsprestationsskyldighet ska således fastställas för gäldenärer som i ung ålder meddelats ett pensionsbeslut men som har förmåga och möjligheter att få arbete under pågående betalningsprogram. Tilläggsprestationsskyldighet ska däremot inte fastställas för gäldenärer som får invalidpension eller för långvarigt eller permanent arbetsoförmögna gäldenärer. Tilläggsprestationsskyldighet ska i allmänhet fastställas för gäldenärer som utför lönearbete liksom för gäldenärer som bedriver företagsverksamhet. I oklara fall ska tilläggsprestationsskyldighet fastställas. De gäldenärer för vilka tilläggsprestationsskyldighet inte uttryckligen fastställts i betalningsprogrammet ska inte omfattas av en sådan skyldighet.

Det att tilläggsprestationsskyldighet inte påförs hindrar inte att det med stöd av 42 § 5 mom. fastställs en tilläggsprestation i stället för att det bestäms att betalningsprogrammet förfaller. Bestämmelserna om borgenärens rätt att få information om de omständigheter som ligger till grund för tilläggsprestationsskyldigheten ska naturligtvis tillämpas bara till den del det finns en tilläggsprestationsskyldighet.

Andringen syftar till att förenkla betalningsprogrammen och minska den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens arbetsmängd. De gäldenärer för vilka ingen tilläggsprestationsskyldighet fastställs behöver inte kontakta den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen för att utreda tilläggsprestationsskyldigheten. Även borgenärernas arbetsmängd minskar, eftersom borgenärerna inte behöver följa tilläggsprestationsskyldigheten för dessa gäldenärer. Borgenärernas inflyttna medel minskar dock inte, eftersom de gäldenärer som inte ska omfattas av tilläggsprestationsskyldighet är sådana från vilka det inte heller annars kan väntas några tilläggsprestationer.

Bestämmelser om tilläggsprestationsskyldighetens belopp på grundval av ökade inkomster finns i 3 mom. Den gräns efter vilken tilläggsprestationsskyldighet uppkommer för det överskjutande beloppet höjs enligt förslaget till 1 500 euro. På så vis uppmuntaras gäldenärerna till att förvärva inkomster under pågående betalningsprogram och minskar antalet fall där tilläggsprestationsskyldighet uppkommer. Enligt gällande lag är beloppet 831 euro, men gränsen justeras varje år så som anges i lagen om folkpensionsindex. År 2014 är gränsen 970 euro. Eftersom det inte föreslås några ändringar av 7 mom. kommer gränsen att justeras varje år enligt folkpensionsindexet.

Det föreslås att 5 mom. ändras så att en tilläggsprestationsskyldighet som grundar sig på ökade inkomster ska fullgöras inom det följande kalenderåret. Tiden för att fullgöra tilläggsprestationsskyldigheten förlängs således med nio månader från det som gäller enligt gällande lag. Andringen syftar till att minska den arbetsmängd som översyn av tilläggsprestationsskyldigheten medför för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen. Tilläggsprestationsskyldigheten ska kunna ses över utifrån från den slutförda beskattningen för skatteåret, vilket innebär att det

går lättare och snabbare och att inga löneverifikat behöver gås igenom. En gäldenär som så önskar ska dock alltid ha möjlighet att justera och fullgöra sin tilläggsprestationsskyldighet snabbare än inom den tid som anges i momentet.

Tilläggsprestationerna för det år under vilket betalningsprogrammet löper ut ska betalas samtidigt som tilläggsprestationerna för det sista hela kalenderåret. Om betalningsprogrammet löper ut t.ex. vid utgången av maj 2016, ska både tilläggsprestationsskyldigheten på grundval av ökade inkomster 2015 och tilläggsprestationsskyldigheten på grundval av ökade inkomster under perioden januari–maj 2016 fullgöras före utgången av 2016. När tilläggsprestationsskyldigheten bara rör en del av kalenderåret ska beloppet i vilket fall som helst ses över utgående från inkomstverifikaten. För gäldenären är det viktigt att hans eller hennes totala ekonomiska situation kan regleras så snart som möjligt efter det att betalningsprogrammet löpt ut.

38 a §. Fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande. Det föreslås att en ny paragraf som gäller fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande fogas till skuldsaneringslagen. I paragrafen föreskrivs det om möjligheten att med samtycke av en majoritet av borgenärerna fastställa betalningsprogrammet utan att bestämmelserna om behandling av förslaget till betalningsprogram eller bestämmelserna om att göra fordringar tvistiga tillämpas. En förutsättning för att betalningsprogrammet ska kunna fastställas är att alla de mest betydande borgenärerna samtycker till det. Invändningar från borgenärer med små fordringar ska inte prövas i annat fall än när borgenärerna hävdar att förslaget för deras del avviker från lagens bestämmelser om borgenärernas ställning. Syftet med bestämmelsen är att förenkla och försnabba förfarandet och öka villigheten att ingå frivillig skuldförlikning. Förslaget motsvarar bestämmelserna om snabbt fastställande av saneringsprogram i 92 § i lagen om företagssanering, med den skillnaden att det föreslås att passiva borgenärer ska likställas med borgenärer som gett sitt samtycke till att betalningsprogrammet fastställs.

Enligt 1 mom. ska ett förslag till betalningsprogram trots 38 § 1 mom. och 55–57 § kunna fastställas som betalningsprogram, om förutsättningar för skuldsanering

finns och om alla de kända borgenärer vilkas fordringar uppgår till sammanlagt minst 80 procent av borgenärernas sammanräknade fordringsbelopp och varje borgenär vars fordringsbelopp uppgår till minst 5 procent av borgenärernas sammanräknade fordringsbelopp har godkänt förslaget till betalningsprogram eller inte har framfört någon invändning mot det. För att det senare kravet ska uppfyllas får inte en enda av de betydande borgenärerna motsätta sig programförslaget. De relativa andelarna beräknas enligt saldodagen, om skuldsaldot i betalningsprogrammet inte behöver uppdateras för dagen för inledande av skuldsanering.

Avsikten är att antingen domstolen eller utredaren ska höra borgenärerna om förslaget till betalningsprogram i enlighet med normalt förfarande. Om den majoritet som avses i paragrafen inte gör betalningsprogrammet tvistigt, ska domstolen fastställa betalningsprogrammet utan att pröva invändningarna från borgenärerna i minoritet, förutsatt att invändningarna inte hänför sig till sådant som avses i 3 mom. Detta innebär att sådana invändningar från borgenärer i minoritet som gäller t.ex. utgifter som i betalningsmånskalkylen beaktas som gäldenärens utgifter eller andra frågor som hänför sig till betalningsmånen inte ska prövas. De borgenärer som blir i minoritet måste således nöja sig med att en majoritet av borgenärerna godkänner betalningsprogrammet.

Enligt 2 mom. ska till domstolen i samband med programförslaget lämnas en redogörelse för hur och när de borgenärer som inte godkänt förslaget till betalningsprogram har delgivits förslaget och getts tillfälle att yttra sig om det, samt de skriftliga utlåtandena från de borgenärer som motsatt sig förslaget. Samtyckena ska ges in till domstolen i samband med förslaget till betalningsprogram, men ingenting hindrar att en del av samtyckena ges in senare under förfarandets gång. Med stöd av 78 § har även offentlighetsrättsliga fordringsägare rätt att samtycka till fastställande av det betalningsprogram som avses här.

De skriftliga utlåtandena av de borgenärer som motsatt sig förslaget till betalningsprogram kan också handla om huruvida det finns förutsättningar för en skuldsanering. Domstolen prövar alltid invändningar som gäller förutsättningar och hinder för en skuldsanering. I fråga om invändningar mot betalningsprogrammet prövar domstolen utifrån

den information som lämnats in till den huruvida borgenärernas invändningar enligt 3 mom. är sådana att de förhindrar att betalningsprogrammet fastställs.

Även gäldenärens utlåtande om förslaget till betalningsprogram ska lämnas skriftligt till domstolen. Om förslaget till betalningsprogram ingår som bilaga till ansökan, behövs ingen annan utredning. Om förslaget till betalningsprogram däremot har gjorts upp av en utredare, ska gäldenärens ståndpunkt till programförslaget framgå av de handlingar som lämnas in till domstolen.

Till lagen fogas enligt förslaget en ny 52 a §, och i dess 2 mom. anges ett undantag från bestämmelserna om hörande av borgenärerna när en majoritet av borgenärerna skriftligt har samtyckt till att betalningsprogrammet fastställs och gäldenären redan har hört borgenärerna innan ansökan lämnas in till domstolen. Borgenärerna har således redan getts tillfälle att bli hörda om förutsättningarna för skuldsanering och om programförslaget. Borgenärerna ska ha hörts genom det delgivningssätt som anges i 62 a §, vilket innebär att de kan höras per e-post eller post.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om när domstolen inte kan fastställa ett förslag till betalningsprogram trots att en majoritet av borgenärerna gett sitt uttryckliga samtycke till det eller inte har framfört några invändningar mot det. Programförslaget kan inte fastställas, om det i fråga om en borgenär som motsatt sig det avviker från lagens bestämmelser om borgenärernas ställning. Beträffande detta hänvisas det i momentet till 25, 26, 29 och 31 § i lagen. I fråga om en borgenär som motsatt sig att programmet fastställs gäller det att pröva om skuldsaneringsmetoder har använts på tillbörligt sätt för borgenärens fordran och att denna borgenärs ställning är likadan som ställningen för de övriga borgenärer som utanför skuldsaneringen har lika rätt att få betalning på sina fordringar. Om en privat borgenär har yrkat på förlängning av betalningsprogrammets varaktighet, kan betalningsprogrammet inte fastställas förrän domstolen har prövat yrkandet. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att betalningsprogrammet inte kränker rättigheterna för en borgenär med små fordringar som motsatt sig förslaget.

6 kap. **Stadganden om betalningsprogram som fastställts**

41 §. Iakttagande av betalningsprogrammet. Det föreslås att 2 mom. ändras så att gäldenärernas rätt att under betalningsprogrammets tillämpningstid skjuta upp sina betalningar till envar borgenär ska omfatta en längre tid när betalningsprogrammet i fråga om vanliga skulder är i kraft en längre tid än tre år. Med den tid betalningsprogrammet i fråga om vanliga skulder är i kraft avses den period under vilken gäldenären gör betalningar till borgenärer för vanliga skulder. I tiden inräknas således inte den tid under vilken gäldenären betalar utredarens fordran. Om betalningsprogrammet är i kraft tre år, ska gäldenären på samma sätt som för närvarande kunna skjuta upp ett belopp som motsvarar tre månaders betalningsskyldighet. Om betalningsprogrammet är i kraft en längre tid än tre år, ska gäldenären kunna skjuta upp ett belopp som motsvarar högst fem månaders betalningsskyldighet. Syftet med ändringen är att göra det lättare för gäldenärerna att klara av betalningsprogrammet i en situation där gäldenärens betalningsförmåga inte har försämrats så pass väsentligt att det berättigar till att betalningsprogrammet ändras.

Det föreslås att omnämmandet av gäldenärens skyldighet att underrätta borgenärerna om orsaken till uppskovet stryks, eftersom det i praktiken har ansetts vara onödigt att informera borgenärerna om orsaken. Sjukdomskostnader som är större än vanligt eller kostnader på grund av att en nödvändig hushållsapparat gått sönder och en ny måste köpas är exempel på vanliga situationer då gäldenärer skjuter upp betalningen. En borgenär som så önskar har möjlighet att begära att gäldenären ger merinformation om orsakerna till den försämrade betalningsförmågan. Med stöd av skyldigheten att lämna uppgifter enligt 6 § är gäldenären skyldig att informera borgenären om varför gäldenären skjuter upp betalningen, om borgenären frågar efter saken.

I 42 § 1 mom. föreskrivs det om när en borgenär som har realsäkerhetsrätt får utöva sina rättigheter att utnyttja säkerhet i syfte att få betalning, och i 2 mom. föreskrivs det om när en borgenär med anledning av försummelse av en betalning enligt betalningsprogrammet kan begära verkställighet genom utsökning. Om gäldenären utövar sin rätt enligt

41 § 2 mom. att skjuta upp betalningen, är det inte fråga om en försummelse som avses i 42 § 1 och 2 mom. En borgenär kan således inte på grund av användning av s.k. fria månader vidta åtgärder för att få betalning ur säkerheten eller yrka verkställighet enligt utsökningensbalken. Om borgenären trots allt anholder om verkställighet genom utsökning, kan gäldenären motsätta sig detta genom att åberopa sina rättigheter enligt 41 § 2 mom.

En betalning som gäldenären har skjutit upp förfaller till betalning när betalningsprogrammets tillämpningstid löper ut. Om gäldenären då inte förmår betala den, är det önskvärt att gäldenären och borgenärerna kommer överens om betalningstidtabellen för det obetalda beloppet. Om gäldenären låter bli att betala den uppskjutna betalningen, har borgenären enligt 42 § 2 mom. rätt att yrka verkställighet genom utsökning efter det att mer än tre månader har förflutit från det att betalningsprogrammet löpte ut.

7 kap. **Särskilda stadganden för gäldenär som idkar näring**

45 §. Tilläggsförutsättningar för skuldsanering av skulder som hänför sig till privat-hushåll. I 1 mom. föreskrivs om tilläggsförutsättningarna för att en enskild näringsidkare eller yrkesutövare ska kunna beviljas skuldsanering. Tilläggsförutsättningarna tillämpas när näringsverksamheten fortsätter. Om näringsverksamheten avslutas innan skuldsanering söks, tillämpas tilläggsförutsättningarna inte. Gäldenärens möjligheter att få skuldsanering bestäms då endast enligt 3 kap.

I det inledande stycket till 1 mom. föreslås en precisering enligt vilken bestämmelsen handlar om skuldsanering av skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll. Till det inledande stycket fogas en bestämmelse om att det förutsätts att gäldenären har betalningsmån för betalning av vanliga skulder. Det ställs inga krav på betalningsmånens storlek. Det räcker följaktligen med att gäldenären har åtminstone lite betalningsmån kvar. Gäldenären ska således med inkomsterna av näringsverksamheten förmå försörja sig själv och fullgöra sin underhållsskyldighet, efter vilket gäldenären ska ha åtminstone lite pengar kvar för att betala av på skulderna. Syftet med bestämmelsen är att förhindra situationer där näringsidkaren har en negativ betalningsmån, vilket kan leda till att gälde-

nären skuldsätter sig ytterligare och att skuldsaneringen misslyckas. I 45 § och i den nya 45 a § ställs dessutom krav på näringsverksamhetens livsduglighet. På enskilda näringsidkare och yrkesutövare ska inte längre tillämpas vad som i 9 a § föreskrivs om en temporär orsak som hinder för skuldsanering.

I det inledande stycket föreslås för tydlighetens skull också en hänvisning till 46 § 2 mom., som gäller bevarande av förmögenhet och som enligt förslaget inte ska ändras. Enligt det momentet är en enskild näringsidkare eller yrkesutövare inte skyldig att i skuldsaneringen realisera den förmögenhet som har samband med näringsverksamheten till den del förmögenheten är nödvändig för den fortsatta verksamheten och det är ändamålsenligt att fortsätta verksamheten med hänsyn till den inkomst som gäldenären därigenom förvärvat. Via 45 § framgår då att verksamheten ska vara så pass lönsam att det är ändamålsenligt att fortsätta den.

Det villkor som ingår i 46 § 2 mom. bör bedömas genom att realiseringsvärdet på den egendom som används för verksamheten jämförs med dess avkastningsvärde om verksamheten fortsätter. Valet mellan att fortsätta eller att avsluta verksamheten bör träffas utifrån vilket alternativ som innebär ett bättre slutresultat för borgenärerna. Om egendomens avkastningsvärde under den tid betalningsprogrammet är i kraft är större än det sannolika realiseringsvärdet på egendomen, är det ändamålsenligt att fortsätta verksamheten. Om realisering av egendomen däremot leder till ett bättre slutresultat för borgenärerna, finns det vanligen inte förutsättningar för att fortsätta verksamheten.

Bestämmelserna i 1 mom. 1 och 2 punkten gäller situationer där gäldenärens ekonomiska svårigheter hänför sig enbart till gäldenärens privathushåll, och då inriktas även insolvensgranskningen enbart på privathushållet. Det handlar då om en situation där näringsverksamheten är lönsam men inkomsterna från den ändå inte räcker till för att rätta till privathushållets insolvens. I 1 punkten stryks omnämmandet av att den förmögenhet som gäldenären enbart eller i huvudsak använder i näringsverksamheten är obetydlig. Bestämmelsen i 2 punkten ändras inte. Förutsättningarna enligt punkterna är alternativa, vilket innebär att skuldsanering kan beviljas om villkoren enligt någondera punkten är uppfyllda.

Till momentet fogas en ny 3 punkt, som syftar till att förbättra enskilda näringsidkares och yrkesutövares möjligheter att få skuldsanering. I den nya 45 a § anges under vilka förutsättningar skulder som hänför sig till en enskild näringsidkare eller yrkesutövares näringsverksamhet ska kunna saneras genom skuldsanering. Den nya 3 punkten innebär att det blir möjligt att genom skuldsanering sanera skulder som hänför sig till privathushållet i sådana fall då även skulder som hänför sig till näringsverksamheten saneras enligt skuldsaneringslagen.

I 2 mom. anges tilläggsförutsättningarna för att en personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kommanditbolag ska kunna beviljas skuldsanering. I momentet nämns uttryckligen att det gäller skuldsanering av skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll. Tilläggsförutsättningarna ändras inte.

Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., som gäller skulder som hänför sig till gäldenärens tidigare näringsverksamhet. Enligt momentet ska skulder som hänför sig till gäldenärens tidigare näringsverksamhet betraktas som skulder som hänför sig till privathushållet, om näringsverksamheten har avslutats och gäldenärens skuldansvar har utretts. Den situation som avses i momentet avviker från de situationer som avses i 1 och 2 mom. på så vis att det inte handlar om pågående utan om redan avslutad näringsverksamhet.

Syftet med bestämmelsen är att skapa större klarhet i gränsdragningen för när och under vilka förutsättningar skulder som hänför sig till tidigare näringsverksamhet kan saneras genom skuldsanering. Gränsdragningen är av betydelse också när näringsverksamhet har inletts på nytt inom samma bransch. Bestämmelsen anger således när näringsverksamheten inte längre innebär att samma verksamhet fortsätter. Om den tidigare näringsverksamheten uppfyller villkoren, ska inte tilläggsförutsättningarna enligt 7 kap. tillämpas i fråga om den. Skulder som hänför sig till den tidigare näringsverksamheten får då samma status som skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll. Näringsverksamhet som bedrivs som bäst ska däremot alltid uppfylla villkoren enligt 7 kap.

En gäldenär kan tidigare ha utövat en redan avslutad näringsverksamhet som enskild näringsidkare eller yrkesutövare, som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag el-

ler ett kommanditbolag eller som delägare inom ett aktiebolags ledning. Bestämmelsen tillämpas likaså oberoende av i vilken bolagsform gäldenären bedriver den nya företagsverksamheten. En gäldenär som t.ex. bedriver näringsverksamhet som ansvarig bolagsman i ett personbolag kan beviljas skuldsanering, om gäldenärens tidigare näringsverksamhet har avslutats och gäldenärens skuldansvar har utretts, och bolaget uppfyller villkoren enligt 2 mom.

Bestämmelsen har inte någon motsvarande betydelse i en situation där gäldenären tidigare har bedrivit näringsverksamhet som enskild näringsidkare, avslutat verksamheten och inlett samma verksamhet på nytt som enskild näringsidkare eller yrkesutövare. Detta beror på att det enligt den föreslagna 45 a § under vissa förutsättningar ska vara möjligt att genom skuldsanering sanera skulder som hänför sig till en enskild näringsidkares eller yrkesutövares näringsverksamhet. Ett operativt bolags skulder ska däremot inte heller i fortsättningen kunna saneras genom skuldsanering.

Med att näringsverksamheten avslutats avses att företagets verksamhet faktiskt har lagts ner helt och hållet. Gäldenären ska lägga fram tillräckliga bevis på att företagets produktionsmässiga och ekonomiska verksamhet helt har upphört. Att ett företags verksamhet har avslutats framgår ofta också av att företaget har avförts ur ett register, t.ex. ur handelsregistret, förskottsuppbördsregistret, arbetsgivarregistret och registret över mervärdesskattskyldiga. Avregistrering är dock inte en förutsättning för att verksamheten ska betraktas som avslutad, eftersom det väsentliga är att verksamheten faktiskt har lagts ner helt och hållet.

Dessutom ska det förutsättas att det skuldbelopp som gäldenären blir ansvarig för har utretts, vilket vanligen förutsätter att bolagets egendom realiserats. Det sätt på vilket egendomen realiserats har ingen betydelse för tillämpningen av bestämmelsen. Bolagets egendom kan ha sålts som betalning på skulderna t.ex. genom en frivillig affär, på exekutiv auktion eller vid konkursförfarande. Om bolagets verksamhet avslutas med ett fullständigt konkursförfarande, klarnar gäldenärens personliga ansvar senast när slutredovisningen har godkänts.

Det är inte meningen att den föreslagna bestämmelsen ska ändra på den rättspraxis som

framgår av högsta domstolens avgöranden HD 2000:80 och HD 2003:56.

45 a §. Tilläggsförutsättningar för skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Paragrafen är ny. Enligt gällande lag omfattas inte skulder som hänför sig till näringsverksamhet av skuldsanering. Skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll kan således saneras vid skuldsanering, men en enskild näringsidkares eller yrkesutövares totala ekonomiska situation kan inte rättas till. På de grunder som nämns i allmänna motiveringen föreslås det att under vissa förutsättningar ska förutom skulder som hänför sig till en enskild näringsidkares eller yrkesutövares privathushåll också hans eller hennes skulder som hänför sig till näringsverksamhet kunna omfattas av skuldsanering.

Den föreslagna 45 a § handlar om tilläggsförutsättningar för skuldsanering, vilket innebär att även bestämmelserna om förutsättningar och allmänna hinder för skuldsanering ska tillämpas. När en enskild näringsidkares eller yrkesutövares skulder som hänför sig till privathushållet och till näringsverksamheten saneras genom skuldsanering, ska insolvenskriteriet uppfyllas i fråga om såväl gäldenärens privathushåll som gäldenärens näringsverksamhet.

I 1 mom. anges tilläggsförutsättningarna för att skulder som hänför sig till en enskild näringsidkares eller yrkesutövares näringsverksamhet ska kunna saneras genom skuldsanering. För det första förutsätts det att gäldenärens skulder som hänför sig till privathushållet omfattas av skuldsanering. Det innebär att även villkoren enligt 45 § ska vara uppfyllda för att skulder som hänför sig till näringsverksamheten ska kunna saneras. I praktiken handlar det om en situation som avses i 45 § 1 mom. 3 punkten, eftersom villkoret med avseende på insolvens inte uppfylls i fråga om näringsverksamheten i de fall som avses i 1 och 2 punkten. Skulder som hänför sig utslutande till näringsverksamhet ska inte kunna omfattas av skuldsanering.

För det andra förutsätts det att gäldenärens näringsverksamhet är förhållandevis småskalig och att dess sanering inte förutsätter arrangemang som gäller företagsverksamhet. Avsikten är att möjliggöra skuldsanering i synnerhet för de näringsidkare och yrkesutövare vilkas näringsverksamhet inte i väsentlig grad avviker från löntagares verksamhet.

Det är nödvändigt att uppställa ett villkor i fråga om näringsverksamhetens omfattning, eftersom skuldsanering är avsedd för att rätta till fysiska personers ekonomiska situation och inte till sina grundläggande principer lämpar sig för att reglera omfattande näringsverksamhet. Exempelvis borgenärernas ställning avviker betydligt från varandra vid skuldsanering och vid företagssanering.

När det prövas om det är fråga om förhållandevis småskalig näringsverksamhet gäller det att beakta i synnerhet företagets omsättning och balansräkning samt om näringsidkaren har andra anställda. För att verksamheten ska kunna betraktas som förhållandevis småskalig måste näringsidkarens egen arbetsinstans vara av avgörande betydelse. Verksamhet som grundar sig på att näringsidkaren eller yrkesutövaren "gör det själv" är vanligen småskalig. Utomstående arbetskraft innebär dock inte som enda faktor att verksamheten inte kan betraktas som förhållandevis småskalig. Exempelvis anlitande av deltidsanställda, säsongmedhjälpare eller biträdande personal utesluter inte verksamheten ur tillämpningsområdet för bestämmelsen, om näringsidkarens egen arbetsinstans trots allt på lång sikt är avgörande för lönsamheten. Om näringsidkaren däremot fortlöpande anlitar utomstående arbetskraft och hans eller hennes egen arbetsinsats inte har någon stor betydelse för lönsamheten, handlar det vanligen om mera omfattande verksamhet än vad som avses i bestämmelsen.

Det föreslås inte någon viss gräns i euro för näringsverksamhetens omsättning, utan domstolen får besluta från fall till fall om näringsverksamheten ska betraktas som förhållandevis småskalig. Företagarens bransch inverkar i betydande grad på omsättningens storlek. Om det är fråga om verksamhet där man köper och säljer varor, kan omsättningen vara till och med mycket stor men kan verksamheten ändå uppfylla kriterierna för förhållandevis småskalig näringsverksamhet, om näringsidkarens egen arbetsinsats är avgörande för verksamheten på lång sikt.

Om skuldsaneringsåtgärderna inte är tillräckliga utan det krävs att gäldenären åläggs att vidta sådana arrangemang för att sanera företagsverksamheten eller trygga förutsättningarna för den som är typiska för ett företagssaneringsprogram, ska gäldenären söka sig till ett förfarande enligt lagen om företagssanering. I den lagen finns bestämmelser

för situationer där företagsverksamheten behöver regleras, och det är inte ändamålsenligt att saneringsbestämmelserna tas in i skuldsaneringslagen. Det finns naturligtvis ingenting som hindrar en gäldenär som bedriver näringsverksamhet från att på frivillig basis genomföra arrangemang som hänför sig till näringsverksamheten. Om villkoren för både skuldsanering och företagssanering är uppfyllda, kan gäldenären välja vilket förfarande han eller hon söker sig till.

För det tredje förutsätts det att gäldenären med inkomster som uppkommer i näringsverksamheten förmår betala sådana skulder som hänför sig till verksamheten och som uppkommer efter att förfarandet inletts, allt eftersom skulderna förfaller till betalning. Om näringsverksamheten är eller sannolikt blir förlustbringande, ska skuldsanering inte kunna beviljas. Förlustbringande verksamhet leder till ytterligare skuldsättning, vilket äventyrar en framgångsrik skuldsanering. Det förutsätts därför att inkomsterna av verksamheten ska räcka till åtminstone för betalning av alla utgifter för näringsverksamheten. Av 45 § följer dessutom att gäldenären ska ha så stora inkomster av näringsverksamheten att han eller hon förmår försörja sig själv och fullgöra sin underhållsskyldighet, och att han eller hon efter det har åtminstone lite betalningsmån för betalning av de vanliga skulderna. För att skuldsanering ska beviljas förutsätts det att gäldenären kan lägga fram en tillförlitlig bedömning av näringsverksamhetens lönsamhet.

En enskild näringsidkare eller yrkesutövare kan ansöka om skuldsanering när han eller hon blivit insolvent på grund av t.ex. sjukdom eller någon annan förändring i de personliga förhållandena eller en svacka i näringsverksamhetens lönsamhet, men näringsverksamheten igen har börjat gå så bra att gäldenären kan försörja sig själv och sin familj på den och klarar av att i tid betala sina "nya" skulder som förfaller till betalning förutsatt att de "gamla" skulderna saneras. En näringsidkare eller yrkesutövare ska inte kunna beviljas skuldsanering i en situation där näringsverksamheten inte kommer att vara lönsam ens efter det att skulderna sanerats. Skulder som hänför sig till näringsverksamheten ska inte heller kunna saneras genom skuldsanering i en situation där gäldenärens näringsverksamhet redan är så lönsam att gäldenären inte kan betraktas som insol-

vent. Skuldsanering av skulder som hänför sig till privathushållet kan då vara en möjlighet i de situationer som avses i 45 § 1 mom. 1 och 2 punkten, om inkomsterna av den lönsamma näringsverksamheten inte räcker till för att avhjälpa privathushållets insolvens. Skuldsanering av skulder som hänför sig till en solvent näringsidkares näringsverksamhet skulle snedvrída konkurrensen och ge den företagare som beviljats skuldsanering en ojust fördel. Däremot är det ändamålsenligt för både borgenärerna och konkurrensen inom branschen att företagare som fått företagsverksamheten att bli livsduglig på nytt efter en ”svacka” lyckas fortsätta med sin verksamhet med hjälp av skuldsanering.

Bestämmelser om de utredningar om näringsverksamheten som näringsidkaren ska foga till sin ansökan finns i 3 § i förordningen om skuldsanering för privatpersoner (58/1993). Till förordningen fogas enligt förslaget bestämmelser om de utredningar som en gäldenär ska foga till sin ansökan när ansökan gäller situationer som avses i 45 § 1 mom. 3 punkten och i 45 a §. Det handlar då om en situation där en enskild näringsidkare eller yrkesutövare ansöker om skuldsanering inte bara för privata skulder utan också för skulder som hänför sig till näringsverksamheten.

För det fjärde förutsätts det enligt förslaget att den fortsatta verksamheten inte orsakar en större skuldsättning än sådant upptagande av kredit som avses i 46 § 1 mom. Syftet är att säkerställa att näringsverksamheten inte medför ytterligare skuldsättning och på så vis äventyrar skuldsaneringen. Det föreslås att bestämmelserna om upptagande av kredit i 46 § 1 mom. ändras så som beskrivs längre fram.

Bestämmelsen förbättrar enskilda näringsidkares och yrkesutövares möjligheter att få skuldsanering också i en situation där näringsverksamheten har avslutats och inletts på nytt inom samma bransch. Om verksamheten betraktas som en fortsättning av samma verksamhet, kan skulder från den tidigare näringsverksamheten omfattas av skuldsanering under de förutsättningar som anges i 45 a §. Förutsättningarna avviker således inte från en situation där samma verksamhet fortsätter utan avbrott.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om när skuldsanering kan omfatta skulder som hänför sig till gäldenärens näringsverksamhet

som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kommanditbolag. Det handlar om ett mycket begränsat undantag. Huvudregeln ska alltså vara att ansvariga bolagsmäns skulder som hänför sig till näringsverksamhet inte kan omfattas av skuldsanering. Undantaget ska gälla situationer där ett förfarande som avses i lagen om företagsanering är anhängigt för bolaget och det är fråga om bolagsmannens, inte bolagets, skuld, vilket innebär att företagsaneringens konsekvenser inte omfattar bolagsmannen.

Syftet med förslaget är att säkerställa att det inte blir ett glapp mellan skuldsaneringslagen och lagen om företagsanering, dvs. att det inte uppkommer situationer där skulden inte kan saneras enligt någondera lagen. Högsta domstolen har ansett (HD 2005:110) att ett arrangemang enligt saneringsprogrammet som gäller bolagets betalningsskyldighet med avseende på skatt inte påverkar bolagsmannens betalningsskyldighet när det är fråga om bolagsmannens skatt. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att skulden i situationer av detta slag kan saneras genom skuldsanering.

I 3 mom. konstateras för tydlighetens skull att ett bolags skulder inte kan saneras enligt skuldsaneringslagen. En motsvarande bestämmelse finns i 46 § 1 mom. i gällande lag. Det föreslås att det momentet ändras.

45 b §. Särskilt hinder för skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Det föreslås en ny hindersgrund som ska tillämpas endast när en gäldenär ansöker om skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Enligt paragrafen ska skulder som hänför sig till näringsverksamhet inte kunna saneras genom skuldsanering, om det finns grundad anledning att anta att det huvudsakliga syftet med ansökan är att förhindra borgenärernas indrivningsåtgärder eller att på något annat sätt kränka borgenärens rättigheter. Bestämmelsen motsvarar 7 § 1 mom. 4 punkten i lagen om företagsanering.

Syftet med bestämmelsen är att motverka missbruk av skuldsanering. Det är normalt och godtagbart att genom en ansökan om skuldsanering försöka åstadkomma ett betalnings- och indrivningsförbud, om gäldenären har som mål att fortsätta med näringsverksamheten och rätta till den ekonomiska situationen genom skuldsaneringsåtgärder. Gäldenärens tidigare beteende kan ligga till

grund för att bestämmelsen tillämpas. Om gäldenären t.ex. har överfört en del av sin egendom utom räckhåll för borgenärerna eller annars handlat på ett för borgenärerna skadligt sätt, kan det primära syftet med ansökan eventuellt vara att förhindra att borgenärerna vidtar indrivningsåtgärder. Likaså gäller att om gäldenären tidigare har fått avslag på ansökningar om skuldsanering eller företagssanering och en borgenärs ansökan om försättande av gäldenären i konkurs samtidigt är anhängig, är syftet med ansökan sannolikt att fördröja konkursförfarandet. Genom att foga bestämmelsen till lagen försöker man förhindra situationer där en gäldenär genom upprepade ansökningar försöker förhindra att han eller hon försätts i konkurs.

46 §. Upptagande av kredit i näringsverksamhet och bevarande av förmögenhet. Det föreslås att *1 punkten i 1 mom.* stryks, vilket innebär att endast *2 punkten*, som gäller upptagande av kredit, blir kvar i momentet. Orsaken är att det enligt den föreslagna 45 a § ska bli möjligt att i enlighet med skuldsaneringslagen under vissa förutsättningar sanera skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Bestämmelsen om att bolagets skulder inte kan saneras enligt skuldsaneringslagen flyttas enligt förslaget till 45 a § 3 mom.

Till *1 mom.* fogas en andra mening som innebär att det blir möjligt att uppta en kredit till ett större belopp än vanligt, om det är ändamålsenligt med hänsyn till den inkomst som gäldenären kommer att förvärva under den tid betalningsprogrammet är i kraft. Den inkomst som gäldenären förvärvaragnar borgenärerna, eftersom gäldenären ska använda alla de inkomster som han eller hon inte behöver för sina nödvändiga levnads-kostnader och utgifter på grund av underhållsskyldighet till att betala av på sina skulder. Upptagandet av kredit bör således bedömas också utifrån om det är berättigat med tanke på borgenärerna.

Bestämmelsen syftar till att möjliggöra framför allt sådana behövliga investeringar, såsom nya maskiner, som är nödvändiga också under pågående betalningsprogram. Om det är fråga om en investering som om den inte görs innebär att verksamheten upphör helt och hållet, är det också med tanke på borgenärerna motiverat att gäldenären upptar kredit och kan fortsätta med sin näringsverksamhet. Avsikten med bestämmelsen är där- emot inte att gäldenären ska göra sådana be-

tydande investeringar under pågående betalningsprogram som just då inte är nödvändiga.

8 kap. Förfarandet vid domstol

49 §. Behandlingsordningen och behörig domstol. Till *3 mom.* fogas en hänvisning till 45 a § 2 mom., enligt vilket skulder som hänför sig till näringsverksamheten för en gäldenär som är personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kommanditbolag kan omfattas av skuldsanering i vissa mycket begränsade fall där ett sådant förfarande som avses i lagen om företagssanering är anhängigt för bolagets vidkommande. I dessa mycket sällsynta fall är det motiverat att också den domstol där saneringsförfarandet är anhängigt kan besluta om skuldsanering.

49 a §. Behörig domstol i ett ärende som gäller försättande i konkurs. Till lagen fogas en ny bestämmelse om den behöriga domstolen för sådana situationer där ansökningar som gäller skuldsanering och konkurs samtidigt är anhängiga. Bestämmelsen motsvarar 67 a § i lagen om företagssanering.

Konkursansökan och ansökan om skuldsanering behandlas i regel av samma domstol. I undantagsfall, men t.ex. i samband med att gäldenären flyttar, är det möjligt att ansökningarna är anhängiga vid olika domstolar. I sådana sällsynta situationer ska gäldenären själv meddela den domstol som behandlar skuldsaneringsärendet att en konkursansökan är anhängig vid en annan domstol. På basis av gäldenärens meddelande informerar den domstol som behandlar skuldsaneringsärendet den domstol där konkursansökan är anhängig. Om gäldenären meddelade den domstol som behandlar konkursansökan att en ansökan om skuldsanering behandlas vid en annan domstol, skulle den domstol som behandlar konkursansökan bli tvungen att utreda om gäldenärens meddelande är korrekt och vid behov hänskjuta behandlingen av konkursärendet till den domstol som behandlar ansökan om skuldsanering.

50 §. Ansökan om skuldsanering. Det föreslås att bestämmelsen i *3 mom.* blir 20 § 3 mom. Till 20 § fogas enligt förslaget heltäckande bestämmelser om skuldsanerings- förhållande till konkurs, vilket även *3 mom.* handlar om.

52 §. Hörande av borgenärerna om ansökan. Till paragrafen fogas ett nytt *3 mom.* en-

ligt vilket domstolen kan avslå ansökan utan att höra borgenärerna, om det är uppenbart att syftet med ansökan är att fördröja försättandet av gäldenären i konkurs. Bestämmelsen kan bli tillämplig endast undantagsvis. En sådan situation kan uppkomma när det handlar om upprepade ansökningar från en gäldenär. Om en tidigare ansökan från gäldenären nyligen har avslagits och en borgenärs ansökan om försättande av gäldenären i konkurs samtidigt är anhängig, kan det vara fråga om en ansökan som gjorts för att fördröja försättandet i konkurs.

Enligt propositionen ska skulder som hänför sig till näringsverksamhet kunna saneras genom skuldsanering under vissa förutsättningar. Det är därför tänkbart att sådana situationer där en ansökan om skuldsanering och en ansökan om försättande av gäldenären i konkurs är anhängiga samtidigt kommer att öka. Bestämmelsen syftar till att förhindra missbruk av möjligheten att få skuldsanering.

52 a §. Hörande av borgenärerna om ansökan och förslag till betalningsprogram. Till lagen fogas en ny paragraf som ska tillämpas när ett förslag till betalningsprogram lämnas in till domstolen i samband med ansökan om skuldsanering. Det är då ändamålsenligt att domstolen hör borgenärerna om både ansökan och programförslaget innan skuldsanering inleds. I allmänhet följs detta förfarande utgående från gällande lag. Domstolarna har dock olika praxis när det gäller frågan om att höra borgenärerna om förslaget till betalningsprogram på nytt efter beslutet om inledande av skuldsanering. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att borgenärerna i regel ska höras endast en gång och inte ges något nytt tillfälle att precisera skuldbeloppet. För närvarande har domstolarna också olika slags praxis i fråga om förordnande av utredare.

Enligt *1 mom.* 1 punkten ska domstolen delge borgenärerna ansökan. Enligt 2 punkten ska domstolen sätta ut en dag då borgenärerna senast ska tillställa domstolen ett skriftligt utlåtande om gäldenärens ansökan och om förslaget till betalningsprogram samt eventuella invändningar mot de skulder som ingår i förslaget, vid äventyr att utlåtandena och invändningarna annars kan lämnas obeaktade. Enligt 3 punkten ska en privat borgenär ges en utredning om möjligheten att enligt 31 a § yrka förlängning av betalningsprogrammets varaktighet. Motsvarande skyl-

digheter ingår i 54 §, där det föreskrivs om domstolens uppgifter efter det att domstolen har beslutat om att skuldsanering ska inledas. För ett smidigt förfarande är det ändamålsenligt att hörandet sker på en gång innan skuldsaneringen inleds.

I *2 mom.* anges när borgenärerna inte alls behöver höras om ansökan eller förslaget till betalningsprogram. Till lagen fogas en ny 38 a §, där det föreskrivs om fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande med samtycke av en majoritet av borgenärerna. Om skriftliga samtycken till fastställandet av betalningsprogrammet från en majoritet av borgenärerna samt yttranden från de borgenärer som motsätter sig programmet tillställs domstolen i samband med förslaget till betalningsprogram och om gäldenären redan har hört alla borgenärer, ska domstolen när de villkor som nämns i paragrafen är uppfyllda, utifrån majoritetens samtycke fastställa betalningsprogrammet utan att borgenärerna höras vidare. Domstolen ska dock höra de borgenärer som gäldenären av någon anledning inte har hört eller som inte har hörts på ett sätt som är förenligt med lagen.

Med borgenärer jämställs i *3 mom.* borgensmän, de som ställt säkerhet och medgäldenärer. Bestämmelsen är förtydligande. Redan av definitionen av skuld som omfattas av skuldsaneringen följer att borgensmännen, de som ställt säkerhet och medgäldenärerna är i borgenärsställning också när betalningsskyldigheten inte är aktuell för dem och när de inte uttryckligen har jämställts i lagen. Eftersom uttryckliga bestämmelser om jämställande finns i 52 § 2 mom. och 54 § 4 mom., vilka gäller hörande, är det för enhetlighetens skull motiverat med en motsvarande bestämmelse i den nya 52 a §.

54 §. Beslut om inledande av skuldsanering. Till det inledande stycket i 2 mom. fogas enligt förslaget en hänvisning till det nya 5 mom., där det föreskrivs om ett undantag från 2 mom.

Till *4 mom.* fogas en hänvisning till den nya 52 a §. Eftersom borgenärerna, borgensmännen, de som ställt säkerhet och medgäldenärerna med stöd av 52 a § hörts redan tidigare under förfarandet, behöver de inte höras på nytt.

Till paragrafen fogas ett nytt *5 mom.*, där det föreskrivs om ett undantag från 2 mom. Domstolen ska i regel inte tillämpa 2 mom., om det till ansökan har fogats ett förslag till

betalningsprogram och beslut om inledande av skuldsanering har fattats senast fyra månader efter den saldodag som använts i programförslaget. Borgenärerna ska således inte ges tillfälle att precisera beloppet av den skuld som omfattas av skuldsaneringen och borgenärerna ska inte kunna kräva att räntan på en fordran beräknas enligt saldot för den dag då skuldsaneringen inleds. En ändring som gäller räntan föreslås också i 31 § 3 mom., som gäller efterställda fordringar. Om skuldsaneringen inleds mer än fyra månader efter den saldodag som använts i förslaget till betalningsprogram, ska 54 § tillämpas på samma sätt som för närvarande. Borgenärerna har således möjlighet att begära saldoupdatering för den dag skuldsaneringen inleds.

I de situationer som avses i momentet har domstolen med stöd av den nya 52 a § hört borgenärerna om både ansökan och förslaget till betalningsprogram. Om ingen av borgenärerna har motsatt sig ansökan eller förslaget till betalningsprogram, kan domstolen samtidigt besluta om inledande av skuldsanering och fastställa betalningsprogrammet. Om en borgenär har framfört en invändning som gäller t.ex. en hindersgrund, ska domstolen pröva invändningen och avgöra om det finns eller inte finns ett hinder för skuldsaneringen. Om inget hinder finns, kan domstolen samtidigt besluta om inledande av skuldsanering och fastställa betalningsprogrammet.

Det händer ofta att borgenärerna godkänner ansökan om skuldsanering men gör förslaget till betalningsprogram tvistigt med anledning av någon faktor som ingår i det. Tvistigheterna gäller ofta betalningar som avviker från normala levnadskostnader och som i betalningsmånskalkylen har beaktats som utgifter för gäldenären. Det kan handla om t.ex. extra läkemedelsutgifter och arbetsresekostnader som avviker från det normala. Om domstolen avslår borgenärens anhållan om att göra förslaget tvistigt, ska betalningsprogrammet fastställas. Om domstolen däremot anser att anhållan är befogad ska den återsända ärendet till gäldenären, som vanligen biträds av en ekonomi- och skuldrådgivare, för uppgörande av ett nytt förslag till betalningsprogram.

Om borgenär saknas i förslaget till betalningsprogram, om det har kommit in betalningar på någon skuld efter saldodagen, om en borgenär har bytts ut eller om förslaget

innehåller andra bristfälligheter som åberopats i saken, kan programförslaget inte med stöd av 38 § fastställas som sådant. Det är ändamålsenligt att domstolen ger gäldenären tillfälle att före en utsatt dag göra upp ett nytt förslag. Det är vanligen enkelt att göra ändringarna, och den som gjort upp förslaget kan förhållandevis snabbt ge in ett nytt förslag till betalningsprogram. Endast i oklara och tvistiga fall ska domstolen kunna förordna en utredare i enlighet med 64 §. När man har tvingats göra upp flera förslag till betalningsprogram, ska borgenärerna i samband med delgivningen av det nya programförslaget informeras om till vilka delar programmet har ändrats.

62 a §. Meddelanden och delgivningssätt. Det föreslås att 1 mom. ändras till den del det är fråga om meddelanden om att betalningsprogrammet förfallit. Enligt gällande lag ska gäldenären, utskökningsmyndigheten på gäldenärens hemort samt borgenärerna i den mån domstolen anser det behövt meddelas om att betalningsprogrammet har förfallit. Bestämmelsen har i praktiken lett till att borgenärerna ofta inte har meddelats om att skuldsaneringen förfallit, och de har då följaktligen inte känt till detta. En borgenär kan då hos tingsrätten ha väckt en ny anhållan om att skuldsaneringen ska förfalla även om skuldsaneringen redan förfallit på anhållan av en annan borgenär. Detta medför onödigt arbete för både borgenärerna och domstolarna. Inte heller utskökningsmyndigheten har alltid känt till att skuldsaneringen förfallit. På dessa grunder föreslås det i propositionen att gäldenären, utskökningsmyndigheten och borgenärerna alltid ska meddelas om att betalningsprogrammet har förfallit. Av de skuldsaneringsärenden som behandlades vid tingsrätterna under 2012 gällde bara 45 förfallande.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att de meddelanden och delgivningar som avses i lagen i regel ska framföras till den e-postadress som gäldenären uppgett. Mottagaren av delgivningar kan dock meddela att han eller hon vill att delgivningarna och meddelandena postas. Eftersom det i framtiden kan finnas mer avancerade elektroniska dataöverföringsmetoder, begränsas inte ordalydelsen i bestämmelsen till att gälla användning av e-post. Delgivningarna ska också kunna framföras med hjälp av andra elektroniska dataöverföringsmetoder.

Upprättandet av ansökan om skuldsanering ska föregås av en skuldutredning, som regleras genom den nya 11 b §. Gälldenären ska uppmana borgenären att meddela vissa uppgifter som behövs för ansökan om skuldsanering, inbegripet den e-postadress eller postadress som används som processadress under hela förfarandet. Delgivningarna ska i regel framföras till e-postadressen, men borgenären kan meddela att han eller hon helst vill ha dem till en postadress, och då används postadressen som processadress. Om processadressen ändras, ska borgenären informera gälldenären eller, efter det att ansökan om skuldsanering blivit anhängig, domstolen om detta.

De viktigaste handlingar som ska sändas till borgenärerna är ansökan om skuldsanering och förslaget till betalningsprogram. Dessa är offentliga handlingar. Till borgenärerna sänds dessutom ofta gälldenärens skuldsättningshistoria, som kan innehålla sekretessbelagda uppgifter. När sekretessbelagt material sänds per e-post ska avsändaren fästa uppmärksamhet vid informationssäkerheten. Sekretessbelagda uppgifter ska skyddas och behandlas omsorgsfullt. På behandling av hemliga uppgifter tillämpas statsrådets förordning om informationssäkerheten inom statsförvaltningen (681/2010), som innehåller närmare bestämmelser om informationssäkerhetsnivåer. Förordningen ska tillämpas både när domstolen framför delgivningarna och när utredaren har fått i uppdrag att sköta delgivningen. Förordningen tillämpas på utredarna med stöd av 6 §, enligt vilken bestämmelserna om de förpliktelser som gäller databehandlingen tillämpas även i sådana fall då databehandlingsuppgiften sköts på uppdrag av myndigheten.

Sådana sekretessbelagda handlingar som vanligen hör samman med behandlingen av skuldsaneringsärenden kan anses höra till skyddsnivå IV enligt 9 § 1 mom. 4 punkten i förordningen. Inom justitieministeriets förvaltningsområde har man inte infört någon skyddsnivåklassificering enligt förordningen, men på de aktuella sekretessbelagda handlingarna tillämpas hanteringsbestämmelserna för den lägsta skyddsnivån IV. För att sekretessbelagda handlingar ska kunna delges per e-post förutsätts det att de krypteras eller skyddas på något annat sätt. På samma sätt som alla myndigheter inom justitieministeriets förvaltningsområde har också domstolar-

na möjlighet att sända e-post via en skyddad förbindelse. I praktiken är det enkelt och lätt att använda den skyddade förbindelsen och öppna meddelanden i den.

Aven utredarna ska iakttä den informationssäkerhetsnivå som förutsätts i förordningen när de framför delgivningarna som innehåller sekretessbelagda uppgifter. Som kryptering utanför justitieministeriets förvaltningsområde räcker det i praktiken med att handlingarna komprimeras och skyddas med ett lösenord. Lösenordet ska skickas separat som ett textmeddelande, postas eller meddelas per telefon för att man ska kunna försäkra sig om informationssäkerheten i samband med försändelsen och om att handlingarna kommer fram till rätt person. Handlingarna kan komprimeras med hjälp av gratisprogram som kan laddas ned från internet, t.ex. 7—ZIP. Med programleverantörernas programvara kan den berörda personen packa upp en komprimerad fil som skyddats med ett lösenord. För att packa upp paketen krävs det inte några separata installerade program eller mera omfattande åtkomsträttigheter.

När delgivningen sköts av en utredare kan det vara praktiskt att gå till väga så att endast offentliga handlingar sänds till borgenärerna per e-post. En borgenär som så önskar kan begära att få se även de övriga handlingarna, som utredaren då sänder separat per post eller per e-post med iakttagande av den informationssäkerhetsnivå som beskrivs ovan.

Enligt gällande lag är det möjligt att framföra delgivningarna till en e-postadress, men i praktiken postas de. Eftersom antalet borgenärer ökar medför postdelgivningarna betydande mängder kopierings- och postningsarbete och på grund av det kostnader för domstolarna. Den föreslagna bestämmelsen är inte problematisk för borgenärerna, eftersom den inte tvingar borgenärerna att använda e-post. Delgivningarna postas till de borgenärer som meddelat en postadress som processadress. Det föreslagna förfarandet medför kostnadsinbesparingar och försnabbar behandlingen av skuldsaneringsärenden.

63 §. Ändringssökande. Det föreslås att 2 mom. kompletteras med en bestämmelse som gäller situationer där skuldsanering inleds genom beslut av fullföljdsdomstolen. Om en ansökan om att försätta gälldenären i konkurs då är anhängig, förfaller ansökan när betalningsprogrammet har fastställts. Be-

stämelsen motsvarar 96 § 2 mom. i lagen om företagssanering.

9 kap. **Stadganden om utredaren**

64 §. Förordnande av utredare. Det föreslås att till 1 mom. fogas preciserande bestämmelser om när en utredare kan förordnas i skuldsaneringen i de fall där gäldenärens ansökan åtföljs av ett förslag till betalningsprogram. Utredarens viktigaste uppgift är i allmänhet att göra upp ett förslag till betalningsprogram. När ett programförslag redan har fogats till ansökan, behövs det vanligen inte någon utredare. En utredare ska dock kunna förordnas när det behövs på grund av att saken är tvistig eller oklar. En sådan situation kan uppkomma t.ex. när en utredare behövs för att utreda en oklar omständighet på grund av att förslaget till betalningsprogram har gjorts tvistigt.

När ett förslag till betalningsprogram har fogats till gäldenärens ansökan, ska domstolen med stöd av den föreslagna 52 a § alltid höra borgenärerna. Delgivningar ska i regel framföras till borgenärernas e-postadresser, vilket innebär att det går förhållandevis snabbt och enkelt att höra dem. En utredare ska inte kunna förordnas i syfte att överföra delgivningsuppdraget från domstolen till utredaren.

Det att borgenär saknas i förslaget till betalningsprogram, att det har kommit in betalningar på någon skuld efter saldodagen, att en borgenär har bytts ut eller att förslaget innehåller andra bristfälligheter innebär ännu inte att saken är tvistig eller oklar. Om en sådan omständighet har åberopats i ärendet, kan domstolen inte fastställa programförslaget som sådant. Det behövs inte någon utredare för att en bristfällighet ska kunna avhjälpas, utan det ändamålsenliga är att domstolen i enlighet med 58 § ger gäldenären möjlighet att göra upp ett nytt förslag före ett utsatt datum. Det är vanligen enkelt att göra ändringarna, och den som gjort upp förslaget, i allmänhet en ekonomi- och skuldrådgivare, kan förhållandevis snabbt ge in ett nytt förslag till betalningsprogram. Om det inte bara handlar om att avhjälpas en bristfällighet, utan saken är tvistig och annars oklar, ska domstolen däremot kunna förordna en utredare.

66 §. Utredarens uppgifter. Till 4 mom. fogas en bestämmelse om skyldighet för utredaren att meddela borgenärer om utredaren

får kännedom om en grund för återvinning. I 60 § anges när en rättshandling kan återgå vid skuldsanering. Bestämmelsen om utredarens skyldighet att meddela behövs eftersom det föreslås att enskilda näringsidkares och yrkesutövares möjlighet att beviljas skuldsanering ska utvidgas. Det föreslås dock inte att utredarens uppgifter ska utvidgas så att utredaren själv skulle kunna föra talan om återvinning. Det räcker med att utredaren informerar borgenärerna om grunden för återvinning, och då kan borgenärerna väcka talan om återgång av en rättshandling.

70 §. Utredarens arvode och kostnadsättning. Paragrafens 1 mom. är mycket långt och det föreslås att momentet delas upp på flera moment, varvid det nuvarande 2 mom. blir 7 mom. I paragrafen föreslås tre ändringar som gäller innehållet. Om en utredare av särskilda skäl har förordnats för fastställande av tilläggsprestationer, bestäms det belopp av utredarens fordran som gäldenären ska betala på basis av den tidigare betalningsmån som räknats ut för gäldenären. Enligt gällande lag ska gäldenären av utredarens fordran betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst fyra månader efter att tilläggsprestationerna har fastställts. För att en tilläggsprestationskalkyl ska kunna göras förutsätts det inte att gäldenärens betalningsmån räknas ut. Det innebär onödigt arbete för utredaren om gäldenärens betalningsmån ska räknas ut för att det belopp som gäldenären ska betala ska kunna bestämmas. För att man ska kunna undvika onödiga beräkningar av betalningsmånen bör det belopp som gäldenären ska betala kunna bestämmas på basis av hurdan betalningsmån gäldenären haft när den föregående betalningsmånskalkylen gjordes.

I vissa förhållandevis sällsynta fall kan gäldenärens betalningsmån vid den tidpunkt då tilläggsprestationerna fastställs vara betydligt sämre än den föregående betalningsmån som räknats ut. Om gäldenären påvisar att hans eller hennes betalningsmån klart har försämrats, ska betalningsmånen bestämmas på samma sätt som för närvarande, dvs. gäldenären ska svara för utredarens fordran med ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under fyra månader efter att tilläggsprestationerna har fastställts.

Det föreslås att gäldenärens medfinansiering av utredarens fordran ska ändras i de fall där en enskild näringsidkares eller yrkesut-

övares skulder som hänför sig till näringsverksamhet omfattas av skuldsanering med stöd av 45 a §. Av utredarens fordran ska gäldenären då betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst sex månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. När det handlar om fastställande av tilläggsprestationer ska däremot medfinansieringen uppgå till ett belopp som motsvarar betalningsmånerna under fyra månader.

I 5 mom. föreskrivs om förmånsrätt till betalning för utredarens arvode om gäldenären senare försätts i konkurs. Bestämmelsen motsvarar till denna del 87 § 5 mom. i lagen om företagssanering.

87 a §. Domstolens anmälningsskyldighet. Till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket domstolen ska vara skyldig att till Patent- och registerstyrelsen för anteckning i handelsregistret anmäla ett beslut om skuldsanering för en enskild näringsidkare eller yrkesutövare. Skyldigheten ska gälla endast de fall där en enskild näringsidkares eller yrkesutövares skulder som hänför sig till näringsverksamhet omfattas av skuldsanering. En motsvarande anmälan sänds också vid företagssanering. Eftersom skuldsanering i vissa fall kommer att vara ett alternativ till företagssanering är det motiverat att utomstående får kännedom om skuldsaneringen av skulder som hänför sig till näringsverksamheten oberoende av enligt vilket förfarande skulderna saneras. Anmälan ska inte göras när skuldsaneringen berör endast sådana skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll och 45 a § inte tillämpas. Genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om innehållet i anmälan och om på vilket sätt den ska ges in.

87 b §. Anteckning i handelsregistret om skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. I paragrafen anges de uppgifter som ska antecknas i handelsregistret när det gäller skuldsanering för en enskild näringsidkare eller yrkesutövare. Anteckningarna ska göras utifrån domstolens anmälan till Patent- och registerstyrelsen. Domstolen ska sända anmälan endast när gäldenärens skulder som hänför sig till näringsverksamhet omfattas av skuldsanering.

Enskilda näringsidkare och yrkesutövare är bara på vissa villkor skyldiga att registrera sig i handelsregistret, och därför är bara en del av dem registrerade. Anteckningar ska göras endast för sådana enskilda näringsidka-

re och yrkesutövare som är införda i handelsregistret.

I handelsregistret ska antecknas uppgifter om inledande av skuldsanering och om fastställande av betalningsprogrammet. Om behandlingen av ärendet avslutas på något annat sätt än genom att ett betalningsprogram fastställs, ska uppgift om detta antecknas i handelsregistret. Om ett interimistiskt förbud meddelas innan skuldsanering inleds, ska också den uppgiften antecknas i handelsregistret.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2015. Ändringarna av 35 a § 3 och 5 mom. bör träda i kraft vid ingången av kalenderåret, eftersom gäldenärens tilläggsprestationsskyldighet bestäms enligt kalenderåret.

De ändrade bestämmelserna om förutsättningar och hinder för skuldsanering ska tillämpas, om ansökan om skuldsanering eller ett annat ärende som gäller skuldsanering är anhängigt vid en tingsrätt när lagen träder i kraft och tingsrätten inte har meddelat när beslutet ges, eller om ett ärende blir anhängigt efter ikraftträdandet.

Procedurbestämmelserna om behandlingen av skuldsaneringsärenden i tingsrätten ska tillämpas på ärenden som blir anhängiga vid tingsrätten efter det att lagen har trätt i kraft (49 a §, 52 § 3 mom., 52 a §, 54 § 2, 4 och 5 mom. samt 62 a § 2 mom.). Detsamma gäller bestämmelserna om efterställda fordringar i 31 § 3 mom. och om förordnande av en utredare i 64 § 1 mom., vilka har nära anknytning till de föreslagna procedurbestämmelserna. Även ändringen av 32 § 2 mom. 2 punkten, som gäller sättet att beräkna minimiavkastningen för de vanliga skulderna, ska tillämpas på ärenden som blir anhängiga vid tingsrätten efter ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 35 a § 3 och 5 mom. om den nedre gränsen för tilläggsprestationsskyldigheten och om tidpunkten för fullgörandet ska tillämpas även fastän betalningsprogrammet har fastställts före lagens ikraftträdande. Det är motiverat att tilläggsprestationsskyldighetens belopp beräknas enligt samma grunder för alla gäldenärer och betalas vid samma tidpunkt. Även den föreslagna utvidgning av 41 § 2 mom., som gäller gäldenärens rätt att skjuta upp betalningarna till varje borgenär, ska tillämpas också när betalningsprogrammet har fastställts före lagens ikraftträdande.

1.2 Lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning

1 §. *Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens innehåll.* Det föreslås att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen, varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom. I det nya momentet skapas klarhet i fråga om den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens uppgifter när gäldenären är en enskild näringsidkare eller yrkesutövare. På de grunder som anförts i allmänna motiveringen ska ekonomi- och skuldrådgivarna biträda enskilda näringsidkare och yrkesutövare i ärenden som hänför sig till skuldsanering också till den del ansökan om skuldsanering gäller skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet.

Enligt det nya 2 mom. ska de uppgifter för den ekonomiska rådgivningen och skuldrådgivningen som avses i 1 mom. 3–5 punkten gälla inte bara skulder som hänför sig till näringsidkarnas och yrkesutövarnas privathushåll utan också skulder som hänför sig till deras näringsverksamhet. Vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning utreds enligt 1 mom. 3 punkten på vilket sätt en gäldenärs ekonomiska problem kan lösas och biträds en gäldenär som utreder möjligheterna att nå förlikning med sina fordringsägare. Vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning biträds gäldenären enligt 4 punkten vid skötseln av ärenden i anslutning till skuldsanering, i synnerhet vid upprättandet av en skuldsaneringsansökan och andra utredningar och handlingar som förutsätts i skuldsaneringslagen. Enligt gällande skuldsaneringslag kan endast skulder som hänför sig till privathushåll saneras, vilket innebär att uppgifterna har begränsats till att omfatta gäldenärens privata skulder. Enligt propositionen ska inte bara skulder som hänför sig till privathushåll utan också skulder som hänför sig till enskilda näringsidkares och yrkesutövaras näringsverksamhet kunna saneras i enlighet med skuldsaneringslagen i vissa begränsade fall. Därför förtydligas den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens uppgifter i fråga om att biträda gäldenären vid sökande av förlikning och skötseln av ärenden i anslutning till skuldsanering både med tanke på skulder som hänför sig till privathushåll och med tanke på skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Likaså ska 5 punkten, enligt

vilken gäldenären ska hänvisas att vid behov söka juridisk hjälp, gälla även situationer där skulderna hänför sig till gäldenärens näringsverksamhet.

Ekonomisk rådgivning som avses i 1 och 2 punkten ska däremot alltjämt ges gäldenärer som bedriver näringsverksamhet endast i fråga om skulder som hänför sig till deras privathushåll. Det är motiverat att gäldenärerna vänder sig till en expert med ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning för företagare som speciellt när de behöver råd för skötseln av företagets ekonomi.

1.3 Utsökningsbalken

2 kap. Utsökningsgrunder

Utsökningsgrund som förutsättning för verkställighet

1 §. *Allmän bestämmelse.* Andra meningen i 1 mom. ändras i enlighet med det nya 2 mom. Enligt förslaget ska utmätningssmannens skyldighet att kontrollera att fordran inte har preskriberats begränsas när det gäller den preskription som nämns i 2 mom. Ändringen hänför sig till att det föreslås att bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning ska fogas till preskriptionslagen.

Enligt 2 mom. ska utmätningssmannen beakta preskription enligt 13 a § i preskriptionslagen endast på grundval av invändning och framlagd utredning. Det handlar om ett undantag från 1 mom. Utmätningssmannen behöver således inte på tjänstens vägnar utreda den slutgiltiga preskription som räknas från det att fordran förfallit till betalning. Antalet ärenden som behandlas vid utsökning är stort och förfarandet är summariskt, och därför är det omöjligt att gå in för att för varje ärende utreda när olika skulder har förfallit till betalning. Utmätningssmannen är dock skyldig att ge råd i enlighet med 1 kap. 20 § i utsökningsbalken. Om utmätningssmannen upptäcker en slutgiltig preskription kan han eller hon således ta upp saken med gäldenären.

Utmätningssmannen ska ha rätt att verkställa utsökningsgrunden, om utsökningsgrundens tidsfrist ännu inte har löpt ut. Om gäldenären åberopar att den tid (20 eller 25 år) som föreskrivs i 13 a § i preskriptionslagen har förflutit sedan preskriptionen och vid be-

hov lägger fram en utredning om detta, ska utmätningsmannen inte få verkställa utsökningsgrunden fastän tidsfristen inte har löpt ut.

Om gäldenären hävdar att fordran har preskriberats på det sätt som avses i 13 a § i preskriptionslagen, är utgångspunkten att preskriptionen ska räknas från det att fordran enligt utsökningsgrunden har förfallit till betalning. I utsökningsgrunden bestäms i vanliga fall dröjsmålsränta på fordran, och av utsökningsgrunden framgår då att fordran varit förfallen åtminstone den dag från och med vilken dröjsmålsränta ska betalas. Om gäldenären påvisar att fordran förfallit till betalning redan tidigare än vad som framgår av utsökningsgrunden, ska tidsfristen räknas från denna tidigare tidpunkt. Exempelvis vid yrkande förfaller de fordringar som ska betalas till betalning redan i och med att yrkandet framställs, även fastän skyldigheten att betala dröjsmålsränta inträder senare. En fordran kan också ha flera förfallodagar på grund av att ett nytt avtal om betalning av fordran har ingåtts efter det att fordran förfallit till betalning. Den preskriptionstid som avses i 13 a § i preskriptionslagen börjar löpa från det att fordran första gången förfaller till betalning.

Vid utsökningsförfarande prövas inte om skyldigheten t.ex. på grund av preskription har upphört redan innan domen har meddelats. Sådan prövning skulle innebära ingripande i innehållet i utsökningsgrunden, dvs. vanligen treds-kodomen eller domen. Utmättningsmannen får inte pröva domens riktighet. Om gäldenären anser att skulden preskriberats slutgiltigt redan innan utsökningsgrunden gavs på grund av att skulden förfallit till betalning, ska gäldenären åberopa detta redan vid rättegången.

Orsaken till att gäldenären i sista hand är skyldig att bevisa att skulden förfallit till betalning är att det inte kan krävas att borgenären ska lägga fram bevis för speciellt gamla fordringar. Enligt 2 kap. 10 § i bokföringslagen (1336/1997) ska bokföringshandlingarna och kontoplanen bevaras minst tio år efter räkenskapsperiodens utgång och verifikationer och annat liknande material minst sex år efter utgången av det år under vilket räkenskapsperioden gått till ända. Gäldenären har möjlighet att göra borgenärens fordran tvistig och kräva att handlingarna läggs fram i det skede då borgenären väcker talan vid tingsrätten för att erhålla en utsökningsgrund. När

en slutgiltig utsökningsgrund har fått behöva borgenären inte längre några verifikat för indrivning och får borgenären förstöra dem med iakttagande av bokföringslagen.

Det nuvarande 2 mom. blir utan ändringar 3 mom.

Tidsfrist för verkställbarheten

26 §. Förlängning av tidsfristen. I 13 a § i preskriptionslagen föreslås bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning. I bestämmelserna om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist bör det beaktas att en skuld kan preskriberas slutgiltigt inte bara på grund av att utsökningsgrundens tidsfrist löpt ut utan också med stöd av 13 a § i preskriptionslagen. Om gäldenären åberopar preskription enligt 13 a § och utmätningsmannen konstaterar att skulden preskriberats, kan skulden inte längre drivas in i utsökningsväg även fastän utsökningsgrundens tidsfrist inte har löpt ut.

Enligt den föreslagna 13 a § ska slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning inte hindra att 2 kap. 26 § samt 27 § 2 och 3 mom. i utsökningsbalken tillämpas. Om gäldenären under utsökningsgrundens ursprungliga tidsfrist går till väga på ett sådant otillbörligt sätt som avses i 2 kap. 26 § i utsökningsbalken, är det motiverat att borgenären får till godo den förlängning av indrivningstiden med tio år som gäller enligt utsökningsbalken också i de fall där fordran annars skulle preskriberas i enlighet med 13 a § innan den förlängda tidsfristen löper ut. Om fordran däremot preskriberas med stöd av 13 a § redan innan utsökningsgrundens ursprungliga tidsfrist löper ut, är det motiverat att förlängningen av utsökningsgrundens tidsfrist och tidsfristen för att väcka talan om detta räknas redan från preskriptionen enligt 13 a § i preskriptionslagen.

Med anledning av detta bör *det inledande stycket i 1 mom.* ändras så att förlängning av tidsfristen med tio år ska räknas från utgången av den ursprungliga tidsfristen eller från den slutgiltiga preskriptionen av fordran med stöd av 13 a § i preskriptionslagen. En fordran kan preskriberas slutgiltigt antingen med stöd av 27 § 1 mom. i utsökningsbalken när utsökningsgrundens tidsfrist löpt ut eller med stöd av den föreslagna 13 a § i preskriptionslagen. Nuläget förändras inte i de fall där en fordran preskriberas med stöd av 13 a § efter

det att utsökningsgrundens tidsfrist löpt ut. Om en fordran preskriberas med stöd av 13 a § innan utsökningsgrundens tidsfrist löper ut, ska förlängningen av tidsfristen med tio år räknas från det att fordran preskriberats med stöd av preskriptionslagen.

På motsvarande sätt ändras 3 mom. så att talan om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist ska väckas senast två år efter utgången av den ursprungliga tidsfristen eller den slutgiltiga preskriptionen av fordran med stöd av 13 a § i preskriptionslagen. Den tidpunkt som infaller först är avgörande.

27 §. Preskription av fordran och dom om förlängning av tidsfristen. På motsvarande grunder som de som anförts i samband med 26 § fogas till 2 mom. och jämsides med omnämmandet av tidsfristens slut ett omnämmande av slutgiltig preskription med stöd av 13 a § i preskriptionslagen. Den tidpunkt som infaller först är avgörande.

1.4 Lagen om preskription av skulder

8 §. Preskriptionstiden i andra fall. Det föreslås att 3 mom. upphävs. Till lagen fogas enligt förslaget en ny 13 a §, där det föreskrivs om slutgiltig preskription av en fordran. En bestämmelse med samma innehåll där det hänvisas till preskription av en skuld på grund av att tiden för utsökningsgrundens verkställbarhet har löpt ut tas enligt förslaget in i den nya paragrafen.

13 a §. Slutgiltig preskription. Paragrafen är ny. På de grunder som anförts i allmänna motiveringen föreslås det att bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning fogas till lagen. Preskriptionstiden ska tillämpas både när det har ansökts om en utsökningsgrund för fordran och när det inte finns någon utsökningsgrund.

Enligt 1 mom. ska fysiska personers penningsskulder som grundar sig på avtal preskriberas senast när det har gått 20 år sedan skulden förfallit till betalning. Om borgenären är en fysisk person, ska preskriptionstiden vara 25 år. Preskriptionstiden är således fem år längre än den preskriptionstid som grundar sig på utsökningsgrundens tidsfrist. På samma sätt som i fråga om utsökningsgrundens tidsfrist ska regleringen gälla endast fysiska personers skulder.

Tillämpningsområdet för preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning är dock snävare än enligt den reglering som gäller utsökningsgrundens tidsfrist. Tillämpningsområdet begränsas enligt förslaget till att omfatta endast fysiska personers penningsskulder som grundar sig på avtal. En fysisk person kan ha ingått avtalet antingen som konsument eller som enskild näringsidkare eller yrkesutövare eller det kan vara fråga om ett avtal mellan privatpersoner. Regleringen ska däremot inte gälla skulder som inte grundar sig på avtal. Bestämmelsen ska tillämpas på skadeståndsskulder när de grundar sig på ett avtalsförhållande. Paragrafen ska inte tillämpas på skadeståndsskulder som inte grundar sig på ett avtalsförhållande, exempelvis ersättningskulder med anledning av ett brott.

I fråga om den preskriptionstid som är kopplad till utsökningsgrundens tidsfrist och den föreslagna preskriptionstid som är bunden till det att skulden förfaller till betalning är den tid som först löper ut avgörande. Om utsökningsgrunden har meddelats t.ex. två år efter det att skulden förfallit till betalning, preskriberas skulden när det har gått 15 år (eller i vissa fall 20 år) sedan utsökningsgrunden meddelades. Om utsökningsgrunden har meddelats t.ex. tio år efter det att skulden förfallit till betalning, preskriberas skulden när det har gått 20 år (eller i vissa fall 25 år) från det att skulden förföll till betalning, även fastän utsökningsgrundens tidsfrist ännu inte har löpt ut.

Den preskriptionstid som avses i paragrafen börjar alltid löpa från det att skulden förfallit till betalning. I de fall som avses i 5 § ska preskriptionstiden börja löpa från samma tidpunkt som den allmänna preskriptionstiden på tre år. Om det inte har avtalats om någon förfallodag, förfaller skulden till betalning i enlighet med den princip som framgår av 5 § i lagen om skuldebrev, dvs. när borgenären fordrar betalning. Även den preskriptionstid som avses i den föreslagna paragrafen börjar då löpa från borgenärens betalningsyrkande, inte t.ex. från de tidpunkter som avses i 6 § eller 7 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i lagen.

Den preskriptionstid som avses i momentet ska inte kunna avbrytas. Preskriptionstiden ska slutgiltigt börja löpa från det att skulden förfaller till betalning, och den ska inte heller längre förlängas t.ex. genom ett avtal som ef-

ter förfallandet ingås om en ny betalningstidpunkt för skulden eller genom någon annan form av beviljande av ny betalningstid. Om det däremot redan innan skulden har förfallit till betalning och innan preskriptionstiden börjat löpa avtalas om en ny betalningstidpunkt som infaller senare än den ursprungliga förfallodagen, ska preskriptionstiden börja löpa först efter det att skulden förfallit till betalning enligt den nya förfallodagen.

Preskriptionens verkningar bestäms enligt de allmänna bestämmelserna i preskriptionslagen. En preskriberad fordran kan t.ex. användas för kvittning, och preskription hindrar inte att borgenären får betalning ur pant på det sätt som föreskrivs i preskriptionslagen. Preskriptionen tas till prövning vid domstol endast om en part framställer en invändning om saken.

Den bestämmelse i 8 § 3 mom. i gällande lag där det hänvisas till utsökningsbalkens bestämmelse om preskription av en skuld på grund av att utsökningsgrundens tidsfrist löpt ut blir utan ändringar 2 mom. i den nya paragrafen.

I 3 mom. föreskrivs om förhållandet mellan den slutgiltiga preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning och den möjlighet att förlänga utsökningsgrundens tidsfrist som gäller enligt utsökningsbalken. Slutgiltig preskription enligt den föreslagna paragrafen ska inte hindra att 2 kap. 26 § samt 27 § 2 mom. i utsökningsbalken tillämpas. Inom de tider som anges i utsökningsbalken ska en borgenär kunna väcka talan om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist, och tidsfristen ska kunna förlängas med fulla tio år i enlighet med utsökningsbalken utan att påverkas av den preskription som avses i den föreslagna paragrafen. Slutgiltig preskription enligt preskriptionslagen har endast den betydelsen för en förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist att om skulden preskriberas slutgiltigt med stöd av preskriptionslagen redan före utgången av utsökningsgrundens tidsfrist ska den förlängda tidsfristen och tiden för väckande av talan om förlängning räknas, på de sätt som framgår av det föregående, redan från den slutgiltiga preskriptionen enligt preskriptionslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Lagen ska tillämpas också på skulder som förfallit till betalning före lagens ikraftträdande, dock så att högst 15 år av preskriptionstiden anses föregå ikraftträdandet. För

skulderna blir indrivningstiden då alltid minst fem år. Om borgenären är en fysisk person, är den återstående indrivningstiden enligt förslaget alltid minst tio år. Om lagen träder i kraft den 1 januari 2015, kommer fordringar tidigast den 1 januari 2020 att preskriberas slutgiltigt på grund av att de förfallit till betalning.

2 Närmare bestämmelser

Som bilaga till propositionen ingår ett utkast till förordning om ändring av förordningen om skuldsanering för privatpersoner (58/1993, nedan *skuldsaneringsförordningen*) samt ett utkast till justitieministeriets förordning om ändring av 1 § i justitieministeriets förordning om arvode och kostnadsersättning till utredare i skuldsaneringsärenden.

Till 3 § i skuldsaneringsförordningen fogas nya 3 och 4 mom. och till förordningen en ny 3 a §, i vilka det föreskrivs om de utredningar om näringsverksamhet som en gäldenär som ansöker om skuldsanering av sina skulder som hänför sig till näringsverksamhet ska foga till ansökan om skuldsanering. Utredningarna motsvarar i huvudsak de utredningar som krävs av en gäldenär i samband med ansökan om företagssanering. Utredningarna behövs för att domstolen ska kunna bedöma förutsättningarna och hindren för beviljande av skuldsanering.

En gäldenär ska till sin ansökan förutom bokslutshandlingarna och utredningen om näringsverksamheten också foga en av Centralhandelskammaren eller en handelskammare godkänd revisors eller någon annan tillförlitlig experts utredning om bl.a. det bokslut och mellanbokslut som fogats till ansökan samt om näringsverksamhetens livsduglighet och om omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av gäldenärens ekonomiska ställning. Med någon annan tillförlitlig expert avses en sakkunnig som har tillräcklig företagsekonomisk utbildning och erfarenhet. Avsikten är att det i fortsättningen ska skapas sådana permanenta samarbetsnätverk i de ekonomiska regionerna via vilka gäldenärerna mot en överkomlig avgift kan skaffa de expertutredningar om näringsverksamheten som behövs för ansökan om skuldsanering.

I skuldsaneringslagen föreslås bestämmelser om domstolens skyldighet att till Patent- och registerstyrelsen anmäla skuldsanering

som gäller en enskild näringsidkare eller yrkesutövare och Patent- och registerstyrelsens skyldighet att anteckna skuldsaneringen i handelsregistret. Bestämmelserna ska gälla endast de fall där en enskild näringsidkares eller yrkesutövares skulder som hänför sig till näringsverksamheten omfattas av skuldsanering. Till skuldsaneringsförordningen fogas en ny 10 a § med närmare bestämmelser om vad anmälan till handelsregistern myndigheten ska innehålla och hur den ska ges in.

Det föreslås att beloppet i 6 a § i skuldsaneringsförordningen höjs. Enligt 31 § 4 mom. i skuldsaneringslagen gäller att om borgenärerna är fler än en kan i betalningsprogrammet en borgenär som är berättigad till en obetydlig utdelning som är mindre än ett genom förordning föreskrivet belopp lämnas utan betalning. Genom förordning 115/1995 blev gränsen 100 mk, som efter införandet av euron avrundades till 17 euro. Gränsen har inte ändrats efter det och beloppet är inte indexbundet.

Gäldenärernas skuldstruktur har förändrats på så vis att en gäldenär allt oftare har många små skulder, såsom obetalda räkningar och konsumtionskrediter. Följden av att gäldenärens betalningsmån fördelas mellan en stor mängd borgenärer är ofta att det belopp som betalas till varje borgenär är så litet att de administrativa kostnaderna för mottagandet överstiger fordringsbeloppet. Det föreslås att gränsen höjs till 50 euro. Utdelning till motsvarande belopp kan utebli också när en gäldenär försätts i konkurs. Utdelningar under 50 euro har inte någon speciellt stor betydelse för en borgenär, men när mindre belopp än så faller utanför betalningsprogrammet blir det enklare att göra upp och genomföra programmet.

Enligt 70 § i skuldsaneringslagen har utredaren rätt att få ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de kostnader som varit nödvändiga för fullgörandet av uppdraget. Närmare bestämmelser om nivån på arvodet finns i justitieministeriets förordning om arvode och kostnadsersättning till utredare i skuldsaneringsärende. I förordningen har beloppet av arvodet graderats enligt antalet borgenärer och hur svårt ärendet är. Eftersom näringsidkares skuldsaneringsärenden är klart svårare och mer arbetskrävande för utredarna än deras uppdrag i genomsnitt, föreslås det att den högsta arvodesklassen

kompletteras med situationer som avser skuldreglering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet. Enligt gällande förordning är arvodet 670 euro, vilket ofta är lågt i förhållande till den arbetsmängd som skötseln av en näringsidkares skuldsaneringsärende medför för utredaren.

Enligt 2 § i förordningen är det möjligt att höja arvodet när ärendet är särskilt svårt eller särskilt arbetskrävande. Arvodet kan höjas med högst 50 % eller, av särskilt vägande skäl, med mera. När det är fråga om skuldsanering för näringsidkare kan det antas att behov av att höja arvodet uppkommer oftare än i genomsnitt. Om utredaren begär att arvodet ska betalas till förhöjt belopp, ska han eller hon motivera sin begäran. Domstolen kan inte bestämma att utredaren ska få ett arvode som avviker från beloppen i förordningen.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2015. Ändringarna av 35 a § 3 och 5 mom. i skuldsaneringslagen bör träda i kraft vid ingången av kalenderåret, eftersom gäldenärens tilläggsprestationsskyldighet bestäms enligt kalenderåret.

Det föreslås att övergångsbestämmelser fogas till skuldsaneringslagen.

Lagförslagen 3 och 4 bör träda i kraft samtidigt. I dem är det fråga om att lagarna kompletteras med bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning. Den slutgiltiga preskriptionstiden ska tillämpas också på skulder som förfallit till betalning före ikraftträdandet, dock så att högst 15 år av preskriptionstiden anses föregå ikraftträdandet. För skulderna blir indrivningstiden då alltid minst fem år. Om borgenären är en fysisk person, är den återstående indrivningstiden enligt förslaget alltid minst tio år.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande (GrUU 23/1992 rd) om förslaget till lag om skuldsanering för privatpersoner att lagen kunde stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Denna proposition innehåller inte några sådana lagändringar som skulle kräva att den frågan omprövas. Med tanke på tillgodose-

endet av rätten till en rättvis rättegång är det dock befogat att särskilt granska det förslag som gäller fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande.

Det föreslås att en ny 38 a §, som gäller fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande, fogas till skuldsaneringslagen. Med samtycke av en majoritet av borgenärerna ska betalningsprogrammet kunna fastställas utan att bestämmelserna om behandling av förslaget till betalningsprogram tillämpas. Majoritetskravet bestäms på samma sätt som vid förlikning som fastställs i samband med konkurs och vid förfarandet för snabbt fastställande av saneringsprogrammet enligt lagen om företagssanering.

Domstolen ska inte pröva de invändningar som en minoritet bestående av borgenärer med små fordringar gjort mot betalningsprogrammet. Invändningar som gäller förutsättningarna för skuldsanering ska däremot prövas. Om de skriftliga samtyckena av en majoritet av borgenärerna ges in till domstolen redan i samband med ansökan om skuldsanering och gäldenären, vanligen biträdd av en ekonomi- och skuldrådgivare, redan hört borgenärerna, ska domstolen enligt det föreslagna 52 a § 2 mom. i skuldsaneringslagen inte vara skyldig att höra borgenärerna vidare.

Rättigheterna för de borgenärer som blir i minoritet tryggas i bestämmelsen på så vis att domstolen inte ska kunna fastställa betalningsprogrammet, om programmet inte följer bestämmelserna om likabehandling av borgenärerna. En borgenär som blir i minoritet ska inte i betalningsprogrammet kunna hamna i en sämre ställning än andra borgenärer. Dessutom ska domstolen alltid pröva en privat borgenärs yrkande om förlängning av betalningsprogrammets tillämpningstid.

Rätten att bli hörd hör till de garantier för en rättvis rättegång som tryggas i 21 § 2 mom. i grundlagen. Förslaget innebär att borgenärerna kommer att höras av gäldenären redan innan ärendet blir anhängigt vid domstolen. Gäldenären ska lämna domstolen en utredning om hur och när de borgenärer som inte skriftligen godkänt förslaget till betalningsprogram har delgetts förslaget och getts tillfälle att yttra sig om det. Likaså ska de skriftliga yttrandena av de borgenärer som motsatt sig förslaget ges in till domstolen. För att betalningsprogrammet ska kunna fastställas på grundval av samtycke från en ma-

majoritet av borgenärerna utan att borgenärerna hörs vidare ska domstolen kontrollera att alla borgenärer redan har hörts i enlighet med lagen. Domstolen ska inte kunna fastställa betalningsprogrammet utan att höra de borgenärer som gäldenären inte gett tillfälle att yttra sig om förslaget till betalningsprogram. Att borgenärerna hörs på nytt på domstolens initiativ har ingen stor betydelse för borgenärernas rättsskydd, eftersom det är fråga om en situation där domstolen på grundval av samtycke av en majoritet av borgenärerna kan fastställa betalningsprogrammet trots motstånd från de borgenärer med små fordringar som är i minoritet och utan att pröva dessa borgenärs invändningar.

Genom den föreslagna bestämmelsen eftersträvas ett enklare förfarande och kortare behandlingstider och därigenom kostnadsinsparingar. I bakgrunden finns likaså målet att öka benägenheten till förlikning i skuldsaneringsärenden. Bestämmelsen innebär att borgenärer i samma ställning försätts i en jämlik situation, och därför är den inte problematisk med tanke på likabehandling av borgenärerna. Förfarandet blir inte heller problematiskt med tanke på en rättvis rättegång.

I propositionen föreslås det också att preskriptionslagen ska kompletteras med bestämmelser om slutgiltig preskription som räknas från det att fordran förfaller till betalning. Preskriptionstiden enligt förslaget är fem år längre än preskriptionstiden i anslutning till utökningsgrundens tidsfrist. Skulden ska preskriberas slutgiltigt 20 år efter att den förfallit till betalning. Om borgenären är en fysisk person, ska preskriptionstiden vara 25 år.

I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av utökningslagen (RP 216/2001 rd) granskades frågan om tidsbegränsning av utökningsgrunden med hänsyn till de grundläggande rättigheterna. Utökningsgrundens tidsfrist skulle det enligt den propositionen räcka oskäligt länge att rätta till svåra överskuldssättningsproblem. Regleringen ansågs påkallad av ett vägande samhälleligt behov. I grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 12/2002 rd) bedömdes propositionen med hänsyn till bestämmelsen om egendomsskydd i 15 § 1 mom. i grundlagen.

Grundlagsutskottet ansåg bl.a. att de föreslagna tidsfristerna var tillräckligt långa med tanke på bestämmelsernas proportionalitet och därmed var bestämmelserna inte oskäliga

ur borgenärens synvinkel. Bestämmelserna konstaterades avse att förhindra en livslång eller oskäligt utdragen utsökning, och åtgärder för att minska olägenheterna med dem ansågs vara godtagbara grunder för att inskränka egendomsskyddet. Enligt grundlagsutskottet kan en livslång eller oskäligt utdragen utsökning i väsentlig grad hindra den som är föremål för utsökningen att leva ett människovärdigt liv.

I grundlagsutskottets utlåtande konstaterades också att tidsfristerna för verkställigheten inte försvagar borgenärernas faktiska situation i nämnvärd grad. Det ansågs också spela en viss roll att propositionen innehöll ett flertal förslag till ett effektivare utsökningsförfarande. Grundlagsutskottet ansåg att de föreslagna bestämmelserna var skäliga med tanke på borgenärerna och att de inte innebar oskäliga inskränkningar i verkställigheten med tanke på borgenärernas rättsskydd. På grundlagsutskottets initiativ fogades dock till utsökningslagen en bestämmelse om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist för gäldenärer som av grundad anledning kan misstänkas ha dolt egendom eller annars ha handlat i strid med lagen till skada för borgenärerna.

I samband med att utsökningsbalken stiftades togs det i den in bestämmelser enligt vilka själva fordran preskriberas slutgiltigt inom samma tid som utsökningsgrundens verkställbarhet upphör (lag 705/2007, RP 83/2006 rd). Ett livslångt skuldansvar ansågs vara oskäligt i dagens kreditssamhälle, och kreditgivningens risker och negativa följder borde fördelas på ett rättvist sätt mellan borgenären, gäldenären och samhället. Enligt den propositionen leder ett skuldansvar utan slut lätt till att gäldenären slås ut, vilket i sin tur medför omfattande kostnader för samhället.

Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 42/2006 rd) om propositionen med förslag till utsökningsbalk har utskottet tidigare ansett att utsökningsgrundens tidsfrister (15 eller 20 år) varit tillräckligt långa med tanke på bestämmelsernas proportionalitet och att bestämmelserna om tidsfristerna inte heller i övrigt varit oskäliga ur borgenärernas synvinkel (GrUU 12/2002 rd).

Grundlagsutskottet konstaterade att bestämmelserna om slutgiltig preskription av en fordran var nya och inverkade också på skuldförhållanden som uppstått innan lagen

trädde i kraft. Eftersom borgenärens rätt att få betalning för skulden av gäldenären är ett väsentligt element i en skuldförbindelse bedömde grundlagsutskottet förslaget med tanke på egendomsskyddet. Utskottet hänvisade till ett flertal av sina utlåtanden där det har ansett att det grundlagsfästa egendomsskyddet omfattar också avtalsförhållandets fortbestånd, även om förbudet mot retroaktiva ingrepp i avtalsförhållandens okränkbarhet inte varit absolut i grundlagsutskottets praxis. Grundlagsutskottet fäste avseende vid att bestämmelserna om slutgiltig preskription har som mål att eliminera gäldenärernas problem på grund av långvarig skuldsättning och att hjälpa dem att åter bli aktiva medlemmar i samhället. Grundlagsutskottet ansåg att försök att hindra djup skuldsättning och att minska de negativa effekterna av den är acceptabla grunder för att begränsa egendomsskyddet med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna och ansåg att bestämmelserna om slutgiltig preskription hade acceptabla och socialt tungt vägande skäl. Grundlagsutskottet ansåg att preskriptionstiderna 15 eller 20 år var tillräckligt långa.

Tidsfristerna för utsökningsgrundens verkställbarhet och slutgiltig preskription av fordran gäller endast fysiska personers betalningsförpliktelser. Borgenärerna är däremot i de flesta fall juridiska personer som bedriver affärsrörelse och som i vilket fall som helst normalt räknar in kreditförlustriskerna i sin rörelse. Grundlagsutskottet ansåg som en samlad bedömning att bestämmelserna i propositionen med förslag till utsökningsbalk om slutgiltig preskription av fordran eller deras retroaktivitet inte var oskäliga för borgenärerna och därmed inte inverkar på lagstiftningsordningen.

I denna proposition handlar det om att den slutgiltiga preskription som är kopplad till utsökningsgrundens tidsfrist kompletteras med bestämmelser som gäller situationer där det inte har inhämtats någon utsökningsgrund. Gäldenären har då ett skuldansvar utan slut, förutsatt att borgenären avbryter preskriptionen av fordran med tre års intervaller. Gäldenären själv kan inte inverka på om borgenären inhämtar en utsökningsgrund för fordran eller när borgenären gör det. Borgenären kan låta ansökan om en utsökningsgrund infalla vid en tidpunkt då övriga fordringar redan har preskriberats och den summa som fås vid utsökning är så stor som möjligt. En gäldenär

kan ha skuldsatt sig under en kort period, medan följderna av att utsökningsgrunden söks vid olika tidpunkter kan vara att gäldenären i årtionden blir föremål för indrivning i utsökningsväg. Det mål om att förhindra livslång eller oskäligt utdragen utsökning som uppställdes i samband med att utsökningslagen och utsökningsbalken stiftades kan då inte förverkligas.

Av de skäl som beskrivs i det föregående och med tanke på likabehandling av gäldenärerna är det viktigt att bestämmelserna om slutgiltig preskription utsträcks till att gälla även skulder för vilka det inte har inhämtats någon utsökningsgrund. Det handlar om bestämmelser som kompletterar de gällande bestämmelserna och som är nödvändiga för att målen med regleringen ska förverkligas.

På samma sätt som preskription som är bunden till utsökningsgrundens tidsfrist ska även preskription som räknas från det att fordran förfaller till betalning tillämpas endast när gäldenären är en fysisk person. Dessutom ska tillämpningsområdet för preskription som räknas från det att fordran förfaller till betalning begränsas till att omfatta penningsskulder som grundar sig på avtal. Det omfattar således inte åtaganden som inte grundar sig på avtal, såsom ersättningskulder som grundar sig på en straffbar handling och andra ersättningskulder utifrån skadeståndslagen.

Tidsfristen för slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning ska vara fem år längre än preskriptionstiden i samband med utsökningsgrundens tidsfrist. Skulden ska preskriberas 20 år efter att den förfallit till betalning. När borgenären är en fysisk person ska preskriptionstiden vara 25 år. De föreslagna preskriptionstiderna är långa och även med tanke på borgenären skäliga.

Slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning ska med restriktioner tillämpas retroaktivt så att högst 15 år av preskriptionstiden anses ha föregått ikraftträdandet av lagen. Efter ikraftträdandet blir indrivningstiden för skulderna då alltid

minst fem år. Om borgenären är en fysisk person, blir den återstående indrivningstiden minst tio år. Den retroaktiva tillämpningen av lagen kan inte anses vara oskälig för borgenärerna.

I anslutning till bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist (lag 679/2003) föreslogs det i regeringens proposition (RP 216/2001 rd) en retroaktiv tillämpning på motsvarande sätt. Ikraftträdandet sköts upp med ett år, vilket innebar att den återstående indrivningstiden för skulderna alltid blev minst fyra år i stället för fem år. Grundlagsutskottet ansåg att med hänsyn till proportionaliteten i en bestämmelse som ingriper i en grundläggande rättighet var de tidsfrister som skulle möjliggöra verkställighet i fem eller tio år tillräckligt långa i övergångsfasen.

Utsökningsbalkens bestämmelser om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist ska enligt förslaget kunna tillämpas trots slutgiltig preskription som räknas från det att beloppet förfaller till betalning. Gäldenären får således inte till godo den slutgiltiga preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning i en situation där gäldenären väsentligt har försvårat borgenärens möjligheter att få betalning genom att förfara otillbörligt gentemot borgenären.

Bestämmelserna om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning kompletterar de nuvarande bestämmelserna som syftar till att förhindra ett livslångt eller oskäligt utdraget skuldsansvar. Bestämmelserna om slutgiltig preskription som räknas från det att skulden förfaller till betalning är nödvändiga för att detta mål ska förverkligas för alla gäldenärer. De föreslagna tidsfristerna är betydligt längre än de gällande tidsfristerna som räknas utifrån utsökningsgrunden, och övergångstiden är tillräckligt lång. Lagförslaget är följaktligen inte oskäligt med tanke på borgenärerna. Enligt regeringens uppfattning kan lagförslagen godkännas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) 50 § 3 mom., sådant det lyder i lag 1273/2002,

ändras 9 a §, 10 § 2, 3 och 7—10 punkten, 10 a, 11, 13 och 15 §, 17 § 3 mom., 18 § 1 och 2 mom., 19 och 20 §, 21 § 2 mom., 30 § 5 mom., 31 § 3 och 5 mom., 32 § 2 mom. 2 punkten, 35 a § 1, 3 och 5 mom., 41 § 2 mom., 45 §, rubriken för 46 § samt 46 § 1 mom., 49 § 3 mom., det inledande stycket i 54 § 2 mom. och 54 § 4 mom., 62 a §, 63 § 2 mom., 64 § 1 mom., 66 § 4 mom. och 70 §,

av dem 9 a §, 10 § 2 och 3 punkten, 49 § 3 mom., 54 § 4 mom. och 63 § 2 mom. sådana de lyder i lag 63/1997, 10 a §, 35 a § 1 och 5 mom. och 41 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1273/2002, 18 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1612/2009, 21 § 2 mom. och det inledande stycket i 54 § 2 mom. sådana de lyder i lag 113/1995, 30 § 5 mom. sådant det lyder i lag 632/2010, 31 § 5 mom. sådant det lyder i lag 117/2008, 35 a § 3 mom. och 64 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1088/2006, 62 a § sådan den lyder i lagarna 113/1995 och 63/1997 och 70 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1088/2006, samt

fogas till 10 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 63/1997 och 1273/2002, en ny 11 punkt, till lagen nya 11 b, 12 a, 12 b, 20 a, 38 a, 45 a, 45 b, 49 a och 52 a §, till 52 § ett nytt 3 mom., till 54 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 113/1995 och 63/1997, ett nytt 5 mom., till 87 a §, sådan den lyder i lag 385/2010, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 87 b § som följer:

3 kap.

Inledande av skuldsanering

9 a §

Förutsättning som gäller gäldenärens betalningsförmåga

Om en gäldenär som av en orsak som kan anses temporär saknar betalningsmån eller av samma orsak med sin betalningsmån inte förmår betala sina vanliga skulder till ett belopp som inte ska anses vara obetydligt, kan skuldsanering inte beviljas. Vid bedömningen av om orsaken är temporär och av storleken på betalningsmånen ska särskilt gäldenärens förvärvsmöjligheter beaktas. Orsaken kan inte anses vara temporär, om det att be-

talningsmån saknas eller att den är obetydlig beror på arbetslöshet som varat över 18 månader.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på en gäldenär som idkar näringsverksamhet som enskild näringsidkare eller yrkesutövare. Bestämmelser om tilläggsförutsättningar för skuldsanering i fråga om en gäldenär som idkar näringsverksamhet finns i 7 kap.

10 §

Allmänna hinder för en skuldsanering

Om inte något annat följer av 10 a §, kan skuldsanering inte beviljas om

2) gäldenären som misstänkt är föremål för förundersökning för ett brott eller åtalad för ett brott eller honom eller henne har tillskrivits ett brott och han eller hon kan påföras betalningsskyldighet på grund av brottet och det inte kan anses motiverat att bevilja skuldsanering med beaktande av skuldens belopp, brottets art, den skadelidandes ställning och övriga omständigheter,

3) skuld som kan anses betydande har uppkommit i näringsverksamhet i vilken har förfarits grovt otillbörligt mot borgenärerna eller i vilken väsentligen har försumrats lagstadgade skyldigheter av någon annan orsak än insolvens eller vilken huvudsakligen har varit av spekulationsnatur,

7) det med beaktande av grunden för skulderna och omständigheterna vid deras uppkomst, gäldenärens sätt att sköta sin ekonomi eller andra omständigheter kan dras slutsatsen att det är sannolikt att gäldenärens skuldsättning är avsiktlig med inriktning på en skuldsanering eller de åtgärder som lett till gäldenärens skuldsättning bedömda som en helhet kan betraktas som likgiltiga och ansvariga med hänsyn till gäldenärens ålder, ställning och övriga omständigheter samt till huruvida kreditgivarna har handlat ansvarsfullt,

8) gäldenären har lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter om sin ekonomiska ställning för att beviljas skuldsanering, försummat den i 6 § föreskrivna skyldigheten att lämna uppgifter eller den i 7 § föreskrivna skyldigheten att medverka, brutit mot det i 12 § föreskrivna betalningsförbudet och förbudet att ställa säkerhet eller annars genom sitt handlande eller sina försummelser försvårat skuldsaneringen,

9) det finns grundad anledning att anta att gäldenären inte kommer att iaktta betalningsprogrammet,

10) det för gäldenären tidigare har fastställts ett betalningsprogram, eller

11) reglering av ett skadestånd, en återbetalning av köpesumma eller någon annan motsvarande betydande skuld mellan privatpersoner bedömd som en helhet skulle vara oskälig.

10 a §

Beviljande av skuldsanering trots ett allmänt hinder

Trots ett hinder enligt 10 § kan skuldsanering beviljas om det finns vägande skäl att göra det, särskilt med hänsyn till gäldenärens åtgärder för betalning av sina skulder, den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig och gäldenärens övriga förhållanden samt skuldsaneringens betydelse för gäldenären och borgenärerna.

11 §

Skyldighet att utreda möjligheterna till förlikning och borgenärernas skyldighet att medverka

Innan gäldenären ansöker om skuldsanering ska han eller hon utreda möjligheterna att uppnå förlikning med borgenärerna om reglering av sina skulder, om det inte är uppenbart onödigt på grund av gäldenärens ringa betalningsförmåga, det stora antalet borgenärer, de okända borgenärerna eller av någon annan orsak.

Borgenären ska i enlighet med god kreditgivnings- och indrivningssed medverka till en förlikning.

11 b §

Skuldutredning

För ansökan om skuldsanering och utredning av skuldsituationen ska borgenären på begäran av gäldenären skriftligen meddela denne

1) grunden för fordran, förfallodagen och fordringsbeloppet specificerat enligt kapital, ränta samt skuldernas indrivnings- och verkställighetskostnader per ett visst datum som gäldenären begärt (*saldodag*),

2) uppgifter som identifierar fordringarna, om borgenären har flera fordringar,

3) datum och grund för slutgiltig preskription av skulden,

4) säkerhetsskuldens belopp och säkerheterna,

5) eventuella andra personer som utöver gäldenären ansvarar för skulden,

6) betalningskontaktuppgifter,

7) telefonnummer,

8) den e-postadress eller någon annan adress för elektronisk dataöverföring till vilken delgivningar och meddelanden som avses i denna lag ska sändas (processadress) eller en postadress, om borgenären meddelar att han eller hon vill använda postadressen som processadress, och

9) andra uppgifter som gäldenären begär och som behövs för ansökan om skuldsanering eller uppgörande av ett förslag till betalningsprogram.

12 a §

Undantag för näringsidkare från betalningsförbudet

Trots förbudet enligt 12 § har en säkerhetsborgenär rätt att få betalning för räntor och andra kreditkostnader som motsvarar villkoren för skulden och som förfaller efter att skuldsaneringen inletts. Borgenären kan inte göra gällande ett villkor om förtida betalning av kreditkostnader.

Trots förbudet enligt 12 § gäller följande för en gäldenär som idkar näringsverksamhet:

1) arbetstagarnas löner och ersättningar för kostnader för arbetet för tre månader innan skuldsaneringen inleddes ska betalas,

2) de semesterlöner och semestersättningar till arbetstagarna som har tjänats in innan skuldsaneringen inleddes ska betalas,

3) ett betalningsrörelsekonto med kredit kan bibehållas och betalningarna till gäldenären kan även i fortsättningen styras till ett sådant konto samt betalningar som inflyter på kontot räknas som amortering på bankens kreditfordran i anslutning till kontot.

12 b §

Skydd för säkerhetens värde när gäldenären idkar näringsverksamhet

En säkerhetsborgenär har rätt till ersättning för sådan minskning av värdet på säkerhetsegendom till borgenärens nackdel som beror

på att egendomen har använts i gäldenärens näringsverksamhet under giltighetstiden för ett indrivningsförbud enligt 13 § eller ett interimistiskt indrivningsförbud enligt 21 §. En betald ersättning räknas som amortering av säkerhetsskuld.

Gäldenären ska se till att sådan i gäldenärens näringsverksamhet använd egendom som omfattas av indrivningsförbud och utgör säkerhet för skuld som omfattas av skuldsaneringen på behörigt sätt är försäkrad mot skada. .

13 §

Indrivningsförbud och säkringsåtgärder

Efter att skuldsanering inletts får mot gäldenären inte riktas åtgärder för att driva in en skuld som omfattas av betalningsförbudet eller för att säkra betalningen av en sådan skuld. Åtgärder som redan påbörjats får inte fortsättas. Mot gäldenären får inte heller i fråga om sådan skuld riktas påföljder för betalningsdröjsmål. Bl.a. följande åtgärder omfattas av det här nämnda förbudet:

1) utövande av en realiserings- eller återtagningsrätt som grundar sig på en realsäkerhetsrätt eller annat utnyttjande av säkerhet i syfte att få betalning,

2) uppsägning av en skuld och uppsägning eller hävning av ett avtal, till följd av betalningsdröjsmål, då avtalet ligger till grund för skulden, med undantag av hävning eller uppsägning av ett avtal om kontokredit i syfte att förhindra en ny skuld,

3) användning av en fordran som gäldenären har på borgenären för kvittning av borgenärens fordran med undantag för i lagen om skatteuppbörd (609/2005) avsedd kvittning,

4) fattande av ett för gäldenären menligt administrativt beslut som grundar sig på försummelse att betala en skuld som omfattas av skuldsaneringen.

En åtgärd i strid med förbudet är utan verkan. Om den egendom som utgör säkerhet har överlåtits i strid med förbudet kan mottagaren dock förvärva godtrosskydd i enlighet med vad som särskilt föreskrivs. Förbudet hindrar inte borgenären från att inleda en rättegång eller något annat förfarande som syftar till att bibehålla hans eller hennes rättig-

heter eller att ge honom eller henne en verkställighetsgrund. Förbudet hindrar inte heller borgenären att ansöka om ett myndighetsbeslut om säkringsåtgärder som avser gäldenärens egendom och om verkställighet av beslutet, om inte något annat följer av 4 mom.

En säkringsåtgärd som fastställts med avseende på gäldenärens egendom innan skuldsaneringen inleds förblir i kraft om inte domstolen bestämmer något annat eller något annat följer av 4 mom. Innan en säkringsåtgärd återkallas eller begränsas ska den borgenär som ansökt om åtgärden beredas tillfälle att bli hörd.

Efter att skuldsanering inletts får mot sådan egendom som gäldenären använder i sin näringsverksamhet inte på basis av en skuld som omfattas av skuldsaneringen riktas säkringsåtgärder enligt en myndighets beslut. En säkringsåtgärd som bestämts innan skuldsaneringen inletts upphör när skuldsaneringen inleds.

15 §

Beviljande av undantag från indrivningsförbudet

En domstol kan på yrkande av en säkerhetsborgenär bevilja borgenären tillstånd att utöva de rättigheter som avses i 13 § 1 mom. 1 punkten, om

1) den egendom som utgör säkerhet inte ingår i gäldenärens bastrygghet och gäldenären inte behöver den för sin näringsverksamhet, utom om det är uppenbart att gäldenären inte till borgenären förmår betala den andel av säkerhetsskulden som enligt 29 § bestäms för borgenären, eller

2) en grund för yrkandet är att betalningar som avses i 12 a § 1 mom. eller 12 b § 1 mom. eller försäkringsskyldigheten enligt 12 b § 2 mom. har försummats och försummelsen inte är av ringa betydelse.

Beslutet ska iakttas oberoende av ändringsökande om domstolen inte bestämmer annat. Oberoende av säkerhetsborgenärens ovan nämnda yrkande kan realiseringen av en ägarbostad uppskjutas under de förutsättningar som anges i 35 §.

17 §

Utmättningsförbud

Om försäljning av egendom som utmätts hos gäldenären har kungjorts innan skuldsaneringen inleds, kan domstolen bestämma att verkställigheten ska avbrytas och att försäljningen ska återgå, om

1) egendomen ingår i gäldenärens bastrygghet eller gäldenären behöver den för sin näringsverksamhet, och

2) det är uppenbart att denna egendom inte ska användas för betalning av skulderna i skuldsaneringen.

18 §

Annan verkställighet och handräckning

Sedan skuldsanering inletts får ett beslut om att gäldenären ska vräkas från den lägenhet som han eller hon har i sin besittning och använder som sin bostad eller som huvudsakligen används för gäldenärens näringsverksamhet inte verkställas, om vräkningsgrunden är utebliven betalning för hyra eller något annat vederlag för lägenheten som förfallit till betalning innan skuldsaneringen inleds. Detsamma gäller ett beslut om att med stöd av lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009) ta gäldenärens bostad i bolagets besittning. Domstolen kan dock på yrkande av borgenären tillåta verkställighet, om det med beaktande av de åtgärder som borgenären redan har vidtagit beträffande lägenheten är oskäligt att den förhindras eller om det är uppenbart att gäldenären inte förmår betala hyror eller andra vederlag som förfaller till betalning efter att skuldsaneringen inletts.

Sedan skuldsanering inletts får handräckning för återtagande av gods eller för uppgörelse enligt lagen om avbetalningsköp (91/1966) ges endast om godset inte ingår i gäldenärens bastrygghet och gäldenären inte behöver den för sin näringsverksamhet eller om borgenären beviljats rätt enligt 15 § att utöva sina rättigheter enligt 13 § 1 mom. 1 punkten. På motsvarande sätt ska återtagande och uppgörelse som är anhängig av-

brytas tills betalningsprogrammet fastställs eller något annat bestäms.

19 §

Vissa avtals ställning

Sedan skuldsanering inletts kan gäldenären säga upp ett hyres- eller arrendeavtal eller något annat avtal enligt vilket gäldenären är hyresgäst eller arrendator eller som gäldenären har ingått i egenskap av konsument, så att det upphör inom två månader från uppsägningen oberoende av de villkor som gäller avtalets varaktighet eller uppsägningen av det. Gäldenären är inte utöver den hyra, arrendeavgift eller annat vederlag som hänförs sig till uppsägningstiden skyldig att betala någon annan ersättning för att avtalet upphört i förtid.

Hyresvärden för en lägenhet som en gäldenär som idkar näringsverksamhet har hyrt och som huvudsakligen används för näringsverksamheten har med avvikelse från 1 mom. rätt att få ersättning för att avtalet upphör i förtid. Ersättningen omfattar de direkta kostnaderna för återställande av besittningen av egendom samt skälig ersättning för annan skada som orsakas hyresvärden och som denne kan påvisa. Ersättningen utgör skuld som omfattas av skuldsaneringen.

I fråga om leasingavtal iaktas 27 § i lagen om företagssanering.

Den som enligt ett avtal som har ingåtts innan skuldsaneringen inleds har åtagit sig en prestation gentemot en gäldenär som idkar näringsverksamhet, men inte har uppfyllt åtagandet när skuldsaneringen inleds, har trots 12 § rätt att få betalning för sin prestation, om prestationen kan anses vara sedvanlig med hänsyn till gäldenärens verksamhet.

20 §

Förhållandet till konkurs

Om också en ansökan om försättande av gäldenären i konkurs är anhängig när ansökan om skuldsanering görs, får konkursansökan inte avgöras förrän beslut om inledande av skuldsanering har fattats. På samma sätt

ska förfaras om en ansökan om att gäldenären ska försättas i konkurs görs efter att ansökan om skuldsanering har blivit anhängig men innan ärendet har avgjorts. Om skuldsanering inleds, förfaller konkursansökan sedan betalningsprogrammet fastställts. Om ansökan om skuldsanering avslås eller om behandlingen av ärendet avslutas på något annat sätt än genom att ett betalningsprogram fastställs, ska behandlingen av konkursansökan fortsätta. Bestämmelser om hur sökande av ändring påverkar konkursen finns i 2 mom. och i 63 § 2 mom.

Om gäldenären har sökt eller meddelar att han eller hon kommer att söka ändring i ett beslut genom vilket ansökan om skuldsanering har avslagits, kan den domstol som behandlar en sådan ansökan om försättande av gäldenären i konkurs som avses i 1 mom. eller som blir anhängig senare, på yrkande av gäldenären, skjuta upp beslutet om försättande i konkurs tills besvären har avgjorts av fullföljdsdomstolen eller behandlingen av ärendet annars avslutas. En förutsättning är att det finns synnerligen vägande skäl att skjuta upp beslutet, framför allt med beaktande av de grunder som gäldenären i sina besvär har åberopat eller som gäldenären meddelar sig åberopa. Ändring får inte sökas i beslut om uppskjutande. Om gäldenären försätts i konkurs, kan domstolen på yrkande av gäldenären bestämma att konkursboet inte får sälja mera egendom än vad som är nödvändigt för undvikande av förluster eller för betalning av de kostnader som föranleds av förvaltningen av konkursboet och skötseln av egendomen innan beslutet om skuldsanering vunnit laga kraft eller något annat bestäms i ärendet.

Ansökan om skuldsanering av en gäldenär i konkurs kan inte tas upp till prövning innan boförteckningen har fastställts i konkursen.

Sedan skuldsaneringen inletts kan gäldenären på ansökan av en borgenär försättas i konkurs endast om konkursansökan grundar sig på försummad betalning av en skuld som har uppkommit efter att skuldsaneringen inletts. Försättandet i konkurs kan då på yrkande av gäldenären skjutas upp högst en månad, om det med hänsyn till fortsättande av skuldsaneringen finns synnerligen vägande skäl för detta. Ändring får inte sökas i beslut

om uppskjutande. Om gäldenären försätts i konkurs, förfaller skuldsaneringen.

20 a §

Skuld som uppkommit efter att skuldsaneringen inletts

Om gäldenären försätts i konkurs på en ansökan som har gjorts innan betalningsprogrammet slutförts, har de fordringar som uppkommit mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes samt räntan på dessa fordringar till den tidpunkt då medlen redovisas bästa förmånsrätt till betalning vid konkurs efter de fordringar som avses i 3 § i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (1578/1992). Om behandlingen av ärendet avslutas på något annat sätt än genom att ett betalningsprogram fastställs, har de fordringar som uppkommit mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då behandlingen av ärendet avslutades samt räntan på dessa fordringar till den tidpunkt då medlen redovisas denna förmånsrätt, om ansökan om försättande i konkurs har varit anhängig under tiden mellan beslutet om inledande av skuldsanering och avslutandet av behandlingen av ärendet eller om ansökan har gjorts inom tre månader från den tidpunkt då behandlingen av ärendet avslutades. Gäldenärens obetalda andel av utredarens arvode och kostnadsersättning samt räntan på dessa till den tidpunkt då medlen redovisas ska dock betalas först.

21 §

Interimistiskt förbud

I ett beslut genom vilket ett i 1 mom. nämnt interimistiskt förbud har meddelats får ändring inte sökas särskilt. När domstolen har förkastat ett yrkande som gäller ett interimistiskt förbud får ändring i beslutet sökas särskilt endast om ansökan gäller ett förbud som syftar till att förhindra en realisering av egendom som hör till gäldenärens bastrygghet eller som gäldenären behöver för sin näringsverksamhet. Gäldenärens ändringsansö-

kan ska utan dröjsmål ges in till den domstol som behandlar ändringsansökan och besvären ska i brådslande ordning prövas av domstolen. Domstolen ska, om anledning föreligger, ge borgenärerna möjlighet att bemöta besvären.

30 §

Allmän bestämmelse om betalningsprogrammet för vanliga skulder

Om gäldenären med stöd av 70 § ska betala utredarens fordran förlängs betalningsprogrammets tillämpningstid med fyra månader. Betalningsprogrammets tillämpningstid förlängs dock med sex månader om skulder som hänför sig till gäldenärens näringsverksamhet saneras med stöd av 45 a §. Om gäldenärens andel av utredarens fordran inflyter av hans eller hennes betalningsmån efter det att betalningsprogrammet fastställdes under en kortare tid än vad som nämns ovan, förlängs betalningsprogrammets tillämpningstid med endast denna tid.

31 §

Vanliga skulders inbördes ställning

Sist ska betalningsmånen och medlen anvisas för betalningen av räntorna på skulderna för tiden mellan saldodagen och den tidpunkt då betalningsprogrammet fastställdes samt för betalningen av sådana skulder som är efterställda vid konkurs. Om saldodagen infaller tidigare än fyra månader före den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes, är räntorna på skulderna för tiden mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes efterställda.

Om en skuld som omfattas av skuldsanering preskriberas enligt 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007) eller enligt 13 a § i lagen om preskription av skulder (728/2003) under pågående betalningsprogram, ska skuldens andel av betalningsmånen och förmögenheten från ingången av den kalender-

månad som följer efter den månad då skulden slutgiltigt preskriberas anvisas de övriga borgenärerna. I betalningsprogrammet beaktas på motsvarande sätt preskription av skulder som en gäldenär inom skuldsaneringen svarar för tillsammans med någon annan på grundval av borgen eller av annan orsak.

32 §

Minimiavkastningen för de vanliga skulderna då gäldenären äger sin bostad

Minimiavkastningen för de vanliga skulderna omfattar

2) den avkastning som ett betalningsprogram som är i kraft fem år ger de vanliga borgenärerna om gäldenärens boendekostnader uppskattas så att boendet för honom eller henne och hans eller hennes familj ordnas enligt det förmånligaste tillbudsstående alternativet.

35 a §

Tilläggsprestationsskyldighet

För gäldenären fastställs i betalningsprogrammet en skyldighet att av inkomster och tillgångar som gäldenären får under betalningsprogrammets tillämpningstid i tilläggsprestationer till sina borgenärer betala det belopp som föreskrivs i denna paragraf. En tilläggsprestationsskyldighet enligt 3 mom. fastställs dock inte för en gäldenär vars inkomster under tiden för betalningsprogrammet inte kan antas öka utöver det belopp som avses i 3 mom.

Om gäldenärens inkomster minskade med ökade kostnader för arbetsresor och de andra omedelbara tilläggsutgifter som gäldenären har behövt för inkomstens förvärvande under ett kalenderår ökar så att de med minst 1 500 euro överstiger det belopp som i betalningsprogrammet har antecknats som gäldenärens inkomster, ska gäldenären för betalning av sina skulder använda hälften av det belopp med vilket ökningen överstiger 1 500

euro. Det på detta sätt uträknade beloppet behöver dock inte användas till betalning av skulderna till den del som gäldenären har behövt det för sina övriga nödvändiga utgifter.

Betalningsskyldighet som baserar sig på en prestation av engångsnatur ska fullgöras inom tre månader efter det att gäldenären fick medlen i sin besittning. Till övriga delar ska tilläggsprestationsskyldigheten fullgöras inom det följande kalenderåret. Om betalningsprogrammet löper ut under kalenderåret, ska tilläggsprestationerna för det år under vilket betalningsprogrammet löper ut betalas samtidigt som tilläggsprestationerna för det sista hela kalenderåret. Betalningstidpunkten kan bestämmas att vara en annan, om det är ändamålsenligt med hänsyn till tilläggsprestationernas obetydlighet eller av något annat särskilt skäl.

38 a §

Fastställande av betalningsprogrammet i förenklat förfarande

Om det inte finns något sådant hinder som avses i 3 mom. kan ett förslag till betalningsprogram trots 38 § 1 mom. samt 55—57 § fastställas som betalningsprogram, om

1) förutsättningar för skuldsanering finns enligt 9—11 §, och

2) alla de kända borgenärer vilkas fordringar uppgår till sammanlagt minst 80 procent av borgenärernas sammanräknade fordringsbelopp och varje borgenär vars fordringsbelopp uppgår till minst 5 procent av borgenärernas sammanräknade fordringsbelopp har godkänt förslaget till betalningsprogram eller inte har framfört någon invändning mot det.

Till domstolen ska i samband med programförslaget lämnas en redogörelse för hur och när de borgenärer som inte godkänt förslaget har delgivits förslaget och getts tillfälle att yttra sig om det, samt de skriftliga utlåtandena från de borgenärer som motsatt sig förslaget. Även gäldenärens utlåtande ska lämnas skriftligt till domstolen.

Ett förslag till betalningsprogram kan inte fastställas, om förslaget när det gäller en så-

dan borgenär som motsatt sig det inte är förenligt med 25, 26, 29 och 31 § eller om det annars avviker från vad som i denna lag föreskrivs om likabehandling av borgenärer. Dessutom ska domstolen alltid pröva ett sådant yrkande av en privat borgenär som avses i 31 a §.

41 §

Iakttagande av betalningsprogrammet

Trots bestämmelserna i 1 mom. har en gäldenär vars betalningsförmåga har försämrats, rätt att under betalningsprogrammets tillämpningstid skjuta upp sina betalningar till envar borgenär med ett sammanlagt belopp som motsvarar högst tre månaders betalningsskyldighet, eller om betalningsprogrammet i fråga om vanliga skulder är i kraft en längre tid än tre år, med ett belopp som motsvarar högst fem månaders betalningsskyldighet genom att underrätta borgenären om uppskovet. En betalning som gäldenären har skjutit upp förfaller till betalning när betalningsprogrammets tillämpningstid löper ut.

45 §

Tilläggsförutsättningar för skuldsanering av skulder som hänför sig till privathushåll

En gäldenär som är verksam som enskild näringsidkare eller yrkesutövare kan beviljas skuldsanering enligt denna lag för skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll endast om gäldenären har betalningsmån för betalning av vanliga skulder och 46 § 2 mom. inte hindrar att verksamheten fortsätter och

1) gäldenären inte har skulder som härrör av ifrågavarande näringsverksamhet eller dessa är få till antalet,

2) de skulder som ansluter sig till ifrågavarande näringsverksamhet inte är få till antalet men det bland dessa inte finns sådana som förfallit till betalning men inte betalats och gäldenären förmår betala de skulder som har samband med näringsverksamheten med de

inkomster som uppkommer i verksamheten allt eftersom de förfaller till betalning, eller

3) gäldenärens skulder som hänför sig till näringsverksamheten saneras enligt denna lag.

Om en gäldenär idkar näringsverksamhet som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kommanditbolag, kan skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll saneras enligt denna lag endast om

1) bolaget är solvent och inte hotas av insolvens, eller

2) ett sådant förfarande som avses i lagen om företagssanering är anhängigt för bolagets vidkommande.

Skulder som hänför sig till gäldenärens tidigare näringsverksamhet betraktas som skulder som hänför sig till privathushållet, om näringsverksamheten har avslutats och gäldenärens skuldansvar har utretts.

45 a §

Tilläggsförutsättningar för skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet

En gäldenär som är verksam som enskild näringsidkare eller yrkesutövare kan beviljas skuldsanering enligt denna lag för skulder som hänför sig till gäldenärens näringsverksamhet endast om

1) gäldenärens skulder som hänför sig till privathushållet saneras enligt denna lag,

2) gäldenärens näringsverksamhet är förhållandevis småskalig och dess sanering inte förutsätter arrangemang som gäller företagsverksamhet,

3) gäldenären förmår med inkomster som uppkommer i näringsverksamheten betala sådana skulder som hänför sig till verksamheten och som uppkommer efter att förfarandet inletts, allt eftersom skulderna förfaller till betalning, och

4) den fortsatta verksamheten inte orsakar en större skuldsättning än sådant upptagande av kredit som avses i 46 § 1 mom.

Skulder som hänför sig till näringsverksamheten för en gäldenär som bedriver näringsverksamhet som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kom-

manditbolag kan saneras enligt denna lag endast om

1) ett sådant förfarande som avses i lagen om företagssanering är anhängigt för bolagets vidkommande, och

2) det är fråga om en bolagsmans skuld och verkningarna av de åtgärder som vidtas i ett förfarande som avses i 1 punkten inte sträcker sig till bolagsmannen.

Ett bolags skulder kan inte saneras enligt denna lag.

45 b §

Särskilt hinder för skuldsanering av skulder som hänförs till näringsverksamhet

Skulder som hänförs till näringsverksamhet kan inte saneras enligt denna lag, om det finns grundad anledning att anta att det huvudsakliga syftet med ansökan är att förhindra borgenärernas indrivningsåtgärder eller att på något annat sätt kränka borgenärens rättigheter.

46 §

Upptagande av kredit i näringsverksamhet och bevarande av förmögenhet

I de fall som avses i 45 och 45 a § kan gäldenären trots förbudet i 7 § 1 mom. uppta en kredit som är nödvändig för näringsverksamheten, om krediten inte är ovanlig till belopp eller villkor. Gäldenären kan dock uppta en kredit till ett större belopp än vanligt, om upptagandet av kredit är ändamålsenligt med hänsyn till den inkomst som gäldenären förväntas förvärva genom verksamheten under den tid betalningsprogrammet är i kraft.

49 §

Behandlingsordningen och behörig domstol

Om skuldsanering beslutar den domstol som är gäldenärens allmänna forum eller då

gäldenärerna ansöker om skuldsanering gemensamt, den domstol som är allmänt forum för någon av dem. I de fall som avses i 45 § 2 mom. 2 punkten, 45 a § 2 mom. och 48 § 2 mom. kan den domstol där saneringsförfarandet är anhängigt besluta om skuldsanering.

49 a §

Behörig domstol i ett ärende som gäller försättande i konkurs

Om en konkursansökan avseende gäldenären är anhängig när ansökan om skuldsanering blir anhängig eller om en konkursansökan blir anhängig innan beslut om inledande av skuldsanering har fattats, ska konkursansökan behandlas vid den tingsrätt där ansökan om skuldsanering är anhängig eller som har behandlat ärendet om inledande av skuldsanering. Den tingsrätt hos vilken konkursansökan har gjorts ska överföra konkursansökan att avgöras av den tingsrätt som behandlar eller har behandlat ansökan om skuldsanering.

När en ansökan om att gäldenären ska försättas i konkurs görs under tiden mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes ska ansökan behandlas i den tingsrätt som har beslutat att skuldsaneringen ska inledas.

Om gäldenären försätts i konkurs kan den tingsrätt som avses i 1 eller 2 mom. överföra ärendet till den tingsrätt som annars är behörig att behandla gäldenärens konkurs, om detta är ändamålsenligt. Tingsrätten ska samtidigt utse en boförvaltare.

52 §

Hörande av borgenärerna om ansökan

Domstolen kan avslå ansökan utan att höra borgenärerna, om det är uppenbart att syftet med ansökan är att fördröja försättandet av gäldenären i konkurs.

52 a §

Hörande av borgenärerna om ansökan och förslag till betalningsprogram

Om ett förslag till betalningsprogram har fogats till ansökan och något annat inte följer av 2 mom., ska domstolen

1) delge borgenärerna ansökan och förslaget till betalningsprogram,

2) sätta ut en dag då borgenärerna senast ska tillställa domstolen ett skriftligt utlåtande om gäldenärens ansökan och om förslaget till betalningsprogram samt eventuella invändningar mot de skulder som ingår i förslaget, vid äventyr att utlåtandena och invändningarna annars kan lämnas obeaktade, och

3) ge en privat borgenär en utredning om möjligheten att enligt 31 a § yrka förlängning av betalningsprogrammets varaktighet.

Om de godkännanden av förslaget till betalningsprogram som avses i 38 a § 1 mom. har getts skriftligt och gäldenären har hört alla borgenärer, kan ett beslut om inledande av skuldsanering och fastställande av betalningsprogrammet fattas utan att borgenärerna hörs vidare.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om borgenärer gäller även dem som är borgensmän för gäldenärens skuld, dem som ställt säkerhet samt medgäldenärerna.

54 §

Beslut om inledande av skuldsanering

Om inte något annat följer av 5 mom., ska domstolen då den beslutar om att skuldsanering ska inledas

Domstolen ska, om inte något annat följer av 66 § och i ärendet inte har tillämpats 52 a §, utan dröjsmål sända borgenärerna samt borgensmännen, dem som ställt säkerhet och medgäldenärerna en kopia av sitt beslut, av ansökan och av gäldenärens förslag till betalningsprogram samt en utredning om möjligheten att enligt 31 a § yrka förlängning av betalningsprogrammets varaktighet.

Om det till ansökan har fogats ett förslag till betalningsprogram och beslut om inledande av skuldsanering har fattats senast fyra månader efter den saldodag som använts i förslaget till betalningsprogram, ska domstolen sätta ut den dag som avses i 2 mom. 2 och 3 punkten endast om det behövs för att se över förslaget till betalningsprogram.

62 a §

Meddelanden och delgivningssätt

Dagen för när ett beslut om ett betalningsprogram kommer att ges ska meddelas gäldenären, samtliga borgenärer, utskökningsmyndigheten på gäldenärens hemort och utredaren, om en sådan förordnats. I meddelandet ska uppges om förslaget till betalningsprogram har ändrats efter att förslaget har tillställts dem som är delaktiga i ärendet. Ett meddelande behöver dock inte tillställas en borgenär vars fordran på gäldenären är obetydlig och som inte har givit något utlåtande om förslaget till betalningsprogram. Dagen för när ett beslut om ändring av betalningsprogrammet kommer att ges ska meddelas gäldenären och de borgenärer som har getts tillfälle att bli hörda i saken. Det att betalningsprogrammet har förfallit ska meddelas gäldenären, utskökningsmyndigheten på gäldenärens hemort samt borgenärerna. Fullföljdsdomstolen kan uppdra meddelandet åt tingsrätten.

De meddelanden och delgivningar som avses i denna lag kan framföras med hjälp av en elektronisk dataöverföringsmetod eller som vanligt brev per post, om det inte är nödvändigt att delgivningen sker mot delgivningsintyg eller mottagningsbevis eller med iakttagande av andra sätt för delgivning i tvistemål. Som borgenärens processadress kan användas den e-postadress eller någon annan adress för elektronisk dataöverföring eller den postadress som borgenären har meddelat gäldenären i samband med den skuldutredning som avses i 11 b §. Ett meddelande om att skuldsanering inletts kan lämnas till utskökningsmyndigheterna även per telefon.

63 §

Ändringssökande

Om ändring har sökts i ett beslut genom vilket en ansökan om skuldsanering har avslagits och gäldenären har försatts i konkurs innan ärendet har avgjorts i fullföljdsdomstolen, förfaller konkursen, om skuldsaneringen inleds. Om skuldsaneringen inleds genom beslut av fullföljdsdomstolen och en ansökan om att försätta gäldenären i konkurs då är anhängig, förfaller ansökan när betalningsprogrammet har fastställts.

64 §

Förordnande av utredare

I skuldsaneringen kan en utredare förordnas, om det är nödvändigt för att utreda gäldenärens ekonomiska ställning, för att realisera egendom eller annars för att skuldsaneringen ska kunna genomföras. Om det till gäldenärens ansökan har fogats ett förslag till betalningsprogram, kan en utredare förordnas endast om det är nödvändigt på grund av tvistigheter eller oklarheter i ärendet. En utredare kan förordnas också för reglering av borgensansvar och säkerhetsansvar. I ett ärende som gäller fastställande av tilläggsprestationer kan en utredare förordnas, om det är nödvändigt på grund av tvistigheter eller oklarheter i ärendet eller av andra särskilda skäl.

66 §

Utredarens uppgifter

Om utredaren får kännedom om något som kan leda till att gäldenärens ansökan avslås ska utredaren överföra ärendet till domstol för avgörande. Om utredaren får kännedom om en sådan grund för återvinning som avses i 60 § ska utredaren meddela borgenären om detta.

70 §

Utredarens arvode och kostnadsersättning

Utredaren har rätt att få ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de kostnader som varit nödvändiga för fullgörandet av uppdraget. Om ett offentligt rättsbiträde har varit utredare, betalas arvodet och ersättningen till den statliga rättshjälpsbyrån.

Av utredarens fordran ska gäldenären betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst fyra månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Denna betalningsskyldighet gäller också när utredaren har förordnats för fastställande av tilläggsprestationer, om inte gäldenären påvisar att hans eller hennes betalningsmån är klart sämre än den som räknats ut i samband med att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Av utredarens fordran ska gäldenären då betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under fyra månader efter att tilläggsprestationerna har fastställts. Om 45 a § tillämpas på gäldenären, ska gäldenären dock av utredarens fordran betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst sex månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Den andel som gäldenären ska betala kan också tas av de medel som inlutit till gäldenären efter det skuldsaneringen inleddes.

Det belopp av utredarens fordran som är större än den andel gäldenären ska betala förordnas att betalas av statens medel. Om ansökan avslås, ska fordran förordnas att i sin helhet betalas av statens medel. Gäldenären ska då ersätta staten en fordran som har betalats av statens medel, om ansökan har avslagits på grund av att gäldenären har försummat sina skyldigheter enligt förfarandet. I ett ärende som gäller fastställande av tilläggsprestationer kan den borgenär som gjort ansökan förordnas att ersätta staten den fordran som betalats av statens medel, om ansökan varit uppenbart ogrundad.

Om utredaren har förordnats att handha den realisering som fastställs i betalningsprogrammet, tas dock arvodet och kostnaderna för detta uppdrag ur försäljningspriset för egendomen.

Om gäldenären försätts i konkurs, har utestående arvoden och ersättningar som avses i 2 mom. samt räntan på dessa belopp till den tidpunkt då medlen redovisas bästa förmånsrätt till betalning vid konkurs efter de fordringar som avses i 3 § i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning, och före de fordringar som avses i 20 a §.

Genom förordning av justitieministeriet utfärdas närmare bestämmelser om arvode och kostnadsersättningar till utredaren.

Vad som föreskrivs om de ersättningar som betalas av statens medel till ett vittne som hörs vid en domstol ska tillämpas på betalningen av arvodet och ersättningarna.

87 a §

Domstolens anmälningsskyldighet

När 45 a § tillämpas ska domstolen utan dröjsmål till Patent- och registerstyrelsen för anteckning i handelsregistret anmäla ett beslut om interimistiskt förbud enligt 21 § och om inledande av skuldsanering samt om fastställande av betalningsprogrammet och ett beslut om att behandlingen av ärendet avslutats av någon annan orsak. Genom förordning av justitieministeriet utfärdas närmare bestämmelser om anmälan.

87 b §

Anteckning i handelsregistret om skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet

Om en näringsidkare eller yrkesutövare är införd i handelsregistret, ska Patent- och registerstyrelsen utifrån anmälan enligt 87 a § utan dröjsmål i handelsregistret anteckna ett

beslut om interimistiskt förbud och om inledande av skuldsanering samt om fastställande av betalningsprogrammet och ett beslut om att behandlingen av ärendet avslutats av någon annan orsak. Av anteckningen ska framgå den domstol som har fattat beslutet och beslutstidpunkten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bestämmelserna i 9 a § 1 mom., 10 § 2, 3, 7, 8 och 11 punkten samt 10 a § tillämpas, om ansökan om skuldsanering eller ett annat ärende som gäller skuldsanering är anhängigt vid en tingsrätt när lagen träder i kraft och tingsrätten inte har meddelat när beslutet ges, eller om ett ärende blir anhängigt efter ikraftträdandet. I fullföljdsdomstolen tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, om ärendet före ikraftträdandet har avgjorts av en lägre domstol samt även i tingsrätten, om fullföljdsdomstolen har återförvisat ärendet till tingsrätten.

Bestämmelserna i 20 a § och 70 § 5 mom. tillämpas, om skuldsaneringen har inletts efter ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 31 § 3 mom., 32 § 2 mom. 2 punkten, 49 a §, 52 § 3 mom., 52 a §, det inledande stycket i 54 § 2 mom. samt 54 § 4 och 5 mom., 62 a § 2 mom. och 64 § 1 mom. tillämpas, om ett ärende som gäller skuldsanering blir anhängigt vid tingsrätten efter ikraftträdandet.

Om det för gäldenären har fastställts en tilläggsprestationsskyldighet med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, ska 35 a § 3 och 5 mom. i denna lag tillämpas på tilläggsprestationsskyldigheten från och med den 1 januari 2015.

Bestämmelserna i 41 § 2 mom. tillämpas även fastän betalningsprogrammet har fastställts före ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 1 § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 1 § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000) ett nytt
 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

1 §	yrkesutövare i ärenden som avses i 1 mom. 3—5 punkten även i fråga om skulder som hänför sig till näringsverksamheten.
<i>Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens innehåll</i>	-----

 Vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning biträds enskilda näringsidkare och

 Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av utsökningsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
 ändras i utsökningsbalken (705/2007) 2 kap. 1 §, det inledande stycket i 26 § 1 mom. och
 26 § 3 mom. samt 27 § 2 mom. som följer:

2 kap.	annan orsak. Om inte något annat följer av 2 mom. ska utmätningssmannen kontrollera att fordran inte har preskriberats samt av par- terna begära en utredning, ifall det är oklart om rättigheten har upphört.
Utsökningsgrunder	Utmätningssmannen beaktar preskription enligt 13 a § i lagen om preskription av skul- der (728/2013) endast på grundval av in- vändning och framlagd utredning. Preskrip- tionstiden räknas från det att fordran enligt utsökningsgrunden har förfallit till betalning, om inte gäldenären påvisar att skulden förfal- lit till betalning tidigare.
1 §	Bestämmelser om rätten för en innehavare av säkerhetsrätt att få betalning utan utsök- ningsgrund finns i 4 och 5 kap. Utmätningss-
<i>Allmän bestämmelse</i>	

En förutsättning för att ett utsökningsärende ska bli anhängigt och verkställt är att sökanden har en utsökningsgrund enligt 2 §, i vilken svaranden har ålagts en i 1 kap. 1 § avsedd skyldighet eller en säkringsåtgärd förordnats, och att den rättighet som nämns i utsökningsgrunden inte har upphört på grund av betalning eller preskription eller av någon

mannen får utan särskild utsökningsgrund verkställa skyldigheter som följer av utsökningsförfarandet i enlighet med denna lag.

26 §

Förlängning av tidsfristen

En borgenär kan i domstol väcka talan mot gäldenären och yrka förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist. Domstolen kan bestämma att tidsfristen förlängs med 10 år från utgången av den ursprungliga tidsfristen eller från den slutliga preskriptionen av fordran med stöd av 13 a § i lagen om preskription av skulder. En förutsättning för förlängning är att gäldenären under utsökningsgrundens ursprungliga tidsfrist väsentligt har försvårat borgenärens möjligheter att få betalning genom att

Talan om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist ska väckas senast två år efter utgången av den ursprungliga tidsfristen eller efter den slutgiltiga preskriptionen av fordran med stöd av 13 a § i lagen om preskription av skulder.

27 §

Preskription av fordran och dom om förlängning av tidsfristen

I den dom genom vilken utsökningsgrundens tidsfrist förlängs efter att den löpt ut åläggs gäldenären den betalningsskyldighet som gällde vid tidsfristens slut eller när fordran preskriberades slutgiltigt med stöd av 13 a § i lagen om preskription av skulder, om inte något annat följer av att betalning skett därefter eller av någon motsvarande omständighet. Gäldenärens betalningsskyldighet inträder genast och gäller tills den förlängda tidsfristen löpt ut. En icke lagakraftvunnen dom som gäller betalningsskyldigheten är verkställbar så som föreskrivs ovan i detta kapitel.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av lagen om preskription av skulder**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om preskription av skulder (728/2003) 8 § 3 mom., sådant det lyder i lag 708/2007, samt
fogas till lagen en ny 13 a § och en ny mellanrubrik före den som följer:

Slutgiltig preskription

13 a §

Slutgiltig preskription

Fysiska personers penningsskulder som grundar sig på avtal preskriberas senast när det har gått 20 år sedan skulden förfallit till betalning. Om borgenären är en fysisk person, är preskriptionstiden 25 år. Den preskriptionstid som avses här kan inte avbrytas.

Bestämmelser om preskription av en skuld på grund av att tiden för utsökningsgrundens

verkställbarhet har löpt ut finns i 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007).

Preskription enligt denna paragraf hindrar inte förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist enligt 2 kap. 26 § och 27 § 2—4 mom. i utsökningsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på skulder som har förfallit till betalning innan lagen trädde i kraft. Det anses dock att högst 15 år av preskriptionstiden föregår ikraftträdandet.

Helsingfors den 12 juni 2014

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*

1.

Lag**om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) 50 § 3 mom., sådant det lyder i lag 1273/2002,

ändras 9 a §, 10 § 2, 3 och 7—10 punkten, 10 a, 11, 13 och 15 §, 17 § 3 mom., 18 § 1 och 2 mom., 19 och 20 §, 21 § 2 mom., 30 § 5 mom., 31 § 3 och 5 mom., 32 § 2 mom. 2 punkten, 35 a § 1, 3 och 5 mom., 41 § 2 mom., 45 §, rubriken för 46 § samt 46 § 1 mom., 49 § 3 mom., det inledande stycket i 54 § 2 mom. och 54 § 4 mom., 62 a §, 63 § 2 mom., 64 § 1 mom., 66 § 4 mom. och 70 §,

av dem 9 a §, 10 § 2 och 3 punkten, 49 § 3 mom., 54 § 4 mom. och 63 § 2 mom. sådana de lyder i lag 63/1997, 10 a §, 35 a § 1 och 5 mom. och 41 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1273/2002, 18 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1612/2009, 21 § 2 mom. och det inledande stycket i 54 § 2 mom. sådana de lyder i lag 113/1995, 30 § 5 mom. sådant det lyder i lag 632/2010, 31 § 5 mom. sådant det lyder i lag 117/2008, 35 a § 3 mom. och 64 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1088/2006, 62 a § sådan den lyder i lagarna 113/1995 och 63/1997 och 70 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1088/2006, samt

fogas till 10 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 63/1997 och 1273/2002, en ny 11 punkt, till lagen nya 11 b, 12 a, 12 b, 20 a, 38 a, 45 a, 45 b, 49 a och 52 a §, till 52 § ett nytt 3 mom., till 54 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 113/1995 och 63/1997, ett nytt 5 mom., till 87 a §, sådan den lyder i lag 385/2010, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 87 b § som följer:

Gällande lydelse

3 kap.

Inledande av skuldsanering

9 a §

Förutsättning som gäller gäldenärens betalningsförmåga

Om en gäldenär som av en orsak som kan anses temporär saknar betalningsmån eller av samma orsak med sin betalningsmån inte förmår betala sina vanliga skulder till ett belopp som inte skall anses vara obetydligt, kan skuldsanering inte beviljas. Vid bedömningen av om orsaken är temporär och av storleken på betalningsmånen skall särskilt gäldenärens förvärvsmöjligheter beaktas.

Föreslagen lydelse

3 kap.

Inledande av skuldsanering

9 a §

Förutsättning som gäller gäldenärens betalningsförmåga

Om en gäldenär som av en orsak som kan anses temporär saknar betalningsmån eller av samma orsak med sin betalningsmån inte förmår betala sina vanliga skulder till ett belopp som inte ska anses vara obetydligt, kan skuldsanering inte beviljas. Vid bedömningen av om orsaken är temporär och av storleken på betalningsmånen ska särskilt gäldenärens förvärvsmöjligheter beaktas. *Orsaken*

kan inte anses vara temporär, om det att betalningsmån saknas eller att den är obetydlig beror på arbetslöshet som varat över 18 månader.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på en gäldenär som idkar näringsverksamhet som enskild näringsidkare eller yrkesutövare. Bestämmelser om tilläggsförutsättningar för skuldsanering i fråga om en gäldenär som idkar näringsverksamhet finns i 7 kap.

10 §

Allmänna hinder för en skuldsanering

Om inte något annat följer av 10 a §, kan skuldsanering inte beviljas om

2) gäldenären som misstänkt är föremål för förundersökning för ett brott eller åtalad för ett brott eller honom har tillskrivits ett brott och skuldsanering kunde förvägras med stöd av 1 punkten, om gäldenären påförs betalningsskyldighet på grundval av brottet,

3) skuld som kan anses betydande har uppkommit i näringsverksamhet i vilken har förfarits grovt otillbörligt mot borgenärerna eller i vilken väsentligen har försummats lagstadgade skyldigheter eller vilken huvudsakligen har varit av spekulationsnatur,

7) det med beaktande av grunden för skulderna och omständigheterna vid deras uppkomst, gäldenärens sätt att sköta sin ekonomi eller andra omständigheter kan dras slutsatsen att det är sannolikt att gäldenärens skuldsättning är avsiktlig med inriktning på en skuldsanering eller uppenbart lättsinnig med beaktande av hurdan omsorg det skäligen kan förutsättas av en person i hans ställning under sådana omständigheter,

8) gäldenären har lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter om sin ekonomiska ställning för att beviljas skuldsanering, underlåtit att utreda möjligheterna till en förlikning, försummat den i 6 § stadgade skyldigheten att lämna uppgifter eller den i 7 § stadgade skyl-

10 §

Allmänna hinder för en skuldsanering

Om inte något annat följer av 10 a §, kan skuldsanering inte beviljas om

2) gäldenären som misstänkt är föremål för förundersökning för ett brott eller åtalad för ett brott eller honom eller henne har tillskrivits ett brott och han eller hon kan påföras betalningsskyldighet på grund av brottet *och det inte kan anses motiverat att bevilja skuldsanering med beaktande av skuldens belopp, brottets art, den skadelidandes ställning och övriga omständigheter,*

3) skuld som kan anses betydande har uppkommit i näringsverksamhet i vilken har förfarits grovt otillbörligt mot borgenärerna eller i vilken väsentligen har försummats lagstadgade skyldigheter *av någon annan orsak än insolvens* eller vilken huvudsakligen har varit av spekulationsnatur,

7) det med beaktande av grunden för skulderna och omständigheterna vid deras uppkomst, gäldenärens sätt att sköta sin ekonomi eller andra omständigheter kan dras slutsatsen att det är sannolikt att gäldenärens skuldsättning är avsiktlig med inriktning på en skuldsanering *eller de åtgärder som lett till gäldenärens skuldsättning bedömda som en helhet kan betraktas som ligkiltiga och oansvariga med hänsyn till gäldenärens ålder, ställning och övriga omständigheter samt till huruvida kreditgivarna har handlat ansvarsfullt,*

8) gäldenären har lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter om sin ekonomiska ställning för att beviljas skuldsanering, försum-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

digheten att medverka, brutit mot det i 12 § stadgade betalningsförbudet och förbudet att ställa säkerhet eller annars genom sitt handlande eller sina försummelser försvårat skuldsaneringen,

9) det finns grundad anledning att anta att gäldenären inte kommer att iaktta betalningsprogrammet, eller

10) gäldenären tidigare har beviljats skuldsanering.

mat den i 6 § föreskrivna skyldigheten att lämna uppgifter eller den i 7 § föreskrivna skyldigheten att medverka, brutit mot det i 12 § föreskrivna betalningsförbudet och förbudet att ställa säkerhet eller annars genom sitt handlande eller sina försummelser försvårat skuldsaneringen,

9) det finns grundad anledning att anta att gäldenären inte kommer att iaktta betalningsprogrammet,

10) det för gäldenären tidigare har fastställts ett betalningsprogram, eller

11) reglering av ett skadestånd, en återbetalning av köpesumma eller någon annan motsvarande betydande skuld mellan privatpersoner bedömd som en helhet skulle vara oskälig.

10 a §

10 a §

*Beviljande av skuldsanering trots ett allmänt hinder**Beviljande av skuldsanering trots ett allmänt hinder*

Utan hinder av 10 § kan skuldsanering beviljas om det finns vägande skäl att göra det, särskilt med hänsyn till den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig, gäldenärens åtgärder för betalning av sina skulder och gäldenärens övriga förhållanden samt skuldsaneringens betydelse för gäldenären och borgenärerna.

Trots ett hinder enligt 10 § kan skuldsanering beviljas om det finns vägande skäl att göra det, särskilt med hänsyn till *gäldenärens åtgärder för betalning av sina skulder, den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig* och gäldenärens övriga förhållanden samt skuldsaneringens betydelse för gäldenären och borgenärerna.

11 §

11 §

*Skyldighet att utreda möjligheterna till förlikning**Skyldighet att utreda möjligheterna till förlikning och borgenärernas skyldighet att medverka*

Innan gäldenären ansöker om skuldsanering skall han utreda möjligheterna att ingå förlikning med borgenärerna i syfte att rätta till sin ekonomiska situation.

Innan gäldenären ansöker om skuldsanering ska han eller hon utreda möjligheterna att *uppnå förlikning med borgenärerna om reglering av sina skulder, om det inte är uppenbart onödigt på grund av gäldenärens ringa betalningsförmåga, det stora antalet borgenärer, de okända borgenärerna eller av någon annan orsak.*

Borgenären ska i enlighet med god kreditgivnings- och indrivningssed medverka till en förlikning.

(ny)

11 b §

Skuldutredning

För ansökan om skuldsanering och utredning av skuldsituationen ska borgenären på begäran av gäldenären skriftligen meddela denne

1) grunden för fordran, förfallodagen och fordringsbeloppet specificerat enligt kapital, ränta samt skuldernas indrivnings- och verkställighetskostnader per ett visst datum som gäldenären begärt (saldodag),

2) uppgifter som identifierar fordringarna, om borgenären har flera fordringar,

3) datum och grund för slutgiltig preskription av skulden,

4) säkerhetsskuldens belopp och säkerheterna,

5) eventuella andra personer som utöver gäldenären ansvarar för skulden,

6) betalningskontaktuppgifter,

7) telefonnummer,

8) den e-postadress eller någon annan adress för elektronisk dataöverföring till vilken delgivningar och meddelanden som avses i denna lag ska sändas (processadress) eller en postadress, om borgenären meddelar att han eller hon vill använda postadressen som processadress, och

9) andra uppgifter som gäldenären begär och som behövs för ansökan om skuldsanering eller uppgörande av ett förslag till betalningsprogram.

(ny)

12 a §

Undantag för näringsidkare från betalningsförbudet

Trots förbudet enligt 12 § har en säkerhetsborgenär rätt att få betalning för räntor och andra kreditkostnader som motsvarar villkoren för skulden och som förfaller efter att skuldsaneringen inletts. Borgenären kan inte göra gällande ett villkor om förtida betalning av kreditkostnader.

Trots förbudet enligt 12 § gäller följande för en gäldenär som idkar näringsverksamhet:

1) arbetstagarnas löner och ersättningar

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

för kostnader för arbetet för tre månader innan skuldsaneringen inleddes ska betalas,

2) de semesterlöner och semestersättningar till arbetstagarna som har tjänats in innan skuldsaneringen inleddes ska betalas,

3) ett betalningsrörelsekonto med kredit kan bibehållas och betalningarna till gäldenären kan även i fortsättningen styras till ett sådant konto samt betalningar som inflyter på kontot räknas som amortering på bankens kreditfordran i anslutning till kontot.

(ny)

12 b §

Skydd för säkerhetens värde när gäldenären idkar näringsverksamhet

En säkerhetsborgenär har rätt till ersättning för sådan minskning av värdet på säkerhetsegendom till borgenärens nackdel som beror på att egendomen har använts i gäldenärens näringsverksamhet under giltighetstiden för ett indrivningsförbud enligt 13 § eller ett interimistiskt indrivningsförbud enligt 21 §. En betald ersättning räknas som amortering av säkerhetsskuld.

Gäldenären ska se till att sådan i gäldenärens näringsverksamhet använd egendom som omfattas av indrivningsförbud och utgör säkerhet för skuld som omfattas av skuldsaneringen på behörigt sätt är försäkrad mot skada.

13 §

13 §

*Indrivningsförbud och säkringsåtgärder**Indrivningsförbud och säkringsåtgärder*

Efter att skuldsanering inletts får mot gäldenären inte riktas åtgärder för att driva in en skuld som omfattas av betalningsförbudet eller för att säkra betalningen av en sådan skuld. Åtgärder som redan påbörjats får inte fortsättas. Mot gäldenären får inte heller i fråga om sådan skuld riktas påföljder för betalningsdröjsmål. Bl.a. följande åtgärder omfattas av det här nämnda förbudet:

1) utövande av en realiserings- eller återtagningsrätt som grundar sig på en realsäkerhetsrätt eller annat utnyttjande av säkerhet i syfte att få betalning,

2) uppsägning av en skuld och uppsägning eller hävning av ett avtal, till följd av betal-

Efter att skuldsanering inletts får mot gäldenären inte riktas åtgärder för att driva in en skuld som omfattas av betalningsförbudet eller för att säkra betalningen av en sådan skuld. Åtgärder som redan påbörjats får inte fortsättas. Mot gäldenären får inte heller i fråga om sådan skuld riktas påföljder för betalningsdröjsmål. Bl.a. följande åtgärder omfattas av det här nämnda förbudet:

1) utövande av en realiserings- eller återtagningsrätt som grundar sig på en realsäkerhetsrätt eller annat utnyttjande av säkerhet i syfte att få betalning,

2) uppsägning av en skuld och uppsägning eller hävning av ett avtal, till följd av betal-

ningsdröjsmål, då avtalet ligger till grund för skulden, med undantag av hävning eller uppsägning av ett avtal om kontokredit i syfte att förhindra en ny skuld,

3) användning av en fordran som gäldenären har på borgenären för kvittning av borgenärens fordran med undantag för i lagen om skatteuppbörd (611/78) avsedd kvittning.

En åtgärd i strid med förbudet är utan verkan. Om den egendom som utgör säkerhet har överlåtit i strid med förbudet kan mottagaren dock förvärva godtrosskydd i enlighet med vad som särskilt stadgas. Förbudet hindrar inte borgenären från att väcka en rättegång eller något annat förfarande som syftar till att bibehålla hans rättigheter eller att ge honom en verkställighetsgrund. Förbudet hindrar inte heller borgenären att ansöka om ett myndighetsbeslut om säkringsåtgärder som avser gäldenärens egendom och om verkställighet av beslutet.

En säkringsåtgärd som fastställts med avseende på gäldenärens egendom innan skuldsaneringen inleds förblir i kraft om inte domstolen bestämmer något annat. Innan en säkringsåtgärd återkallas eller begränsas skall den borgenär som ansökt om åtgärden beredas tillfälle att bli hörd.

15 §

Beviljande av undantag från indrivningsförbudet

Domstol kan på yrkande av en säkerhetsborgenär bevilja borgenären tillstånd att utöva de rättigheter som avses i 13 § 1 mom. 1 punkten om den egendom som utgör säkerhet

ningsdröjsmål, då avtalet ligger till grund för skulden, med undantag av hävning eller uppsägning av ett avtal om kontokredit i syfte att förhindra en ny skuld,

3) användning av en fordran som gäldenären har på borgenären för kvittning av borgenärens fordran med undantag för i lagen om skatteuppbörd (609/2005) avsedd kvittning,

4) *fattande av ett för gäldenären menligt administrativt beslut som grundar sig på försummelse att betala en skuld som omfattas av skuldsaneringen.*

En åtgärd i strid med förbudet är utan verkan. Om den egendom som utgör säkerhet har överlåtit i strid med förbudet kan mottagaren dock förvärva godtrosskydd i enlighet med vad som särskilt föreskrivs. Förbudet hindrar inte borgenären från att inleda en rättegång eller något annat förfarande som syftar till att bibehålla hans eller hennes rättigheter eller att ge honom eller henne en verkställighetsgrund. Förbudet hindrar inte heller borgenären att ansöka om ett myndighetsbeslut om säkringsåtgärder som avser gäldenärens egendom och om verkställighet av beslutet, *om inte något annat följer av 4 mom.*

En säkringsåtgärd som fastställts med avseende på gäldenärens egendom innan skuldsaneringen inleds förblir i kraft om inte domstolen bestämmer något annat *eller något annat följer av 4 mom.* Innan en säkringsåtgärd återkallas eller begränsas ska den borgenär som ansökt om åtgärden beredas tillfälle att bli hörd.

Efter att skuldsanering inletts får mot sådan egendom som gäldenären använder i sin näringsverksamhet inte på basis av en skuld som omfattas av skuldsaneringen riktas säkringsåtgärder enligt en myndighets beslut. En säkringsåtgärd som bestämts innan skuldsaneringen inletts upphör när skuldsaneringen inleds.

15 §

Beviljande av undantag från indrivningsförbudet

En domstol kan på yrkande av en säkerhetsborgenär bevilja borgenären tillstånd att utöva de rättigheter som avses i 13 § 1 mom. 1 punkten, om

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

inte ingår i gäldenärens bastrygghet eller om det är uppenbart att gäldenären inte till borgenären förmår betala den andel av säkerhetsskulden som enligt 29 § bestäms för borgenären. Beslutet skall iakttas oberoende av ändringssökande om domstolen inte bestämmer annat. Utan hinder av säkerhetsborgenärens ovan nämnda yrkande kan realiseringen av en ägarbostad uppskjutas under de förutsättningar som stadgas i 35 §.

1) den egendom som utgör säkerhet inte ingår i gäldenärens bastrygghet och gäldenären inte behöver den för sin näringsverksamhet, utom om det är uppenbart att gäldenären inte till borgenären förmår betala den andel av säkerhetsskulden som enligt 29 § bestäms för borgenären, eller

2) en grund för yrkandet är att betalningar som avses i 12 a § 1 mom. eller 12 b § 1 mom. eller försäkringsskyldigheten enligt 12 b § 2 mom. har försummats och försummelsen inte är av ringa betydelse.

Beslutet ska iakttas oberoende av ändringssökande om domstolen inte bestämmer annat. Oberoende av säkerhetsborgenärens ovan nämnda yrkande kan realiseringen av en ägarbostad uppskjutas under de förutsättningar som anges i 35 §.

17 §

17 §

*Utmättningsförbud**Utmättningsförbud*

Om försäljning av egendom som utmätts hos gäldenären har kungjorts innan skuldsaneringen inleds, kan domstolen bestämma att verkställigheten skall avbrytas och att försäljningen skall återgå, om egendomen ingår i gäldenärens bastrygghet och det är uppenbart att denna egendom inte skall användas för betalning av skulderna i skuldsaneringen.

Om försäljning av egendom som utmätts hos gäldenären har kungjorts innan skuldsaneringen inleds, kan domstolen bestämma att verkställigheten ska avbrytas och att försäljningen ska återgå, om

1) egendomen ingår i gäldenärens bastrygghet eller gäldenären behöver den för sin näringsverksamhet, och

2) det är uppenbart att denna egendom inte ska användas för betalning av skulderna i skuldsaneringen.

18 §

18 §

*Annan verkställighet och handräckning**Annan verkställighet och handräckning*

Sedan skuldsanering inletts får ett beslut om att gäldenären ska vräkas från den lägenhet som han har i sin besittning och använder som sin bostad inte verkställas, om vräkningsgrunden är utebliven betalning för hyra eller något annat vederlag för lägenheten som förfallit till betalning innan skuldsaneringen inleddes. Detsamma gäller ett beslut om att med stöd av lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009) ta gäldenärens bostad i bolagets

Sedan skuldsanering inletts får ett beslut om att gäldenären ska vräkas från den lägenhet som han eller hon har i sin besittning och använder som sin bostad eller som huvudsakligen används för gäldenärens näringsverksamhet inte verkställas, om vräkningsgrunden är utebliven betalning för hyra eller något annat vederlag för lägenheten som förfallit till betalning innan skuldsaneringen inleddes. Detsamma gäller ett beslut om att med

besittning. Domstolen kan dock på yrkande av borgenären tillåta verkställighet, om det med beaktande av de åtgärder som borgenären redan har vidtagit beträffande lägenheten är oskäligt att den förhindras eller om det är uppenbart att gäldenären inte förmår betala hyror eller andra vederlag som förfaller till betalning efter att skuldsaneringen inletts.

Sedan skuldsanering inletts får handräckning ges för återtagande av gods eller för uppgörelse enligt lagen om avbetalningsköp (91/66) om godset inte ingår i gäldenärens bastrygghet eller om borgenären beviljats rätt enligt denna lag att utöva sina rättigheter enligt 13 § 1 mom. 1 punkten. Handräckning får inte ges för återtagande eller uppgörelse beträffande egendom som ingår i gäldenärens bastrygghet och återtagande eller uppgörelse som är anhängig skall avbrytas tills betalningsprogrammet fastställs eller något annat bestäms.

stöd av lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009) ta gäldenärens bostad i bolagets besittning. Domstolen kan dock på yrkande av borgenären tillåta verkställighet, om det med beaktande av de åtgärder som borgenären redan har vidtagit beträffande lägenheten är oskäligt att den förhindras eller om det är uppenbart att gäldenären inte förmår betala hyror eller andra vederlag som förfaller till betalning efter att skuldsaneringen inletts.

Sedan skuldsanering inletts får handräckning för återtagande av gods eller för uppgörelse enligt lagen om avbetalningsköp (91/1966) ges endast om godset inte ingår i gäldenärens bastrygghet och gäldenären inte behöver den för sin näringsverksamhet eller om borgenären beviljats rätt enligt 15 § att utöva sina rättigheter enligt 13 § 1 mom. 1 punkten. På motsvarande sätt ska återtagande och uppgörelse som är anhängig avbrytas tills betalningsprogrammet fastställs eller något annat bestäms.

19 §

Uppsägning av vissa avtal

Sedan skuldsanering inletts kan gäldenären uppsäga ett hyres- eller arrendeavtal enligt vilket gäldenären är hyresgäst eller arrendator, så att det upphör inom två månader från uppsägningen utan hinder av de villkor som gäller avtalets varaktighet eller uppsägningen av det. Gäldenären är inte utöver den hyra, arrendeavgift eller annat vederlag som hänför sig till uppsägningstiden skyldig att betala någon annan ersättning för att avtalet upphört i förtid.

I fråga om leasingavtal gäller 27 § lagen om företagssanering.

19 §

Vissa avtals ställning

Sedan skuldsanering inletts kan gäldenären säga upp ett hyres- eller arrendeavtal eller något annat avtal enligt vilket gäldenären är hyresgäst eller arrendator eller som gäldenären har ingått i egenskap av konsument, så att det upphör inom två månader från uppsägningen oberoende av de villkor som gäller avtalets varaktighet eller uppsägningen av det. Gäldenären är inte utöver den hyra, arrendeavgift eller annat vederlag som hänför sig till uppsägningstiden skyldig att betala någon annan ersättning för att avtalet upphört i förtid.

Hyresvärden för en lägenhet som en gäldenär som idkar näringsverksamhet har hyrt och som huvudsakligen används för näringsverksamheten har med avvikelse från 1 mom. rätt att få ersättning för att avtalet upphör i förtid. Ersättningen omfattar de direkta kostnaderna för återställande av besittningen av egendom samt skälig ersättning för annan skada som orsakas hyresvärden och som denne kan påvisa. Ersättningen utgör skuld som omfattas av skuldsaneringen.

I fråga om leasingavtal iakttas 27 § i lagen om företagssanering.

Den som enligt ett avtal som har ingåtts innan skuldsaneringen inleds har åtagit sig en prestation gentemot en gäldenär som idkar näringsverksamhet, men inte har uppfyllt åtagandet när skuldsaneringen inleds, har trots 12 § rätt att få betalning för sin prestation, om prestationen kan anses vara sedvanlig med hänsyn till gäldenärens verksamhet.

20 §

Förhållandet till konkurs

Om en borgenär har ansökt om att gäldenären skall försättas i konkurs och gäldenären innan beslut om försättande i konkurs fattas ansöker om skuldsanering, skall behandlingen av konkursansökan uppskjutas tills beslut om inledande av skuldsanering har fattats. På samma sätt skall förfaras om borgenären ansöker om att gäldenären skall försättas i konkurs medan en ansökan om skuldsanering för gäldenären är anhängig. Konkursansökan förfaller om skuldsanering inleds.

20 §

Förhållandet till konkurs

Om också en ansökan om försättande av gäldenären i konkurs är anhängig när ansökan om skuldsanering görs, får konkursansökan inte avgöras förrän beslut om inledande av skuldsanering har fattats. På samma sätt ska förfaras om en ansökan om att gäldenären ska försättas i konkurs görs efter att ansökan om skuldsanering har blivit anhängig men innan ärendet har avgjorts. Om skuldsanering inleds, förfaller konkursansökan sedan betalningsprogrammet fastställts. Om ansökan om skuldsanering avslås eller om behandlingen av ärendet avslutas på något annat sätt än genom att ett betalningsprogram fastställs, ska behandlingen av konkursansökan fortsätta. Bestämmelser om hur sökande av ändring påverkar konkursen finns i 2 mom. och i 63 § 2 mom.

Om gäldenären har sökt eller meddelat att han eller hon kommer att söka ändring i ett beslut genom vilket ansökan om skuldsanering har avslagits, kan den domstol som behandlar en sådan ansökan om försättande av gäldenären i konkurs som avses i 1 mom. eller som blir anhängig senare, på yrkande av gäldenären, skjuta upp beslutet om försättande i konkurs tills besvären har avgjorts av fullföljdsdomstolen eller behandlingen av ärendet annars avslutas. En förutsättning är att det finns synnerligen vägande skäl att skjuta upp beslutet, framför allt med beaktande av de grunder som gäldenären i sina besvär har åberopat eller som gäldenären meddelat sig åberopa. Ändring får inte sökas i beslut om uppskjutande. Om gäldenären försätts i konkurs, kan domstolen på yrkande av gäldenären bestämma att konkursboet inte

får sälja mera egendom än vad som är nödvändigt för undvikande av förluster eller för betalning av de kostnader som föranleds av förvaltningen av konkursboet och skötseln av egendomen innan beslutet om skuldsanering vunnit laga kraft eller något annat bestäms i ärendet.

Ansökan om skuldsanering av en gäldenär i konkurs kan inte tas upp till prövning innan boförteckningen har fastställts i konkursen.

Sedan skuldsaneringen inletts kan gäldenären på ansökan av en borgenär försättas i konkurs endast om konkursansökan grundar sig på försummad betalning av en skuld som har uppkommit efter att skuldsaneringen inletts. Försättandet i konkurs kan då på yrkande av gäldenären skjutas upp högst en månad, om det med hänsyn till fortsättande av skuldsaneringen finns synnerligen vägran- de skäl för detta. Ändring får inte sökas i beslut om uppskjutande. Om gäldenären försätts i konkurs, förfaller skuldsaneringen.

(ny)

20 a §

*Skuld som uppkommit efter att skuldsane-
ringen inletts*

*Om gäldenären försätts i konkurs på en an-
sökan som har gjorts innan betalningspro-
grammet slutförts, har de fordringar som
uppkommit mellan den tidpunkt då skuldsa-
neringen inleddes och den då betalningspro-
grammet fastställdes samt räntan på dessa
fordringar till den tidpunkt då medlen redov-
isas bästa förmånsrätt till betalning vid
konkurs efter de fordringar som avses i 3 § i
lagen om den ordning i vilken borgenärer
skall få betalning (1578/1992). Om behand-
lingen av ärendet avslutas på något annat
sätt än genom att ett betalningsprogram fast-
ställs, har de fordringar som uppkommit mel-
lan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes
och den då behandlingen av ärendet avsluta-
des samt räntan på dessa fordringar till den
tidpunkt då medlen redovisas denna för-
månsrätt, om ansökan om försättande i kon-
kurs har varit anhängig under tiden mellan
beslutet om inledande av skuldsanering och
avslutandet av behandlingen av ärendet eller
om ansökan har gjorts inom tre månader
från den tidpunkt då behandlingen av ären-*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

det avslutades. Gälldenärens obetalda andel av utredarens arvode och kostnadsersättning samt räntan på dessa till den tidpunkt då medlen redovisas ska dock betalas först.

21 §

21 §

*Interimistiskt förbud**Interimistiskt förbud*

I ett beslut genom vilket ett i 1 mom. nämnt interimistiskt förbud har meddelats får ändring inte sökas särskilt. När domstolen har förkastat ett yrkande som gäller ett interimistiskt förbud får ändring i beslutet sökas särskilt endast om ansökan gäller ett förbud som syftar till att förhindra en realisering av egendom som hör till gälldenärens bastrygghet. Gälldenärens ändringsansökan skall utan dröjsmål tillställas den domstol som behandlar ändringsansökan och besvaren skall i brådskande ordning prövas av domstolen. Domstolen skall, om anledning föreligger, ge borgenärerna möjlighet att bemöta besvaren.

I ett beslut genom vilket ett i 1 mom. nämnt interimistiskt förbud har meddelats får ändring inte sökas särskilt. När domstolen har förkastat ett yrkande som gäller ett interimistiskt förbud får ändring i beslutet sökas särskilt endast om ansökan gäller ett förbud som syftar till att förhindra en realisering av egendom som hör till gälldenärens bastrygghet *eller som gälldenären behöver för sin näringsverksamhet*. Gälldenärens ändringsansökan ska utan dröjsmål ges in till den domstol som behandlar ändringsansökan och besvaren ska i brådskande ordning prövas av domstolen. Domstolen ska, om anledning föreligger, ge borgenärerna möjlighet att bemöta besvaren.

30 §

30 §

*Allmän bestämmelse om betalningsprogrammet för vanliga skulder**Allmän bestämmelse om betalningsprogrammet för vanliga skulder*

Om gälldenären med stöd av 70 § 1 mom. ska betala utredarens fordran förlängs betalningsprogrammets tillämpningstid med fyra månader. Om gälldenärens andel av utredarens fordran inflyter av hans eller hennes betalningsmån efter det att betalningsprogrammet fastställdes under en kortare tid än fyra månader förlängs betalningsprogrammets tillämpningstid med endast denna tid.

Om gälldenären med stöd av 70 § ska betala utredarens fordran förlängs betalningsprogrammets tillämpningstid med fyra månader. *Betalningsprogrammets tillämpningstid förlängs dock med sex månader om skulder som hänför sig till gälldenärens näringsverksamhet saneras med stöd av 45 a §. Om gälldenärens andel av utredarens fordran inflyter av hans eller hennes betalningsmån efter det att betalningsprogrammet fastställdes under en kortare tid än vad som nämns ovan, förlängs betalningsprogrammets tillämpningstid med endast denna tid.*

31 §

Vanliga skulders inbördes ställning

Sist skall betalningsmånen och medlen anvisas för betalningen av räntorna på skulderna för tiden mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes samt för betalningen av sådana skulder som är efterställda vid konkurs.

Om en skuld som omfattas av skuldsanering preskriberas enligt 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007) under pågående betalningsprogram, ska skuldens andel av betalningsmånen och förmögenheten från ingången av den kalendermånad som följer efter den månad då utsökningsgrundens tidsfrist löper ut anvisas de övriga borgenärerna. I betalningsprogrammet beaktas på motsvarande sätt preskription av skulder som en gäldenär inom skuldsaneringen svarar för tillsammans med någon annan på grundval av borgen eller av annan orsak.

32 §

Minimiavkastningen för de vanliga skulderna då gäldenären äger sin bostad

Minimiavkastningen för de vanliga skulderna omfattar

2) den avkastning som ett betalningsprogram som är i kraft högst fem år ger de vanliga borgenärerna om gäldenärens boendekostnader uppskattas så att boendet för honom och hans familj ordnas enligt det förmånligaste tillbudsstående alternativet.

31 §

Vanliga skulders inbördes ställning

Sist ska betalningsmånen och medlen anvisas för betalningen av räntorna på skulderna för tiden mellan *saldodagen* och den tidpunkt då betalningsprogrammet fastställdes samt för betalningen av sådana skulder som är efterställda vid konkurs. *Om saldodagen infaller tidigare än fyra månader före den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes, är räntorna på skulderna för tiden mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes efterställda.*

Om en skuld som omfattas av skuldsanering preskriberas enligt 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007) eller enligt 13 a § i lagen om preskription av skulder (728/2003) under pågående betalningsprogram, ska skuldens andel av betalningsmånen och förmögenheten från ingången av den kalendermånad som följer efter den månad då skulden *slutgiltigt preskriberas* anvisas de övriga borgenärerna. I betalningsprogrammet beaktas på motsvarande sätt preskription av skulder som en gäldenär inom skuldsaneringen svarar för tillsammans med någon annan på grundval av borgen eller av annan orsak.

32 §

Minimiavkastningen för de vanliga skulderna då gäldenären äger sin bostad

Minimiavkastningen för de vanliga skulderna omfattar

2) den avkastning som ett betalningsprogram som är i kraft fem år ger de vanliga borgenärerna om gäldenärens boendekostnader uppskattas så att boendet för honom eller henne och hans eller hennes familj ordnas enligt det förmånligaste tillbudsstående alternativet.

35 a §

Tilläggsprestationssskyldighet

Av inkomster och tillgångar som gäldenären får under betalningsprogrammets tillämpningstid är gäldenären skyldig att i tilläggsprestationer till sina borgenärer betala det belopp som föreskrivs i denna paragraf.

Om gäldenärens inkomster minskade med ökade kostnader för arbetsresor och de andra omedelbara tilläggsutgifter som gäldenären har behövt för inkomstens förvärvande under ett kalenderår ökar så att de med minst 831 euro överstiger det belopp som i betalningsprogrammet har antecknats som gäldenärens inkomster, skall gäldenären för betalning av sina skulder använda hälften av det belopp med vilket ökningen överstiger 831 euro. Det på detta sätt uträknade beloppet behöver dock inte användas till betalning av skulderna till den del som gäldenären har behövt det för sina övriga nödvändiga utgifter.

Betalningsskyldighet som baserar sig på en prestation av engångsnatur skall fullgöras inom tre månader efter det att gäldenären fick medlen i sin besittning. Till övriga delar skall tilläggsprestationssskyldigheten fullgöras inom de tre första månaderna av det följande kalenderåret. Betalningstidpunkten kan bestämmas att vara en annan, om det är ändamålsenligt med hänsyn till tilläggsprestationernas obetydlighet eller av något annat särskilt skäl. Tilläggsprestationerna för det år under vilket betalningsprogrammet löper ut skall dock erläggas inom tre månader efter det att betalningsprogrammet har slutförts.

35 a §

Tilläggsprestationssskyldighet

För gäldenären fastställs i betalningsprogrammet en skyldighet att av inkomster och tillgångar som gäldenären får under betalningsprogrammets tillämpningstid i tilläggsprestationer till sina borgenärer betala det belopp som föreskrivs i denna paragraf. *En tilläggsprestationssskyldighet enligt 3 mom. fastställs dock inte för en gäldenär vars inkomster under tiden för betalningsprogrammet inte kan antas öka utöver det belopp som avses i 3 mom.*

Om gäldenärens inkomster minskade med ökade kostnader för arbetsresor och de andra omedelbara tilläggsutgifter som gäldenären har behövt för inkomstens förvärvande under ett kalenderår ökar så att de med minst 1 500 euro överstiger det belopp som i betalningsprogrammet har antecknats som gäldenärens inkomster, ska gäldenären för betalning av sina skulder använda hälften av det belopp med vilket ökningen överstiger 1 500 euro. Det på detta sätt uträknade beloppet behöver dock inte användas till betalning av skulderna till den del som gäldenären har behövt det för sina övriga nödvändiga utgifter.

Betalningsskyldighet som baserar sig på en prestation av engångsnatur ska fullgöras inom tre månader efter det att gäldenären fick medlen i sin besittning. Till övriga delar ska tilläggsprestationssskyldigheten fullgöras inom det följande kalenderåret. *Om betalningsprogrammet löper ut under kalenderåret, ska tilläggsprestationerna för det år under vilket betalningsprogrammet löper ut betalas samtidigt som tilläggsprestationerna för det sista hela kalenderåret. Betalningstidpunkten kan bestämmas att vara en annan, om det är ändamålsenligt med hänsyn till tilläggsprestationernas obetydlighet eller av något annat särskilt skäl.*

(ny)

38 a §

*Fastställande av betalningsprogrammet i
förenklat förfarande*

Om det inte finns något sådant hinder som avses i 3 mom. kan ett förslag till betalningsprogram trots 38 § 1 mom. samt 55—57 § fastställas som betalningsprogram, om

1) förutsättningar för skuldsanering finns enligt 9—11 §, och

2) alla de kända borgenärer vilkas fordringar uppgår till sammanlagt minst 80 procent av borgenärernas sammanräknade fordringsbelopp och varje borgenär vars fordringsbelopp uppgår till minst 5 procent av borgenärernas sammanräknade fordringsbelopp har godkänt förslaget till betalningsprogram eller inte har framfört någon invändning mot det.

Till domstolen ska i samband med programförslaget lämnas en redogörelse för hur och när de borgenärer som inte godkänt förslaget har delgivits förslaget och getts tillfälle att yttra sig om det, samt de skriftliga utlåtandena från de borgenärer som motsatt sig förslaget. Även gäldenärens utlåtande ska lämnas skriftligt till domstolen.

Ett förslag till betalningsprogram kan inte fastställas, om förslaget när det gäller en sådan borgenär som motsatt sig det inte är förenligt med 25, 26, 29 och 31 § eller om det annars avviker från vad som i denna lag föreskrivs om likabehandling av borgenärer. Dessutom ska domstolen alltid pröva ett sådant yrkande av en privat borgenär som avses i 31 a §.

41 §

Iakttagande av betalningsprogrammet

Utan hinder av bestämmelserna i 1 mom. har en gäldenär vars betalningsförmåga har försämrats, rätt att under betalningsprogrammets tillämpningstid skjuta upp sina betalningar till envar borgenär med ett sammanlagt belopp som motsvarar högst tre månaders betalningsskyldighet genom att underrätta borgenären om uppskovet och orsaken till

41 §

Iakttagande av betalningsprogrammet

Trots bestämmelserna i 1 mom. har en gäldenär vars betalningsförmåga har försämrats, rätt att under betalningsprogrammets tillämpningstid skjuta upp sina betalningar till envar borgenär med ett sammanlagt belopp som motsvarar högst tre månaders betalningsskyldighet, *eller om betalningsprogrammet i fråga om vanliga skulder är i kraft*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

det. En betalning som gäldenären har skjutit upp förfaller till betalning när betalningsprogrammets tillämpningstid löper ut.

en längre tid än tre år, med ett belopp som motsvarar högst fem månaders betalningsskyldighet genom att underrätta borgenären om uppskovet. En betalning som gäldenären har skjutit upp förfaller till betalning när betalningsprogrammets tillämpningstid löper ut.

45 §

45 §

*Tilläggsförutsättningar för skuldsanering i vissa fall**Tilläggsförutsättningar för skuldsanering av skulder som hänför sig till privathushåll*

En gäldenär som idkar näringsverksamhet som enskild näringsidkare eller yrkesutövare kan beviljas skuldsanering enligt denna lag endast om

1) gäldenären inte har skulder som härrör av ifrågavarande näringsverksamhet eller dessa är få till antalet och den förmögenhet som han enbart eller i huvudsak använder i denna näringsverksamhet är obetydlig, eller

2) de skulder som ansluter sig till ifrågavarande näringsverksamhet inte är få till antalet men det bland dessa inte finns sådana som förfallit till betalning men inte betalats och gäldenären förmår betala de skulder som har samband med näringsverksamheten med de inkomster som uppkommer i verksamheten allt eftersom de förfaller till betalning.

En gäldenär som idkar näringsverksamhet som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kommanditbolag kan beviljas skuldsanering enligt denna lag endast om

1) bolaget är solvent och inte hotas av insolvens, eller

2) om ett sådant förfarande som avses i lagen om företagssanering är anhängigt för bolagets vidkommande.

En gäldenär som är verksam som enskild näringsidkare eller yrkesutövare kan beviljas skuldsanering enligt denna lag för skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll endast om gäldenären har betalningsmån för betalning av vanliga skulder och 46 § 2 mom. inte hindrar att verksamheten fortsätter och

1) gäldenären inte har skulder som härrör av ifrågavarande näringsverksamhet eller dessa är få till antalet,

2) de skulder som ansluter sig till ifrågavarande näringsverksamhet inte är få till antalet men det bland dessa inte finns sådana som förfallit till betalning men inte betalats och gäldenären förmår betala de skulder som har samband med näringsverksamheten med de inkomster som uppkommer i verksamheten allt eftersom de förfaller till betalning, eller

3) gäldenärens skulder som hänför sig till näringsverksamheten saneras enligt denna lag.

Om en gäldenär idkar näringsverksamhet som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kommanditbolag, kan skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll saneras enligt denna lag endast om

1) bolaget är solvent och inte hotas av insolvens, eller

2) ett sådant förfarande som avses i lagen om företagssanering är anhängigt för bolagets vidkommande.

Skulder som hänför sig till gäldenärens tidigare näringsverksamhet betraktas som skulder som hänför sig till privathushållet, om näringsverksamheten har avslutats och gäldenärens skuldansvar har utretts.

(ny)

45 a §

Tilläggsförutsättningar för skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet

En gäldenär som är verksam som enskild näringsidkare eller yrkesutövare kan beviljas skuldsanering enligt denna lag för skulder som hänför sig till gäldenärens näringsverksamhet endast om

1) gäldenärens skulder som hänför sig till privathushållet saneras enligt denna lag,

2) gäldenärens näringsverksamhet är förhållandevis småskalig och dess sanering inte förutsätter arrangemang som gäller företagsverksamhet,

3) gäldenären förmår med inkomster som uppkommer i näringsverksamheten betala sådana skulder som hänför sig till verksamheten och som uppkommer efter att förfarandet inletts, allt eftersom skulderna förfaller till betalning, och

4) den fortsatta verksamheten inte orsakar en större skuldsättning än sådant upptagande av kredit som avses i 46 § 1 mom.

Skulder som hänför sig till näringsverksamheten för en gäldenär som bedriver näringsverksamhet som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller ett kommanditbolag kan saneras enligt denna lag endast om

1) ett sådant förfarande som avses i lagen om företagssanering är anhängigt för bolagets vidkommande, och

2) det är fråga om en bolagsmans skuld och verkningarna av de åtgärder som vidtas i ett förfarande som avses i 1 punkten inte sträcker sig till bolagsmannen.

Ett bolags skulder kan inte saneras enligt denna lag.

(ny)

45 b §

Särskilt hinder för skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet

Skulder som hänför sig till näringsverksamhet kan inte saneras enligt denna lag, om det finns grundad anledning att anta att det

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

huvudsakliga syftet med ansökan är att förhindra borgenärernas indrivningsåtgärder eller att på något annat sätt kränka borgenärens rättigheter.

46 §

46 §

Särskilt stadgande om skulderna och förmögenheten

Upptagande av kredit i näringsverksamhet och bevarande av förmögenhet

I det fall som avses ovan i 45 §

1) omfattar skuldsaneringen inte de skulder som har samband med ifrågavarande näringsverksamhet eller som utgör det ifrågavarande bolagets skulder,

2) kan gäldenären utan hinder av förbudet i 7 § 1 mom. uppta en skuld som är nödvändig för nämnda näringsverksamhet och som inte är ovanlig till belopp eller villkor.

I de fall som avses i 45 och 45 a § kan gäldenären trots förbudet i 7 § 1 mom. uppta en kredit som är nödvändig för näringsverksamheten, om krediten inte är ovanlig till belopp eller villkor. Gäldenären kan dock uppta en kredit till ett större belopp än vanligt, om upptagandet av kredit är ändamålsenligt med hänsyn till den inkomst som gäldenären förväntas förvärva genom verksamheten under den tid betalningsprogrammet är i kraft.

49 §

49 §

Behandlingsordningen och behörig domstol

Behandlingsordningen och behörig domstol

Om skuldsanering beslutar den domstol som är gäldenärens allmänna forum eller då gäldenärerna ansöker om skuldsanering gemensamt, den domstol som är allmänt forum för någon av dem. I de fall som avses i 45 § 2 mom. 2 punkten och 48 § 2 mom. kan den domstol där saneringsförfarandet är anhängigt besluta om skuldsanering.

Om skuldsanering beslutar den domstol som är gäldenärens allmänna forum eller då gäldenärerna ansöker om skuldsanering gemensamt, den domstol som är allmänt forum för någon av dem. I de fall som avses i 45 § 2 mom. 2 punkten, 45 a § 2 mom. och 48 § 2 mom. kan den domstol där saneringsförfarandet är anhängigt besluta om skuldsanering.

(ny)

49 a §

Behörig domstol i ett ärende som gäller försättande i konkurs

Om en konkursansökan avseende gäldenären är anhängig när ansökan om skuldsanering blir anhängig eller om en konkursansökan blir anhängig innan beslut om inledande av skuldsanering har fattats, ska konkursansökan behandlas vid den tingsrätt där ansökan om skuldsanering är anhängig eller som har behandlat ärendet om inledande av

skuldsanering. Den tingsrätt hos vilken konkursansökan har gjorts ska överföra konkursansökan att avgöras av den tingsrätt som behandlar eller har behandlat ansökan om skuldsanering.

När en ansökan om att gäldenären ska försättas i konkurs görs under tiden mellan den tidpunkt då skuldsaneringen inleddes och den då betalningsprogrammet fastställdes ska ansökan behandlas i den tingsrätt som har beslutat att skuldsaneringen ska inledas.

Om gäldenären försätts i konkurs kan den tingsrätt som avses i 1 eller 2 mom. överföra ärendet till den tingsrätt som annars är behörig att behandla gäldenärens konkurs, om detta är ändamålsenligt. Tingsrätten ska samtidigt utse en boförvaltare.

50 §

(upphävs)

Ansökan om skuldsanering

Ansökan av en gäldenär i konkurs kan inte upptas till prövning innan boförteckningen har fastställts.

52 §

Hörande av borgenärerna om ansökan

(ny)

52 §

Hörande av borgenärerna om ansökan

Domstolen kan avslå ansökan utan att höra borgenärerna, om det är uppenbart att syftet med ansökan är att fördröja försättandet av gäldenären i konkurs.

(ny)

52 a §

Hörande av borgenärerna om ansökan och förslag till betalningsprogram

Om ett förslag till betalningsprogram har fogats till ansökan och något annat inte följer av 2 mom., ska domstolen

1) delge borgenärerna ansökan och förslaget till betalningsprogram,

2) sätta ut en dag då borgenärerna senast ska tillstålla domstolen ett skriftligt utlåtande om gäldenärens ansökan och om förslaget

till betalningsprogram samt eventuella invändningar mot de skulder som ingår i förslaget, vid äventyr att utlåtandena och invändningarna annars kan lämnas obeaktade, och

3) ge en privat borgenär en utredning om möjligheten att enligt 31 a § yrka förlängning av betalningsprogrammets varaktighet.

Om de godkännanden av förslaget till betalningsprogram som avses i 38 a § 1 mom. har getts skriftligt och gäldenären har hört alla borgenärer, kan ett beslut om inledande av skuldsanering och fastställande av betalningsprogrammet fattas utan att borgenärerna hörs vidare.

Vad som i denna paragraf föreskrivs om borgenärer gäller även dem som är borgensmän för gäldenärens skuld, dem som ställt säkerhet samt medgäldenärerna.

54 §

Beslut om inledande av skuldsanering

Då domstolen beslutar om att skuldsanering skall inledas skall den

Domstolen skall, om inte något annat följer av 66 §, ofördröjligen tillställa borgenärerna samt borgensmännen, dem som ställt säkerhet och medgäldenärerna en kopia av sitt beslut, av ansökan och av gäldenärens förslag till betalningsprogram samt en utredning om möjligheten att enligt 31 a § yrka förlängning av betalningsprogrammets varaktighet.

54 §

Beslut om inledande av skuldsanering

Om inte något annat följer av 5 mom., ska domstolen då den beslutar om att skuldsanering ska inledas

Domstolen ska, om inte något annat följer av 66 § och i ärendet inte har tillämpats 52 a §, utan dröjsmål sända borgenärerna samt borgensmännen, dem som ställt säkerhet och medgäldenärerna en kopia av sitt beslut, av ansökan och av gäldenärens förslag till betalningsprogram samt en utredning om möjligheten att enligt 31 a § yrka förlängning av betalningsprogrammets varaktighet.

Om det till ansökan har fogats ett förslag till betalningsprogram och beslut om inledande av skuldsanering har fattats senast fyra månader efter den saldodag som använts i förslaget till betalningsprogram, ska domstolen sätta ut den dag som avses i 2 mom. 2 och 3 punkten endast om det behövs för att se över förslaget till betalningsprogram.

62 a §

Meddelanden och delgivningssätt

Dagen för när ett beslut om ett betalningsprogram kommer att ges skall meddelas gäldenären, samtliga borgenärer, utsökningsmyndigheten på gäldenärens hemort och utredaren, om en sådan förordnats. I meddelandet skall uppges om förslaget till betalningsprogram har ändrats efter att förslaget har tillställts dem som är delaktiga i ärendet. Ett meddelande behöver dock inte tillställas en borgenär vars fordran på gäldenären är obetydlig och som inte har givit något utlåtande om förslaget till betalningsprogram. Dagen för när ett beslut om ändring av betalningsprogrammet kommer att ges skall meddelas gäldenären och de borgenärer som har getts tillfälle att bli hörda i saken. Om att betalningsprogrammet har förfallit skall meddelas gäldenären, utsökningsmyndigheten på gäldenärens hemort samt borgenärerna i den mån domstolen anser det behövligt. Fullföljdsdomstolen kan uppdra meddelandet åt tingsrätten.

De meddelanden och delgivningar som avses i denna lag kan framföras per post under den adress som gäldenären uppgivit eller genom användning av telefax eller elpost, om det inte är nödvändigt att delgivningen sker mot delgivningsintyg eller mottagningsbevis eller med iakttagande av andra sätt för delgivning i tvistemål. Ett meddelande om att skuldsanering inletts kan lämnas till utsökningsmyndigheterna även per telefon.

63 §

Ändringssökande

Om ändring har sökts i ett beslut genom vilket en ansökan om skuldsanering har avslagits och gäldenären har försatts i konkurs innan ärendet har avgjorts i fullföljdsdomstolen, förfaller konkursen, om skuldsaneringen inleds.

62 a §

Meddelanden och delgivningssätt

Dagen för när ett beslut om ett betalningsprogram kommer att ges ska meddelas gäldenären, samtliga borgenärer, utsökningsmyndigheten på gäldenärens hemort och utredaren, om en sådan förordnats. I meddelandet ska uppges om förslaget till betalningsprogram har ändrats efter att förslaget har tillställts dem som är delaktiga i ärendet. Ett meddelande behöver dock inte tillställas en borgenär vars fordran på gäldenären är obetydlig och som inte har givit något utlåtande om förslaget till betalningsprogram. Dagen för när ett beslut om ändring av betalningsprogrammet kommer att ges ska meddelas gäldenären och de borgenärer som har getts tillfälle att bli hörda i saken. *Det att betalningsprogrammet har förfallit ska meddelas gäldenären, utsökningsmyndigheten på gäldenärens hemort samt borgenärerna.* Fullföljdsdomstolen kan uppdra meddelandet åt tingsrätten.

De meddelanden och delgivningar som avses i denna lag kan framföras *med hjälp av en elektronisk dataöverföringsmetod eller som vanligt brev per post*, om det inte är nödvändigt att delgivningen sker mot delgivningsintyg eller mottagningsbevis eller med iakttagande av andra sätt för delgivning i tvistemål. *Som borgenärens processadress kan användas den e-postadress eller någon annan adress för elektronisk dataöverföring eller den postadress som borgenären har meddelat gäldenären i samband med den skuldutredning som avses i 11 b §.* Ett meddelande om att skuldsanering inletts kan lämnas till utsökningsmyndigheterna även per telefon.

63 §

Ändringssökande

Om ändring har sökts i ett beslut genom vilket en ansökan om skuldsanering har avslagits och gäldenären har försatts i konkurs innan ärendet har avgjorts i fullföljdsdomstolen, förfaller konkursen, om skuldsaneringen inleds. *Om skuldsaneringen inleds genom be-*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

slut av fullföljdsdomstolen och en ansökan om att försätta gäldenären i konkurs då är anhängig, förfaller ansökan när betalningsprogrammet har fastställts.

64 §

64 §

*Förordnande av utredare**Förordnande av utredare*

I skuldsaneringen kan en utredare förordnas, om det är nödvändigt för att utreda gäldenärens ekonomiska ställning, för att realisera egendom eller annars för att skuldsaneringen skall kunna genomföras. En utredare kan förordnas också för reglering av borgensansvar och säkerhetsansvar. I ett ärende som gäller fastställande av tilläggsprestationer kan en utredare förordnas, om det är nödvändigt på grund av tvistigheter eller oklarheter i ärendet eller av andra särskilda skäl.

I skuldsaneringen kan en utredare förordnas, om det är nödvändigt för att utreda gäldenärens ekonomiska ställning, för att realisera egendom eller annars för att skuldsaneringen ska kunna genomföras. *Om det till gäldenärens ansökan har fogats ett förslag till betalningsprogram, kan en utredare förordnas endast om det är nödvändigt på grund av tvistigheter eller oklarheter i ärendet.* En utredare kan förordnas också för reglering av borgensansvar och säkerhetsansvar. I ett ärende som gäller fastställande av tilläggsprestationer kan en utredare förordnas, om det är nödvändigt på grund av tvistigheter eller oklarheter i ärendet eller av andra särskilda skäl.

66 §

66 §

*Utredarens uppgifter**Utredarens uppgifter*

Om utredaren får kännedom om något som kan leda till att gäldenärens ansökan förkastas skall han överföra ärendet till domstol för avgörande.

Om utredaren får kännedom om något som kan leda till att gäldenärens ansökan avslås ska utredaren överföra ärendet till domstol för avgörande. *Om utredaren får kännedom om en sådan grund för återvinning som avses i 60 § ska utredaren meddela borgenären om detta.*

70 §

70 §

*Utredarens arvode och kostnadsersättning**Utredarens arvode och kostnadsersättning*

Utredaren har rätt att få ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de kostnader som varit nödvändiga för fullgörandet av uppdraget. Av utredarens fordran skall gäldenären betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst fyra månader efter att betalningsprogrammet har fast-

Utredaren har rätt att få ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de kostnader som varit nödvändiga för fullgörandet av uppdraget. Om ett offentligt rättsbiträde har varit utredare, betalas arvodet och ersättningen till den statliga rätts hjälpsbyrå. Av utredarens fordran ska gäldenären be-

ställt eller ändrats eller tilläggs prestationerna har fastställts. Denna andel som gäldenären skall betala kan också tas av de medel som influtit till gäldenären efter det skuldsaneringen inleddes. Det belopp av utredarens fordran som är större än den andel gäldenären skall betala förordnas att betalas av statens medel. Om ansökan förkastas, skall fordran förordnas att i sin helhet betalas av statens medel. Gäldenären skall härvid ersätta staten en fordran som har betalats av statens medel, om ansökan har avslagits på grund av att gäldenären har försummat sina skyldigheter enligt förfarandet. I ett ärende som gäller fastställande av tilläggs prestationer kan den borgenär som gjort ansökan förordnas att ersätta staten den fordran som betalats av statens medel, om ansökan varit uppenbart ogrundad. Om utredaren har förordnats att handha den realisering som fastställs i betalningsprogrammet, tas dock arvudet och kostnaderna för detta uppdrag ur försäljningspriset för egendomen. Om ett offentligt rättsbiträde har varit utredare, betalas arvudet och ersättningen till den statliga rättshjälpsbyrån. Närmare bestämmelser om arvode och kostnadsersättningar till utredaren utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

Vad som är stadgat om de ersättningar som betalas ur statsmedel åt vittne som hörs vid en domstol gäller för betalningen av arvudet och ersättningarna.

tala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst fyra månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Denna betalningsskyldighet gäller också när utredaren har förordnats för fastställande av tilläggs prestationer, om inte gäldenären påvisar att hans eller hennes betalningsmån är klart sämre än den som räknats ut i samband med att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Av utredarens fordran ska gäldenären då betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under fyra månader efter att tilläggs prestationerna har fastställts. Om 45 a § tillämpas på gäldenären, ska gäldenären dock av utredarens fordran betala ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under högst sex månader efter att betalningsprogrammet har fastställts eller ändrats. Den andel som gäldenären ska betala kan också tas av de medel som influtit till gäldenären efter det skuldsaneringen inleddes.

Det belopp av utredarens fordran som är större än den andel gäldenären ska betala förordnas att betalas av statens medel. Om ansökan avslås, ska fordran förordnas att i sin helhet betalas av statens medel. Gäldenären ska då ersätta staten en fordran som har betalats av statens medel, om ansökan har avslagits på grund av att gäldenären har försummat sina skyldigheter enligt förfarandet. I ett ärende som gäller fastställande av tilläggs prestationer kan den borgenär som gjort ansökan förordnas att ersätta staten den fordran som betalats av statens medel, om ansökan varit uppenbart ogrundad.

Om utredaren har förordnats att handha den realisering som fastställs i betalningsprogrammet, tas dock arvudet och kostnaderna för detta uppdrag ur försäljningspriset för egendomen.

Om gäldenären försätts i konkurs, har utestående arvoden och ersättningar som avses i 2 mom. samt räntan på dessa belopp till den tidpunkt då medlen redovisas bästa förmånsrätt till betalning vid konkurs efter de fordringar som avses i 3 § i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning, och före de fordringar som avses i 20 a §.

Genom förordning av justitieministeriet utfärdas närmare bestämmelser om arvode och

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

kostnadsersättningar till utredaren.

Vad som föreskrivs om de ersättningar som betalas av statens medel till ett vittne som hörs vid en domstol ska tillämpas på betalningen av arvodet och ersättningarna.

87 a §

87 a §

Domstolens anmälningsskyldighet

Domstolens anmälningsskyldighet

(ny)

När 45 a § tillämpas ska domstolen utan dröjsmål till Patent- och registerstyrelsen för anteckning i handelsregistret anmäla ett beslut om interimistiskt förbud enligt 21 § och om inledande av skuldsanering samt om fastställande av betalningsprogrammet och ett beslut om att behandlingen av ärendet avslutats av någon annan orsak. Genom förordning av justitieministeriet utfärdas närmare bestämmelser om anmälan.

(ny)

87 b §

Anteckning i handelsregistret om skuldsanering av skulder som hänför sig till näringsverksamhet

Om en näringsidkare eller yrkesutövare är införd i handelsregistret, ska Patent- och registerstyrelsen utifrån anmälan enligt 87 a § utan dröjsmål i handelsregistret anteckna ett beslut om interimistiskt förbud och om inledande av skuldsanering samt om fastställande av betalningsprogrammet och ett beslut om att behandlingen av ärendet avslutats av någon annan orsak. Av anteckningen ska framgå den domstol som har fattat beslutet och beslutstidpunkten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bestämmelserna i 9 a § 1 mom., 10 § 2, 3, 7, 8 och 11 punkten samt 10 a § tillämpas, om ansökan om skuldsanering eller ett annat ärende som gäller skuldsanering är anhängigt vid en tingsrätt när lagen träder i kraft och tingsrätten inte har meddelat när beslutet ges, eller om ett ärende blir anhängigt efter ikraftträdandet. I fullföljdsdomstolen tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, om ärendet före ikraftträ-

dandet har avgjorts av en lägre domstol samt även i tingsrätten, om fullföljdsdomstolen har återförvisat ärendet till tingsrätten.

Bestämmelserna i 20 a § och 70 § 5 mom. tillämpas, om skuldsaneringen har inletts efter ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 31 § 3 mom., 32 § 2 mom. 2 punkten, 49 a §, 52 § 3 mom., 52 a §, det inledande stycket i 54 § 2 mom. samt 54 § 4 och 5 mom., 62 a § 2 mom. och 64 § 1 mom. tillämpas, om ett ärende som gäller skuldsanering blir anhängigt vid tingsrätten efter ikraftträdandet.

Om det för gäldenären har fastställts en tilläggsprestationsskyldighet med stöd av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet, ska 35 a § 3 och 5 mom. i denna lag tillämpas på tilläggsprestationsskyldigheten från och med den 1 januari 2015.

Bestämmelserna i 41 § 2 mom. tillämpas även fastän betalningsprogrammet har fastställts före ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 1 § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 1 § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000) ett nytt
 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

*Den ekonomiska rådgivningens och skuld-
 rådgivningens innehåll*

*Den ekonomiska rådgivningens och skuld-
 rådgivningens innehåll*

 Ekonomiska rådgivningstjänster och skuld-
 rådgivningstjänster enligt denna lag är av-
 giftsfria för kunden.

*Vid ekonomisk rådgivning och skuldråd-
 givning biträds enskilda näringsidkare och
 yrkesutövare i ärenden som avses i 1 mom.
 3—5 punkten även i fråga om skulder som
 hänför sig till näringsverksamheten.*

Ekonomiska rådgivningstjänster och skuld-
 rådgivningstjänster enligt denna lag är av-
 giftsfria för kunden.

 Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av utsökningsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i utsökningsbalken (705/2007) 2 kap. 1 §, det inledande stycket i 26 § 1 mom. och 26 § 3 mom. samt 27 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

2 kap.

Utsökningsgrunder

1 §

Allmän bestämmelse

En förutsättning för att ett utsökningsärende skall bli anhängigt och verkställt är att sökanden har en utsökningsgrund enligt 2 §, i vilken svaranden har ålagts en i 1 kap. 1 § avsedd skyldighet eller en säkringsåtgärd förordnats, och att den rättighet som nämns i utsökningsgrunden inte har upphört på grund av betalning eller preskription eller av någon annan orsak. Utmätningssmannen skall kontrollera att fordran inte har preskriberats samt av parterna begära en utredning, ifall det är oklart om rättigheten har upphört.

Bestämmelser om rätten för en innehavare av säkerhetsrätt att få betalning utan utsökningsgrund finns i 4 och 5 kap. Utmätningssmannen får utan särskild utsökningsgrund verkställa skyldigheter som följer av utsökingsförfarandet i enlighet med denna lag.

Föreslagen lydelse

2 kap.

Utsökningsgrunder

1 §

Allmän bestämmelse

En förutsättning för att ett utsökningsärende ska bli anhängigt och verkställt är att sökanden har en utsökningsgrund enligt 2 §, i vilken svaranden har ålagts en i 1 kap. 1 § avsedd skyldighet eller en säkringsåtgärd förordnats, och att den rättighet som nämns i utsökningsgrunden inte har upphört på grund av betalning eller preskription eller av någon annan orsak. *Om inte något annat följer av 2 mom. ska utmätningssmannen kontrollera* att fordran inte har preskriberats samt av parterna begära en utredning, ifall det är oklart om rättigheten har upphört.

Utmätningssmannen beaktar preskription enligt 13 a § i lagen om preskription av skulder (728/2013) endast på grundval av invändning och framlagd utredning. Preskriptionstiden räknas från det att fordran enligt utsökningsgrunden har förfallit till betalning, om inte gäldenären påvisar att skulden förfallit till betalning tidigare.

Bestämmelser om rätten för en innehavare av säkerhetsrätt att få betalning utan utsökningsgrund finns i 4 och 5 kap. Utmätningssmannen får utan särskild utsökningsgrund verkställa skyldigheter som följer av utsökingsförfarandet i enlighet med denna lag.

26 §

Förlängning av tidsfristen

En borgenär kan i domstol väcka talan mot gäldenären och yrka förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist. Domstolen kan bestämma att tidsfristen förlängs med 10 år från utgången av den ursprungliga tidsfristen. En förutsättning för förlängning är att gäldenären under den ursprungliga tidsfristen väsentligt har försvårat borgenärens möjligheter att få betalning genom att

Talan om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist skall väckas senast två år efter utgången av den ursprungliga tidsfristen.

27 §

Preskription av fordran och dom om förlängning av tidsfristen

I den dom genom vilken utsökningsgrundens tidsfrist förlängs efter att den löpt ut åläggs gäldenären den betalningsskyldighet som gällde vid tidsfristens slut, om inte något annat följer av att betalning skett därefter eller av någon motsvarande omständighet. Gäldenärens betalningsskyldighet inträder genast och gäller tills den förlängda tidsfristen löpt ut. En icke lagakraftvunnen dom om den är verkställbar så som föreskrivs ovan i detta kapitel.

26 §

Förlängning av tidsfristen

En borgenär kan i domstol väcka talan mot gäldenären och yrka förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist. Domstolen kan bestämma att tidsfristen förlängs med 10 år från utgången av den ursprungliga tidsfristen *eller från den slutliga preskriptionen av fordran med stöd av 13 a § i lagen om preskription av skulder*. En förutsättning för förlängning är att gäldenären under utsökningsgrundens ursprungliga tidsfrist väsentligt har försvårat borgenärens möjligheter att få betalning genom att

Talan om förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist ska väckas senast två år efter utgången av den ursprungliga tidsfristen *eller efter den slutgiltiga preskriptionen av fordran med stöd av 13 a § i lagen om preskription av skulder*.

27 §

Preskription av fordran och dom om förlängning av tidsfristen

I den dom genom vilken utsökningsgrundens tidsfrist förlängs efter att den löpt ut åläggs gäldenären den betalningsskyldighet som gällde vid tidsfristens slut *eller när fordran preskriberades slutgiltigt med stöd av 13 a § i lagen om preskription av skulder*, om inte något annat följer av att betalning skett därefter eller av någon motsvarande omständighet. Gäldenärens betalningsskyldighet inträder genast och gäller tills den förlängda tidsfristen löpt ut. En icke lagakraftvunnen dom som gäller betalningsskyldigheten är verkställbar så som föreskrivs ovan i detta kapitel.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av lagen om preskription av skulder**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om preskription av skulder (728/2003) 8 § 3 mom., sådant det lyder i lag
 708/2007, samt
fogas till lagen en ny 13 a § och en ny mellanrubrik före den som följer:

Gällande lydelse

8 §

Preskriptionstiden i andra fall

Föreslagen lydelse

(upphävs)

Bestämmelser om preskription av en skuld på grund av att tiden för utsökningsgrundens verkställbarhet har löpt ut finns i 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007).

(ny)

Slutgiltig preskription

13 a §

Slutgiltig preskription

Fysiska personers penningskulder som grundar sig på avtal preskriberas senast när det har gått 20 år sedan skulden förfallit till betalning. Om borgenären är en fysisk person, är preskriptionstiden 25 år. Den preskriptionstid som avses här kan inte avbrytas.

Bestämmelser om preskription av en skuld på grund av att tiden för utsökningsgrundens verkställbarhet har löpt ut finns i 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007).

Preskription enligt denna paragraf hindrar inte förlängning av utsökningsgrundens tidsfrist enligt 2 kap. 26 § och 27 § 2—4 mom. i utsökningsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på skulder som har förfallit till betalning innan lagen trädde i kraft. Det anses dock att högst 15 år av preskriptionstiden föregår ikraftträdandet.

*Bilagor
Förordningsutkas-
ten*

Statsrådets förordning

om ändring av förordningen om skuldsanering för privatpersoner

I enlighet med statsrådets beslut *ändras* i förordningen om skuldsanering för privatpersoner (58/1993) 6 a §, sådan den lyder i förordning 1275/2002, samt *fogas* till 3 §, sådan den lyder i förordning 64/1997, nya 3 och 4 mom. samt till förordningen nya 3 a och 10 a § som följer:

3 §

Utredningar om näringsverksamhet

En enskild näringsidkare eller yrkesutövare som bedriver näringsverksamhet och som ansöker om skuldsanering av sina skulder som hänför sig till näringsverksamheten ska till ansökan utöver utredningarna enligt 1 mom. foga följande utredningar eller, om en utredning inte kan ges till någon del, orsaken till detta:

1) en kopia av bokslutshandlingarna för de två senaste räkenskapsperioderna samt, om det har förflutit över fyra månader från utgången av den senaste räkenskapsperioden, ett mellanbokslut, som inte får vara äldre än tre månader,

2) en skriftlig utredning om verksamhetens omfattning, verksamhetens ekonomiska resultat och de viktigaste orsakerna till de ekonomiska problemen samt en utredning om beloppet av privatuttagen och för den lön som betalades till gäldenären och gäldenärens familjemedlemmar, samt

3) en av Centralhandelskammaren eller en handelskammare godkänd revisors eller någon annan tillförlitlig experts utredning om de omständigheter som avses i 3 a §.

Om gäldenären idkar lantbruk, fiskerinäring eller renskötsel,

1) ska till ansökan, om gäldenären inte är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1336/1997) för sin verksamhet, i stället för den i 3 mom. 1 punkten nämnda utredningen

fogas en utredning om den senast verkställda beskattningen samt en kopia av den senaste skattedeklarationen jämte bilagor, samt

2) kan den utredning enligt 3 mom. 3 punkten som ska fogas till ansökan göras av en med ekonomisk rådgivning förtrogen planerare vid en landsbygdscentral.

3 a §

Expertutredning

Den utredning som avses i 3 § 3 mom. 3 punkten ska innehålla

1) ett yttrande om det sista bokslut och mellanbokslut som har fogats till ansökan,

2) ett yttrande om näringsverksamhetens livsduglighet och om omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av gäldenärens ekonomiska ställning, samt

3) uppgifter i den omfattning det behövs om andra omständigheter som kan ha betydelse för bedömningen av tilläggsförutsättningarna för inledande av en skuldsanering enligt 45 och 45 a § i lagen om skuldsanering för privatpersoner.

6 a §

Lämnande av ringa utdelning utan anseende

Om borgenärerna är flera än en, kan i betalningsprogrammet en borgenär som är berättigad till en utdelning som är mindre än 50 euro lämnas utan betalning. En sådan borge-

när kan lämnas utan betalning även när betalningsprogrammet ändras.

10 a §

Anmälan till handelsregistret

I anmälan enligt 87 a § 3 mom. i lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) ska nämnas

1) gäldenärens namn, firma, hemort och företags- och organisationsnummer,

2) tidpunkten då det interimistiska förbudet meddelats, skuldsaneringen inletts, betal-

ningsprogrammet fastställts eller behandlingen av ärendet avslutats av någon annan orsak samt uppgifter som identifierar ärendet,

3) om det att behandlingen av ärendet avslutats grundar sig på att ett betalningsprogram fastställts eller att gäldenären försatts i konkurs eller på någon annan omständighet.

Anmälningarna kan göras per post eller med hjälp av en elektronisk dataöverföringsmetod.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Justitieministeriets förordning

om ändring av 1 § i justitieministeriets förordning om arvode och kostnadsersättning till utredare i skuldsaneringsärende

I enlighet med justitieministeriets beslut
ändras i justitieministeriets förordning om arvode och kostnadsersättning till utredare i skuldsaneringsärende (1212/2001) 1 § 1 mom. 3 punkten som följer:

Utredarens arvoden är _____ eller då ärendet av någon annan anledning är särskilt svårt, _____

3) 670 euro, då borgenärerna är femton eller flera eller då det i betalningsprogrammet har bestämts att gäldenären ska behålla sin ägarbostad eller då skulder som hänför sig till gäldenärens näringsverksamhet saneras _____

Denna förordning träder i kraft den 20 . _____